

Over Nova Hierosolyma en haar Hemelse Leer

OVER
NOVA HIEROSOLYMA

EN HAAR

Hemelse Leer:

VANUIT

de Gehoorde dingen uit den Hemel.

Waarvan wordt voorafgezonden iets aangaande
den Nieuwen Hemel en de nieuwe Aarde

Matth.: VI: 33.

Zoekt eerst het Koninkrijk Gods,
en alle dingen zullen u worden
toegeworpen.

DE
NOVA HIEROSOLYMA

ET EJUS
Doctrina Cœlesti:

EX
Auditis e Cœlo.

Quibus præmittitur aliquid de Novo Cœlo

& nova Terra.

LONDINI:
MDCCLVIII.

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Over den Nieuwen Hemel en de Nieuwe Aarde; en wat onder Nova Hierosolyma wordt verstaan

I. GEZEGD wordt in de *Apocalyps*, “Ik zag een nieuwen Hemel en een nieuwe Aarde, immers de eerste Hemel en de eerste Aarde waren voorbijgegaan. En ik zag de Heilige Stad, Hierosolyma Nova, nederdalende uit God vanuit den Hemel, bereid als een bruid vóór haar Man. De Stad had een groten en hogen Muur, die had twaalf Poorten, en in de poorten twaalf Engelen, en namen daaraan ingeschreven, welke zijn de namen van de twaalf Stammen Israëls. En de Muur der Stad had twaalf Fundamenten, waarin de twaalf namen der Apostelen des Lams. De Stad zelf was vierhoekig gelegen, welker lengte even groot was als de breedte. En hij mat de Stad met het riet op twaalf duizend stadiën; en de lengte en de breedte en de hoogte derzelve waren evengelijk. En hij mat haar Muur honderd vier en veertig ellen, de maat eens mensen, zijnde eens engels. Haar Muur was uit jaspis; de Stad zelf echter zuiver goud, zuiver glas gelijk; en de Fundamenten van den muur der Stad uit allen kostbaren steen. De twaalf Poorten waren twaalf paarlen; en de straat der stad zuiver goud evenals doorluchtig glas. De heerlijkheid Gods verlichtte haar, en haar Lamp was het LAM. De natiën die bewaard waren geweest, zullen wandelen tot haar licht, en de Koningen der aarde zullen hun heerlijkheid en hun eer tot haar aanbrengen”, Hfdst. XXI: 1, 2, 12 tot 24.

Een mens die deze dingen leest, verstaat ze niet anders dan volgens den zin der letter, namelijk dat de aanschouwbare Hemel met de Aarde zal vergaan, en een nieuwe Hemel zal ontstaan, en dat op een nieuwe Aarde zal nederdalen de Heilige Stad [*Civitas*] Hierosolyma, en dat die zal zijn ten aanzien van haar maten volgens de beschrijving. Maar de Engelen verstaan die dingen geheel en al anders, namelijk de afzonderlijke dingen geestelijk welke de mens natuurlijk verstaat; en zoals de Engelen dezelve verstaan, aldus is hun betekenis; en dit is de inwendige of geestelijke zin des Woords; onder den nieuwen Hemel en de nieuwe Aarde in den inwendigen of geestelijken zin, waarin de Engelen zijn, wordt verstaan de nieuwe Kerk zowel in de Hemelen als op aarde; over de Kerk wederzijds zal verderop gesproken worden; onder de Stad Hierosolyma nederdalende uit God vanuit den Hemel, wordt verstaan haar hemelse Leer; onder de lengte, breedte en hoogte, welke evengelijk zijn, worden verstaan alle goede en ware dingen dier Leer in de samenvatting; onder haar Muur worden verstaan de ware dingen die haar beschermen; onder de maat van

den muur, zijnde 144 ellen, zijnde de maat eens mensen welke is eens Engels, worden verstaan al die beschermende ware dingen in de samenvatting, en het hoedanige ervan; onder de twaalf Poorten, welke uit paarden waren, worden de binnenleidende ware dingen verstaan; eender onder de twaalf Engelen in de poorten; onder de Fundamenten van den muur die uit allen kostbaren steen waren, worden verstaan de erkentnissen waarop die Leer wordt gefundeerd; onder de twaalf Stammen Israëls worden verstaan alle dingen der Kerk in het algemeen en in het bijzonder; eendere dingen onder de twaalf Apostelen; onder het goud gelijk aan zuiver glas, waaruit de Stad en de Straat was, wordt verstaan het goede der liefde vanuit hetwelk de Leer doorschijnend is met haar ware dingen; onder de Natiën die bewaard [*servatae*] zijn geweest, en onder de Koningen der aarde die heerlijkheid en eer in haar zullen aanbrengen, worden verstaan allen van de Kerk die in de goede en ware dingen zijn; onder God en het Lam wordt verstaan de Heer ten aanzien van het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menselijke. Zodanig is de geestelijke zin des Woords, waaraan de natuurlijke zin, zijnde de zin der letter, van dienst is als basis; maar nochtans maken die beide zinnen, de geestelijke en de natuurlijke, één door de overeenstemmingen. Dat een zodanig geestelijk verstaan inis aan al die dingen, behoeft hier geen aantoning, omdat zulks niet tot dit werk behoort, maar men zie het getoond in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN in deze volgende plaatsen: Dat in het Woord met de AARDE wordt aangeduid de Kerk, vooral waar onder de aarde [of het land] wordt verstaan het land Kanaän, n. 662, 1066, 1067, 1262, 1413, 1607, 2928, 3355, 4447, 4535, 5577, 8011, 9325, 9643. Omdat in den geestelijken zin onder Aarde [of Land] de Natie wordt verstaan die daar is, en haar Eredienst, n. 1262. Dat het volk der aarde degenen zijn die van de geestelijke Kerk zijn, n. 2928. Dat de nieuwe Hemel en de nieuwe Aarde betekenen het nieuwe in de hemelen en in de landen ten aanzien van de goede en de ware dingen, aldus de dingen die zijn der Kerk wederzijds. n. 1733, 1850, 2117, 2118, 3355, 4535, 10373. Wat verstaan wordt onder den eersten Hemel en de eerste Aarde die zijn voorbijgegaan, daarover zie men in het Werkje Over het Laatste Gericht en het vernietigde Babylonië van begin tot einde, en in het bijzonder daar n. 65 tot 72. Dat met HIEROSOLYMA wordt aangeduid de Kerk ten aanzien van de Leer, n. 402, 3654, 9166. Dat met de STEDEN en GEMEENTEN [*Urbes et Civitates*] worden aangeduid de leren die van de Kerk en den Godsdienst zijn, n. 402, 2449, 2712, 2943, 3216, 4492, 4493. Dat met den MUUR der stad wordt aangeduid het Ware der leer, beschermende, n. 6419. Dat met de POORTEN der stad worden aangeduid de ware dingen binnenleidende tot de leer, en door de leer in de Kerk, n. 2943,

4477, 4492, 4493. Dat door de twaalf STAMMEN ISRAELS waren uitgebeeld, en vandaar aangeduid, alle ware en goede dingen der Kerk in het algemeen en in het bijzonder, aldus alle dingen des geloofs en der liefde, n. 3858, 3926, 4060, 6335. Door de twaalf APOSTELN DES HEREN eendere dingen, n. 2129, 3272, 3354, 3488, 3858, 6397. Dat van de Apostelen wordt gezegd dat zij zullen zitten op twaalf tronen en zullen richten de 12 Stammen Israëls, daarmede wordt aangeduid, dat allen volgens de ware en goede dingen der Kerk moeten worden gericht, aldus uit den Heer uit Wien dezelve zijn, n. 2129, 6397 Dat met TWAALF worden aangeduid alle dingen in de samenvatting, n. 577, 2089, 2129, 2130, 3272, 3858, 3913. Iets eenders met het getal 144, omdat het een getal is vermenigvuldigd door twaalf maal twaalf, n. 7973; iets eenders ook met twaalf duizend, n. 7973. Dat alle Getallen in het Woord dingen betekenen, n. 482, 487, 647, 648, 755, 813, 1963, 1988, 2075, 2252, 3252, 4264, 6175, 9488, 9659, 10217, 10253. Dat vermenigvuldigde Getallen iets eenders betekenen als de enkelvoudige, waaruit zij door vermenigvuldiging oprijzen, n. 5291, 5335, 5708, 7973. Dat met de MAAT het hoedanige van een zaak ten aanzien van het ware en goede wordt aangeduid, n. 3104, 9603, 10262. Dat met de FUNDAMENTEN van den muur worden aangeduid de erkenningen van het ware waarop de Leerstellige dingen worden gefundeerd, 9643. Dat met VIERHOEKIG of VIERKANT het volmaakte wordt aangeduid, n. 9717, 9861. Dat met de LENGTE wordt aangeduid het Goede en zijn uitbreiding, en met de BREEDTE het Ware en zijn uitbreiding, n. 1613, 9487. Dat met de KOSTBARE STENEN de Ware dingen vanuit het goede worden aangeduid, n. 114, 9863, 9865. Wat met de kostbare Stenen in de Urim en Thumim in het algemeen en in het bijzonder, n. 3862, 9864, 9866, 9905, 9891, 9895. Wat met de JASPIS, waaruit de MUUR was, n. 9872. Dat met de STRAAT der Stad wordt aangeduid het Ware der leer vanuit het goede, n. 2336. Dat met het GOUD wordt aangeduid het Goede der Liefde, n. 113, 1551, 1552, 5658, 6914, 6917, 9510, 9874, 9881. Dat met de HEERLIJKHEID wordt aangeduid het Goddelijk Ware zodanig als het is in den Hemel, en vandaar het Inzicht en de Wijsheid, n. 4809, 5068, 5922, 8267, 8427, 9429, 10574. Dat met de NATIEN worden aangeduid degenen in de Kerk die in het goede zijn, en vandaar abstract genomen de goede dingen der Kerk, n. 1059, 1159, 1258, 1260, 1261, 1285, 1416, 1849, 4574, 7830, 9255, 9256. Dat met de KONINGEN worden aangeduid degenen in de Kerk die in de ware dingen zijn, en vandaar abstract genomen de ware dingen der Kerk, n. 1672, 2015, 2069, 4575, 5044. Dat de Rituële dingen bij de kroningen van Koningen zulke dingen behelzen die zijn van het Goddelijk Ware, waarover

gehandeld wordt, maar dat de erkenenis dienaangaande heden ten dage is vergaan, n. 4581, 4966.

2. Alvorens over Nova Hierosolyma en haar Leer te handelen, zal iets over den Nieuwen Hemel en de Nieuwe Aarde worden gezegd: in het Werkje over het Laatste Gericht en Babylonië vernietigd is getoond, wat wordt verstaan onder den Eersten Hemel en de Eerste aarde, die zijn voorbijgegaan; nadat zij waren voorbijgegaan, aldus nadat het Laatste Gericht was voltrokken, is de Nieuwe Hemel door den Heer geschapen, dat is, geformeerd; deze Hemel is geformeerd uit al degenen die na de komst des Heren tot op dezen tijd toe het leven des geloofs en der naastenliefde hebben geleefd, aangezien dezen alleen vormen des Hemels waren; want de vorm des Hemels, volgens welken alle vergezelschappingen en vergemeenschappingen daar geschieden, is de vorm van het Goddelijk Ware vanuit het Goddelijk Goede voortgaande uit den Heer, en dezen vorm trekt de mens aan ten aanzien van zijn geest door het leven volgens het Goddelijk Ware; dat de vorm des Hemels daarvandaan is, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 200 tot 212; en dat alle Engelen zijn vormen des Hemels, n. 51 tot 58, en 73 tot 77. Uit deze dingen kan men weten, vanuit wie de Nieuwe Hemel is gemaakt, vandaar ook hoedanig deze is, namelijk volstrekt eensgezind; want hij die het leven des geloofs en der naastenliefde leeft, heeft den ander lief zoals zichzelf, en door de liefde verbindt hij hem met zich, en zo over en weer en onderling; want de liefde is verbinding in de geestelijke Wereld; en daarom, wanneer allen eender doen, dan ontstaat vanuit verscheidene, ja zelfs ontelbare vergezelschappen volgens den vorm des Hemels, het eensgezinde, en wordt zoals één ene; niets immers is er wat scheidt en verdeelt, maar alles verbindt en verenigt.

3. Omdat deze Hemel is geformeerd uit allen die zodanig zijn geweest, van den tijd des Heren af tot den tegenwoordigen tijd, staat vast dat hij het is zowel uit de Christenen als uit de Natiën; maar voor het grootste deel uit de Kindertjes van allen in het algehele wereldrond die overleden zijn van den tijd des Heren aan, want al dezen zijn opgenomen door den Heer, en opgevoed in den Hemel, en onderricht door de Engelen, en daarna in bewaring gehouden, opdat zij den Nieuwen Hemel te zamen met de overigen zouden samenstellen; daaruit kan men opmaken, hoe groot die Hemel is; Dat allen die als Kindertjes sterven, worden opgevoed in den Hemel, en Engelen worden, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 329 tot 345. En dat de Hemel evenzeer uit de Natiën als uit de Christenen wordt geformeerd, n. 318 tot 328.

4. Verder wat dezen Nieuwen Hemel aangaat, moet men weten, dat deze is onderscheiden van de Oude Hemelen, namelijk die welke waren vóór de komst des Heren; maar nochtans zijn die met dezen aldus geordend, dat zij één Hemel tezamen uitmaken. Dat deze Nieuwe Hemel is onderscheiden van de Oude Hemelen, is ter oorzaak hiervan, dat in de Oude Kerken niet een andere Leer was dan de Leer der Liefde en der Naastenliefde, en toen wisten zij niet van enige leer van het afgescheiden geloof: vandaar eveneens is het, dat de oude Hemelen de hogere Uitspansels samenstellen, de Nieuwe Hemel echter een Uitspansel beneden gene, want de Hemelen zijn Uitspansels, de ene boven den anderen; in de hoogste Uitspansels zijn zij die hemelse Engelen worden genoemd, waarvan de meesten zijn vanuit de Oudste Kerk; zij die daar zijn, worden hemelse Engelen genoemd vanwege de hemelse Liefde, welke de liefde tot den Heer is; in de Uitspansels onder die zijn zij die de geestelijke Engelen worden geheten, waarvan de meesten zijn vanuit de oude Kerk; zij die daar zijn, worden geestelijke Engelen geheten vanwege de geestelijke Liefde, welke is de Naastenliefde jegens den naaste; onder dezen zijn de Engelen die in het goede des geloofs zijn, zijnde zij die het leven des geloofs hebben geleefd; het leven des geloofs leven, is volgens de leer hunner Kerk, doch leven is willen en doen. Doch nochtans maken al die Hemelen één door den middellijken en onmiddellijken invloed uit den Heer. Maar een vollediger idee aangaande deze Hemelen kan men krijgen uit de dingen die in het Werk over den Hemel en de Hel zijn getoond, en daar in het Artikel over de twee Rijken waarin de Hemelen in het algemeen zijn onderscheiden, n. 20 tot 28, en in het Artikel over de Drie Hemelen, n. 29 tot 40; over den middellijken en onmiddellijken Invloed in de verzamelde plaatsen uit de Hemelse Verborgenheden, na n. 603; en over de Oudste en de Oude Kerken in het Werkje over het Laatste Gericht en Babyionië vernietigd, n. 46.

5. Dit over den Nieuwen Hemel; nu zal iets worden gezegd over de Nieuwe Aarde; onder de Nieuwe Aarde wordt verstaan de Nieuwe Kerk op aarde [*in terris*], want toen de vorige Kerk ophield te zijn, werd door den Heer een Nieuwe geïnstauréerd; er wordt immers door den Heer in voorzien dat steeds een Kerk zij op aarde, want door de Kerk is er verbinding van den Heer met het Menselijk Geslacht, en van den Hemel met de Wereld; daar immers is de Heer bekend, en daar zijn de Goddelijke Ware dingen waardoor de mens wordt verbonden: dat heden ten dage de Nieuwe Kerk wordt geïnstauréerd, zie men in het Werkje over het Laatste Gericht, n. 74. Dat de Nieuwe Kerk met de Nieuwe Aarde wordt aangeduid, is vanwege den geestelijken zin des Woords; in dien zin immers wordt niet enig land onder het land verstaan,

maar de Natie zelf daar en haar Goddelijke Eredienst; dat immers is het geestelijke in de plaats van het land (of de aarde); bovendien wordt onder de aarde zonder toegevoegden naam van een streek in het Woord het land Kanaän verstaan, en in het land Kanaän was de Kerk geweest van de oudste tijden af, weswege het is geschied dat al de plaatsen die daar waren, en die van alle kanten daaromheen lagen, met de bergen en rivieren, welke in het Woord worden genoemd, uitbeeldend en aanduidend zijn geworden voor zulke dingen die de inwendige dingen der Kerk zijn, zijnde die welke haar geestelijke dingen worden genoemd; vandaar is het, dat, als gezegd werd, onder de Aarde [of het Land] in het Woord, omdat het Land Kanaän wordt verstaan, de Kerk wordt aangeduid; eender hier met de Nieuwe Aarde: hiervandaan komt het, dat het in de Kerk aanvaard is te zeggen het Hemels Kanaän, en daaronder den Hemel te verstaan. Dat onder het land Kanaän in den geestelijken zin des Woords de Kerk wordt verstaan, is getoond met verschillende dingen in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, waaruit de volgende dingen mogen worden aangevoerd. Dat de Oudste Kerk, die geweest is vóór den Vloed, en de Oude Kerk, die geweest is na den Vloed, in het land Kanaän zijn geweest, n. 567, 3686, 4447, 4454, 4516, 4617, 5136, 6516, 9325. Dat toen alle plaatsen uitbeeldend zijn geworden voor zulke dingen die zijn in het Rijk des Heren en in de Kerk, n. 1585, 3686, 4447, 5136. Dat derhalve Abraham daarheen te gaan bevolen werd, aangezien bij zijn nakomelingen uit Jakob de Uitbeeldende Kerk zou worden gesticht, en het Woord zou worden samengeschreven, welks laatste zin zou bestaan uit uitbeeldende en aanduidende dingen, welke daar zijn, n. 3686, 4447, 5136, 6516. Vandaar is het, dat met de Aarde en met het Land Kanaän in het Woord de Kerk wordt aangeduid, n. 3038, 3481, 3705, 4447, 4517, 5757, 10568.

6. Wat onder Hierosolyma in het Woord in zijn geestelijken zin wordt verstaan, zal ook met enkele dingen worden gezegd: onder Hierosolyma wordt verstaan de Kerk zelf ten aanzien van de leer, en dit ter oorzaak hiervan dat daar in het land Kanaän, en niet elders, de Tempel was, het Altaar was, de Slachtoffers geschieden, aldus de Goddelijke eredienst zelf; en daarom ook werden de drie Feesten jaarlijks daar gevierd, en tot dezelve werd elke manlijke van het ganse Land bevolen te gaan; vandaar nu is het, dat met Hierosolyma in den geestelijken zin wordt verstaan de Kerk ten aanzien van den eredienst, of, wat hetzelfde is, ten aanzien van de leer, want de eredienst wordt voorgeschreven in de leer, en geschiedt volgens haar. Dat gezegd wordt *de heilige Stad, Hierosolyma Nova, nederdalende uit God vanuit den Hemel*, is omdat in den geestelijken zin des Woords met Gemeente en Stad

wordt aangeduid de leer, en met de heilige Stad de leer van het Goddelijk Ware [*Divinum Verum*], want het Goddelijk Ware is dat wat heilig wordt genoemd in het Woord; dat gezegd wordt Hierosolyma Nova, is vanwege de eendere oorzaak waarom het Land [of de Aarde] nieuw wordt geheten; want, zoals vlak boven gezegd is, met het Land wordt de Kerk aangeduid, en met Hierosolyma die Kerk ten aanzien van de leer: dat gezegd wordt uit God vanuit den Hemel nederdalende, is omdat al het Ware Goddelijk [*Verum Divinum*], vanuit hetwelk de leer is, nederdaalt vanuit den Hemel uit den Heer. Dat met Hierosolyma niet wordt verstaan een stad, hoewel zij als Stad gezien werd, blijkt duidelijk hieruit, dat gezegd wordt *haar Hoogte was* zoals de lengte en de breedte, 12 000 *stadiën*, Vers 16; en dat *de Maat van haar muur. zijnde 144 ellen, was de maat eens mensen zijnde eens Engels*, Vers 17; voorts dat gezegd wordt *bereid als een Bruid vóór haar Man*, Vers 2, en daarna “*De Engel zeide: Kom, ik zal u tonen de bruid echtgenote des Lams; en hij toonde mij de heilige Stad, die Hierosolyma*”, Vers 9, 10; de Kerk is het die in het Woord wordt genoemd bruid en echtgenote des Heren, bruid voordat zij wordt verbonden, en echtgenote wanneer zij verbonden is; men zie in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 3103, 3105, 3164, 3165, 3207, 7022, 9182.

7. Wat in het bijzonder de Leer betreft, welke nu volgt, zij eveneens is vanuit den Hemel, omdat zij is vanuit den geestelijken zin des Woords; en de geestelijke zin des Woords is hetzelfde als de leer die is in den Hemel; in den Hemel immers is evenzeer als op aarde de Kerk; er is immers daar het Woord, er is Leer vanuit het Woord, er zijn daar Tempels, en in dezelve geschieden Predikingen, want er zijn daar Kerkelijke en Burgerlijke Regeringsvormen, in één woord: geen ander verschil treedt er op tussen de dingen die in de Hemelen zijn en tussen de dingen die op aarde zijn, dan dat alle dingen in de Hemelen in een volmaakter staat zijn, omdat allen die daar zijn, geestelijk zijn, en de geestelijke dingen gaan de natuurlijke dingen in volmaaktheid onmetelijk te boven; dat in de Hemelen zulke dingen zijn, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel overal, in het bijzonder in het Artikel over de Regeringsvormen in den Hemel, n. 213 tot 220; en in het Artikel over den Goddelijken Eredienst daar, n. 221 tot 227. Uit deze dingen kan vaststaan, wat wordt verstaan daaronder dat de heilige Stad, Nova Hierosolyma, gezien werd neder te dalen uit God vanuit den Hemel. Maar laat ik toetreden op de LEER zelf, die voor de nieuwe Kerk bestemd is, welke, omdat zij mij onthuld is vanuit den Hemel, DE HEMELSE LEER wordt genoemd; want deze te geven, is de opzet van dit Werk.

Proloog tot de Leer

8. *Dat het einde der Kerk daar is, wanneer er geen geloof is omdat er geen naastenliefde is, werd getoond in het Werkje over het Laatste Gericht en Babylonië vernietigd, n. 33 tot 39 e.v. Omdat nu de Kerken in de Christelijke wereld zich van elkander hebben onderscheiden door zulke dingen die des Geloofs zijn, en nochtans het Geloof er geen is waar niet de Naastenliefde is, zo zou ik derhalve hier aan de Leer zelf enige dingen willen voorafzenden over de Leer der Naastenliefde bij de Ouden: gezegd wordt de Kerken in de Christelijke Wereld, en onder dezelve worden verstaan de Kerken bij de Hervormden of Evangelischen, niet echter bij de Pauselijken, aangezien daar niet de Christelijke Kerk is, want waar de Kerk is daar wordt de Heer aanbeden, en het Woord gelezen; anders bij hen; daar worden zij zelf aanbeden in plaats van den Heer, en het Woord te lezen wordt aan het volk verboden, en de uitspraak van den Paus wordt gelijkwaardig aan het Woord gesteld, ja zelfs daarboven.*

9. *De Leer der Naastenliefde, zijnde de Leer des levens, is de Leer zelf in de Oude Kerken geweest, over welke Kerken men zie in DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 1238, 2385; en die Leer verbond alle Kerken, en maakte zo vanuit verscheidene er éne: voor mensen immers erkenden de Kerken al degenen die in het goede der naastenliefde leefden, en noemden hen broeders, hoezeer zij ook verder in de ware dingen, welke heden ten dage des geloofs worden gebeten, verschilden; in deze dingen onderrichtte de een den ander, hetgeen behoorde onder hun werken der naastenliefde; en eveneens waren zij niet verontwaardigd. als de een tot het gevoelen [sententia] van den ander niet overging, wetende dat een ieder voor zoveel van het ware opneemt als hij in het goede is. Omdat de Oude Kerken zodanig waren, zijn zij daarom innerlijke mensen geweest, en omdat zij innerlijk waren, zijn zij wijzer geweest; want zij die in het goede der liefde en der naastenliefde zijn, dezelve zijn ten aanzien van den Inwendigen mens in den Hemel, en daar ten aanzien van dien mens in een engellijk Gezelschap dat in een eender goede is; vandaar de verheffing van hun gemoed tot de innerlijke dingen, en bijgevolg hadden zij wijsheid; de wijsheid immers kan niet ergens anders vandaan komen dan vanuit den Hemel, dat is, door den Hemel uit den Heer; en in den Hemel is de wijsheid, omdat zij daar in het goede zijn: de wijsheid is het ware zien vanuit het licht van het ware, en het licht van het ware is het licht dat in den Hemel is. Maar die oude wijsheid is in den loop des tijds langzaam geslonken; voorzoveel immers het Menselijk Geslacht zich verwijdert van het goede der liefde tot den Heer, en van de liefde jegens den naaste, welke liefde de Naastenliefde*

wordt genoemd, voor evenzoveel verwijderd het zich ook van de wijsheid, omdat het zich voor evenzoveel verwijderd van den Hemel: vandaar is het, dat de mens van Inwendig geworden is Uitwendig, en dit geleidelijk; en wanneer de mens Uitwendig is geworden, is hij ook Wereldlijk en Lichamelijk geworden; en wanneer hij zodanig is, bekommert hij zich slechts weinig om de dingen die des Hemels zijn, want dan nemen hem gans en al in beslag de verkwikkelijke dingen der aardse liefden, en tezamen daarmede de boze dingen, welke voor den mens vanuit die liefden verkwikkelijk zijn, en dan zijn de dingen die hij hoort over het Leven na den dood, over den Hemel en de Hel, in één woord over de Geestelijke dingen, als het ware buiten hem, en niet binnen hem, zoals het evenwel behoorde te zijn. Vandaar eveneens is het, dat de Leer der naastenliefde, welke van zo grote waarde was geweest bij de Ouden, heden ten dage onder de teloorgegangene dingen behoort; wie immers heden ten dage is het bekend [novit], wat in den echten zin de Naastenliefde is, en wat in den echten zin de Naaste is, terwijl toch die Leer niet slechts dit leert, maar bovendien talloze dingen, waarvan men heden ten dage niet het duizendste deel weet [scitur]: de ganse Gewijde Schrift is niet iets anders dan de Leer der Liefde en der Naastenliefde, hetgeen ook de Heer leert, door te zeggen: Gij zult liefhebben den Heer uw God vanuit uw ganse hart, en in uw ganse ziel, en in uw ganse gemoed; dit is het primaire en grote Gebod: het tweede eender aan dat: Gij zult liefhebben uw Naaste zoals uzelf: aan deze twee Geboden hangen de Wet en de Profeten”, Matth. xxii: 37, 38, 39. De Wet en de Profeten zijn het Woord in alle en de afzonderlijke dingen.

10. *In hetgeen volgt zal aan de afzonderlijke Leerstellige dingen een verzameling plaatsen vanuit DE HEMELSE VERBORGENHEDEN worden toegevoegd, omdat daarin dezelfde dingen ruimer zijn ontvouwd.*

Over het Goede en het Ware

11. Alle dingen in het Heelal, die zijn volgens de Goddelijke Orde, hebben betrekking op het Goede en het Ware; niets bestaat er in den Hemel, en niets in de Wereld, dat niet op die twee betrekking heeft: de oorzaak hiervan is deze, dat het ene en het andere, zowel het Goede als het Ware, voortgaat uit het Goddelijke, uit Hetwelk alle dingen zijn.

12. Daaruit blijkt, dat niets méér nodig is voor den mens, dan dat hij wete, wat het goede en wat het ware is, en hoe het ene het andere beoogt, en hoe het ene wordt verbonden met het andere; het meest nodig echter is het voor den mens der Kerk, want zoals alle dingen des Hemels betrekking hebben op het Goede en het Ware, evenzo ook alle dingen der Kerk, omdat het goede en het ware des Hemels eveneens het goede en het ware der Kerk zijn. Dit is de oorzaak, dat de aanvang [*exordium*] uitgaat van het Goede en het Ware.

13. Het is volgens de Goddelijke Orde, dat het Goede en het Ware verbonden mogen zijn, en niet gescheiden, aldus opdat zij zijn één en niet twee; verbonden immers gaan zij voort uit het Goddelijke, en verbonden zijn zij in den Hemel, en derhalve zullen zij verbonden zijn in de Kerk. De Verbinding van het goede en het ware wordt in den Hemel genoemd het hemels Huwelijk, want in dit Huwelijk zijn allen die daar zijn: vandaar is het, dat in het Woord de Hemel wordt vergeleken met een Huwelijk, en dat de Heer wordt geheten Bruidegom en Echtgenoot, de Hemel echter Bruid en Echtgenote, eender de Kerk: dat de Hemel en de Kerk zo worden geheten, is omdat zij die daar zijn, het Goddelijk Goede opnemen in de Ware dingen.

14. Alle Inzicht en Wijsheid die de Engelen hebben, is vanuit dat Huwelijk, en niet enige vanuit het Goede gescheiden van het Ware, noch uit het Ware gescheiden van het Goede: iets eenders is het geval met de mensen der Kerk.

15. Omdat de Verbinding van het goede en het ware is gelijk als een Huwelijk, zo blijkt dat het goede het ware liefheeft, en andersom het ware het goede liefheeft, en dat het ene verlangt met het andere verbonden te worden: de mens der Kerk die niet zulk een liefde en zulk een verlangen heeft, is niet in het hemels Huwelijk, aldus is in hem nog niet de Kerk; want de verbinding van het goede en het ware maakt de Kerk.

16. De goede dingen zijn veelvuldig; in het algemeen is er het geestelijk Goede en het natuurlijk Goede, en het ene en het andere verbonden in het echte zedelijk Goede: zoals er de Goede dingen zijn, zijn er eveneens de Ware

dingen, omdat de Ware dingen zijn van het goede, en de vormen van het goede zijn.

17. Zoals het gesteld is met het Goede en het Ware, is het vanuit het tegengestelde het geval met het Boze en het Valse; namelijk dat zoals alle dingen in het Heelal die zijn volgens de Goddelijke Orde, betrekking hebben op het goede en het ware, evenzo alle dingen die zijn tegen de Goddelijke Orde, betrekking hebben op het boze en het valse. Voorts dat zoals het goede het liefheeft verbonden te worden met het ware, en andersom, evenzo het boze het liefheeft verbonden te worden met het valse, en andersom. Alsmede, zoals alle inzicht en wijsheid wordt geboren vanuit de verbinding van het goede en het ware, evenzo alle waanzin en dwaasheid vanuit de verbinding van het boze en het valse. De verbinding van het boze en het valse wordt het helse Huwelijk genoemd.

18. Hieruit, dat het boze en het valse zijn tegenovergesteld aan het goede en het ware, blijkt dat het ware niet kan verbonden worden met het boze, noch het goede met het valse van het boze; indien het ware wordt toegevoegd aan het boze, zo wordt het niet langer het Ware, maar het valse, omdat het vervalst is; en indien het goede wordt toegevoegd aan het valse van het boze, zo wordt het niet langer het goede, maar het boze, omdat het verechtreukt [*adulteratum*] is. Doch het valse niet van het boze kan verbonden worden met het goede.

19. Niemand die in het boze en vandaar in het valse is vanuit bevestiging en leven, kan weten wat het goede en het ware is, aangezien hij zijn boze gelooft het goede te zijn, en vandaar zijn valse gelooft het ware te zijn; doch een elk die in het goede en vandaar in het ware is vanuit bevestiging en leven, kan weten wat het boze en het valse is: de oorzaak hiervan is deze, dat al het goede en deszelfs ware in zijn wezen hemels is, en wat niet in zijn wezen hemels is, is nochtans vanuit hemelsen oorsprong; al het boze echter en deszelfs valse is in zijn wezen hels, en wat niet in zijn wezen hels is, is nochtans krachtens den oorsprong daarvandaan; en al het Hemelse is in het licht, doch al het Helse in de duisternis.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

20. Dat alle en de afzonderlijke dingen in het Heelal betrekking hebben op het Goede en het Ware, en op het Boze en Valse, die welke volgens de Goddelijke Orde zijn en geschieden, op het Goede en het Ware, die echter welke tegen de Goddelijke Orde zijn en geschieden, op het Boze en het Valse, n. 2452, 3166, 4390, 4409, 5232, 7256, 10122. Aldus bij den mens op het Verstand en den Wil, aangezien het Verstand van den mens de ontvanger is van het ware of het valse, en de Wil de ontvanger van het goede of het boze, n. 10122. Dat heden ten dage door weinigen wordt geweten wat het Ware in zijn echte wezen is, omdat slechts weinig wordt geweten wat het Goede is, terwijl toch al het ware is uit het goede, en al het goede is door de ware dingen, n. 2507, 3603, 4136, 9186, 9995.

Dat er vier Geslachten van mensen zijn; 1. Dat er zijn die in valse dingen zijn vanuit het boze, en die in valse dingen zijn niet vanuit het boze. 2. Dat er zijn die in Ware dingen zijn zonder het goede. 3. Dat er zijn die in Ware dingen zijn, en door die schouwen en streven naar het Goede. 4. Dat er zijn die in de Ware dingen zijn vanuit het Goede: maar over de afzonderlijken in het bijzonder.

21. *Over hen die in valse dingen zijn vanuit het boze; en die in valse dingen zijn niet vanuit het boze: aldus over de valse dingen vanuit het boze, en over de valse dingen vanuit het niet-boze.* Dat er ontelbare geslachten van het valse zijn, namelijk even zoveel als boze dingen; en dat de oorsprongen der boze dingen en der valse dingen daaruit er verscheidene zijn, n. 1188, 1212, 4729, 4822, 7574. Dat er is het valse vanuit het boze, of het valse van het boze; en dat er is het boze vanuit het valse of het boze van het valse, en wederom daaruit het valse, aldus afleidingsgewijs, n. 1679, 2243. Dat vanuit één enkel valse, vooral als het in de plaats van een beginsel is, valse dingen in aanhoudende reeks voortvloeien, n. 1510, 1511, 4717, 4721. Dat er is het valse vanuit de begeerten der liefde van zich en van de wereld; en dat er is het valse vanuit de begoochelingen der zinnen, n. 1295, 4729. Dat er zijn de valse dingen van godsdienst; en dat er zijn de valse dingen van onwetendheid, n. 4729, 8318, 9258. Dat er is het valse waarin het goede is, en het valse waarin niet het goede is, n. 2863, 9304, 10109, 10302. Dat er is het vervalste, n. 7318, 7319, 10648. Dat al het boze met zich het valse heeft, n. 7577, 8094. Dat het valse vanuit de begeerten der liefde van zich het valse zelf van het boze is, en dat daarvandaan de ergste geslachten van valse dingen zijn, n. 4729.

Dat het boze zwaar is, en vanzelf afglijdt tot de hel, niet echter het valse, tenzij vanuit het boze, n. 8279, 8298. Dat het goede wordt verkeerd in het boze, en het ware in het valse, wanneer het afglijdt vanuit den Hemel in de Hel, omdat het zo als het ware afzakt in een grove en onzuivere atmosfeer, n. 3607. Dat de valse dingen vanuit het boze verschijnen zoals nevels en zoals onzuivere wateren boven de Hellen, n. 8137, 8138, 8146. Dat zij die in de Hellen zijn, valse dingen vanuit het boze spreken, n. 1695, 7351, 7352, 7357, 7392, 7699. Dat zij die in het boze zijn, niet anders dan het valse kunnen denken, wanneer zij vanuit zich denken, n. 7437; meer over het boze van het valse, n. 2408, 4818, 7272, 8265, 8279: En over het valse van het boze, n. 6359, 7272, 9304, 10302. Dat al het valse kan worden bevestigd, en wanneer het bevestigd is, verschijnt als waar, n. 5033, 6865, 8521, 8780. Dat derhalve moet worden uitgevorst of het een ware is alvorens het wordt bevestigd, n. 4741, 7012, 7680, 7950, 8521. Dat men zich daarvoor moet hoeden valse dingen van godsdienst te bevestigen, omdat daaruit een overreding van het valse voortspuit, die de mens na den dood heeft, n. 845, 8780. Hoe schadelijk de overreding van het valse is, n. 794, 806, 5096, 7686.

Dat het goede niet kan invloeden in de ware dingen, zolang de mens in het boze is, n. 2434. Dat de goede en de ware dingen voor zoveel worden verwijderd van den mens, als hij in boze dingen en daaruit in valse dingen is, n. 3402. Dat de allergrootste voorzorg wordt betracht door den Heer, opdat niet het ware wordt verbonden met het boze, en het valse van het boze met het goede, n. 3110, 3116, 4416, 5217. Dat vanuit die vermenging de ontwijding is, n. 6348. Dat de ware dingen de valse dingen verbannen, en de valse dingen de ware dingen, n. 5207. Dat de ware dingen niet dieper kunnen worden opgenomen, zolang ongelovigheid regeert, n. 3399.

Dat ware dingen kunnen worden vervalst, op welke wijze, uit voorbeelden, n. 7318. Dat het den bozen is geoorloofd ware dingen te vervalsen, de oorzaken, n. 7332. Dat de ware dingen worden vervalst door de bozen, doordien zij worden toegepast, en zo heengeleid tot het boze, n. 8094, 8149. Een vervalst Ware wordt datgene geheten, wat is toegepast op het boze, hetgeen vooral geschiedt door begoochelingen en door schijnbaarheden in uitwendige dingen, n. 7344, 8062. Dat het den bozen is geoorloofd het ware aan te vallen, niet echter het goede, omdat zij het ware door verschillende uitleggingen en toepassingen kunnen vervalsen, n. 6677. Dat het ware vervalst vanuit het boze gekant is tegen het ware en het goede, n. 8062. Dat het ware vanuit het boze vervalst, zwaar stinkt in het andere leven, n. 7319; meer over de vervalsing van het ware, n. 7318, 7319, 10648.

Dat er valse dingen van godsdienst bestaan, die samenstemmen met het goede, en dat er bestaan die niet samenstemmen, 9258, 9259. Dat valse dingen van godsdienst, als zij niet samenstemmen met het goede, niet het boze voortbrengen, alleen bij hen die in het boze zijn, n. 8318. Dat de valse dingen van godsdienst niet worden toegerekend aan hen die in het goede zijn, maar aan hen die in het boze zijn, n. 8051, 8149. Dat niet-echte ware dingen, en eveneens valse dingen, kunnen worden vergezelschap met echte ware dingen bij hen die in het goede zijn, niet echter bij hen die in het boze zijn, n. 3470, 3471, 4551, 4552, 7344, 8149, 9298. Dat valse en ware dingen worden vergezelschap door schijnbaarheden vanuit den zin der letter des Woords, n. 7344. Dat valse dingen worden waargemaakt door het goede, en zacht worden, omdat zij worden aangeplooid en heengeleid tot het goede, en het boze wordt verwijderd, n. 8149. Dat de valse dingen van godsdienst bij hen die in het goede zijn, worden opgenomen door den Heer als ware dingen, n. 4736, 8149. Dat het goede, welks hoedanige is uit een valse van godsdienst, wordt aangenomen door den Heer, als er onwetendheid is, en daarin onschuld, en een goed doel, n. 7887. Dat de ware dingen bij den mens schijnbaarheden van het ware en het goede zijn, doordrenkt van begoochelingen, maar dat nochtans de Heer die aanpast aan echte ware dingen bij den mens die in het goede leeft, n. 2053. Dat valse dingen waarin het goede is, bestaan bij hen die buiten de Kerk zijn, en vandaar in onwetendheid omtrent het ware, ook bij hen die binnen de Kerk zijn, waar valse dingen van leer zijn, n. 2589 tot 2604, 2861, 2863, 3263, 3778, 4189, 4190, 4197, 6700, 9256. Dat valse dingen waarin niet het goede is, zwaarder zijn bij hen die binnen de Kerk zijn, dan bij hen die buiten de Kerk zijn, n. 7688. Dat de ware en de goede dingen worden afgenomen van de bozen in het andere leven, en gegeven aan de goeden, volgens des Heren woorden: *“Hem die heeft, zal gegeven worden opdat hij overvloedig hebbe, en van hem die niet heeft, zal afgenomen worden wat hij heeft”*, n. 7770.

22. *Over hen die in ware dingen zijn en niet in het goede; aldus over de ware dingen zonder het goede.* Dat ware dingen zonder het goede niet in zich waar zijn, omdat zij niet het leven hebben, al het leven immers hebben de ware dingen uit het goede, n. 3603. Aldus dat zij als het ware een lichaam zonder ziel zijn, n. 8530, 9154. Dat van de erkentnissen van het ware en het goede, die slechts in het geheugen en niet in het leven zijn, wordt geloofd dat zij ware dingen zijn, n. 5276. Dat die ware dingen den mens niet worden toegeëigend, noch van hem worden, welke hij slechts weet, en erkent vanuit oorzaken die voortgaan uit de liefde van zich en van de wereld, n. 3402, 3834. Maar dat

worden toegeëigend die welke hij erkent terwille van het ware en het goede zelf, n. 3849. Dat de ware dingen zonder het goede niet worden aangenomen door den Heer, n. 4368: noch zaligen, n. 2261. Dat zij die in de ware dingen zonder het goede zijn, niet van de Kerk zijn, n. 3963. Dat zij ook niet kunnen worden wederverwekt, n. 10367. Dat de Heer niet invloeit in de ware dingen, tenzij door het goede, n. 10367.

Over de scheiding tussen het ware en het goede, n. 5008, 5009, 5022, 5028. Hoedanig het ware zonder het goede, en hoedanig vanuit het goede, n. 1949, 1950, 1964, 5951: vanuit vergelijkende dingen, n. 5830. Dat het ware zonder het goede gemelijk is, n. 1949, 1950, 1951, 1964. Dat het in de geestelijke Wereld hard verschijnt, n. 6359, 7068: en stekelig, n. 2799. Dat het ware zonder het goede is zoals winterlicht, waarin alle dingen van den aardbol verstarren, en niet wordt voortgebracht: doch dat het ware vanuit het goede is zoals het licht van lente en zomer, waarin alle dingen bloeien en worden voortgebracht, n. 2231, 3146, 3412, 3413. Dat een zodanig winterlicht wordt verkeerd in dikke duisternis wanneer het licht vanuit den Hemel invloeit, en dat dan zij die in deze ware dingen zijn, in blindheid en stompzinnigheid komen, n. 3412, 3413. Dat zij die de ware dingen scheiden van het goede, in duisternis zijn, en in onwetendheid van het ware, en in valse dingen, n. 9186. Dat zij zich van valse dingen in boze dingen werpen, n. 3325, 8094. De dwalingen en valse dingen waarin zij zich werpen, n. 4721, 4730, 4776, 4783, 4925, 7779, 8313, 8765, 9222. Dat het Woord voor hen is toegesloten, n. 3773, 4783, 8780. Dat zij niet zien en letten op al die dingen welke de Heer heeft gesproken over de liefde en de naastenliefde, aldus over het goede, n. 2051, 3416. Dat zij niet weten wat het goede is, aldus wat de hemelse liefde en de naastenliefde, n. 2471, 3603, 4136, 9995. Zij die de ware dingen des geloofs weten, en boos leven, dat zij in het andere leven de ware dingen misbruiken om te heersen, hoedanig zij zijn, en hoedanig hun lot daar is, n. 4802.

Dat het Ware Goddelijk [*Verum Divinum*] verdoemt tot de hel, doch het Goddelijk Goede verheft tot den Hemel, n. 2258. Dat het Ware Goddelijk verschrikt, niet het Goddelijk Goede, n. 4180. Wat is gericht worden vanuit het Ware, en gericht worden vanuit het Goede, n. 2335.

23. *Over hen die in de ware dingen zijn, en door die schouwen en streven naar het goede; aldus over de ware dingen waardoor het goede is.* Wat de mens liefheeft dat wil hij, en wat de mens liefheeft of wil, dit denkt hij en bevestigt hij met verschillende dingen: wat de mens liefheeft of wil, dit wordt het goede genoemd, en wat de mens vandaar denkt en bevestigt met verschillende dingen, dit wordt het ware genoemd, n. 4070. Vandaar nu, dat het ware het

goede woedt, wanneer het wordt der liefde of des wils, of wanneer de mens dat liefheeft en wil, n. 5526, 7835, 10367. En omdat de liefde of de wil het leven zelf des mensen is, dat het ware niet leeft bij den mens, wanneer hij dat slechts weet en dat denkt, maar wanneer hij dat liefheeft en wil, en vanuit de liefde en den wil dat doet, n. 5595, 9282. Dat de ware dingen vandaar het leven aannemen, aldus vanuit het goede, n. 2434, 3111, 3607, 6077. Bijgevolg dat de ware dingen het leven hebben vanuit het goede, en de ware dingen geen leven hebben zonder het goede, n. 1589, 1947, 1997, 3579, 3180, 4070, 4096, 4097, 4736, 4757, 4884, 5147, 5928, 9154, 9667, 9841, 10729: toegelicht, n. 9154. Wanneer van de ware dingen moet worden gezegd, dat zij het leven hebben aangenomen, n. 1928. Dat het ware, wanneer het wordt verbonden met het goede, den mens wordt toegeëigend, omdat het van zijn leven wordt, n. 3108, 3161. Opdat het ware worde verbonden met het goede, zal er samenstemming zijn uit het verstand en den wil; wanneer eveneens uit den wil, dat er dan verbinding is, n. 3157, 3158, 3161.

Dat de ware dingen, wanneer de mens wordt wedervetwekt, binnentreden met het verkwikkelijke der aandoening, omdat hij het liefheeft ze te doen, en dat zij worden gereproduceerd met dezelfde aandoening, omdat zij samenhangen, n. 2474, 2487, 3040, 3066, 3074, 3336, 4018, 5893, 7967. Dat de aandoening, welke der liefde is, zich altijd toevoegt aan de ware dingen volgens de nutten des levens, en dat die aandoening wordt gereproduceerd met de ware dingen, en de ware dingen worden gereproduceerd met de aandoening, n. 3336, 3824, 3849, 4205, 5893, 7967. Dat het goede niet iets anders als ware erkent dan hetgeen samenstemt met de aandoening welke der liefde is, n. 3161. Dat de ware dingen worden binnengeleid door overeenkomende verkwikkelijke en liefelijke dingen, n. 3502, 3512. Dat elke echte aandoening van het ware is vanuit het goede, en dienvolgens, n. 4373, 8349, 8356. Dat er zo inboezeming en invloed van het goede in de ware dingen is, en verbinding, n. 4301. En dat zo de ware dingen het leven hebben, n. 7917, 7967.

Omdat de aandoening, welke der liefde is, zich altijd toevoegt aan de ware dingen volgens de nutten des levens, dat het goede zijn ware erkent, en het ware zijn goede, n. 2429, 3101, 3102, 3161, 3179, 3180, 4358, 5407, 5835, 9637. Dat daarvandaan de verbinding van het ware en het goede is, waarover, n. 3834, 4096, 4097, 4301, 4345, 4353, 4364, 4368, 5365, 7623 tot 7626, 7752 tot 7762, 8530, 9258, 10555. Dat ook de ware dingen zich erkennen, en wederzijds worden vergezelschap, n. 9079: En dat dit geschiedt vanuit den invloed des Hemels, n. 9079.

Dat het goede is het Zijn des levens, en het ware het Bestaan des levens daaruit, en dat zo het Goede zijn Bestaan des levens heeft in het Ware, en het Ware zijn Zijn des levens in het Goede, n. 3049, 3180, 4574, 5002, 9154. Vandaar dat elk goede zijn ware heeft, en elk ware zijn goede, omdat het goede zonder ware niet Bestaat, en het ware zonder het goede niet Is, n. 9637. Voorts dat het goede zijn vorm en zijn hoedanige heeft van de ware dingen, aldus dat het ware is de vorm en het hoedanige van het goede, n. 3049, 4574, 6916, 9154. En dat zo het ware en het goede moeten verbonden zijn, opdat zij iets zijn, n. 10555. Dat vandaar het goede in het voortdurend streven en verlangen is van de ware dingen met zich te verbinden, n. 9206, 9495: toegelicht, n. 9207. En de ware dingen zich hunnerzijds met het goede, n. 9206. Dat de verbinding wederkerig is, van het goede met het ware, en van het ware met het goede, n. 5365, 8516. Dat het goede ageert en het ware reageert, maar vanuit het goede, n. 3155, 4380, 4757, 5928, 10729. Dat de ware dingen hun goede beschouwen als aanvang en einde [of beginsel en einddoel, *principium et finem*], n. 4353.

Dat de verbinding van het ware met het goede zich gedraagt zoals de voortschrijding van des mensen leven van de kindsheid aan, namelijk dat hij eerst de ware dingen put wetenschappelijk, daarna redelijk, ten slotte dezelve maakt zijns levens, n. 3203, 3665, 3690. Ook zoals het gesteld is met het kroost, dat het wordt ontvangen, in de baarmoeder is, wordt geboren, opgroeit, wijs wordt, n. 3298, 3299, 3308, 3665, 3690. Dat het zich ook gedraagt zoals het geval is met de zaden en den grond, n. 3671. En zoals met water ten opzichte van brood, n. 4976. Dat de eerste aandoening van het ware niet echt is, maar dat zij wordt gezuiverd naarmate de mens wordt vervolmaakt, n. 3040, 3089. Dat nochtans de niet-echte goede en ware dingen van dienst zijn om de echte goede en ware dingen binnen te leiden, en dat de eerstgenoemde daarna worden achtergelaten, n. 3665, 3690, 3974, 3982, 3986, 4145.

Verder, dat de mens wordt geleid door de ware dingen tot het goede, en niet zonder ware dingen, n. 10124, 10367. Indien de mens de ware dingen niet aanleert of opneemt, dat het goede niet kan invloeden, aldus dat de mens niet geestelijk kan worden, n. 3387. Dat de verbinding van het goede en het ware geschiedt volgens de aanwassing van de erkentissen, n. 3141. Dat de ware dingen worden opgenomen door iedereen volgens de bevassing, n. 3385.

Dat de ware dingen van den natuurlijke mens wetenschappelijke dingen zijn, n. 3293, 3309, 3310. Dat de wetenschappelijke dingen en de erkentissen zijn zoals vaten, n. 6604, 6023, 6052, 6071, 6077. Dat de ware dingen de vaten

van het goede zijn, omdat het ontvangers zijn, n. 1496, 1900, 2063, 2261, 2269, 3318, 3365, 3368.

Dat het goede invloeit langs den inwendigen weg of der ziel bij den mens, de ware dingen echter langs den uitwendigen weg of van het gehoor en het gezicht, en dat zij worden verbonden in diens innerlijke dingen door den Heer, n. 3030, 3098. Dat de ware dingen worden verheven vanuit den natuurlijke mens, en ingeplant aan het goede in den geestelijken mens, en dat zo de ware dingen geestelijk worden, n. 3085, 3086. En dat zij daarna daarvandaan invloeien in den natuurlijke mens, het geestelijk goede in het goede van den natuurlijke mens onmiddellijk, in het ware van den natuurlijke mens echter middellijk, n. 3314, 3573, 4563: toegelicht n. 3314, 3616, 3576, 3969, 3995. In één woord, dat de ware dingen voor zoveel en zodanig worden verbonden met het goede bij den mens, voor zoveel en hoedanig de mens is in het goede ten aanzien van het leven, n. 3834, 3843. Dat de verbinding anders geschiedt bij de hemelsen, anders bij de geestelijken, n. 10124. Meer over de verbinding van het goede en het ware, en hoe zij geschiedt, n. 3090, 3203, 3308, 4096, 4097, 4345, 4353, 5365, 7623 tot 7627. En hoe het geestelijk goede door de ware dingen wordt geformeerd, n. 3470, 3570.

24. *Over hen die in de ware dingen zijn vanuit het goede; aldus over de ware dingen vanuit het goede.* Het ware dat leidt tot het goede, en het ware dat voortgaat vanuit het goede, welk verschil, n. 2063. Dat het ware niet is het ware wezenlijk tenzij voor zoveel als het uit het goede voortgaat, n. 4736, 10619; aangezien het ware zijn Zijn uit het goede heeft, n. 3049, 3180, 4574, 5002, 9244: en zijn leven, n. 2434, 3111, 6077: en omdat het ware is de vorm of het hoedanige van het goede, n. 3049, 4574, 5991, 9154. Dat het ware volstrekt zoals het goede bij den mens is, in eendere reden en eenderen graad, n. 2429. Dat het ware om het ware te zijn, zijn wezen zal trekken uit het goede der naastenliefde en der onschuld, n. 3111, 6013. Dat de ware dingen die vanuit het goede zijn, geestelijke ware dingen zijn, n. 5951.

Dat het ware met het goede één maakt, wanneer het voortgaat uit het goede, en wel dermate dat het ene en het andere tezamen één goede is, n. 4301, 4337, 7835, 10252, 10266. Dat het verstand en de wil één gemoed en één leven maken, wanneer het verstand voortgaat uit den wil, aangezien het verstand de ontvanger is van het ware, en de wil van het goede, niet echter wanneer de mens anders denkt en spreekt dan hij wil, n. 3623. Dat het ware vanuit het goede is het ware met den wil en de daad, n. 4337, 4353, 4385, 4390. Wanneer het ware voortgaat vanuit het goede, dat het goede in het ware een beeld van zich heeft, n. 3180.

Dat in den algehelen Hemel en algehele wereld, en in de afzonderlijke dingen ervan het evenbeeld van een huwelijk [*instar conjugii*] is, n. 54, 718, 747, 917, 1432, 2173, 2516, 5194. Vooral tussen het ware en het goede, n. 1904, 2173, 2508. Aangezien alle dingen in het heelal betrekking hebben op het ware en het goede, opdat zij iets zijn, en op hun verbinding, opdat zij iets voortbrengen, n. 2452, 3166, 4390, 4409, 5232, 7256, 10122, 10555. Dat de Ouden ook een huwelijk instelden tussen het ware en het goede, n. 1904. Dat de wet van het huwelijk is dat twee één mogen zijn, volgens de woorden des Heren, n. 10130, 10168, 10169. Dat ook de waarlijk echtelijke liefde vanuit het huwelijk van het ware en het goede vanuit den Hemel nederdaalt en ontstaat, n. 2728, 2729. Dat de mens voor zoveel wijs is, als hij in het goede is en daaruit in de ware dingen, niet echter voor zoveel als hij ware dingen weet en niet in het goede is, n. 3182, 3190, 4884. Dat de mens die in de ware dingen vanuit het goede is, daardwerkelijk wordt verheven vanuit het licht der wereld tot het licht des Hemels, aldus vanuit het duistere tot het klare; omgekeerd echter, dat hij is in het licht der wereld, en in het duistere, zolang hij de ware dingen weet en niet in het goede is, n. 3190, 3192. Dat de mens ook niet weet wat het goede is, vooraleer hij in hetzelfde is, en vanuit hetzelfde, n. 3325, 3330, 3336. Dat de ware dingen groeien tot in het onmetelijke, wanneer zij voortgaan vanuit het goede, n. 2846, 2847, 5345: over welke aangroei, n. 5355. Dat die aangroei zich gedraagt zoals de vruchtmaking vanuit een boom, en de vermenigvuldiging vanuit zaden, tengevolge waarvan volledige tuinen, n. 1873, 2846, 2847. Dat ook voor evenzoveel de wijsheid groeit, en dit tot in het eeuwige, n. 3200, 3314, 4220, 4221, 5527, 5859, 10303. Dat ook de mens die in de ware dingen vanuit het goede is, voor evenzoveel wordt verlicht, en voor evenzoveel in verlichting is wanneer hij het Woord leest, n. 9382, 10548, 10549, 10550, 10691, 10694. Dat het goede der liefde is gelijk als een vuur, en het ware daaruit is zoals het licht vanuit dat vuur, n. 3195, 3222, 5400, 8644, 9399, 9548, 9684. Dat de ware dingen vanuit het goede in den hemel ook licht geven, n. 5219. Dat de ware dingen vanuit het goede, waardoor de wijsheid is, groeien volgens het hoedanige en hoevele der liefde van het goede, en anderszijds de valse dingen vanuit het boze volgens het hoedanige en hoevele der liefde van het boze, n. 4099. Dat de mens die in de ware dingen vanuit het goede is, in het engellijk inzicht en de engellijke wijsheid komt, en dat die in zijn innerlijke dingen schuilt zolang hij in de wereld leeft, maar dat zij wordt geopend in het andere leven, 2494. Dat de mens die in de ware dingen vanuit het goede is, na den dood een Engel wordt, n. 8747.

Dat de ware dingen vanuit het goede zich gedragen zoals verwekkingen [of geslachten, *generationes*], n. 9079. Dat zij worden gerangschikt in reeksen, n. 5339, 5343, 5530, 7408, 10303, 10308. De ordening der ware dingen vanuit het goede vergeleken met de vezels en bloedvaten in het lichaam, en vandaar met de weefsels en vormen, volgens de nutten des levens, n. 3470, 3570, 3579, 9154. Dat de ware dingen vanuit het goede als het ware een stad [*civitas*, tegenover *urbs* meer een gemeente, een burgerij] vormen, en dit vanuit den invloed des Hemels, n. 3584. Dat in het midden zijn de ware dingen die voornamelijk der liefde zijn, en de overige daarvan verwijderd volgens den graad der niet-overeenkomst, n. 3993, 4551, 4552, 5530, 6028. Andersom bij de bozen, n. 4551, 4552. Dat de ware dingen wanneer zij voortgaan vanuit het goede, worden geordend in den vorm des Hemels, n. 4302, 4904, 5704, 5339, 5343, 6028, 10303; en dit volgens de orde waarin de engellijke gezelschappen zijn, n. 10303. Dat alle ware dingen, wanneer zij voortgaan uit het goede, met een zekere verwantschap onderling veebonden zijn, en dat zij zich gedragen zoals de afleidingen der familiën vanuit één vader, n. 2863. Dat elk ware ook een sfeer van uitbreiding in den Hemel heeft volgens het hoedanige en hoevele van het goede [*ex quo*], n. 8063. Dat het huwelijk van het goede en het ware de Kerk en de Hemel is bij den mens, n. 2731, 7752, 7753, 9224, 9995, 10122. Over de verkwikkelijkheid en gelukzaligheid van hen bij wie het goede is in de ware dingen, n. 1470.

Dat de ware dingen vanuit het goede, verbonden zijnde, het beeld van een mens vertonen, n. 8370. Dat de mens niet dan zijn goede en daaruit het ware is, of het boze en daaruit het valse, n. 10298.

Kortom: dat door de ware dingen het geloof is, n. 4353, 4997, 7178, 10367. Dat door de ware dingen de naastenliefde jegens den naaste is, n. 4368, 7623, 7624, 8034. Dat door de ware dingen de liefde tot den Heer is, n. 10143, 10153, 10310, 10578, 10645. Door de ware dingen het geweten, n. 1077, 2053, 9113. Door de ware dingen de onschuld, n. 3183, 3494, 6013. Door de ware dingen zuivering van boze dingen, n. 2799, 5954, 7044, 7918, 9088, 10229, 10237. Door de ware dingen wederverwekking, n. 1555, 1904, 2046, 2189, 9088, 9959, 10028. Door de ware dingen inzicht en wijsheid, n. 3182, 3190, 3387, 10064. Dat door de ware dingen de Engelen schoonheid hebben, aldus de mensen ten aanzien van de innerlijke dingen, welke van hun geest zijn, n. 533, 3080, 4985, 5199. Dat door de ware dingen macht is tegen de boze en de valse dingen, n. 3091, 4015, 10488. Door de ware dingen een orde zodanig als in den Hemel, n. 3316, 3417, 3570, 4104, 5339, 5343, 6028, 10303. Dat door de ware dingen de Kerk is, n. 1798, 1799, 3963, 4468, 4672. Dat door de ware dingen de mens den Hemel

heeft, n. 3690, 9832, 9931, 10303. Dat door de ware dingen de mens een mens wordt, n. 3175, 3387, 8370, 10298. Evenwel al die dingen door de ware dingen vanuit het goede, en niet door de ware dingen zonder het goede; en het goede uit den Heer, n. 2434, 4070, 4736, 5147. Dat al het goede is uit den Heer, n. 1614, 2016, 2904, 4151, 9981.

25. *Dat al het goede en ware is uit den Heer.* Dat de Heer is het Goede zelf en het Ware zelf, n. 2011, 4151, 10336, 10619. Dat de Heer ten aanzien van het ene en het andere, en het Goddelijke en het Menselijke, is het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde, en dat uit Hem voortgaat het Goddelijk Ware, n. 3704, 3712, 4180, 4577. Dat uit het Goddelijk Goede des Heren voortgaat het Goddelijk Ware, vergelijkenderwijs zoals het licht uit de zon, n. 3704, 3712, 4180, 4577. Dat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer verschijnt in de Hemelen als Licht, en al het licht des Hemels vertoont [*sistit*], n. 3195, 3223, 5400, 8694, 9399, 9548, 9684. Dat het Licht des Hemels, zijnde het Goddelijk Ware verenigd met het Goddelijk Goede, belicht [*illuminat*] zowel het gezicht als het verstand der Engelen en geesten, n. 2776, 3138. Dat de Hemel in het licht en de warmte is, omdat deze in het ware en het goede is, aangezien het Goddelijk Ware daar het Licht is; en het Goddelijk Goede daar de Warmte is, n. 3643, 9399, 9400, en in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 126 tot 140. Dat het Goddelijk Ware voortgaande uit het Goddelijk Goede des Heren den engellijken Hemel formeert en ordent, n. 3038, 9408, 9613, 10716, 10717. Dat het Goddelijk Goede verenigd met het Goddelijk Ware, hetwelk in de Hemelen is, het Goddelijk Ware wordt geheten, n. 10196. Dat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer is het enig werkelijke, n. 6880, 7004, 8200. Dat door het Goddelijk Ware alle dingen gemaakt en geschapen zijn, n. 2803, 2894, 5272, 7678. Dat ook het Goddelijk Ware alle macht heeft, n. 8200.

Dat de mens vanuit zich niets van het goede kan doen, en niets van het ware denken, n. 874, 875, 876. Dat het Redelijke des mensen vanuit zich niet doorvatten kan het Goddelijk Ware, n. 2196, 2203, 2209. Dat de ware dingen die niet zijn uit den Heer, zijn vanuit het eigene des mensen, en dat zij niet waar zijn, maar slechts verschijnen als ware dingen, n. 8868.

Dat al het goede en ware is uit den Heer, en niets uit den mens, n. 1614, 2016, 2904, 4151, 9981. Dat de goede en ware dingen voor zoveel goed en waar zijn, als zij in zich hebben den Heet, n. 2904, 3061, 8480. Over het Goddelijk Ware onmiddellijk voortgaande uit den Heer, en over het Goddelijk Ware middellijk door de Engelen, en over den invloed bij den mens, n. 7055, 7056, 7058. Dat de Heer invloeit in het goede bij den mens, en door het goede in

de ware dingen, n. 10153. Dat Hij invloeit door het goede in de ware dingen van elk geslacht, het meest in de echte ware dingen, n. 2531, 2554. Dat de Heer niet invloeit in de ware dingen gescheiden van het goede, en dat er geen parallelisme bestaat tussen den Heer en den mens ten aanzien van die, maar ten aanzien van het goede, n. 1831, 1832, 3514, 3564.

Dat het goede en het ware doen terwille van het goede en het ware, is God liefhebben en den naaste liefhebben, 10336. Dat zij die in het inwendige des Woords, der Kerk, en van den Eredienst zijn, het liefhebben te doen het goede en het ware terwille van het goede en het ware; dat echter zij die in het uitwendige ervan zonder het inwendige zijn, het liefhebben te doen het goede en het ware terwille van zich en de wereld, n. 10683. Wat is het goede en het ware doen terwille van het goede en het ware, toegelicht door voorbeelden, n. 10683.

26. *Over de verschillende Goeden en Waren.* Dat er een oneindige verscheidenheid is, en nooit enig goede en ware het zelfde als het andere, n. 7236, 9002. Dat er in de Hemelen ook een oneindige verscheidenheid is, n. 684, 690, 3744, 5598, 7236. Dat de verscheidenheden in de Hemelen verscheidenheden van het goede zijn; en dat vandaar een onderscheid van alle dingen daar is, n. 3519, 3744, 3804, 3986, 4005, 4067, 4149, 4263, 7236, 7833, 7836, 9002. Dat die verscheidenheden zijn vanuit de ware dingen, welke veelvuldig zijn, waardoor een ieder het goede heeft, n. 3470, 3519, 3804, 4149, 6917, 7236. Dat vandaar alle engellijke gezelschappen in de Hemelen, en iedere Engel in een gezelschap, onderling onderscheiden zijn, n. 690, 3241, 3519, 3804, 3986, 4067, 4149, 4263, 7236, 7833, 7836. Maar dat zij nochtans één handelen door de Liefde uit den Heer, en doordien zij één einddoel beogen, n. 457, 3986.

Dat de goede en de ware dingen in het algemeen volgens de graden worden onderscheiden in natuurlijke, geestelijke, en hemelse dingen, n. 2069, 3240. Dat er drie graden van het goede en vandaar van het ware zijn in het gemeen volgens de drie Hemelen, n. 4154, 9873, 10270. Dat de goede dingen en daaruit de ware dingen van drievoudig geslacht zijn in den Inwendigen mens, en even zoveel in den Uitwendigen, n. 4154. Dat er is het natuurlijk goede, het burgerlijk goede, en het zedelijk goede, n. 3768. Dat het natuurlijk goede waarin sommigen worden geboren, niet is het goede in het andere leven, tenzij het wordt het geestelijk goede, n. 2463, 2464, 2468, 3408, 3469, 3470, 3508, 3518, 7761. Over het geestelijk natuurlijk goede, en het niet-geestelijk natuurlijk goede, n. 4988, 4992, 5032. Dat er is het verstandelijk ware, en dat er is het wetenschappelijk ware, n. 1904, 1911, 2503.

27. *Dat de wijsheid is vanuit het goede door de ware dingen.* Hoe het redelijke bij den mens wordt ontvangen en geboren, n. 2094, 2524, 2557, 3030, 5126. Dat het geschiedt door den invloed des Heren door den Hemel, in de erkentnissen en de wetenschappen die bij den mens zijn, en vandaar de verheffing, n. 1895, 1899, 1900, 1901. Dat de verheffing is volgens de nutten, en de liefde ervan, n. 3074, 3085, 3086. Dat het redelijke wordt geboren door de ware dingen; vandaar hoedanig die zijn, zodanig het redelijke, n. 2094, 2524, 2557. Dat het redelijke door de ware dingen vanuit het goede wordt geopend en geformeerd, en dat het door de valse dingen vanuit het boze wordt gesloten en vernietigd, n. 3108, 5126. Dat de mens niet redelijk is door het feit dat hij kan redeneren over onverschillig wat, maar dat hij kan zien en doorvatten of iets al dan niet waar is, n. 1944. Dat de mens niet wordt geboren in enig ware, omdat hij niet in enig goede wordt geboren, maar dat hij al het ware zal aanleren en zich daarvan doordrenken, n. 3175. Dat de mens met moeite [*aegre*] de echte ware dingen kan opnemen, en zo wijs zijn, vanwege de begoochelingen der zinnen en de overredingen van het valse, en daaruit de redeneringen en de twijfels, n. 3175. Dat de mens dan aanvangt wijs te zijn, wanneer hij aanvangt afkerig te zijn van de redeneringen tegen de ware dingen, en de twijfels te verwerpen, n. 3175. Dat het niet-verlichte menselijk redelijke de innerlijke ware dingen belacht, uit voorbeelden, n. 2654. Dat van de innerlijke ware dingen wordt gezegd dat zij bij den mens zijn, wanneer zij zijn ingeplant aan zijn leven, en niet daarvandaan dat hij ze weet, ook al zouden het ware dingen zijn die innerlijke ware dingen worden genoemd, n. 10199.

Dat in het goede is het vermogen van wijszijn; vandaar komen zij die in het goede hebben geleefd in de wereld, in de engellijke wijsheid na het heengaan uit de wereld, n. 5527, 5859, 8321. Dat aan elk goede ontelbare dingen in zijn, n. 4005. Dat zij vanuit het goede ontelbare dingen kunnen weten, n. 3612. Over de vermenigvuldiging van het ware vanuit het goede, n. 5345, 5355, 5912. Dat het goede der kindsheid door de ware dingen en door het leven dienvolgens, het goede der wijsheid wordt, n. 3504.

Dat er is de aandoening van het ware en de aandoening van het goede, n. 1904, 1997. Hoedanig zij die in de aandoening van het ware zijn, en hoedanig zij die in de aandoening van het goede zijn, n. 2422, 2429. Wie in de aandoening van het ware kunnen komen, en wie het niet kunnen, n. 2689. Dat alle ware dingen zijn geordend onder de gemene aandoening, n. 9094. Dat de aandoening van het ware en de aandoening van het goede in den natuurlijken mens zich verhouden zoals broeder en zuster, in den geestelijken mens echter als een man en diens vrouw, n. 3160.

Dat zuivere ware dingen niet bestaan bij den mens; zelfs niet bij den Engel, maar alleen bij den Heer, n. 3207, 7902. Dat de ware dingen bij den mens zijn schijnen [of schijnbaarheden, of aanschijnen, *apparentiae*] van het ware, n. 2053, 2519. Dat de eerste ware dingen bij den mens zijn schijnen van het ware vanuit de begoochelingen der zinnen, welke evenwel geleidelijk worden afgelegd, naarmate hij ten aanzien van de wijsheid wordt vervolmaakt, n. 3131. Dat de schijnen van het ware bij den mens die in het goede is, worden opgenomen door den Heer als ware dingen, n. 2053, 3207. Wat en hoedanig de schijnen van het ware zijn, n. 3207, 3357 tot 3362, 3368, 3404, 3405, 3417. Dat de zin der letter des Woords meermalen is volgens de schijnen, n. 1838. Dat de zelfde ware dingen bij den een méér waar zijn, bij den ander minder waar, en bij een ander vals omdat zij vervalst zijn, n. 2439. Dat de ware dingen ook waar zijn volgens de overeenstemming tussen den natuurlijke en den geestelijken mens, n. 3128, 3138. Dat de ware dingen verschillen volgens de verschillende ideeën en doorvattingen dienaangaande, n. 3470, 3804, 6917. Dat het ware wanneer het verbonden is met het goede, verdwijnt uit het geheugen, omdat het dan des levens wordt, n. 3108. Dat de ware dingen niet kunnen verbonden worden met het goede tenzij in een vrijen staat, n. 3158. Dat de ware dingen worden verbonden met het goede door verzoeken, n. 3318, 4572, 7122. Dat aan het goede inis het voortdurend streven van de ware dingen te ordenen, en voor zich daardoor den staat te herstellen, n. 3610. Dat de ware dingen onverkwikkelijk schijnen, wanneer de vergemeenschapping met het goede wordt onderschept, n. 8352. Dat de mens bezwaarlijk onderscheid kan maken tussen het ware en het goede, omdat hij het bezwaarlijk kan tussen denken en willen, n. 9995. Dat het goede in het Woord wordt geheten de broeder van het ware, n. 4267. Dat ook in zeker opzicht het goede wordt geheten heer, en het ware knecht, n. 3409, 4267.

Over den Wil en het Verstand

28. De mens heeft twee vermogens, welke het leven van hem maken, het ene wordt genoemd de WIL en het andere het VERSTAND; dezelve zijn onderling onderscheiden, maar zó geschapen dat zij één mogen zijn, en wanneer zij één zijn, worden zij GEMOED genoemd; en daarom zijn dezelve het menselijk Gemoed, en geheel het leven des mensen daar.

29. Zoals alle dingen in het Heelal, welke volgens de Goddelijke Orde zijn, betrekking hebben op het Goede en het Ware, evenzo hebben alle dingen bij den mens het op den Wil en het Verstand, want het goede bij den mens is van diens wil, en het ware bij hem is van diens verstand; deze beide vermogens immers, of deze beide levens van den mens, zijn de receptakels en de subjecten ervan, de Wil is het receptakel en het subject van alle dingen van het goede, en het Verstand is het receptakel en het subject van alle dingen van het ware; de goede en de ware dingen bij den mens zijn nergens anders: en omdat de goede en de ware dingen bij den mens niet ergens anders zijn, zijn aldus ook de Liefde en het Geloof niet ergens anders, aangezien de liefde is van het goede en het goede is der liefde, en het geloof is van het ware, en het ware is des geloofs.

30. Omdat nu alle dingen in het Heelal betrekking hebben op het goede en het ware, en alle dingen der Kerk op het goede der liefde en het ware des geloofs, en omdat de mens een mens is krachtens die beide vermogens, wordt derhalve over die eveneens in deze Leer gehandeld; anderszins kan de mens ook niet een helder onderscheiden idee dienaangaande hebben, en zijn denking grondvesten.

31. De Wil en het Verstand maken ook den Geest van den mens, want diens wijsheid en inzicht zetelen daarin, en in het algemeen zijn leven: het lichaam is slechts gehoorzaamheid.

32. Niets is van méér belang te weten, dan hoe de Wil en het Verstand één Gemoed maken; zij maken één Gemoed zoals het goede en het ware één Ene maken; er is immers een eender Huwelijk tussen den wil en het verstand, zodanig als tussen het goede en het ware; hoedanig dat huwelijk is, kan ten volle vaststaan uit de dingen die over het goede en het ware boven zijn aangevoerd; namelijk dat zoals het goede is het Zijn zelf der zaak, en het ware het Bestaan der zaak daaruit, evenzo de Wil bij den mens is het Zijn zelf van het leven van hem, en het Verstand het Bestaan des levens daaruit,

want het goede dat des Wils is, formeert zich in het Verstand, en vertoont zich zichtbaar.

33. Zij die in het goede en het ware zijn, hebben wil en verstand, doch zij die in het boze en het valse zijn, hebben geen wil en verstand, maar in plaats van wil hebben zij begeerte, en in plaats van verstand wetenschap; de waarlijk menselijke wil immers is het receptakel van het goede, en het verstand het receptakel van het ware; en daarom kan van wil niet worden gesproken met betrekking tot het boze, noch van verstand met betrekking tot het valse, omdat zij tegengestelden zijn, en het tegengestelde vernietigt: vandaar is het, dat de mens die in het boze en daaruit in het valse is, niet redelijk, wijs en inzichtsvol kan worden geheten: ook zijn bij de bozen gesloten de innerlijke dingen die des Gemoeds zijn, waar voornamelijk de wil en het verstand zetelen. Men gelooft alsof de bozen ook wil en verstand hebben, omdat zij zeggen dat zij willen en dat zij verstaan, maar hun willen is slechts begeren, en hun verstaan is slechts weten.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

34. Dat de geestelijke Ware dingen niet begrepen kunnen worden, als men deze volgende UNIVERSELE dingen niet weet; I. Dat alle dingen in het Heelal betrekking hebben op het Goede en het Ware, en op de verbinding beiderzijds, opdat zij iets zijn; aldus op de Liefde en het Geloof, en hun verbinding. II. Dat bij den mens is Wil en Verstand, en dat de Wil is het receptakel van het Goede, en het Verstand het receptakel van het Ware, en dat alle dingen op die beide bij den mens betrekking hebben, en op de verbinding ervan, zoals alle dingen op het goede en het ware en hun verbinding. III. Dat er een Inwendige Mens is en een Uitwendige, en dat die onderling zijn onderscheiden zoals de Hemel en de Wereld, en dat zij evenwel één moeten maken, opdat de mens waarlijk mens zij. IV. Dat het het Licht des Hemels is waarin de Inwendige mens is, en het Licht der wereld waarin de Uitwendige is: en dat het Licht des Hemels is het Goddelijk Ware zelf, vanuit hetwelk alle inzicht is. V. Dat er tussen de dingen die in den Inwendigen en die welke in den Uitwendigen mens zijn, een overeenstemming is, en dat zij wederzijds onder een andere gedaante verschijnen, en wel dermate, dat zij niet worden onderkend dan alleen door de wetenschap der overeenstemmingen Indien deze en andere dingen meer niet worden geweten, zo kunnen de ideeën aangaande de Geestelijke en de Hemelse dingen niet dan onsamenpassend worden gevat en geformeerd; en zo kunnen de wetenschappelijke dingen en de erkenenissen, welke van den Uitwendigen mens zijn, zonder die Universele dingen, slechts weinig van dienst zijn aan den Redelijken mens tot verstaan en aangloei. Daaruit blijkt, hoe nodig de wetenschappelijke dingen zijn. Over die Universele dingen is in de Hemelse Verborgenheden meermalen gehandeld.

35. Dat de mens twee Vermogens heeft, het ene dat de Wil wordt genoemd, en het andere dat het Verstand wordt genoemd, n. 35, 641, 3623, 3539, 5969, 10122. Dat die beide vermogens den mens zelf maken, n. 10076, 10109, 10110, 10264, 10284. Dat de mens zodanig is als die beide vermogens bij hem zijn, n. 7342, 8885, 9282, 10264, 10284. Dat door dezelve de mens wordt onderscheiden van de beesten, ter oorzake hiervan dat het Verstand des menschen kan worden verheven door den Heer, en kan zien de Ware Goddelijke dingen [*Vera Divina*], desgelijks de Wil, en kan voorvatten de Goede Goddelijke dingen [*Bona Divina*], en dat zo de mens kan worden verbonden met den Heer door zijn beide vermogens die hem maken, anders echter de beesten, n. 4525, 5114, 5302, 6323, 9231. En dat de mens omdat hij zo kan worden verbonden met den Heer, niet kan sterven ten aanzien van zijn innerlijke dingen die van zijn geest

zijn, maar dat hij leeft tot in het eeuwige, n. 5302. Dat de mens niet mens is krachtens den vorm, maar krachtens het goede en het ware, welke zijn van diens wil en verstand, n. 4051, 5302.

Dat zoals alle dingen in het Heelal betrekking hebben op het Goede en het Ware, aldus bij den mens op den Wil en het Verstand, n. 803, 10122. Omdat de Wil het receptakel is van het goede, en het Verstand het receptakel van het ware, n. 3332, 3623, 5835, 6065, 6125, 7503, 9300, 9930. Het komt op hetzelfde neer of gij zegt het ware, dan wel of gij zegt het geloof, aangezien het geloof is van het ware, en het ware is van het geloof; en het komt op hetzelfde neer of gij zegt het goede, dan wel of gij zegt de liefde, aangezien de liefde is van het goede, en het goede is van de liefde; hetgeen immers de mens gelooft, dat heet hij het ware, en hetgeen de mens liefheeft, dat heet hij het goede, n. 4353, 4997, 7178, 10122, 10367. Daaruit volgt, dat het Verstand de ontvanger van het geloof is, en de Wil de ontvanger van de liefde; en dat het geloof en de liefde zijn in den mens, wanneer zij in dezelve zijn, omdat niet elders het leven van den mens is, n. 7179, 10122, 10367. En dat hij, omdat het Verstand des mensen het geloof in den Heer kan opnemen, en de Wil de liefde tot den Heer, met het geloof en de liefde kan worden verbonden met den Heer, en wie verbonden kan worden in geloof en liefde met den Heer, die kan niet sterven in der eeuwigheid, n. 4525, 6323, 9321. Dat de Liefde de verbinding is in de geestelijke wereld, n. 1594, 2057, 3939, 4018, 5807, 6195, 6196, 7081 tot 7086, 7501, 10130.

Dat de Wil des mensen is het Zijn zelf van diens leven, omdat deze is het receptakel van het goede, en dat het Verstand is het Bestaan des levens daaruit, omdat dit is het receptakel van het ware, n. 3619, 5002, 9282. Aldus dat het leven des Wils is het principale leven van den mens, en dat het leven des Verstands daaruit voortgaat, n. 585, 590, 3619, 7342, 8885, 9282, 10076, 10109, 10110, vergelijkenderwijs zoals het licht vanuit het vuur of de vlam, n. 6032, 6314. Dat de dingen die in het verstand komen en tegelijk in den wil, den mens worden toegeëigend, niet de dingen die slechts alleen in het verstand komen, n. 9009, 9069, 9071, 9133, 9182, 9386, 9393, 10076, 10109, 10110. Dat die dingen van des mensen leven worden, welke worden opgenomen met den wil en daaruit met het verstand, n. 8911, 9069, 9071, 10076, 10109, 10110. Ieder mens wordt ook door de anderen geliefd en gewaardeerd volgens het goede zijns wils en daaruit des verstands; hij wordt immers geliefd en gewaardeerd die goed wil en goed verstaat, en verworpen en geringschat wordt hij die goed verstaat en niet goed wil, n. 8911, 10076. Dat de mens ook na den dood blijft zoals zijn wil en daaruit zijn verstand is, n. 9069, 9071, 9386, 10153. En dat de

dingen die des verstands zijn en niet tevens des wils, dan verdwijnen, omdat zij niet zijn in des mensen geest, n. 9282; of, wat op hetzelfde neerkomt, dat de mens na den dood blijft zoals zijn liefde en daaruit zijn geloof is, of zoals zijn goede en daaruit het ware, en dat de dingen die des geloofs zijn en niet tevens der liefde, of die van het ware zijn en niet tevens van het goede, verdwijnen, omdat zij niet zijn in den mens, aldus niet van den mens, n. 553, 2363, 10153. Dat de mens met het verstand kan vatten wat hij niet vanuit den wil doet, of dat hij kan verstaan wat hij niet wil, omdat het tegen zijn liefde is, n. 3539. Dat de Wil en het Verstand één Gemoed samenstellen, n. 35, 3623, 5835, 10122. Dat die beide vermogens des levens één moeten handelen, opdat de mens een mens zij, n. 3623, 5835, 5969, 9300. Dat er een verdraaide staat is bij hen bij wie het verstand en de wil niet één handelen, n. 9075. Dat zulk een staat er is bij de huichelaars, de arglistigen, de vleiers en de veinzaards, n. 2426, 3573, 4799, 8250. Dat de wil en het verstand tot één worden teruggebracht in het andere leven, en dat het daar niet is geoorloofd een verdeeld gemoed te hebben, n. 8250.

Dat elke Leerstellige der Kerk met zich ideeën heeft, en door die wordt doorvat hoedanig het is, n. 3310. Dat volgens die ideeën het verstand ervan is, en dat zonder verstandelijke idee bij den mens niet iets anders is dan de idee van een woord en geen idee van de zaak, n. 3825. Dat de ideeën des verstands zich ruim uitstrekken in de gezelschappen der geesten en der Engelen rondom, n. 6599, 6600 tot 6605, 6609, 6613. Dat de ideeën van des mensen verstand worden geopend in het andere leven, en zich ten leven uit zichtbaar vertonen zodanig als zij zijn, n. 1869, 3310, 5510. Hoedanig de ideeën van sommigen verschijnen, n. 6200, 8885.

Dat alle wil van het goede en alle verstand van het ware is uit den Heer, niet aldus het verstand van het ware gescheiden van den wil van het goede, n. 1831, 3514, 5482, 5649, 6027, 8685, 8701, 10153. Dat het het Verstand is dat wordt verlicht uit den Heer, n. 6222, 6608, 10659. Dat aan hen die worden verlicht, de Heer geeft te zien en te verstaan het ware, n. 9382, 10659. Dat de verlichting des verstands verschillend is volgens den staat van des mensen leven, n. 5221, 7012, 7233. Dat het Verstand wordt verlicht voor zoveel als de mens het ware opneemt met den wil, dat is, voor zoveel als hij wil doen dienvolgens, n. 3619. Dat het Verstand dergenen wordt verlicht die het Woord lezen vanuit de liefde van het ware en vanuit de liefde van het nut des levens, niet echter dergenen die het lezen vanuit de liefde van roem, eer, gewin, n. 9382, 10548, 10549, 10551. Dat de Verlichting is een daadwerkelijke verheffing des gemoeds in het licht des Hemels, n. 10330: uit ondervinding, n. 1526, 6608. Dat de

verlichting voor het Verstand is het licht vanuit den Hemel, zoals die voor het gezicht is het licht vanuit de Wereld, n. 1524, 5114, 6608, 9128. Dat het Licht des Hemels is het Goddelijk Ware, uit hetwelk alle wijsheid en inzicht is, n. 3195, 3222, 5400, 8644, 9339, 9548, 9684. Dat het Verstand des mensen het is hetwelk wordt verlicht door dat licht, n. 1524, 3138, 3167, 4408, 6608, 8707, 9128, 9399, 10569.

Dat het Verstand zodanig is als de ware dingen vanuit het goede zijn, vanuit welke het is geformeerd, n. 10064. Dat het het Verstand is hetwelk uit de ware dingen is die vanuit het goede zijn, niet echter dat wat uit de valse dingen is die vanuit het boze zijn, n. 10675. Dat Verstand is zien vanuit de dingen die der ondervinding en der wetenschap zijn, de Ware dingen, de Oorzaken der dingen, het Verband, en de Gevolgen in een reeks, n. 6125. Dat Verstand is zien en doorvatten of het een Ware is alvorens het bevestigd wordt, niet echter onverschillig wat kunnen bevestigen, n. 4741, 7012, 7680, 7950, 8521, 8780. Dat het licht der bevestiging zonder voorafgaande doorvatting van het ware, een natuurlijk licht is, bestaanbaar ook bij hen die niet wijs zijn, n. 8780. Dat zien en doorvatten of iets Waar is vóórdat het bevestigd wordt, alleen voorkomt bij hen die worden aangedaan door het ware, terwille van het ware, aldus die in het geestelijk licht zijn, n. 8780. Dat alle dogma's, ook de valse, kunnen bevestigd worden, tot daaraan toe dat zij verschijnen zoals ware dingen, n. 2243, 4677, 2385, 4741, 5033, 6865, 7950.

Hoe het Redelijke bij den mens wordt ontvangen en geboren, n. 2094, 2524, 2557, 3030, 5126. Dat het is vanuit den invloed van het licht des Hemels uit den Heer door den Inwendigen mens in de erkentissen en de wetenschappen, welke zijn in den Uitwendigen, en vandaar de verheffing, n. 1895, 1899, 1900, 1901, 1902. Dat het Redelijke wordt geboren door de ware dingen, en niet door valse dingen; vandaar hoedanig de ware dingen zijn, zodanig het Redelijke is, n. 2094, 2524, 2557. Dat het Redelijke door Ware dingen vanuit het goede wordt geopend en geformeerd, en dat het door valse dingen wordt gesloten en vernietigd, n. 3108, 5126. Dat niet redelijk is de mens die in valse dingen vanuit het boze is; en dat hij derhalve niet redelijk is omdat hij kan redeneren over welke zaak dan ook, n. 1944.

Dat de mens bezwaarlijk weet onderscheid te maken tussen het Verstand en den Wil, omdat hij het bezwaarlijk kan tussen denken en willen, n. 9995.

Meer dingen over den Wil en het Verstand kunnen worden geweten en geconcludeerd vanuit de dingen die vlak boven zijn aangevoerd over het Goede en het Ware, als slechts in plaats van het Goede wordt doorvat de Wil,

en in plaats van het Ware het Verstand, want de Wil is van het Goede, en het Verstand is van het Ware.

Over den Inwendigen en den Uitwendigen Mens

36. De mens is zo geschapen, dat hij tegelijk zij in de geestelijke Wereld en in de natuurlijke Wereld; de geestelijke Wereld is waar de Engelen zijn, en de natuurlijke Wereld is waar de mensen zijn; en omdat de mens zo geschapen is, is hem derhalve een Inwendige en een Uitwendige gegeven; het Inwendige waardoor hij is in de geestelijke wereld, het Uitwendige waardoor hij is in de natuurlijke Wereld. Zijn Inwendige is het dat de Inwendige mens wordt genoemd, en het Uitwendige dat de Uitwendige mens wordt genoemd.

37. Ieder mens heeft een Inwendige en een Uitwendige, maar anders bij de goeden, en anders bij de bozen; het Inwendige bij de goeden is in den Hemel en deszelfs licht; en het Uitwendige in de Wereld en haar licht, en dit licht bij hen beschenen [*illuminatur*] door het licht des Hemels, en zo handelen bij hen het Inwendige en het Uitwendige één, zoals de uitwerkende oorzaak en de uitwerking, of zoals het eerdere en het latere: doch bij de bozen is het Inwendige in de Wereld en in haar licht, en in dezelfde ook het Uitwendige; weswege zij niets zien vanuit het licht des Hemels, maar alleen vanuit het licht der wereld, welk licht voor hen wordt genoemd het schijnsel der natuur; vandaar is het, dat de dingen die des Hemels zijn, voor hen in de donkerheid zijn, en de dingen der wereld in het licht zijn. Hieruit blijkt, dat de Goeden een Inwendigen mens en een Uitwendigen mens hebben, doch dat de Bozen niet een Inwendigen mens hebben, maar alleen een Uitwendigen.

38. Het is de Inwendige mens, die de Geestelijke mens wordt genoemd, omdat hij is in het licht des Hemels, welk licht geestelijk is: en het is de Uitwendige mens, die de Natuurlijke mens wordt genoemd, omdat hij is in het licht der wereld, welk licht natuurlijk is: de Mens wiens Inwendige is in het licht des Hemels en zijn Uitwendige in het licht der wereld, deze is een Geestelijk mens ten aanzien van den een en den ander; doch de Mens wiens Inwendige niet is in het licht des Hemels, maar alleen is in het licht der wereld, waarin ook zijn Uitwendige is, deze is een Natuurlijk mens ten aanzien van den een en den ander. Het is de Geestelijke mens die in het Woord Levend wordt genoemd, doch het is de Natuurlijke mens die Dood wordt genoemd.

39. De Mens wiens Inwendige is in het licht des hemels, en zijn Uitwendige is in het licht der wereld, die denkt èn geestelijk èn natuurlijk, maar dan vloeit diens geestelijke denking in de natuurlijke in, en wordt daar doorvat: doch de Mens wiens Inwendige met het Uitwendige is in het licht der wereld, denkt niet geestelijk maar stoffelijk; hij denkt immers vanuit zulke dingen die in de

natuur der wereld zijn, welke dingen alle stoffelijk zijn. Geestelijk denken is denken de dingen zelf in zich, de ware dingen zien vanuit het licht van het ware, en de goede dingen doorvatten vanuit de liefde van het goede, voorts de hoedanigheden der dingen zien en de aandoeningen ervan doorvatten los van de materie; doch stoffelijk denken is die dingen denken, zien, en doorvatten samen met de materie, en in de materie, aldus naar verhouding grof en duister.

40. De geestelijke Inwendige mens in zich beschouwd is een Engel des Hemels, en eveneens is hij, terwijl hij in het lichaam leeft, in gezelschap met de Engelen, hoewel hij dit dan niet weet, en na de losmaking uit het lichaam komt hij tussen de Engelen. De louter natuurlijke Inwendige mens echter in zich beschouwd is een geest en niet een engel, en eveneens is hij, terwijl hij in het lichaam leeft, in gezelschap met de geesten, maar met hen die in de hel zijn; ook komt hij na de losmaking uit het lichaam tussen hen.

41. De Innerlijke dingen bij hen die geestelijke mensen zijn, zijn ook daadwerkelijk opgeheven naar den Hemel, zij beschouwen dien immers primair: de Innerlijke dingen die des gemoeds zijn bij hen die louter natuurlijk zijn, zijn daadwerkelijk gekeerd tot de wereld, omdat zij die primair beschouwen. De innerlijke dingen die des gemoeds zijn, zijn bij iedereen gekeerd tot dat wat hij boven alle dingen liefheeft; en de uiterlijke dingen die van den animus zijn, worden gekeerd daarheen waarnaar de innerlijke dingen zijn gekeerd.

42. Zij die slechts een gemene idee over den Inwendigen en den Uitwendigen mens hebben, geloven dat het de Inwendige mens is die denkt en die wil, en dat het de Uitwendige is die spreekt en die doet, aangezien denken en willen is inwendig, en vandaar spreken en doen uitwendig; maar men moet weten, dat de mens wanneer hij inzichtsvol denkt en wijs wil, alsdan denkt en wil uit het geestelijk Inwendige; doch dat de mens wanneer hij niet inzichtsvol denkt en wijs wil, denkt en wil uit het natuurlijk Inwendige: bijgevolg wanneer de mens goed over den Heer en over de dingen die des Heren zijn, en wanneer hij goed over den naaste en over de dingen die van den naaste zijn, denkt en hen goed wil, dan denkt en wil hij uit het geestelijk Inwendige, omdat hij dan denkt vanuit het geloof van het ware en vanuit de liefde van het goede, aldus vanuit den Hemel: doch wanneer de mens boos over hen denkt en hen boos wil, dan denkt en wil hij uit het natuurlijk Inwendige, omdat hij denkt en wil vanuit het geloof van het valse en vanuit de liefde van het boze, aldus vanuit de Hel. In één woord, voor zoveel de mens in de liefde tot den Heer is, en in de liefde jegens den naaste is, voor evenzoveel is hij in het geestelijk Inwendige, en daarvanuit denkt en wil hij, en eveneens daarvanuit spreekt en

doet hij; doch voor zoveel de mens in de liefde van zich is, en in de liefde van de wereld, voor evenzoveel is hij in het natuurlijk Inwendige, en daarvanuit denkt en wil hij, en eveneens daarvanuit spreekt en doet hij.

43. Aldus is daarin voorzien en is het aldus geordend door den Heer, dat voor zoveel als de mens vanuit den Hemel denkt en wil, de geestelijke Inwendige mens wordt geopend en geformeerd; de opening is Hemelwaarts tot aan den Heer toe, en de formering is volgens de dingen die des Hemels zijn: andersom echter, voor zoveel als de mens niet vanuit den Hemel maar vanuit de Wereld denkt en wil, wordt de geestelijke Inwendige mens gesloten, en de Uitwendige geopend; de opening is naar de wereld toe, en de formering is tot de dingen die der wereld zijn.

44. Degenen bij wie de geestelijke Inwendige mens is geopend Hemelwaarts tot den Heer, zijn in het licht des Hemels, en in de belichting [*illuminatio*] uit den Heer, en vandaar in inzicht en wijsheid; dezen zien het ware omdat het waar is, en doorvatten het goede omdat het goed is. Degenen echter bij wie de geestelijke Inwendige mens gesloten is, weten niet dat er een Inwendige mens is, te minder wat de Inwendige mens is; ook geloven zij niet dat er het Goddelijke is, noch het leven na den dood, aldus ook niet de dingen die des Hemels en der Kerk zijn; en omdat zij alleen in het licht der wereld zijn, en in de belichting ervan, geloven zij de natuur als. het Goddelijke, zien zij het valse als het ware, en doorvatten zij het boze als het goede.

45. Een zinlijk mens wordt degene geheten wiens Inwendige dermate Uitwendig is, dat hij niets gelooft dan alleen dat wat hij met de ogen kan zien en met de handen aanraken; deze is een natuurlijk mens op den laagsten trap [*infime*], en in begoochelingen aangaande alle dingen die van het geloof der Kerk zijn.

46. Het Inwendige en het Uitwendige, waarover gehandeld is, is het Inwendige en het Uitwendige van den Geest des mensen; zijn Lichaam is slechts een overheen toegevoegd Uitwendige, binnen hetwelk gene bestaan: het Lichaam immers handelt niets vanuit zich, maar vanuit zijn geest die daarin is. Men moet weten, dat de Geest des mensen na de losmaking uit het lichaam evangelijk denkt en wil, en spreekt en doet: denken en willen is zijn inwendige, en spreken en doen is zijn uitwendige, waarover men zie in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 234 tot 245, 265 tot 275, 432 tot 444, 453 tot 484.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

47. *Over het Inwendige en het Uitwendige bij den mens.* Dat men in de Christelijke Wereld [*Orbe*] weet, dat de mens heeft een Inwendige en een Uitwendige, of een inwendigen en een uitwendigen Mens, maar dat men slechts weinig weet daaromtrent hoedanig de een en de ander is, n. 1889, 1940. Dat de Inwendige mens geestelijk is, en dat de Uitwendige natuurlijk is, n. 978, 1015, 4459, 6309, 9701 tot 9709. Dat de Inwendige mens, die geestelijk is, geformeerd is tot het beeld des hemels, en de Uitwendige, die natuurlijk is, tot het beeld der wereld, op welke wijze; en dat de mens derhalve door de Ouden werd geheten een Mikrokosmos, n. 3628, 4523, 4524, 6057, 6314, 9706, 10156, 10472. Zó dat in den mens verbonden is de geestelijke Wereld en de natuurlijke Wereld, n. 6057, 10472. Dat de mens vandaar zodanig is, dat hij omhoog naar den Hemel, en omlaag naar de Wereld kunne schouwen, n. 7601, 7604, 7607. Dat hij, wanneer hij omhoog schouwt, in het licht des Hemels is en daaruit ziet; dat hij echter wanneer hij naar omlaag schouwt, in het licht der wereld is en daar uit ziet, n. 3167, 10134. Dat bij den mens bestaat een nederdaling vanuit de geestelijke Wereld in de natuurlijke, n. 3702, 4042. Dat de Inwendige mens, die geestelijk is, en de Uitwendige mens, die natuurlijk is, geheel en al onderscheiden zijn, n. 1999, 2018, 3691, 4459. Dat het onderscheid zodanig is als tussen oorzaak en uitwerking, en zodanig als tussen het eerdere en het latere, en dat er geen continue is, n. 3691, 4154, 5145, 5146, 5711, 6275, 6284, 6299, 6326, 6465, 8603, 10076, 10099, 10181. Bijgevolg, dat het onderscheid is zoals tussen den Hemel en de Wereld, of tussen het Geestelijke en het Natuurlijke, n. 4292, 5032, 5620, 5639. Dat de innerlijke en de uiterlijke dingen van den mens niet continu zijn, maar volgens graden onderscheiden, en iedere graad begrensd, n. 3691, 4154, 5114, 6326, 6465, 8603, 10099. Dat hij die niet doorvat de onderscheiden van de innerlijke en de uiterlijke dingen des mensen volgens de graden, en niet verstaat hoedanig de graden zijn, het Inwendige en het Uitwendige des mensen niet kan vatten, n. 5146, 6465, 10099, 10181. Dat de dingen die in een hogeren graad zijn, volmaakter zijn dan die welke in een lageren graad zijn, n. 3405. Dat er drie graden volgens de drie Hemelen in den mens zijn, n. 4154. Dat de Uiterlijke dingen verder verwijderd zijn van het Goddelijke bij den mens, en daarom betrekkelijk duister, en dat zij gemene dingen zijn, n. 6451. En eveneens betrekkelijk ongeoiderd, n. 996, 3855. Dat de Innerlijke dingen volmaakter zijn, omdat zij het Goddelijke meer nabij zijn, n. 5146, 5147. Dat in het Inwendige duizenden en duizenden dingen zijn, die in het Uitwendige

verschijnen als één gemene, n. 5707. Dat vandaar hoe innerlijker de denking en de doorvatting, des te klaarder zij zijn, n. 5920 Dat daaruit volgt, dat de mens in de Inwendige dingen moet zijn, n. 1175, 4464.

Dat de Innerlijke dingen die des gemoeds zijn bij den mens, die in de liefde en de naastenliefde is, daadwerkelijk worden verheven door den Heer, en dat zij anders naar beneden schouwen, n. 6952, 6954, 10330. Dat de Invloed en de Verlichting [*Illustratio*] vanuit den Hemel bij den mens, een daadwerkelijke verheffing van de innerlijke dingen door den Heer is, n. 7816, 10330. Dat de mens wordt verheven wanneer hij tot de geestelijke dingen wordt verheven, n. 9922. Dat de mens voor zoveel als hij uit de Uitwendige dingen wordt verheven naar de Innerlijke dingen, in het licht, aldus in het inzicht komt, en dat dit is afgeleid worden van de zinlijke dingen, zoals door de Ouden is gezegd, n. 6183, 6313. Dat de verheffing uit het Uitwendige tot de Innerlijke dingen, is zoals vanuit een nevel tot het licht, n. 4598.

Dat de Invloed uit den Heer geschiedt door den Inwendigen mens in den Uitwendigen, n. 1940, 5119. Dat de Innerlijke dingen kunnen invloeden in de Uiterlijke, en niet andersom, aldus dat er is geestelijke Invloed, en niet een fysische, namelijk vanuit den geestelijken mens in den natuurlijken, en niet vanuit den natuurlijken in den geestelijken, n. 3219, 5119, 5259, 5427, 5428, 5477, 6322, 9109, 9110. Dat de Heer uit het Inwendige, waar het vredige is, regeert de Uitwendige dingen, waar het woelige is, n. 5396.

Dat het Inwendige alle dingen in het Uitwendige kan zien, maar niet andersom, n. 1914, 1953, 5427, 5428, 5477. Dat de mens wanneer hij in de wereld leeft, uit het Inwendige denkt in het Uitwendige, aldus dat zijn geestelijke denking invloeit in de natuurlijke, en daar zich natuurlijk vertoont, n. 3679. Wanneer de mens goed denkt, dat zulks is uit het Inwendige of het geestelijke in het Uitwendige of het natuurlijke, n. 9704, 9705, 9507. Dat de uitwendige mens denkt en wil volgens de verbinding met den inwendigen, n. 9702, 9703. Dat er is een innerlijke denking en een uiterlijke, hoedanig de ene en de andere, n. 2515, 2552, 5127, 5141, 5168, 6007. Dat door den mens wanneer hij in de Wereld leeft, niet wordt doorvat de denking en de aandoening die in het Inwendige is, maar die in het Uitwendige daaruit is, n. 10236, 10240. Doch dat in het andere leven de uitwendige dingen worden afgenomen, en de mens dan wordt binnengezonden in zijn inwendige dingen, n. 8870. Dat dan blijkt hoedanig de inwendige dingen zijn, n. 1806, 1807.

Dat het Inwendige voortbrengt het Uitwendige, n. 994, 995. En dat het Inwendige zich dan bekleedt met zulke dingen waardoor het de uitwerking kan bewerken in het Uitwendige, n. 6275, 6284, 6299. En waardoor het dan

kan leven in het Uitwendige, n. 1175, 6275. Dat de Heer den Inwendigen of geestelijken mens verbindt met den Uitwendigen of natuurlijken mens, wanneer Hij hem wederverwekt, n. 1577, 1594, 1904, 1999. Dat de Uitwendige of natuurlijke mens dan in orde wordt hersteld door den Inwendigen of geestelijken mens, en dat hij wordt ondergeordend, n. 9708.

Dat het Uitwendige zal zijn ondergeordend en onderworpen aan het Inwendige, n. 5077, 5125, 5128, 5786, 5947, 10272. Dat het Uitwendige zó geschapen is, dat het diene het Inwendige, n. 5947. Dat het Inwendige heer zal zijn, en het Uitwendige dienaar, en in zeker opzicht knecht, n. 10471.

Dat het Uitwendige in overeenstemming moet zijn met het Inwendige, opdat er verbinding zij, n. 5427, 5428, 5477. Hoedanig het Uitwendige is als het overeenstemt met het Inwendige, en hoedanig als het niet overeenstemt, n. 3493, 5422, 5423, 5427, 5428, 5477, 5511. Dat in den Uitwendigen mens dingen zijn die overeenstemmen en samenstemmen met den Inwendigen, en dat er dingen zijn die niet overeenstemmen en samenstemmen, n. 1563, 1568.

Dat het Uitwendige zijn hoedanige heeft uit het Inwendige, n. 9912, 9921, 9922. Hoe groot de schoonheid van den Uitwendigen mens is, wanneer deze verbonden is met den Inwendigen, n. 1590. En hoe groot de lelijkheid wanneer hij niet verbonden is, n. 1598. Dat de Liefde tot den Heer en de Naastenliefde jegens den naaste den Uitwendigen mens met den Inwendigen verbinden, n. 1594. Dat er, als niet de Inwendige mens verbonden is met den Uitwendigen, geen vruchtmaking is, n. 3987.

Dat de Innerlijke dingen opeenvolgend invloeien in de Uiterlijke dingen, tot in het Uiterste of Laatste toe, en dat zij daar tezamen bestaan en blijven bestaan, n. 634, 6239, 9215, 9216. Dat zij niet slechts opeenvolgend invloeien, maar ook in het Laatste het gelijktijdige vormen, in welke orde, n. 5897, 6451, 8603, 10099. Dat alle innerlijke dingen worden samengehouden in een nexus uit het Eerste door het Laatste, n. 9828. Dat ook vandaar in de Laatste de sterkte en de macht is, n. 9836. Voorts dat er derhalve vanuit de laatste zijn antwoorden en onthulde dingen, n. 9905, 10548. Dat vandaar ook het Laatste meer dan de innerlijke dingen heilig is, n. 9824. Dat vandaar in het Woord het Eerste en het Laatste betekenen alle dingen en de afzonderlijke dingen, aldus het ganse, n. 10044, 10329, 10335.

Dat de Inwendige mens geopend is voor hem die in de Goddelijke Orde is, doch gesloten voor hem die niet in de Goddelijke Orde is, n. 8513. Dat er geen verbinding van den Hemel met den Uitwendigen mens is zonder den Inwendigen, n. 9380. Dat de boze dingen en de valse dingen van het boze den Inwendigen mens sluiten, en maken dat de mens alleen in de Uitwendige

dingen is, n. 1587, 10492. Vooral de boze dingen vanuit de liefde van zich, n. 1594. Dat de Innerlijke dingen worden gesloten tot aan het zinlijke toe, dat het laatste is, indien het Goddelijke wordt ontkend, n. 6564.

Dat het inwendige bij de Inzichtsvollen en de Geleerden der wereld, die zich vanuit de wetenschappen bevestigen tegen de dingen die des Hemels en der Kerk zijn, meer wordt gesloten dan bij zodanige eenvoudigen, n. 10492.

Dat, omdat de Inwendige mens in het licht des Hemels is, en de Uitwendige in het licht der wereld, derhalve zij die in het Uitwendige zonder het Inwendige zijn, dat is, bij wie het Inwendige is gesloten, zich niet bekommeren om de Inwendige dingen die des Hemels en der Kerk zijn, n. 4464, 4946. Dat zij in het andere leven zelfs niet de Inwendige dingen uithouden, n. 10694, 10701, 10707. Dat zij niets geloven, n. 10396, 10400, 10411, 10429. Dat zij zich en de wereld boven alle dingen liefhebben, 10407, 10412, 10420. Dat de Innerlijke dingen van hen, of de dingen die der denking en der aandoening zijn, leelijk, vuil, en profaan zijn, onverschillig hoe zij ook verschijnen in de uitwendige dingen, n. 1182, 7046, 9705, 9707. Dat de ideeën hunner denking stoffelijk zijn, en volstrekt niet geestelijk, n. 10582. Verder, hoedanig zij zijn bij hen bij wie het Inwendige, dat den Hemel beschouwt, gesloten is, n. 4459, 9709, 10284, 10286, 10429, 10472, 10492, 10602, 10683.

Dat voor zoveel het Inwendige dat geestelijk is, wordt geopend, voor evenzoveel de ware en de goede dingen worden vermenigvuldigd, en dat voor zoveel het Inwendige dat geestelijk is, wordt gesloten, voor evenzoveel de ware en goede dingen verdwijnen, n. 4099. Dat de Kerk is in den Inwendigen geestelijken mens, omdat deze in den Hemel is, en niet in den Uitwendigen zonder dien, n. 10698. Dat vandaar de uitwendige Kerk bij den mens niets is zonder de Inwendige, n. 1795. Dat de uitwendige Eredienst zonder den inwendigen Eredienst geen eredienst is, n. 1094, 1175. Aangaande hen die in het Inwendige zijn van de Kerk, den Eredienst, en het Woord, aangaande hen die in het Uitwendige zijn waarin het Inwendige is, en aangaande hen die in het Uitwendige zonder het Inwendige zijn, n. 10683. Dat het Uitwendige hard is zonder het Inwendige, n. 10683.

Dat de louter natuurlijke mens in de hel is als hij niet geestelijk wordt door de wederverwekking, n. 10156. Dat allen die in het Uitwendige zijn zonder het Inwendige, of bij wie het geestelijk Inwendige is gesloten, in de Hel zijn, n. 9128, 10483, 10489.

Dat de Innerlijke dingen van den mens daadwerkelijk worden gekeerd volgens de liefden, n. 10702. Dat in alle en de afzonderlijke dingen het Inwendige en het Uitwendige zal zijn, opdat zij blijven bestaan, n. 9473.

Dat het boven-gelegene [*supernum*] en het hoge in het Woord het Inwendige betekent, n. 1735, 2148, 4210, 4599. Vandaar dat in het Woord hoger is innerlijk, en lager is uiterlijk, n. 3084.

48. *Over het Natuurlijke en het Geestelijke.* Hoe verkeerd het is, dat de Wereld [*Orbis*] heden ten dage zoveel toeschrijft aan de Natuur, en zo weinig aan het Goddelijke, n. 3483. Waarom zo geschiedt, n. 5116. Terwijl toch alle en de afzonderlijke dingen in de natuur niet slechts ontstonden, maar ook aanhoudend blijven bestaan uit het Goddelijke, en dit door de geestelijke Wereld [*Mundus*], n. 775, 8211. Dat de Goddelijke, de Hemelse, en de Geestelijke dingen hun grens vinden in de Natuur, n. 4240, 4939. Dat de Natuur het Laatste vlak is waarop die dingen stil staan, n. 4240, 5651, 6275, 6284, 6299, 9216. Dat de Hemelse, de Geestelijke, en de Natuurlijke dingen aaneensluiten en opeenvolgen in orde, aldus met dezelve de Goddelijke dingen, omdat die dingen uit het Goddelijke zijn, n. 880, 4938, 4939, 9992, 10005, 10017, 10068. Dat de Hemelse dingen het Hoofd zijn, de Geestelijke dingen het Lichaam, en de Natuurlijke dingen de Voeten, n. 4938, 4939. Dat zij in een eendere Orde waarin zij aaneensluiten en opeenvolgen, ook invloeiën, n. 4938, 4939.

Dat het goede van den binnensten of derden Hemel Hemels wordt geheten, het goede van den middelsten Hemel Geestelijk wordt geheten, en het Goede van den laatsten of eersten Hemel geestelijk-natuurlijk wordt geheten: waarvandaan men kan weten wat het Hemelse, het Geestelijke en het Natuurlijke is, n. 4279, 4286, 4938, 4939, 9992, 10005, 10017, 10068: en in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 20 tot 28, en 29 tot 40.

Dat alle dingen van de natuurlijke Wereld zijn uit het Goddelijke door de geestelijke Wereld, n. 5013. Vandaar dat het geestelijke inis aan al het natuurlijke, gelijkterwijs de uitwerkende oorzaak inis aan de uitwerking, n. 3562, 5711: voorts gelijkterwijs het streven inis aan de beweging n. 5173: en gelijkterwijs het inwendige inis aan het uitwendige, n. 3562, 5326, 5711. En omdat de oorzaak is het wezenlijke zelf in de uitwerking, evenzo het streven in de beweging, alsmede het inwendige in het uitwendige, volgt daaruit dat het Geestelijke is het wezenlijke zelf in het Natuurlijke, aldus het Goddelijke *a Quo*, n. 2987 tot 3002, 9701 tot 9709. Dat de geestelijke dingen zich vertonen in het natuurlijke, en dat de dingen die zich vertonen, uitbeeldende dingen en overeenstemmingen zijn, n. 1632, 2987 tot 3002. Dat het daarvandaan is, dat de algehele Natuur is het uitbeeldend Theater van de geestelijke Wereld, dat is van den Hemel, n. 2758, 2999, 3000, 4939, 8848, 9280. Dat alle dingen in de Natuur zijn geschikt in orde en reeks volgens de einddoelen, n. 4104. Dat dit

is vanuit de geestelijke Wereld, dat is, den Hemel, omdat daar de einddoelen, zijnde de nutten, regeren, n. 454, 696, 1103, 3645, 4054, 7038. Dat de mens aldus is geschapen, opdat de Goddelijke dingen volgens de orde nederdalende in de natuur, bij hem worden doorvat, n. 3702.

Dat bij ieder mens die in de Goddelijke Orde is, het Inwendige en het Uitwendige is, het Inwendige van hem wordt het Geestelijke of de Geestelijke mens genoemd, het Uitwendige van hem het Natuurlijke of de Natuurlijke mens, n. 978, 1015, 4459, 6309, 9701 tot 9709. Dat de Geestelijke mens is in het Licht des Hemels, en de Natuurlijke in het Licht der Wereld, n. 5965. Dat de Natuurlijke mens niets kan doorschouwen vanuit zich, maar vanuit den Geestelijken, n. 5286. Dat het Natuurlijke als het ware een aangezicht is, waarin zich de innerlijke dingen zien, en dat zo de mens denkt, n. 5165. Dat de geestelijke mens denkt in den natuurlijken, aldus natuurlijk, voor zoveel als tot zijn zinlijke doorvatting komt, n. 3679, 5165, 6284, 6299. Dat het Natuurlijke het vlak is waarin het Geestelijke zijn grens vindt, n. 5651, 6275, 6284, 6299, 9216. Dat het Geestelijke niets ziet als niet het Natuurlijke overeenstemt, n. 3493, 3620, 3623. Dat de Geestelijke of Inwendige mens kan zien wat wordt uitgevoerd in den Natuurlijken of Uitwendigen mens, niet echter andersom, omdat het Geestelijke invloeit in het Natuurlijke, en niet het Natuurlijke in het Geestelijke, n. 3219, 4667, 5119, 5259, 5427, 5428, 5477, 6322, 9109, 9110. Dat de Natuurlijke mens vanuit zijn licht, hetwelk het schijnsel der natuur wordt genoemd, niet iets weet over God, noch over den Hemel, noch over het Leven na den dood, noch gelooft als hij daarover hoort, tenzij in dat schijnsel invloeit het geestelijk Licht, zijnde het Licht vanuit den Hemel, n. 8944.

Dat de Natuurlijke mens vanuit zich, omdat het vanuit geboorte is, tegengesteld is aan den Geestelijken mens, n. 3913, 3928. Dat derhalve, zolang zij tegengestelden zijn, de mens weerzin [*molestum*] voelt om te denken over geestelijke en hemelse dingen, maar een verkwikkelijke in het denken over natuurlijke en lichamelijke dingen, n. 4096. Dat hij bij de dingen die des Hemels zijn, walgt, en ook alleen al bij het noemen van het geestelijke, uit ondervinding, n. 5006, 9109. Dat de louter Natuurlijken het geestelijk goede en ware aanzien als knecht, n. 5013, 5025. Terwijl toch de Natuurlijke mens ondergeordend moet zijn aan den Geestelijken, en hem dienen, n. 3019, 5168. Van den Geestelijken mens wordt gezegd dat hij den Natuurlijken dient, wanneer deze vanuit het verstandelijke bevestigende dingen bijeen vergaart aangaande zulke dingen die hij begeert, vooral vanuit het Woord, n. 3019, 5013, 5025, 5168. Hoedanig de louter Natuurlijke mensen in het andere leven

verschijnen, en hoedanig hun staat en lot daar is, n. 4630, 4633, 4940 tot 4952, 5032, 5571.

Dat de Ware dingen die in den Natuurlijken mens zijn, Wetenschappelijke dingen en Erkenenissen worden geheten, n. 3293. Dat de Natuurlijke mens in zich beschouwd een stoffelijke verbeelding heeft, en dat hij aandoeningen heeft zodanige als de beesten hebben, n. 3020. Maar dat het echte cogitatieve en imaginatieve is vanuit den Inwendigen of Geestelijken mens, wanneer vanuit dien de Natuurlijke mens ziet, handelt, en leeft, n. 3493, 5422, 5423, 5427, 5428, 5477, 5510.

Dat de dingen die in den Natuurlijken mens zijn, met betrekking tot de dingen die in den Geestelijken mens zijn, gemene dingen zijn, n. 3513, 5707: En zó dat zij naar verhouding duister zijn, n. 6686.

Dat het Natuurlijke is innerlijk en uiterlijk bij den mens, n. 3293, 3294, 3793, 5118, 5126, 5497, 5649. Dat er ook een middelste tussen die is, n. 4570, 9216. Dat de ontledigingen van den geestelijken mens geschieden in den natuurlijken mens, en door dien, n. 9572.

Dat zij die vanuit de allene natuurlijke inborst [*indole*] het goede doen, en niet vanuit den godsdienst, niet worden opgenomen in den Hemel, n. 8002, 8772.

49. *Over het Licht des Hemels, waarin de Geestelijke mens is.* Dat een groot Licht in de Hemelen is, n. 1117, 1521, 1533, 1619 tot 1632. Dat het Licht in de Hemelen met vele graden het Middaglicht op aarde te boven gaat, n. 1117, 1521, 4527, 5400, 8644. Dat dit Licht mij meermalen is verschenen, n. 1522, 4527, 7174. Dat het Licht voor de Engelen in den binnensten of derden Hemel is zoals het Licht vanuit de Zon, doch het Licht voor de Engelen in den tweeden Hemel is zoals het Licht vanuit de Maan, n. 1529, 1530. Dat het Licht in den binnensten Hemel vlammig is, in den tweeden echter blank, n. 9570.

Dat alle Licht in de Hemelen is uit den Heer als Zon daar, n. 1053, 1521, 3195, 3341, 3636, 3643, 4415, 9548, 9684, 10809. Dat de Heer is de Zon van den Engellijken Hemel, en dat zij Zijn Goddelijke Liefde is, n. 1521, 1529, 1530, 1531, 1837, 4321, 4696, 7078, 7083, 7173. Dat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer in de Hemelen verschijnt als Licht, en alle Licht des Hemels vertoont, en dat vandaar dat Licht het geestelijk Licht is, n. 3195, 3222, 5400, 8644, 9399, 9548, 9684. Dat derhalve de Heer in het Woord Licht wordt geheten, n. 3195. Omdat dit Licht het Goddelijk Ware is, dat in dit Licht is de Goddelijke Wijsheid en het Goddelijk Inzicht, n. 3195, 3485, 3636, 3643, 3993, 4302, 4413, 4415, 9548, 9684. Hoe het Licht uit den Heer invloeit in de Hemelen, toegelicht door de stralende cirkels rondom de zon, n. 9407. Dat de Heer is de Zon des Hemels, en dat uit Hem alle Licht daar is, zie men in het

Werk over den Hemel en de Hel, n. 116 tot 125: En dat het Licht vanuit die Zon het Goddelijk Ware is, en dat de Warmte vanuit die Zon het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde is, n. 126 tot 140.

Dat het Licht des Hemels zowel het gezicht als het verstand der Engelen en der geesten belicht, n. 2776, 3138. Dat het Licht daar zich gedraagt volgens hun inzicht en wijsheid, n. 1524, 3339. Bewezen vanuit het Woord, n. 1529, 1530. Dat de verschillen van Licht in de Hemelen er even zovele zijn als de Engelijke Gezelschappen, n. 4414. Aangezien er voortdurende verscheidenheden zijn in de Hemelen ten aanzien van het goede en het ware, dus ten aanzien van de wijsheid en het inzicht, n. 684, 690, 3241, 3744, 3745, 5598, 7236, 7833, 7836. Dat de Hemel in het Licht en de Warmte is, betekent dat dezelve is in de wijsheid en in de liefde, n. 3643, 9399, 9400.

Dat het Licht des Hemels beschijnt het verstand van den mens, n. 1524, 3138, 3167, 4408, 6608, 8707, 9128, 9399, 10569. Dat de mens wanneer hij wordt verheven uit het zinlijke, in een milder schijnsel komt, en tenslotte in het hemelse Licht, n. 6313, 6315, 9407. Dat het een verheffing is in het Licht des Hemels, wanneer de mens in het inzicht is, n. 3190. Hoeveel Licht werd doorvat als ik werd afgeleid van wereldlijke ideeën, n. 1526, 6608. Dat het gezicht van den Inwendigen mens in het licht des Hemels is, en dat derhalve de mens analytisch en redelijk kan denken, n. 1532. Dat het Licht des Hemels uit den Heer steeds bij den mens aanwezig is, maar dat het voor zoveel invloeit als de mens in ware dingen vanuit het goede is, n. 4060, 4214. Dat dit Licht is volgens het ware vanuit het goede, n. 3094. Dat de ware dingen lichten in de geestelijke Wereld, n. 5219. Dat de geestelijke Warmte en het geestelijk Licht het ware leven des mensen maken, n. 6032.

Dat het Licht der wereld is voor den Uitwendigen mens, het Licht des Hemels voor den Inwendigen, n. 3223, 3224, 3337. Dat het Licht des Hemels invloeit in het natuurlijk schijnsel, en dat de natuurlijke mens voor zoveel wijs is, als hij dat licht opneemt, n. 4302, 4408. Dat er tussen die Lichten overeenstemming is, n. 3225. Dat vanuit het licht der wereld bij den mens, hetwelk zijn natuurlijk schijnsel wordt genoemd, niet kunnen worden gezien de dingen die in het licht des Hemels zijn, maar andersom, n. 9577. Vandaar is het, dat zij die in het allene licht der wereld zijn, hetwelk het natuurlijk schijnsel wordt genoemd, niet de dingen doorvatten die van het licht des Hemels zijn, n. 3108. Dat het Licht des Hemels voor hen die in de valse dingen vanuit het boze zijn, donkerheid is, n. 1783, 3337, 3413, 4060, 6907, 8917. Dat het Licht der wereld roodachtig schittert bij de bozen, en dat voorzoveel als het roodachtig schittert, de dingen die van het Licht des Hemels zijn, voor

hen duisternis zijn, n. 6907. Dat het licht der wereld niet aan de Engelen verschijnt, n. 1521, 1783, 1880.

Dat in de Hemelen alle Licht is uit den Heer; en dat alle schaduw is uit de onwetendheid en het eigene van de Engelen en de Geesten; vandaar de modificaties en de schakeringen van licht en schaduw, welke de kleuren daar zijn, n. 3341. Over de schakeringen des lichts door de Urim en Thumim, n. 3862.

Dat het Licht van hen die in het geloof gescheiden van de naastenliefde zijn, sneeuwig is, en dat het is zoals winterlicht, n. 3412, 3413. Dat dit licht wordt verkeerd in louter duisternis bij het invloeiend licht vanuit den Hemel, n. 3412. Over het licht van hen die in het overredend geloof, en in het leven van het boze zijn, n. 4416. Hoedanig licht verschijnt bij hen die in het inzicht uit het eigene zijn, en hoedanig licht bij hen die in het inzicht uit den Heer zijn, n. 4419.

Dat er Schijnsel in de Hellen is, maar dwaallicht [*fatuum*], n. 1528, 3340, 4214, 4418, 4531. Dat het schijnsel daar is zoals het schijnsel vanuit een kolenvuur, n. 1528, 4418, 4531. Dat zij die in de Hellen zijn, aan zichzelf verschijnen in hun schijnsel alsof zij mensen zijn, maar in het licht des Hemels verschijnen zoals duivels en monsters, n. 4532, 4533, 4674, 5057, 5058, 6605, 6626.

Dat alle dingen in het licht des Hemels verschijnen zodanig als zij zijn, n. 4674. Dat van de Hellen wordt gezegd dat zij in donkerheid en duisternis zijn, is omdat zij zijn in de valse dingen vanuit het boze, n. 3340, 4418, 4531. Dat de duisternis betekent de valse dingen, en de donkerheid het valse van het boze, n. 1839, 1860, 7688, 7711.

50. *Over den Zinlijken mens, die de laagst natuurlijke is, waarover in de Leer, n. 45 boven.* Dat het zinlijke is het laatste van des mensen leven, klevende aan en in zijn lichamelijke, n. 5077, 5767, 9212, 9216, 9331, 9730. Dat hij een Zinlijk mens wordt geheten, die alle dingen oordeelt en besluit vanuit de zinnen des lichaams, en die niets gelooft dan alleen de dingen die hij met de ogen zien en met de handen aanraken kan, van deze dingen zeggende dat zij iets zijn, de overige dingen verwerpende, n. 5094, 7693. Dat zulk een mens denkt in uitersten, en niet innerlijk in zich, n. 5089, 5094, 6564, 7693. Dat de innerlijke dingen van hem gesloten zijn, zodat hij daar niets van het ware ziet, n. 6564, 6844, 6845. In één woord, dat hij in een grof natuurlijk schijnsel is, en dat hij zo niets doorvat van hetgeen vanuit het licht des Hemels is, n. 6201, 6310, 6564, 6598, 6612, 6614, 6622, 6624, 6844, 6845. Dat hij vandaar innerlijk is tegen de dingen die des Hemels en der Kerk zijn, n. 6201, 6316, 6844, 6845,

6948, 6949. Dat de Beschaafden [*eruditi*] die zich hebben bevestigd tegen de ware dingen der Kerk, zinlijk zijn, n. 6316.

Dat de zinlijke mensen scherp en bedreven redeneren, omdat hun denking zó nabij de spraak is dat zij bijna daarin is, en omdat zij in het spreken vanuit het allene geheugen alle inzicht stellen, n. 195, 196, 5700, 10236. Maar dat zij vanuit de begoochelingen der zinnen redeneren, waarmee zij het vulgus vangen, n. 5084, 6948, 6949, 7693.

Dat de Zinlijke mensen geslepen zijn en boosaardig meer dan de overigen, n. 7693, 10236. Dat Gierigaards, Echtbrekers, Wellustelingen, en Arglistigen vooral zinlijk zijn, n. 6310. Dat hun innerlijke dingen afschuwelijk en vuil zijn, n. 6201. Dat zij door die gemeenschap hebben met de Hellen, n. 6311. Dat zij die in de Hellen zijn, zinlijk zijn, en hoe meer des te dieper daar, n. 4623, 6311. Dat de sfeer der helse geesten zich verbindt met het zinlijke van den mens van achteren [*a tergo*], n. 6312. Dat zij die hebben geredeneerd uit het zinlijke, en vandaar tegen de ware dingen des geloofs, door de Ouden werden geheten Slangen van den Boom der wetenschap, n. 195, 196, 197, 6398, 6949, 10313.

Verder wordt het zinlijke van den mens, en de zinlijke mens beschreven, n. 10236. En de uitbreiding van het zinlijke bij den mens, n. 9731.

Dat de Zinlijke dingen in de laatste plaats moeten zijn, niet in de eerste; en dat zij bij den wijzen en inzichtsvollen mens in de laatste plaats zijn, en onderworpen aan de innerlijke dingen; doch dat zij bij den onwijzen mens in de eerste plaats zijn, en overheersend; dezen zijn het, die eigenlijk de zinlijken worden genoemd, n. 5077, 5125, 5128, 7645. Als de zinlijke dingen op de laatste plaats zijn, en onderworpen aan de innerlijke dingen, dat door die de weg wordt geopend tot het verstand, en de ware dingen fijn worden afgewerkt [*elimare*] op een wijze als het ware van extractie, n. 5580.

Dat die zinlijke dingen van den mens het dichtst naar de wereld uitstaan, en de dingen toelaten die vanuit de wereld aanspoelen [*alluunt*], en ze als het ware zeven, n. 9726. Dat de Uitwendige of Natuurlijke mens door die zinlijke dingen gemeenschap heeft met de Wereld, en door de redelijke dingen met den Hemel, n. 4009. Dat de zinlijke dingen zo de dingen verstrekken die aan des mensen innerlijke dingen van dienst zijn, n. 5077, 5081. Dat er zinlijke dingen zijn die aan het verstandelijk deel verstrekken, en die aan het willijk deel verstrekken, n. 5077.

Dat de mens, als de denking niet uit de zinlijke dingen wordt verheven, slechts weinig wijs is, n. 5089. Dat de wijze mens boven het zinlijke denkt, n. 5089, 5094. Dat de mens, wanneer zijn verstand boven de zinlijke dingen wordt

verheven, in een klaarder schijnsel komt, en ten slotte in het hemels licht, 6183, 6313, 6315, 9407, 9730, 9922. Dat de verheffing boven de zinlijke dingen en de afleiding wèg daarvan, aan de Ouden bekend is geweest, n. 6313. Dat de mens met zijn geest de dingen kan zien die in de geestelijke Wereld zijn, als hij kan worden afgeleid van de zinlijke dingen die vanuit het lichaam zijn, en verheven kan worden in het licht des Hemels uit den Heer, n. 4622. De oorzaak is, omdat niet het lichaam voelt, maar de geest des mensen in het lichaam, en voor zoveel hij in het lichaam is, voor evenzoveel voelt hij grof en vaag, aldus in duisternis; voor zoveel als hij niet in het lichaam is, voelt hij klaar en in het licht, n. 4622, 6614, 6622.

Dat het laatste van het Verstand is het zinlijk wetenschappelijke, en dat het laatste van den Wil is het zinlijk verkwikkelijke, waarover n. 9996. Welk verschil er is tussen de zinlijke dingen gemeen met de beesten, en tussen de zinlijke dingen niet gemeen daarmede, n. 10236. Dat er niet-boze zinlijken zijn, omdat hun innerlijke dingen niet zozeer gesloten zijn; over wier staat in het andere leven, n. 6311.

51. *Over de Wetenschappen en de Erkenntissen, waardoor de geestelijke Inwendige mens wordt geopend.* Dat het Wetenschappelijke dingen worden geheten, die in den Uitwendigen of Natuurlijken mens, en in diens Geheugen zijn, niet echter de dingen die in den Inwendigen of Geestelijken mens zijn, n. 3019, 3020, 3293, 3309, 4967, 9918, 9922. Dat de Wetenschappelijke dingen, omdat zij van den Uitwendigen of Natuurlijken mens zijn, naar verhouding dienstbaarheden zijn, aangezien de Uitwendige of Natuurlijke mens gemaakt is om den Inwendigen of Geestelijken mens te dienen, zoals de Wereld den Hemel, n. 5077, 5125, 5128, 5786, 5947, 10272, 10471. Dat de Uitwendige mens naar verhouding de Wereld is, omdat aan hem zijn ingegrift de wetten van de Goddelijke Orde die in de Wereld zijn, en dat de Inwendige mens naar verhouding de Hemel is, omdat aan hem zijn ingegrift de wetten der Goddelijke Orde die in den Hemel zijn, n. 4523, 4524, 5368, 6013, 6057, 9278, 9279, 9283, 9709, 10156, 10472; en in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 51 tot 58.

Dat er de wetenschappelijke dingen zijn die betreffen de Natuurlijke dingen, welke zijn van den Burgerlijken staat en het Burgerlijk leven, zijnde van den Zedelijken staat en het Zedelijk leven, en die welke zijn van den Geestelijken staat en het Geestelijk leven, n. 5774, 5934. Maar dat, terwille van het onderscheid, de dingen die zijn van den Geestelijken staat en het Geestelijk leven, Erkenntissen worden geheten, welke voornamelijk de Leerstellige dingen zijn, n. 9945.

Dat de mens moet worden doordrenkt van wetenschappen en erkentissen, aangezien hij door die leert denken, daarna verstaan wat het ware en het goede is, en ten slotte wijs zijn, dat is, leven volgens dezelve, n. 129, 1450, 1451, 1453, 1548, 1802. Dat de wetenschappelijke dingen en de erkentissen de eerste dingen zijn, waarop wordt gebouwd en gegrondvest des mensen leven, zowel het Burgerlijke, als het Zedelijke, alsmede het Geestelijke; doch dat zij moeten worden aangeleerd terwille van het nut des levens als einddoel, n. 1489, 3310. Dat de Erkentissen openen den weg tot den Inwendigen mens, en daarna dien verbinden met den Uitwendigen volgens de nutten, n. 1563, 1616. Dat het Redelijke wordt geboren door de wetenschappen en de erkentissen, n. 1895, 1900, 3086. Maar niet door de wetenschappelijke dingen en de erkentissen zelf, maar door de aandoening van de nutten vanuit dezelve, en volgens dezelve, n. 1895. Dat de Inwendige mens wordt geopend en geleidelijk vervolmaakt, door wetenschappen en erkentissen, als de mens ten doel heeft het goede nut, vooral het nut dat het eeuwige leven beoogt, n. 3086. Dat dan de wetenschappelijke dingen en de erkentissen, die zijn in den natuurlijken mens, tegemoet gaan de geestelijke dingen vanuit den hemelsen en geestelijken mens, en de overeenkomende dingen aannemen, n. 1495. Dat de nutten van het hemelse leven dan vanuit de wetenschappelijke dingen en de erkentissen, die in den Natuurlijken mens zijn, door den Inwendigen mens, van den Heer worden uitgetrokken, fijn bijgewerkt, en opgeheven n. 1895, 1896, 1900, 1901, 1902, 5871, 5874, 5901. En dat de nietstrokende en tegengekante wetenschappelijke dingen worden ter zijde geworpen, en verbannen, n. 5871, 5886, 5889. Dat het gezicht van den Inwendigen mens niet iets anders oproept vanuit de wetenschappelijke dingen en de erkentissen van den Uitwendigen mens, dan die welke van zijn liefde zijn, n. 9394. Dat de wetenschappelijke dingen en de erkentissen bundelsgewijs zijn geschikt en verbonden volgens de liefden waardoor zij zijn binnengeleid, n. 5881. Dat dan onder het gezicht van den Inwendigen mens in het midden zijn, en in het klare, de dingen die der liefde zijn, aan de zijden echter en in het duister de dingen die niet der liefde zijn, n. 6068, 6084. Dat de wetenschappelijke dingen en de erkentissen bij den mens geleidelijk worden ingeplant an zijn liefden, en daarin wonen, n. 6325. Dat de mens in alle wetenschap en vandaar in alle inzicht zou geboren worden, indien hij in de liefde tot den Heer, en in de liefde jegens den naaste was geboren, maar omdat hij in de liefde van zich en van de wereld wordt geboren, dat hij wordt geboren in totale onwetendheid, n. 6323, 6325. Dat Wetenschap, Inzicht, en

Wijsheid de zonen der liefde tot den Heer en der liefde jegens den naaste zijn, n. 1226, 2049, 2116.

Dat de Wetenschappelijke dingen en de Erkentnissen, omdat zij zijn van den Uitwendigen of Natuurlijken mens, in het licht der wereld zijn, de Ware dingen echter, die der liefde en des geloofs zijn geworden, en zo het leven hebben aangenomen, zijn in het licht des Hemels, n. 5212. Dat nochtans de Ware dingen, welke zo het leven hebben aangenomen, door den mens worden begrepen door natuurlijke ideeën, n. 5510. Dat de geestelijke Invloed is door den Inwendigen mens in de wetenschappelijke dingen en de erkentnissen die in den Uitwendigen zijn, n. 1940, 8005. Dat de wetenschappelijke dingen en de erkentnissen de receptakels en als het ware de vaten zijn van het ware en het goede, die van den Inwendigen mens zijn, n. 1469, 1496, 3068, 5489, 6004, 6023, 6052, 6071, 6077, 7770, 9222. Dat derhalve met de vaten in het Woord in den geestelijken zin worden aangeduid de wetenschappelijke dingen en de erkentnissen, n. 3068, 3069, 3079, 9394, 9544, 9723, 9724. Dat de wetenschappelijke dingen als het ware spiegels zijn, waarin de ware en de goede dingen van den Inwendigen mens zoals in beeld verschijnen en worden doorvat, n. 5201. Dat zij daar tezamen zijn als in hun laatste, n. 5373, 5874, 5886, 5901, 6004, 6023, 6052, 6071, 6077. Dat de wetenschappelijke dingen, omdat zij in het licht der wereld zijn, verstrengeld en duister zijn, ten opzichte van de dingen die zijn in het licht des Hemels, aldus de dingen in den Uitwendigen mens ten opzichte van de dingen die in den Inwendigen zijn, n. 2831. En daarom ook wordt met het verstrengelde in het Woord het wetenschappelijke aangeduid, n. 2831. En eveneens met het duistere van een wolk, n. 8443, 10551.

Dat uit de Ware dingen der Leer, die vanuit het Woord is, het beginsel moet worden geleid, en die dingen eerst moeten worden erkend, en dat het daarna geoorloofd is de wetenschappelijke dingen te raadplegen om die dingen te bevestigen, en dat zij zo worden versterkt, n. 6047. Aldus dat het geoorloofd is voor hen die in het affirmatieve zijn aangaande de Ware dingen des geloofs, door wetenschappelijke dingen verstandelijk gene dingen te bevestigen, niet echter voor hen die in het negatieve zijn, omdat het vóórgaande affirmatieve alle dingen naar zijn zijden overhaalt, en het vóórgaande negatieve alle dingen naar de zijne overhaalt, n. 2568, 2588, 3913, 4760, 6047. Dat er is een affirmatief twijfelachtige, en een negatief twijfelachtige, het eerstgenoemde bij sommige goeden, het laatstgenoemde bij de bozen, n. 2568. Dat uit de Ware dingen des geloofs binnentreden in de wetenschappelijke dingen, volgens de Orde is, doch andersom vanuit de wetenschappelijke dingen binnentreden in de Ware

dingen des geloofs, tegen de Orde is, n. 10236. Aangezien de Invloed geestelijk is, en niet fysisch of natuurlijk, aldus uit de ware dingen des geloofs, omdat deze geestelijk zijn, in de wetenschappelijke dingen, omdat deze natuurlijk zijn, n. 3219, 5119, 5259, 5427, 5428, 5478, 6322, 9109, 9110.

Dat hij die in het negatief twijfelachtige is, hetwelk in zich het negatieve is, en zegt dat hij niet gelooft voordat hij wordt overreed door de wetenschappelijke dingen, nooit gelooft, n. 2094, 2832. Dat zij die dat doen, waanzinnig worden ten aanzien van de dingen die der Kerk en des Hemels zijn, n. 128, 129, 130. Dat zij vallen in valse dingen van het boze, n. 232, 233, 6047. En dat zij in het andere leven, wanneer zij over geestelijke dingen denken, als het ware dronkaards zijn, n. 1072. Hoedanig zij verder zijn, n. 196. Toelichtende voorbeelden, dat zij de geestelijke dingen niet kunnen vatten, als zij in de omgekeerde Orde in dezelve binnegaan, n. 233, 2094, 2196, 2203, 2209. Dat vele Ontwikkelden [*Eruditi*] in geestelijke dingen méér ijlen dan de eenvoudigen, ter oorzake hiervan dat zij in het negatieve zijn, en de wetenschappelijke dingen, waardoor zij het negatieve bevestigen, er voor hen in ruime mate zijn, n. 4760. Voorbeeld van een Ontwikkelde, die niets aangaande het geestelijk Leven kon verstaan, n. 8629. Dat zij die vanuit de wetenschappelijke dingen redeneren tegen de ware dingen, fel redeneren, aangezien zij het doen vanuit de begoochelingen der zinnen, die vangen en overreden, omdat zij bezwaarlijk kunnen worden uiteengeslagen, n. 5700. Dat zij die niets van het ware verstaan, en eveneens zij die in het boze zijn, kunnen redeneren over de ware en de goede dingen des geloofs, en toch in geen verlichting zijn, n. 4214. Dat alleen een dogma bevestigen, niet iets van een inzichtsvolle is, omdat het valse evangelijk bevestigd kan worden als het ware, n. 1017, 2482, 2490, 4741, 5033, 6865, 7012, 7680, 7950, 8521, 8780. Dat zij die redeneren over de ware dingen der Kerk, of het wel zo is of niet zo is, volslagen in het duister aangaande de Ware dingen zijn, en nog niet in het geestelijk licht, n. 215, 1385, 3033, 3428.

Dat er Wetenschappelijke dingen zijn die de Ware Goddelijke dingen [*Vera Divina*] toelaten, en die welke ze niet toelaten, n. 5213. Dat de zinledige wetenschappelijke dingen vernietigd moeten worden, n. 1489, 1492, 1499, 1500. Dat het zinledige Wetenschappelijke dingen zijn, die ten doel hebben en bevestigen de liefden van zich en van de wereld, en die aftrekken van de liefden tot den Heer en jegens den naaste, omdat zulke dingen den Inwendigen mens toesluiten, en wel dermate dat de mens daarna niet iets vanuit den Hemel kan opnemen, n. 1563, 1600. Dat Wetenschappelijke dingen middelen zijn om wijs te worden, en middelen om waanzinnig te worden; en dat door dezelve de

Inwendige mens of wordt geopend, of wordt gesloten; en zo het Redelijke of wordt opgekweekt, of wordt vernietigd, n. 4156, 8628, 9922.

Dat de Wetenschappen na den dood niets doen, maar de dingen die de mens door de wetenschappen put met het verstand en het leven, n. 2480. Dat nochtans alle wetenschappelijke dingen na den dood blijven, maar dat zij rusten, n. 2476 tot 2479, 2481 tot 2486.

Dat dezelfde wetenschappelijke dingen bij de bozen vals zijn, omdat zij worden toegepast op boze dingen, en bij de goeden waar, omdat zij worden toegepast op goede dingen, n. 6917. Dat de wetenschappelijke Ware dingen bij de bozen niet waar zijn, hoezeer zij ook als waar verschijnen wanneer zij ze spreken, omdat van binnen in dezelve het boze is, en zij vandaar vervalst zijn; en dat bij hen hun wetenschap zelfs niet verdient wetenschap geheten te worden, aangezien zij zonder het leven is, n. 10331.

Dat iets anders is wijszijn, iets anders verstaan, iets anders weten, en iets anders doen, maar dat zij nochtans bij hen die in het geestelijk leven zijn, in orde op elkander volgen, en overeenstemmen, en in doen of in daden tezamen zijn, n. 10331. Dat ook iets anders is weten, iets anders erkennen, en iets anders geloof hebben, n. 896.

Hoedanige begeerte van weten de geesten hebben, voorbeeld, n. 1973. Dat bij de Engelen het verlangen van weten, en van wijszijn onmetelijk is, aangezien de Wetenschap, het Inzicht en de Wijsheid geestelijke Spijs zijn, n. 3114, 4459, 4792, 4976, 5147, 5293, 5340, 5342, 5410, 5426, 5576, 5582, 5588, 5655, 6277, 8562, 9003.

Dat de voornaamste Wetenschap der Ouden is geweest de Wetenschap der Overeenstemmingen, maar dat die heden in vergetelheid is geraakt, n. 3021, 3419, 4280, 4844, 4964, 4966, 6004, 7729, 10252. Dat bij de Oosters en in Egypte is geweest de Wetenschap der Overeenstemmingen, n. 5702, 6692, 7097, 7779, 9391, 10407. Dat daarvandaan hun Hieroglyphen zijn, n. 6692, 7097. Dat de Ouden door de wetenschap der Overeenstemmingen zich hebben binnengeleid in de erkentnissen van de geestelijke dingen, n. 4749, 4844, 4966. Dat is het Woord door louter Overeenstemmingen is samengeschreven, en dat daarvandaan zijn Inwendigen of Geestelijken Zin is, die zonder wetenschap der overeenstemmingen niet kan geweten worden dat hij er is, noch hoedanig het Woord is, n. 3131, 3472 tot 3485, 8615, 10687. Hoezeer de Wetenschap der Overeenstemmingen andere wetenschappen overtreft, n. 4280.

52. *Over het natuurlijk Geheugen, hetwelk van den Uitwendigen mens is, en over het geestelijk Geheugen, hetwelk van den Inwendigen is.* Dat de mens een

tweetal Geheugens heeft, een Uiterlijk en een Innerlijk, of een Natuurlijk en een Geestelijk, n. 2469–2494. Dat de mens niet weet dat hij een innerlijk geheugen heeft, n. 2470, 2471. Hoezeer het innerlijk Geheugen uitmunt boven het uiterlijk Geheugen, n. 2473. Dat de dingen die in het uiterlijk Geheugen zijn, in het natuurlijk licht zijn; die dingen echter welke in het innerlijk Geheugen zijn, zijn in het geestelijk licht, n. 5212. Dat het krachtens het innerlijk Geheugen is, dat de mens verstandelijk en redelijk kan denken en spreken, n. 9394. Dat alle en de afzonderlijke dingen die de mens heeft gedacht en gesproken en bedreven, en die hij gehoord en gezien heeft, zijn ingeschreven aan zijn innerlijk Geheugen, n. 2474, 7398. Dat dit Geheugen is het Boek van des mensen leven, n. 2474, 9386, 9841, 10505. Dat in het innerlijk Geheugen [Ware dingen] zijn, die des geloofs zijn geworden, en Goede dingen die der liefde zijn geworden, n. 5212, 8067. Dat de dingen die een gewoonte hebben aangetrokken, en des levens zijn geworden, in het innerlijk Geheugen zijn, n. 9394, 9723, 9841. Dat de Wetenschappelijke dingen en de Erkentnissen zijn van het uiterlijk Geheugen, n. 5212, 9922. Dat die door en door [*perquam*] schaduwachtig en verstrengeld zijn ten opzichte van de dingen die van het innerlijk Geheugen zijn, n. 2831. Dat de mens in de wereld vanuit het uiterlijk Geheugen talen spreekt, n. 2472, 2476. Dat de Geesten en de Engelen spreken vanuit het innerlijk Geheugen, en dat zij vandaar een universele Taal hebben, die zodanig is, dat allen, onverschillig vanuit welk land [of aarde, *terra*] zij zijn, onderling kunnen spreken, n. 2472, 2476, 2490, 2493; over welke Taal men zie in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 234 tot 245: en over de verbazingwekkende dingen van het innerlijk Geheugen, hetwelk den mens bijblijft na den dood, aldaar n. 463.

53. *Over de Begoochelingen der zinnen, waarin de louter Natuurlijke en Zinlijke mensen zijn*, waarover boven in de Leer, n. 45. Dat de louter natuurlijke en zinlijke mensen vanuit de begoochelingen der zinnen denken en redeneren, n. 5084, 5700, 6948, 6949, 7693. Hoedanig de Begoochelingen der zinnen zijn, n. 5084, 5094, 6400, 6948; waaraan deze dingen zullen worden toegevoegd: Er zijn Begoochelingen der zinnen in de Natuurlijke dingen, in de Burgerlijke dingen, in de Zedelijke dingen, en in de Geestelijke dingen, in de afzonderlijke dingen vele; maar hier wil ik er enige in de Geestelijke dingen opsommen. Wie denkt vanuit de Begoochelingen der zinnen, die kan niet verstaan: 1. Dat de mens na den dood als mens kan verschijnen; noch zich kan verheugen in het bezit der zinnen zoals eerder; aldus evenmin de Engelen. 2. Zij denken dat de Ziel slechts enig vitale is, zuiver aetherisch, waaromtrent men niet enige idee kan hebben. 3. Dat het het allene lichaam is dat voelt, ziet en hoort. 4.

Dat de mens aan de beesten eender is, slechts dat de mens kan spreken vanuit denking. 5. Dat de natuur alles en het eerste is, vanuit hetwelk alle dingen zijn. 6. Dat de mens in zich opneemt [*imbuat*] en aanleert te denken door den invloed van de innerlijke natuur en van haar orde. 7. Dat het geestelijke er niet is, en als het er is, dat het een zuiverder natuurlijke is. 8. Dat de mens niet enige gezegendheid kan genieten na wegname van de verkwikkelijke dingen der liefde van roem, eer, gewin. 9. Dat het Geweten slechts een krankheid van den animus is vanwege de gebrekkigheid van het lichaam en vanwege het uitblijven van successen. 10. Dat de Goddelijke Liefde des Heren een liefde van heerlijkheid [of roem, *gloria*] is. 11. Dat de Voorzienigheid er niet is, maar dat vanuit eigen voorzichtigheid en inzicht alle dingen voortvloeien. 12. Dat erbewijzen en rijkdommen werkelijke zegeningen zijn, die van God worden gegeven: behalve eendere dingen meer. Zodanig zijn de Begoochelingen der zinnen in geestelijke dingen. Daaruit kan vaststaan, dat de Hemelse dingen niet kunnen worden gevat door hen die louter natuurlijk en zinlijk zijn; louter natuurlijk en zinlijk zijn zij bij wie de Inwendige mens is gesloten, en slechts de Natuurlijke geopend.

Over de Liefde in het algemeen

54. Des mensen Leven zelf is zijn Liefde, en hoedanig de liefde is, zodanig is het leven, ja zelfs zodanig is de ganse mens: maar het is de heersende of regerende Liefde die den mens maakt. Die Liefde heeft aan zich ondergeordend verscheidene Liefden, welke de afleidingen zijn; deze verschijnen onder een andere gedaante, maar nochtans zijn die afzonderlijke Liefden in aan de heersende Liefde, en met haar maken zij één koninkrijk: de heersende Liefde is zoals heur Koning en Hoofd; deze dirigeert dezelve, en door dezelve, als door middellijke doelen, beschouwt en beoogt zij haar einddoel, dat van alle doelen het primaire en het laatste is, en dit zowel rechtstreeks als onrechtstreeks. Dat wat van de heersende liefde is, dit is het wat boven alle dingen wordt geliefd.

55. Dat wat de mens boven alle dingen liefheeft, is bij voortduur aanwezig in zijn denking, en eveneens in zijn wil, en het maakt zijn eigenlijkste leven zelf: zoals bij voorbeeld; wie boven alle dingen Schatten liefheeft, hetzij het gelden zijn, hetzij bezittingen, die is er in zijn animus voortdurend mee bezig hoe zich die te verwerven; hij verheugt zich heel innig [*intime*] wanneer hij ze verkrijgt, het smart hem heel diep wanneer hij ze verliest; zijn hart is daarin. Wie boven alle dingen zichzelf liefheeft, die is zichzelf indachtig in de afzonderlijke dingen, hij denkt over zich, hij spreekt over zich, hij handelt om zijnen wil, zijn leven immers is een leven van zichzelf.

56. De mens heeft datgene ten doel wat hij boven alle dingen liefheeft; dat beschouwt hij in alle en de afzonderlijke dingen; het is in zijn wil zoals een verborgen stroomader die trekt en meesleurt, ook wanneer hij iets anders bedrijft, want dat is het wat hem bezielt. Iets zodanigs is het wat de ene mens bij den andere uitvorst, en eveneens ziet, en dienvolgens of hem leidt, of samen met hem handelt.

57. De mens is geheel en al zodanig, hoedanig het heersende zijns levens is; door dit wordt hij van de anderen onderscheiden; volgens dit wordt zijn Hemel indien hij goed is, en wordt zijn Hel indien hij boos is: dat is zijn wil zelf, zijn eigene, en zijn natuur; het is immers het Zijn zelf van zijn leven; dit kan na den dood niet veranderd worden, omdat het de mens zelf is.

58. Al het verkwikkelijke, gunstrijke en gelukzalige heeft een ieder vanuit zijn heersende liefde, en volgens haar; de mens immers heet datgene verkwikkelijk wat hij liefheeft, omdat hij het voelt; datgene echter wat hij denkt en niet liefheeft, dit kan hij eveneens verkwikkelijk heten, maar het is niet het

verkwikkelijke zijns levens. Het verkwikkelijke der liefde is dat wat voor den mens het Goede is, en het onverkwikkelijke is voor hem het boze.

59. Er zijn twee Liefden, vanuit welke alle geode en ware dingen als vanuit haar bronnen ontstaan; en er zijn twee Liefden, vanuit welke alle boze en valse dingen ontstaan. De beide Liefden, vanuit welke alle geode en ware dingen ontstaan, zijn de Liefde tot den Heer en de Liefde jegens den naaste: en de beide Liefden waaruit alle boze en valse dinge ontstaan, zijn de Liefde van zich en de Liefde van wereld. Deze beide Liefden zijn aan gene beide Liefden geheel en al tegenovergesteld.

60. De beide Liefden vanuit welke alle goede en ware dingen zijn, die, als gezegd is, de Liefde tot den Heer en de Liefde jegens den naaste zijn, maken den Hemel bij den mens, en daarom ook regeren die in den Hemel; en omdat zij den Hemel maken bij den mens, maken zij ook de Kerk bij hem. De beide Liefden vanuit welke alle boze en valse dingen zijn, die, als gezegd is, de Liefde van zich en van de wereld zijn, maken de Hel bij den mens, en daarom regeren die ook in de Hel.

61. De beide Liefden vanuit welke alle goede en ware dingen zijn, die, als gezegd is, de Liefden des Hemels zijn, openen en formeren den geestelijken Inwendigen mens, omdat zij daar zetelen: de beide Liefden echter vanuit welke alle boze en valse dingen zijn, sluiten en vernietigen wanneer zij heersen, den geestelijken Inwendigen mens, en maken dat de mens natuurlijk en zinlijk is volgens het hoevele en hoedanige van haar heerschappij.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

62. Dat de Liefde is het Zijn van des mensen leven, n. 5002. Dat mens, geest, en engel, geheel en al zijn zoals hun liefde, n. 6872, 10177, 10284. Dat de mens datgene ten doel heeft wat hij liefheeft, n. 3796. Dat datgene wat de mens liefheeft en ten doel heeft, bij hem universeel regeert, dat is, in alle en de afzonderlijke dingen, n. 3796, 5130, 5949. Dat de Liefde de geestelijke Warmte is, en het vitale zelf van den mens, n. 1589, 2146, 3338, 4906, 7081 tot 7086, 9954, 10740. Dat alle innerlijke dingen bij den mens, welke zijn van diens verstand en wil, worden geschikt in een vorm volgens zijn heersende liefde, n. 2023, 3189, 6690. Dat de Liefde geestelijke verbinding is, n. 1594, 2057, 3939, 4018, 5807, 6195, 6196, 7081 tot 7086, 7501, 10130. Dat vandaar allen in de geestelijke Wereld worden vergezelschap volgens hun liefden, aldaar. Dat de Aandoening het continuë der liefde is, n. 3938. Dat al het verkwikkelijke, genoegelijke, gunstrijke, gelukzalige, en alle vreugde des harten, zijn der liefde, en het hoedanige ervan volgens het hoedanige der liefde, n. 994, 995, 2204. Dat er zoveel geslachten en soorten van verkwikkelijkheden en wellusten zijn, als er geslachten en soorten van aandoeningen zijn, die der liefde zijn, n. 994, 995, 2204. Dat het verkwikkelijke der liefde des te minderwaardiger is, naarmate zij weer uitwendig is, n. 996. Dat de mens na den dood een zodanig leven heeft als zijn liefde is, n. 2363.

63. Meer over de Liefde en haar wezen en hoedanige, kan men weten vanuit de dingen die boven zijn gezegd en aangevoerd over het Goede en het Ware: voorts vanuit de dingen die boven zijn gezegd en aangevoerd over den Wil en het Verstand: alsmede vanuit de dingen die zijn gezegd en aangevoerd over den Inwendigen en den Uitwendigen mens: aangezien alle dingen die der liefde zijn, betrekking hebben op de goede dingen en op de boze dingen: eender alle dingen die van diens wil zelf zijn; en aangezien de beide Liefden des Hemels den Inwendigen geestelijken mens openen en formeren; doch beide Liefden der Hel sluiten en vernietigen hem. Daaruit kunnen toepassingen gemaakt worden, en conclusies, hoedanig de Liefde in het algemeen en in het bijzonder is.

64. In het Werk over den Hemel en de Hel is ook over de Liefden gehandeld; namelijk dat het Goddelijke des Heren in de Hemelen is de Liefde tot Hem en de Liefde jegens den naaste, n. 13 tot 19. Dat allen die in de Hellen zijn, in de boze dingen en daaruit in de valse dingen zijn vanuit de Liefden van zich en van de wereld, n. 551 tot 565. Dat de Verkwikkelijke dingen van welke liefde dan ook in het andere leven worden verkeerd in overeenstemmingen,

n. 485 tot 490. Dat de geestelijke Warmte in haar wezen de Liefde is, n. 133 tot 140.

Over de Liefden van zich en van de wereld

65. De Liefde van zich is aan zich zelf alleen wel willen, en niet aan anderen dan alleen terwille van zich, zelfs niet aan de Kerk, het Vaderland, aan enig menselijk Gezelschap of aan den Medeburger; alsmede aan die weldoen alleen terwille van zijn eigen faam, eer, en heerlijkheid, en als hij deze niet ziet in de goede dingen welke hij aan hen doet, zo zegt hij in zijn hart: Wat maakt het uit, waartoe dient het, en wat heb ik daaraan? en zo laat hij het na: waaruit blijkt, dat hij die in de liefde van zich is, niet liefheeft de Kerk, noch het Vaderland, noch het Gezelschap, noch den Medeburger, noch enig Goede, maar zich Alleen.

66. De mens is in de liefde van zich, wanneer hij in de dingen die hij denkt en doet, niet beoogt den Naaste, dus niet het Gemenebest [*Publicus*], te minder den Heer, maar slechts zichzelf en de zijnen; bijgevolg wanneer hij terwille van zichzelf en de zijnen alle dingen doet, en indien terwille van het Gemenebest en den Naaste, zo is het slechts om een schijn te geven.

67. Gezegd wordt terwille van zich en de zijnen, want wie zich liefheeft, heeft ook de zijnen lief, en dezen zijn in het bijzonder de Kinderen en de Kleinkinderen van hem, en in het algemeen allen die één met hem maken, en dezen noemt hij de Zijnen; dezen en genen liefhebben is eveneens zich liefhebben, want genen beschouwt hij als het ware in zich en zich in hen: onder degenen die hij de zijnen noemt, zijn eveneens allen die hem prijzen, eren, en vereren.

68. Die mens is in de liefde van zich, die den naaste veracht vergeleken bij zich, die hem als een onvriend [*inimicus*] beschouwt indien hij hem niet begunstigt, en indien hij hem niet hoogacht en vereert: meer nog is hij in de liefde van zich, die deswege den naaste haat toedraagt, en vervolgt: en nog meer hij die deswege van wraak blaakt tegen hem, en diens verderf begeert: dezulken hebben het ten slotte lief te woeden en te razen [*saevire*].

69. Vanuit de vergelijking met de hemelse Liefde kan vaststaan, hoedanig de Liefde van zich is: de hemelse Liefde is de nutten liefhebben terwille van de nutten, of de goede dingen terwille van de goede dingen, welke de mens betoont aan de Kerk, het Vaderland, het menselijk Gezelschap, en den Medeburger; doch wie die dingen liefheeft terwille van zich, die heeft ze niet anders lief dan als dienstvolk, omdat zij hem dienen: daaruit volgt dat hij die in de liefde van zich is, wil dat de Kerk, het Vaderland, de menselijke

Gezelschappen, en de Medeburgers, hem dienen, en niet hij dezelve; hij stelt zich boven dezelve, en dezelve beneden zich.

70. Verder, voorzoveel iemand is in de hemelse Liefde, zijnde de nutten en de goede dingen liefhebben, en aangedaan worden met het verkwikkelijke des harten wanneer hij dezelve betracht, voor evenzoveel wordt hij geleid door den Heer, omdat die Liefde het is waarin Hijzelf is, en die uit Hemzelf is: doch voorzoveel iemand in de Liefde van zich is, voor evenzoveel wordt hij geleid door zichzelf, en voorzoveel hij geleid wordt door zichzelf, voor evenzoveel wordt hij geleid door zijn Eigene, en het Eigene van den mens is niets dan het boze, het is immers zijn Erfelijke Boze, zijnde zich liefhebben méér dan God, en de wereld méér dan den Hemel.

71. De Liefde van zich is ook zodanig, dat zij, voorzoveel aan haar de teugels worden gevierd, dat is, de uitwendige banden worden verwijderd, zijnde de vresen voor de wet en haar straffen, en voor het verlies van faam, eer, gewin, ambt en leven, voor evenzoveel voortrent, en wel dermate dat zij niet slechts zou willen heersen over het algehele aardrijk, maar ook over den Hemel, en over het Goddelijke zelf; nooit is voor haar enige grens of einde: dit schuilt in een ieder die in de liefde van zich is, hoewel het niet uitkomt voor de wereld, waar hem de genoemde teugels en banden tegenhouden; en ieder zodanige blijft daar waar het onmogelijke zich voordoet, stilstaan totdat de mogelijkheid er is; vanuit deze en gene dingen is het, dat de mens die in zulk een liefde is, niet weet dat een zodanige waanzinnige begeerte zonder grens in hem schuilt. Dat het evenwel zo is, kan iedereen zien aan Potentaten en Koningen, voor wie er zulke teugels, banden, en onmogelijkheden niet zijn, namelijk dat zij voorthollen en Gewesten en Koninkrijken onderjukkan, voorzoveel als het hun gelukt, en hijgen naar macht en roem buiten alle grenzen; en nog meer bij hen die de heerschappij uitstrekken tot den Hemel, en alle Goddelijke Macht des Heren op zichzelf overdragen, en aanhoudend nog daaroverheen voortbegeren.

72. Er zijn twee geslachten van Heerschappij, de ene is der Liefde jegens den naaste, en de tweede is der Liefde van zich; deze twee Heerschappijen zijn in haar wezen aan elkander volslagen tegenovergesteld: hij die heerst vanuit de Liefde jegens den naaste, wil voor allen het goede, en niets heeft hij méér lief dan nutten betrachten, aldus anderen dienen (anderen dienen is anderen vanuit wel willen weldoen, en nutten betrachten); dit is zijn liefde, en dit het verkwikkelijke zijns harten; deze eveneens, voorzoveel als hij wordt verheven tot waardigheden, verblijdt zich ook, echter niet om de waardigheden, maar om de nutten die hij dan in wijder omvang en in groteren graad kan

betrachten; zulk een Heerschappij is er in de Hemelen. Doch hij die heerst vanuit de Liefde van zich, wil voor niemand het goede, maar alleen voor zichzelf en de zijnen; de nutten die hij betracht, zijn terwille van zijn eigen eer en glorie, welke voor hem de allene nutten zijn; anderen dienen is voor hem te dien einde dat hij zelf worde gediend, geëerd, en heerse; hij dingt naar waardigheden niet om de goede dingen die hij mocht betrachten, maar om in voorrang en heerlijkheid te zijn, en vandaar in het verkwikkelijke zijns harten.

73. De Liefde van heerschappij blijft ook een ieder bij na het leven in de wereld; maar aan hen die geheerst hebben vanuit de Liefde jegens den naaste, wordt ook een heersen in de Hemelen toevertrouwd; doch dan heersen niet zij, maar de nutten en de goede dingen die zij liefhebben, en wanneer de nutten en de goede dingen heerseen, heerst de Heer: zij echter die in de Wereld hebben geheerst vanuit de Liefde van zich, zijn na het leven in de Wereld in de Hel, en daar geringe slaven.

74. Uit deze dingen nu wordt gekend, wie zij zijn die in de Liefde van zich zijn; maar het doet er niet toe, hoedanig zij verschijnen in den uitwendigen vorm, hetzij opgeblazen of onderworpen, want zulke dingen zijn in den innerlijken mens, en de innerlijke mens wordt door de meesten verborgen, en het wordt den uiterlijken mens geleerd de dingen voor te liegen die van de Liefde voor het Gemenebest en voor den naaste zijn, dus de tegengestelde dingen; en dit eveneens terwille van zich: zij weten immers, dat het Gemenebest en den naaste liefhebben allen innerlijk aandoet, en dat zij voor zoveel worden geliefd en geacht; dat het aandoet, is omdat de Hemel in die Liefde invloeit.

75. De boze dingen die degenen hebben die in de Liefde van zich zijn, zijn in het algemeen: Verachting van anderen, Wangunst, Onvriendschap [*Inimicitia*] tegen hen die hen niet begunstigen, Vijandschap [*Hostilitas*] vandaar, Haten van verschillend geslacht, Wraken, Geslepenheden, Arglisten, Onbarmhartigheid en Wreedheid; en waar zulke Boze dingen zijn, is ook Verachting van het Goddelijke, en van de Goddelijke dingen, zijnde de Ware en de Goede dingen der Kerk; en als zij deze eren, is het alleen met den mond en met met het hart. En omdat zulke Boze dingen daarvandaan zijn, zijn het ook eendere Valse dingen, want vanuit de boze dingen zijn de valse dingen.

76. De Liefde van de wereld echter is de Schatten van anderen op zich willen afleiden met onverschillig welke kunstgreep, en in rijkdommen het hart stellen, en gedogen dat de Wereld hem wegtrekt en afleidt van de geestelijke Liefde, zijnde de Liefde jegens den naaste, aldus van den Hemel. Diegenen zijn in de Liefde van de wereld, die de goederen van anderen op zich willen afleiden door verschillende kunstgrepen, vooral die het doen door

geslepenheden en arglisten, het goede van den naaste voor niets achtende: zij die in deze liefde zijn, begeren de goederen van anderen, en voorzoveel zij de wetten en het verlies van de faam om het gewin niet vrezen, beroven zij, ja zelfs plunderen zij.

77. Maar de Liefde der wereld is niet in zulk een graad tegengesteld aan de hemelse Liefde, als waarin de Liefde van zich is, aangezien niet zoveel Boze dingen in haar verborgen zijn. Die Liefde is veelvoudig: er is de Liefde van schatten, om verheven te worden tot ereposten; er is de Liefde van eerbewijzen en waardigheden, om schatten te gewinnen; er is de Liefde van schatten om verschillende nutten waarmede zij worden verlustigd in de wereld; er is de Liefde van schatten om de allene schatten; zodanige liefde hebben de Gierigaards; en zo voort: het einddoel waarom de schatten gaan, wordt het nut genoemd, en het is het einddoel of het nut waaruit de Liefde haar hoedanige trekt; want hoedanig de Liefde is, zodanig is het einddoel waarom [*propter quem*]; de overige dingen dienen haar als middelen.

78. In één woord, de Liefde van zich en de Liefde van de wereld, zijn geheel en al tegenovergesteld aan de Liefde tot den Heer, en aan de Liefde jegens den naaste; en daarom zijn de Liefde van zich en de Liefde van de wereld helse Liefden; zij regeren ook in de Hel, en eveneens maken zij de hel bij den mens; de Liefde echter tot den Heer en de Liefde jegens den naaste zijn hemelse Liefden; zij regeren ook in den Hemel, en eveneens maken zij den hemel bij den mens.

79. Uit deze dingen die nu gezegd zijn, kan men zien, dat in die beide Liefden, en vanuit dezelve, alle Boze dingen zijn; want die Boze dingen welke zijn opgesomd in n. 75, zijn de gemene dingen; de overige, die niet zijn opgesomd, worden, omdat zij de specifieke dingen zijn, vanuit gene afgeleid en vloeien daaruit voort. Daaruit kan vaststaan, dat de mens, omdat hij geboren wordt in die beide liefden, wordt geboren in boze dingen van elk geslacht.

80. Opdat de mens de Boze dingen wete, moet hij de oorsprongen ervan weten; en als hij de Boze dingen niet weet, kan hij de Goede dingen niet weten, aldus kan hij niet weten hoedanig hij is: vandaar is het, dat over die beide oorsprongen der boze dingen hier gehandeld is.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

81. *Over de Liefden van zich en van de wereld.* Zoals de Liefde tot den Heer, en de Liefde jegens den naaste of de Naastenliefde, den Hemel maken, aldus maken de Liefde van zich en de Liefde van de wereld, waar zij regeren, de Hel; en daarom zijn zij tegengesteld, n. 2041, 3610, 4225, 4776, 6210, 7366, 7369, 7489, 7490, 8232, 8678, 10455, 10741, 10742, 10743, 10745. Dat vanuit de Liefde van zich en van de wereld alle boze dingen zijn, n. 1307, 1308, 1321, 1594, 1691, 3413, 7255, 7376, 7488, 7489, 8318, 9335, 9348, 10038, 10742. Dat vanuit de Liefde van zich en van de wereld is de verachting van anderen, onvriendschap, haat, wraak, woestheid, arglisten, aldus al het boze, en alle boosaardigheid, n. 6667, 7372, 7373, 7374, 9348, 10038, 10742. Dat die Liefden voortrennen, voorzoveel als aan haar de teugels worden gevierd; en de Liefde van zich tot aan de troon Gods toe, n. 7375, 8678. Dat de Liefde van zich en de Liefde van de wereld vernietigend zijn voor het menselijk gezelschap, en voor de hemelse orde, n. 2045, 2057. Dat het Menselijk Geslacht vanwege die Liefden Regeringen is ingegaan, en zij zich hebben onderworpen aan Opperheerschappijen, om beschermd te zijn, n. 7364, 10160, 10814. Dat waar die Liefden regeren, het goede der liefde en het goede des geloofs of worden verworpen, of worden verstikt, of worden verdraaid, n. 2041, 7491, 7492, 7643, 8487, 10455, 10743. Dat in die Liefden niet is het leven, maar de geestelijke dood, n. 7494, 10731, 10741. Hoedanig die Liefden zijn, wordt beschreven, n. 1505, 2219, 2363, 2364, 2444, 4221, 4227, 4948, 4949, 5721, 7366 tot 7377, 8678. Dat alle begeerte en belustheid is der liefde is van zich en van de wereld, n. 1668, 8910.

Dat de Liefden van zich en van de wereld van dienst zijn als middelen, en geenszins als einddoel, n. 7377, 7819, 7820. Wanneer de mens wordt hervormd, dat dan die liefden worden omgekeerd, opdat zij zijn tot middelen en niet tot einddoel, aldus opdat zij zijn zoals de voetzolen, en niet zoals het hoofd, n. 8995, 9210. Dat bij hen die in de Liefden van zich en van de wereld zijn, niet het Inwendige is, maar het Uitwendige zonder het Inwendige, omdat het Inwendige is gesloten naar den Hemel, doch het Uitwendige geopend naar de wereld, n. 10396, 10400, 10409, 10411, 10422, 10429. Dat zij die in de Liefden van zich en van de wereld zijn, niet weten wat de Naastenliefde is, wat het Geweten, en wat het Leven des Hemels, n. 7490. Dat voor zoveel de mens in de Liefde van zich en van de wereld is, hij voor evenzoveel niet opneemt het goede en het ware des geloofs, hetwelk uit den Heer aanhoudend bij den mens invloeit, n. 7491.

Dat zij, die in de liefden van zich en van de wereld zijn, uitwendige banden hebben, maar geen inwendige, en daarom storten zij zich, de uitwendige banden weggenomen zijnde, in elke misdaad, n. 10744, 10745, 10746. Dat in de geestelijke Wereld allen zich keren volgens de liefden; zij die in de liefde tot den Heer en in de liefde jegens den naaste zijn, tot den Heer, doch zij die in de liefde van zich en in de liefde van de wereld, achterwaarts van den Heer af, n. 10130, 10189, 10420, 10742. De Eredienst waarin de Liefde van zich is, hoedanig, n. 1304, 1306, 1307, 1308, 1321, 1322. Dat de Heer de wereld regeert door de bozen, door hen te leiden door middel van de eigen liefden, die betrekking hebben op de liefde van zich en de liefde van de wereld, n. 6481, 6495. Dat de bozen evenzeer als de goeden functies kunnen vervullen, en nutten en goede dingen betrachten, omdat zij eerbewijzen en winsten als premies beschouwen, terwille waarvan zij eender in den uitwendigen vorm handelen, n. 6481, 6495.

Dat allen die in de Hellen zijn, in de boze dingen en de valse dingen daaruit zijn vanuit de liefden van zich en de wereld, in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 551 tot 565.

82. *Over het Eigene van den mens, waarover boven in de Leer, n. 70, dat het is de liefde van zich en van de wereld.* Dat des mensen Eigene niet iets anders is dan een dicht boze, n. 210, 215, 731, 874, 875, 876, 987, 1047, 2307, 2308, 3518, 3701, 3812, 8480, 8550, 10283, 10284, 10286, 10731. Dat des mensen Eigene is diens Willijke, n. 4328. Dat des mensen Eigene is zich liefhebben meer dan God, en de wereld meer dan den Hemel, en den naaste voor niets achten, bij zichzelf vergeleken, aldus dat hetzelfde is de Liefde van zich en van de wereld, n. 694, 731, 4317, 5660. Dat vanuit het Eigene des mensen niet slechts al het Boze, maar ook al het Valse opwelt, en dat dit valse is het valse van het boze, n. 1047, 10283, 10284, 10286. Dat het Eigene des mensen de Hel bij hem is, n. 694, 8480. Dat deswege hij die geleid wordt door zijn Eigene, niet gezaligd kan worden, n. 10731. Dat het goede hetwelk de mens doet vanuit het Eigene, niet het goede is, maar in zich boos, omdat het is terwille van zich en terwille van de wereld, n. 8478.

Dat het Eigene des mensen moet worden gescheiden, opdat de Heer aanwezig kan zijn, n. 1023, 1044. En dat het daadwerkelijk wordt gescheiden, wanneer de mens wordt hervormd, n. 9334, 9335, 9336, 9452, 9453, 9454, 9938. Dat dit geschiedt door den Allenen Heer, n. 9445. Dat de mens door de Wederverwekking het hemels Eigene aanneemt, n. 1937, 1947, 2881, 2883, 2891. Dat dit den mens toeschijnt als zijn eigene, dat het echter niet van hem is, maar des Heren bij hem, n. 8497. Dat zij die in dit eigene zijn, in het Vrije

zelf zijn, omdat het vrije is geleid worden door den Heer, en door het Eigene van Hemzelf, n. 892, 905, 2872, 2886, 2890, 2891, 2892, 4096, 9586, 9587, 9589, 9590, 9591. Dat al het Vrije is vanuit het eigene, en het hoedanige ervan volgens hetzelfde, n. 2880. Hoedanig het hemels Eigene is, n. 164, 5660, 8480. Hoe het hemels Eigene wordt ingeplant, n. 1712, 1937, 1947.

83. *Over het Erfelijke van den mens, waarover boven in de Leer, n. 70 en 79, dat het is de liefde van zich en van de wereld.* Dat de mensen, hoevelen het er ook zijn, worden geboren in boze dingen van elk geslacht, en wel dermate dat hun Eigene niet anders is dan het boze, n. 210, 215, 731, 874, 875, 876, 987, 1047, 2307, 2308, 3701, 3812, 8480, 8550, 10283, 10284, 10286, 10731. Dat de mens derhalve moet worden wedergeboren, dat is, wederverwekt, opdat hij uit den Heer het nieuwe leven aanneme, n. 3701.

Dat de Erfboze dingen uit de ouders en grootouders in een lange achterwaartse reeks worden afgeleid, groeien, en worden opgehoopt, en niet, zoals men gelooft, zijn uit den eersten mens vanwege het eten van den boom der wetenschap, n. 313, 494, 2910, 3469, 3701, 4317, 8550. Dat derhalve de Erfboze dingen heden ten dage boosaardiger zijn dan oudtijds. n. 2122. Dat de kleine kinderen, die als kleine kinderen sterven, en worden opgevoed in den Hemel, niets anders zijn dan boze dingen vanuit het erfelijke, n. 2307, 2308, 4563. Dat daarvandaan de diverse inborsten en neigingen zijn, n. 2300. Dat een ieder innerlijke boze dingen heeft uit den vader, en uiterlijke uit de moeder, n. 1815, 3701.

Dat de mens aan de erfboze dingen nog daarenboven nieuwe vanuit zich toevoegt, welke de daadwerkelijke Boze dingen worden genoemd, n. 8551. Dat in het andere leven niemand straf boet vanwege de erfboze dingen, maar vanwege de daadwerkelijke boze dingen, die terugkeren, n. 966, 2308. Dat de boosaardiger Hellen afgescheiden worden gehouden, opdat zij niet werken op de erfboze dingen bij de mensen en de geesten, n. 1667, 8806.

Dat de Erfboze dingen zijn de Boze dingen der liefde van zich en van de wereld, zijnde deze dat de mens zich liefheeft meer dan God, en de wereld meer dan den Hemel, en den naaste voor niets acht, n. 694, 4317, 5660. En dat de mens, omdat die boze dingen tegen de goede dingen des Hemels zijn, en tegen de Goddelijke Orde, wel niet anders kan dan in louter onwetendheid geboren worden, n. 1050, 1902, 1992, 3175. Dat het natuurlijk Goede sommigen wordt medegeboren, maar dat dit nochtans niet het goede is, omdat het gemakkelijk tot alle boze en valse dingen [overhelt], en dat dit goede niet wordt aanvaard in den Hemel, tenzij het een geestelijk goede wordt, n. 2463, 2464, 2468, 3304, 3408, 3469, 3470, 3508, 3518, 7761

Over de Liefde jegens den naaste, of over de Naastenliefde

84. Eerst zal gezegd worden wat de NAASTE is; hij immers is het die geliefd moet worden, en jegens wien de Naastenliefde moet worden uitgeoefend: als immers niet wordt geweten wat de Naaste is, kan de Naastenliefde worden uitgeoefend op eendere wijze zonder onderscheid, evengelijk jegens de bozen als jegens de goeden, weswege de Naastenliefde niet naastenliefde is; de bozen immers doen vanuit de weldaden den naaste boos, maar de goeden doen wel.

85. De gemene opvatting heden ten dage is dat elk mens evengelijk de naaste is, en dat men moet weldoen aan iedereen die hulp behoeft; maar voor de Christelijke Voorzichtigheid is het van belang, terdege uit te vorsen hoedanig des mensens leven is, en de Naastenliefde volgens dat leven uit te oefenen: de mens der Inwendige Kerk doet dit met onderscheid, aldus met inzicht, doch de mens der Uitwendige Kerk, omdat deze de zaak niet zo kan beoordelen, doet het zonder onderscheid.

86. De onderscheidingen van den Naaste, die de mens der Kerk te enen male moet weten, verhouden zich volgens het goede dat bij een ieder is; en omdat al het goede voortgaat uit den Heer, is de Heer in den oppersten zin en in overuitmuntenden graad de Naaste, uit Wien de oorsprong is; daaruit volgt, dat voorzoveel van den Heer iemand bij zich heeft, hij voor evenzoveel de Naaste is; en omdat niemand op eendere wijze den Heer opneemt, dat is, het goede uit Hem, is derhalve de een niet op eendere wijze de Naaste als de ander: allen immers die in de Hemelen zijn, en allen die goed zijn op aarde, verschillen van goede; nooit bestaat er bij twee een goede volstrekt een en het zelfde, het zal verscheiden zijn opdat iedereen op zichzelf blijft bestaan. Maar al die verschillende goeden, dus alle onderscheiden van den Naaste, die zich verhouden volgens de opneming van den Heer, dat is, volgens de opneming van het goede uit Hem, kan nooit enig mens, zelfs niet enig Engel, weten, maar slechts in het gemeen, aldus de Geslachten en de soorten van deze; ook vergt de Heer niet méér van den mens der Kerk, dan dat hij leeft volgens dat wat hij weet.

87. Omdat het Goede bij iedereen verschillend is, volgt daaruit dat het hoedanige van het goede bepaalt in welken graad en in welke reden iemand de Naaste is: dat het zo is, blijkt uit des Heren Gelijkenis aangaande hem die onder rovers viel, aan wien, halfdood neergeslagen, een Priester voorbijging,

en eveneens een Leviet; maar een Samaritaan, na diens wonden verbonden en daarin olie en wijn gegoten te hebben, hief hem op zijn eigen lastdier, en leidde hem naar een herberg, en gaf order dat zij voor hem zouden zorg dragen; deze wordt, omdat hij het goede der naastenliefde uitoefende, de Naaste geheten, Lukas x: 29 tot 37; daaruit kan men weten, dat de Naaste degenen zijn die in het goede zijn: de Olie en de Wijn, die de Samaritaan aan de wonden ingoot, betekenen ook het goede en deszelfs ware.

88. Uit de gezegde dingen nu blijkt, dat in den universelen zin het Goede de Naaste is, omdat de mens de naaste is volgens het hoedanige van het goede dat uit den Heer bij hem is. En omdat het Goede de Naaste is, is het de Liefde, want al het goede is der liefde; aldus is ieder mens de naaste volgens het hoedanig der liefde die hij heeft uit den Heer.

89. Dat het de Liefde is die maakt dat men de Naaste is, en dat een ieder de naaste is volgens het hoedanige zijner liefde, blijkt duidelijk uit hen die in de liefde van zich zijn; die erkennen als Naaste degenen die hen het meest liefhebben, dat is, voor zoveel als zij van henzelf zijn; dezen omhelzen zij, dezen kussen zij, dezen doen zij wel, en dezen noemen zij broeders, ja zelfs heten zij, omdat zij boos zijn, dezen den naaste te zijn meer dan de anderen; de overigen houden zij, naar gelang die hen liefhebben, voor naaste, aldus volgens het hoedanige en hoevele der liefde; dezulken leiden den oorsprong van den naaste van zichzelf af, ter oorzake hiervan dat de liefde dit doet en bepaalt. Degenen echter, die zich niet méér dan de anderen liefhebben, gelijkewijs allen die vanuit het Rijk des Heren zijn, zullen den oorsprong van den naaste afleiden uit Hem Dien zij boven alle dingen moeten liefhebben, aldus uit den Heer; en voor Naaste zullen zij iedereen houden volgens het hoedanige der liefde tot Hem en uit Hem. Uit deze dingen blijkt, waarvandaan de oorsprong van den naaste door den mens der Kerk moet worden afgeleid; en dat een ieder de naaste is volgens et goede dat uit den Heer is, aldus het goede zelf.

90. Dat het zo is, leert de Heer ook bij Mattheus; *“Hij zeide immers tot hen die in het goede waren geweest, dat zij Hem te eten hadden gegeven, en dat zij Hem te drinken hadden gegeven, dat zij Hem hadden opgenomen, Hem gekleed, Hem bezocht, en in de gevangenis tot Hem gekomen waren: en daarna, dat voor zoveel als zij dit hadden gedaan voor één van Zijn kleinste broederen, zij het Hem hadden gedaan”*, xxv: 34 tot 40; in die zes goede dingen, in den geestelijken zin verstaan, worden alle Geslachten van den Naaste samengevat. Daaruit blijkt ook, dat, wanneer het goede wordt geliefd, de Heer wordt geliefd; het is

immers de Heer uit Wien het goede is, Die in het goede is, en Die het goede zelf is.

91. Echter is niet slechts de Mens in het enkelvoud de Naaste, maar ook de Mens in het meervoud, want hij is het Gezelschap kleiner en groter, hij is het Vaderland, hij is de Kerk, hij is het Rijk des Heren, en boven allen is hij de Heer Zelf; dezen zijn de Naaste aan wie welgedaan moet worden vanuit de liefde. Dezen zijn ook de opklimmende graden van den Naaste; in een hogeren graad immers is het Gezelschap van meerderen dan de enkele mens; in een nog hogeren graad is het Vaderland; in nog weer hogeren graad is de Kerk; en in nog weer hogeren graad is het Rijk des Heren, in den hoogsten graad echter is de Heer: deze opklimmende graden zijn zoals de treden van een ladder, aan welker top [*vertex*] de Heer is.

92. Het Gezelschap is de Naaste meer dan een enkel mens, omdat het bestaat uit meerderen: jegens hetzelfde moet die Naastenliefde eender uitgeoefend worden als jegens den mens in het enkelvoud, namelijk volgens het hoedanige van het goede dat bij hetzelfde is, aldus volstrekt anders jegens een Gezelschap van rechtschapenen als jegens een Gezelschap van niet-rechtschapenen: geliefd wordt het Gezelschap wanneer voor deszelfs goede wordt zorg gedragen vanuit de liefde van het goede.

93. Het Vaderland is de Naaste meer dan het Gezelschap, omdat het gelijk als een Ouder is; daar immers is de mens geboren, het voedt hem, en het beschermt hem tegen onrecht. Het Vaderland moet vanuit de liefde worden welgedaan volgens zijn behoeften, welke voornamelijk betreffen zijn levensonderhoud, en van hen die daar zijn, betreffen het burgerlijk leven, en het geestelijk leven. Wie het Vaderland liefheeft, en hetzelfde vanuit welwillen weldoet, die heeft in het andere leven het Rijk des Heren lief, want daar is het Rijk des Heren voor hem het Vaderland; en wie het Rijk des Heren liefheeft, die heeft den Heer lief, omdat de Heer is het al in alle dingen van Zijn Rijk.

94. De Kerk is de Naaste meer dan het Vaderland, want wie voor de Kerk zorg draagt, draagt zorg voor de zielen en het eeuwige leven der mensen die in het Vaderland zijn; en daarom heeft hij die voor de Kerk zorg draagt vanuit de liefde, den naaste lief in een hogeren graad, want hij wenst en wil den Hemel en de gelukzaligheid des levens tot in het eeuwige voor de anderen.

95. Het Rijk des Heren is de Naaste in nog een hogeren graad, want het Rijk des Heren bestaat uit allen die in het goede zijn, zowel zij die op aarde zijn als zij die in de Hemelen zijn; aldus is het Rijk des Heren het Goede met al deszelfs hoedanige in de samenvatting; wanneer dit wordt geliefd, worden de afzonderlijken geliefd die in het goede zijn.

96. Deze zijn de graden van den Naaste, en volgens deze graden klimt de liefde op bij hen die in de liefde jegens den naaste zijn: maar deze graden zijn graden in de opeenvolgende orde, waarin het eerdere of hogere te verkiezen is boven het latere of lagere; en omdat de Heer is in den hoogsten graad, en Hijzelf moet worden beschouwd in de afzonderlijke graden als het einddoel waartoe [*ad quem*], is dus Hijzelf het Die boven allen en boven alle dingen moet worden geliefd. Uit deze dingen nu kan vaststaan, hoe de Liefde tot den Heer zich verbindt met de Liefde jegens den naaste.

97. Het is een gewone zegswijze dat een ieder voor zich de naaste is, dat is, dat ieder voor zich het eerst zal zorgen; maar de Leer der naastenliefde leert hoe dit moet worden verstaan. Een ieder zal voor zich voorziening treffen opdat hij de benodigdheden des levens hebbe, namelijk zo als voedsel, als kleding, als woning, en meer dingen die in het burgerlijke leven, waarin men is, noodzakelijk worden vereist, en dit niet slechts voor zich maar ook voor de zijnen, en ook niet slechts voor den tegenwoordigen tijd, maar ook voor den toekomstigen; want als iemand niet voor zich de benodigdheden des levens verwerft, kan hij niet in staat zijn om de naastenliefde uit te oefenen; hij is immers in een behoefteigheid ten aanzien van alle dingen.

98. Maar hoe ieder voor zich de naaste moet zijn, kan vaststaan uit dit voorbeeld: een ieder moet zijn lichaam voorzien van voedsel en kleding; dit zal het eerste zijn; maar te dien einde dat een gezond gemoed in een gezond lichaam zij; en een ieder moet zijn gemoed met voedsel voorzien, namelijk met zulke dingen die van het inzicht en van de wijsheid zijn, te dien einde dat het gemoed vandaar in den staat zij om te dienen den Medeburger, het menselijk Gezelschap, het Vaderland en de Kerk, aldus den Heer; wie dit doet, die zorgt wèl voor zich tot in het eeuwige; daaruit blijkt, dat het eerste daar is waar het einddoel is terwille waarvan [*propter quem*], want tot dat schouwen alle dingen. Het is hiermede eveneens zo gesteld als met iemand die een huis bouwt; eerst legt hij het fundament, maar het fundament zal er zijn ten behoeve van het huis, en het huis ten behoeve van de bewoning; wie gelooft dat hij voor zich de naaste is in de eerste plaats, die is gelijk aan hem die het fundament beschouwt als het einddoel, niet het huis en de bewoning, terwijl toch de bewoning het eerste en laatste einddoel zelf is, en het huis met het fundament slechts het middel tot het einddoel is.

99. Het einddoel verklaart, hoe een ieder voor zich de naaste zal zijn, en het eerst voor zich zal zorg dragen; als het einddoel is zich te verrijken meer dan de anderen alleen om de rijkdommen, of om den wellust, of om den voorrang, en om eendere dingen, zo is het einddoel boos, en heeft deze niet

den naaste lief, maar zichzelf: doch als het einddoel is schatten voor zich te verwerven om in staat te zijn zorg te dragen voor den Medeburger, het menselijk Gezelschap, het Vaderland, en de Kerk; eender als hij zich ambten verwerft om hetzelfde einddoel, zo heeft hij den naaste lief. Het einddoel zelf waarom hij handelt, maak den mens, want het einddoel is zijn liefde; een ieder immers heeft tot eerste en laatste einddoel dat wat hij boven alle dingen liefheeft.

Deze dingen zijn gezegd over den Naaste; nu zal worden gesproken over de Liefde jegens hem, of over de NAASTENLIEFDE.

100. Door velen wordt geloofd, dat de Liefde jegens den naaste is aan de armen geven, aan de behoeftigen hulp verlenen, en iedereen het goede doen; maar de Naastenliefde is voorzichtig optreden, en vanwege het einddoel opdat daaruit het goede zij: wie aan enigen misdadigen arme of behoeftige hulp verleent, die doet door hem den naaste boos, want door de hulp die hij verleent, bevestigt hij hem in het boze, en stelt hem nog meer in de gelegenheid anderen boos te doen; anders hij die aan de goeden bijstand verleent.

101. Maar de Naastenliefde breidt zich nog veel wijder uit dan tot de armen en de behoeftigen; de Naastenliefde immers is het rechte doen in elk werk, en de plicht in elk beroep: als een Rechter het gerechte doet terwille van het gerechte, oefent hij de Naastenliefde uit; als hij den schuldige straft, en den onschuldige vrijspreekt, oefent hij de Naastenliefde uit, want zo draagt hij zorg voor den medeburger en draagt hij zorg voor het vaderland. De Priester die het ware leert en tot het roede leidt, terwille van het ware en het goede, deze oefent de Naastenliefde uit. Wie echter zulke dingen doet terwille van zich en de wereld, die oefent de Naastenliefde niet uit, omdat hij niet den naaste maar zichzelf liefheeft.

102. Iets eenders is het geval met de overige dingen, hetzij men in enige functie is, of niet; zoals met kinderen jegens de ouders, en met ouders jegens de kinderen; met knechten jegens de heren, en met heren jegens de knechten; met de onderdanen jegens den Koning, en met den Koning jegens de onderdanen: wie onder hen zijn plicht doet krachtens het verplichte, en het gerechte krachtens het verplichte, en het gerechte krachtens het gerechte, die oefent de naastenliefde uit.

103. Dat die dingen zijn der liefde jegens den naaste of der Naastenliefde, is omdat, zoals boven is gezegd, ieder mens de naaste is, maar op verschillende wijze; het Gezelschap, kleiner of groter, is méér de naaste: het Vaderland is nog meer de naaste; het Rijk des Heren weer nog meer; en de Heer boven allen; en in den universelen zin is het Goede, hetwelk voortgaat vanuit den

Heer, de Naaste; bijgevolg ook het Oprechte en het Gerechte: deswege heeft hij die goede, welk dan ook, doet terwille van het goede, en die oprecht en gerecht handelt terwille van het oprechte en het gerechte, den naaste lief, en oefent de naastenliefde uit, want hij doet vanuit de liefde van het goed, van het oprechte, en van het gerechte, en vandaar vanuit de liefde van hen in wie het goede, het oprechte, en het gerechte zijn.

104. De Naastenliefde is dus een inwendige aandoening, vanuit welke de mens et goede wil doen, en dit zonder beloning; het is het verkwikkelijke zijns levens dit te doen. Zij die vanuit de inwendige aandoening het goede doen, bij hen is in de afzonderlijke dingen die zij denken en spreken, en die zij willen en handelen, de naastenliefde; gezegd kan worden, dat mens en Engel ten aanzien van zijn innerlijke dingen, Naastenliefde is, wanneer het goede voor hem de naaste is. Zo wijd strekt zich de naastenliefde uit.

105. Zij die de liefde van zich en van de wereld als einddoel hebben, kunnen geenszins in de naastenliefde zijn; zij weten zelfs niet eens wat naastenliefde is; en zij begrijpen helemaal niet dat den naaste het goede willen en doen, zonder loon als doeleind, de Hemel in den mens is, en dat aan die aandoening zulk een grote gelukzaligheid inis, als die van de Engelen des Hemels, welke onuitsprekelijk is; want zij geloven dat als zij worden beroofd van de vreugde vanuit de glorie van eerbewijzen en schatten, er niets van vreugde meer bestaat, terwijl toch dan eerst de hemelse vreugde inzet, welke oneindig elke andere vreugde te boven gaat.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

106. Dat de Hemel is onderscheiden in twee Rijken, waarvan het ene wordt genoemd het hemels Rijk, het andere het geestelijk Rijk: de Liefde in het hemels Rijk is de Liefde tot den Heer, en zij wordt de hemelse Liefde genoemd; en de Liefde in het geestelijk Rijk is de Liefde jegens den naaste of de Naastenliefde, en zij wordt de geestelijke Liefde genoemd, n. 3325, 3653, 7257, 9002, 9835, 9961. Dat de Hemel is onderscheiden in die twee Rijken, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 20 tot 28. En dat het Goddelijke des Heren in de Hemelen is de Liefde tot Hem, en de Naastenliefde jegens den naaste, n. 13 tot 19 daar.

Dat men niet weet wat het Goede en wat het Ware is, tenzij men weet wat is de Liefde tot den Heer, en de Liefde jegens den naaste, aangezien al het Goede is der Liefde, en al het Ware is van het goede, n. 7255, 7366. Dat de ware dingen weten, de ware dingen willen, en door de ware dingen worden aangedaan terwille van de ware dingen, dat is, omdat zij waar zijn, is de Naastenliefde, n. 3876, 3877. Dat de Naastenliefde bestaat in de inwendige aandoening van het ware te doen, en niet in de uitwendige aandoening zonder gene, n. 2429, 2442, 3776, 4899, 4956, 8033. Aldus dat de Naastenliefde bestaat in nutten betrachten terwille van de nutten, 7038, 8253. Dat de Naastenliefde het leven van den geestelijken mens is, n. 7981. Dat het ganze Woord de Leer der Liefde en der Naastenliefde is, n. 6632, 7262. Dat men heden ten dage niet weet wat Naastenliefde is, n. 2417, 3398, 4776, 6632. Dat nochtans de mens vanuit het schijnsel zijner rede kan weten, dat de Liefde en de Naastenliefde den mens maken, n. 3957, 6273. Voorts dat het Goede en het Ware samenstemmen, en het ene is van het andere, aldus de Liefde en het Geloof, n. 7627.

Dat de Heer in den hoogsten zin de Naaste is, omdat Hij boven alle dingen moet worden geliefd; vandaar dat al datgene de Naaste is wat uit Hem is waarin Hijzelf is, aldus het Goede en het Ware, n. 2425, 3419, 6706, 6819, 6823, 8124. Dat het onderscheid van Naaste is volgens het hoedanige van het goede, aldus volgens de aanwezigheid des Heren, n. 6707, 6708, 6709, 6710. Dat elk mens, en elk Gezelschap, voorts het Vaderland en de Kerk, en in den universelen zin het Rijk des Heren de Naaste zijn, en dat die weldoen vanuit het goede der liefde volgens hun staat, is den naaste liefhebben; aldus is de Naaste het Goede van dezelve waarvoor zorg gedragen moet worden, n. 6818 tot 6824, 8123. Dat ook het burgerlijk Goede, zijnde het Gerechte, en het zedelijk Goede, zijnde het goede des levens in het gezelschap, en het Oprechte wordt genoemd, de Naaste is, n. 2915, 4730, 8120, 8121, 8122. Dat den naaste

liefhebben, niet is den persoon liefhebben, maar dat wat is bij hem vanuit hetwelk hij is, aldus het goede en het ware, n. 5028, 10336. Dat zij die den persoon liefhebben, en niet dat wat is bij hem vanuit hetwelk hij is, evangelijk den boze als den goede liefhebben, n. 3820. En dat zij evangelijk de bozen als de goeden weldoen, terwijl toch de bozen weldoen is de goeden boosdoen, hetgeen niet is den naaste liefhebben, n. 3820, 6703, 8120. De Rechter die de bozen straft opdat zij verbeterd warden, en opdat niet de goeden door hen worden besmet, dezelve heeft den naaste lief, n. 3820, 8120, 8121.

Dat den naaste liefhebben is doen het goede, het gerechte en rechte in elk werk en in elke functie, n. 8120, 8121, 8122. Vandaar dat de Naastenliefde jegens den naaste zich uitstrekt tot alle en de afzonderlijke dingen die de mens denkt, wil, en doet, n. 8124. Dat het goede en het ware doen is den naaste liefhebben, n. 10310, 10336. Dat zij die dit doen, den Heer liefhebben, Die in den hoogsten zin de Naaste is, n. 9210. Dat het leven der Naastenliefde is het leven volgens de geboden des Heren, en dat leven volgens de Goddelijke Ware dingen is den Heer liefhebben, n. 10143, 10153, 10310, 10578, 10645.

Dat de echte Naastenliefde niet verdienstelijk is, n. 2027, 2343, 2400, 3887, 6388 tot 6393. Omdat zij is vanuit de inwendige aandoening, aldus vanuit het verkwikkelijke des levens van het goede te doen, n. 2373, 2400, 3887, 6388 tot 6393. Dat zij die het geloof scheiden van de naastenliefde, in het andere leven het geloof, en de goede werken die zij in den uitwendigen vorm gedaan hebben, verdienstelijk maken, n. 2373. Dat zij die in de boze dingen vanuit de liefde van zich of van de wereld zijn, niet weten wat is het goede doen zonder beloning, aldus wat is een niet verdienstelijke naastenliefde, n. 8037.

Dat de Leer der Oude Kerk de Leer des levens is geweest, zijnde de Leer der naastenliefde, n. 2385, 2417, 3419, 3420, 4844, 6628. Dat zij vandaar inzicht en wijsheid hadden, n. 2417, 6629, 7259 tot 7262. Dat het inzicht en de wijsheid groeien tot in het onmetelijke in het andere leven bij hen die het leven der naastenliefde in de wereld hebben geleefd, n. 1941, 5859. Dat de Heer met het Goddelijk ware [*Divinum verum*] invloet in de naastenliefde, omdat Hij invloet in het leven zelf der mensen, n. 2063. Dat de mens is zoals een tuin bij wien naastenliefde en geloof verbonden zijn; maar zoals een woestijn bij wien zij niet verbonden zijn, n. 7626. Dat de mens voor zoveel van de wijsheid terugtreedt, als hij van de naastenliefde terugtreedt; en dat zij in de onwetendheid aangaande de ware Goddelijke dingen [*Vera Divina*] zijn, die niet in de Naastenliefde zijn, hoezeer zij ook geloven wijs te zijn, n. 2417, 2435. Dat het engellijke Leven bestaat in de goede dingen der naastenliefde, zijnde de te betrachten nutten, n. 454. Dat de geestelijke Engelen, zijnde degenen

die in het goede der naastenliefde zijn, vormen der naastenliefde zijn, n. 553, 3804, 4735.

Dat alle geestelijke Ware dingen de naastenliefde beschouwen als hun beginsel en einddoel, n. 4353. Dat de Leerstellige dingen der Kerk niets uitrichten, als zij niet de Naastenliefde als einddoel beschouwen, n. 2049, 2116.

Dat de aanwezigheid des Heren bij de mensen en de Engelen zich gedraagt volgens den staat hunner liefde en naastenliefde, n. 549, 904. Dat de Naastenliefde is het beeld Gods, n. 1013. Dat van binnen in de Naastenliefde is de Liefde tot den Heet, dus de Heer, hoewel de mens dit niet weet, n. 2227, 5066, 5067. Dat zij die het leven der Naastenliefde leven, aanvaarde burgers zijn zowel in de Wereld als in den Hemel, n. 1121. Dat het goede der Naastenliefde niet geweld moet worden aangedaan, n. 2359.

Dat zij die niet in de Naastenliefde zijn, den Heer niet kunnen erkennen en vereren, tenzij vanuit huichelarij, n. 2132, 4424, 9833. Dat vormen van haat en van naastenliefde niet tezamen kunnen zijn, n. 1860.

107. Hieraan moeten enige dingen worden toegevoegd aangaande de Leer der Liefde tot den Heer; en aangaande de Leer der Naastenliefde, hoedanig deze is geweest bij de Ouden, bij wie de Kerk was; opdat men wete hoedanig deze Leer, welke er heden ten dage niet is, vroeger geweest is; ook vanuit DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 7257 tot 7263.

Het Goede dat der Liefde tot den Heer is, wordt het hemels Goede genoemd, en het Goede dat der Liefde jegens den naaste of de Naastenliefde is, woedt het geestelijk Goede genoemd: de Engelen die in den Binnensten of Derden Hemel zijn, zijn in het Goede der liefde tot den Heer; vandaar worden die de Hemelse Engelen genoemd; de Engelen echter die in den Middelsten of Tweeden Hemel zijn, zijn in het Goede der Liefde jegens den naaste; vandaar worden die de Geestelijke Engelen genoemd.

De Leer van het hemels Goede, zijnde der Liefde tot den Heer, is de omvangrijkste en tevens de verborgenste, zij is immers de Leer der Engelen van den Binnensten, of Derden Hemel, en deze is zodanig, dat als zij werd gegeven vanuit hun mond, zo zou nauwelijks het duizendste deel worden verstaan; het zijn eveneens onuitsprekelijke dingen die zij bevat. Die Leer is vervat in den binnensten zin des Woords; de Leer echter der geestelijke liefde is vervat in den inwendiger zin.

De Leer van het geestelijk Goede, zijnde der Liefde jegens den naaste, is eveneens omvangrijk en verborgen, maar veel minder dan de Leer van het Hemels Goede, zijnde der Liefde tot den Heer. Dat de Leer der Liefde jegens den naaste, of de Naastenliefde, omvangrijk is, kan daaruit vaststaan, dat zij

zich uitstrekt tot alle en de afzonderlijke dingen die de mens denkt en wil, aldus tot alle dingen die hij spreekt en handelt, voorts dat de Naastenliefde niet eender voorkomt bij den een als bij den ander; en dat de e.n niet eender de Naaste is als de ander.

Omdat de Leer der Naastenliefde zo omvangrijk is, onderscheidde derhalve de Ouden, bij wie de Leer der Naastenliefde de Leer zelf der Kerk was, de Naastenliefde jegens den naaste in meerdere Klassen, welke zij ook onderverdeelden, en aan de afzonderlijke Klassen gaven zij Namen, en zij leerden hoe de Naastenliefde moest worden uitgeoefend jegens hen die in de ene Klasse, en hoe jegens hen die in de andere klasse waren; en zo stelden zij de Leer der Naastenliefde in volgorde op, en de uitoefeningen der Naastenliefde, opdat zij onderscheiden in het verstand vielen.

De Namen die zij gaven aan hen jegens wie zij de Naastenliefde zouden uitoefenen, waren er verscheidene; sommigen noemden zij **BLINDEN**, sommigen **KREUPELEN**, sommigen **MANKEN**, sommigen **ARMEN**, voorts **ELLENDIGEN** en **VERSLAGENEN**, sommigen **WEZEN**, sommigen **WEDUWEN**: in het algemeen echter noemden zij **HONGERIGEN** aan wie zij te eten zouden geven, **DORSTIGEN** aan wie zij te drinken zouden geven; **VREEMDELINGEN** die zij zouden herbergen, **NAAKTEN** die zij zouden kleden, **KRANKEN** die zij zouden bezoeken, en **GEBONDENEN** in den Kerker tot wie zij zouden komen. Wie zij waren, die zij onder de afzonderlijken verstonden, is uiteengezet in de **HEMELSE VERBORGENHEDEN**, zoals wie onder de **Blinden**, n. 2383, 6990. Wie onder de **Kreupelen**, n. 4302. Wie onder de **Armen**, n. 2129, 4459, 4958, 9209, 9253, 10227. Wie onder de **Ellendigen**, n. 2129. Wie onder de **Verslagenen**, n. 6663, 6851, 9196. Wie onder de **Wezen**, n. 4844, 9198, 9199, 9200. Wie onder de **Weduwen**, n. 4844, 9198, 9200. Wie onder de **Hongerigen**, n. 4958, 10227. Wie onder de **Dorstigen**, n. 4958, 8568. Wie onder de **Vreemdelingen**, n. 4444, 7908, 8007, 8013, 9196, 9200. Wie onder de **Naakten**, n. 1073, 5433, 9960. Wie onder de **Kranken**, n. 4958, 6221, 8364, 9031. Wie onder de **Gebondenen** in den kerker, n. 5037, 5038, 5086, 5096. Dat met de dienstbetoningen jegens de **Hongerigen**, **Dorstigen**, **Vreemdelingen**, **Naakten**, **Kranken**, en de **Gebondenen** in den Kerker, die door de Heer zo worden geheten, Matth. xxv: 34, 35, 36 e.v. wordt samengevat de ganse Leer der Naastenliefde, zie men in n. 4954 tot 4959.

Deze Namen waren vanuit den Hemel gegeven aan de Ouden die van de Kerk waren, en onder hen die zo genoemd werden, verstonden zij hen die geestelijk zo waren: hun Leer der Naastenliefde leerde niet slechts wie zij waren, maar ook de hoedanige Naastenliefde er zou zijn jegens een ieder. Vandaar is het,

dat die zelfde Namen in het Woord zijn, en degenen betekenen die zodanig in den geestelijken zin zijn. Het Woord in zich is niet anders dan de Leer der Liefde tot den Heer, en der Naastenliefde jegens den naaste, zoals de Heer eveneens leert: *“Gij zult liefhebben den Heer uw God vanuit uw ganse Hart, in uw ganse ziel, en in uw ganse gemoed; dit is het eerste en grote Gebod: het Tweede is eender daaraan: Gij zult liefhebben uw Naaste als uzelf; aan deze twee Geboden hangen de Wet en de Profeten”*, Matth. xxii: 35, 36, 37, 38. De Wet en de Profeten zijn het ganse Woord, n. 2606, 3382, 6752, 7463.

Dat die zelfde Namen in het Woord zijn, is opdat het Woord, hetwelk in zich geestelijk is, in zijn laatste natuurlijk zou zijn; en omdat zij die in den Uitwendigen eredienst waren, jegens dezulken die zo genoemd werden, de naastenliefde zouden uitoefenen; doch zij die in den Inwendigen eredienst waren, jegens dezulken geestelijk verstaan; aldus opdat de eenvoudigen het Woord eenvoudig zouden verstaan en doen, en opdat de wijzen het wijs zouden verstaan en doen; voorts ook opdat de eenvoudigen door de Uitwendige dingen der naastenliefde zouden worden ingewijd in de Inwendige dingen ervan.

Over het Geloof

108. Niemand kan weten wat het Geloof in zijn wezen is, tenzij hij weet wat de Naastenliefde is, aangezien daar waar niet de naastenliefde is, niet het Geloof is, want de Naastenliefde maakt één met het Geloof zoals het Goede met het Ware; wat immers de mens liefheeft of wat hem dierbaar is, dit is voor hem het goede, en wat de mens gelooft, dit is voor hem het ware; daaruit blijkt dat er een eender éénzijn [*unio*] is van de Naastenliefde en het Geloof, zodanig als er is van het Goede en het Ware; en hoedanig dit éénzijn is, kan vaststaan uit hetgeen eerder over het GOEDE en het WARE is gezegd.

109. Zodanig éénzijn eveneens is er van de Naastenliefde en het Geloof, als van den Wil en het Verstand bij den mens; het zijn immers die beide Vermogens, welke het Goede en het Ware opnemen, de Wil het Goede en het Verstand het Ware; aldus eveneens nemen die beide Vermogens de Naastenliefde en het Geloof op, aangezien het goede is der naastenliefde en het ware is des geloofs; dat de Naastenliefde en het Geloof zijn bij den mens, en in hem, weet een ieder, en omdat zij zijn bij hem en in hem, zijn zij niet ergens anders dan in zijn Wil en zijn Verstand; al het leven des mensen immers is daar, en is daaruit; de mens heeft eveneens een Geheugen, maar dit is slechts een voorhof, waar die dingen worden verzameld welke in het Verstand en den Wil zullen binnengaan: daaruit blijkt, dat er een eender éénzijn is van de Naastenliefde en het Geloof, zodanig als van den Wil en het Verstand; en hoedanig dit éénzijn is, kan vaststaan uit hetgeen over den WIL en het VERSTAND eerder is gezegd.

110. De Naastenliefde verbindt zich met het Geloof bij den mens, wanneer de mens dat wil wat hi' weet en oorvat; willen is der naastenliefde, en weten en doorvatten is des geloofs het Geloof treedt den mens binnen, en wordt van hem wanneer dat wil en liefheeft, wat O weet en doorvaten ondertussenes e buiten hem.

111. Het Geloof wordt niet Geloof bij den mens, tenzij het geestelijk wordt, en niet wordt het geestelijk tenzij het der liefde wordt, en dan wordt het der liefde, wanneer de mens het liefheeft het ware en het goede te leven, dat is, te leven volgens de dingen die in het Woord geboden zijn.

112. Het Geloof is de aandoening van het ware vanuit het ware willen omdat het waar is, en het ware willen omdat het waar is, is het geestelijke zelf des mensen; het is immers afgetrokken van het natuurlijke, zijnde het ware willen niet om het ware, maar om eigen roem, faam, of gewin; het ware

afgetrokken van zulke dingen is geestelijk, omdat het uit het Goddelijke is; hetgeen voortgaat uit het Goddelijke, is geestelijk, en dit wordt met den mens verbonden door de liefde; want liefde is geestelijke verbinding.

113. De mens kan veel weten, denken en verstaan, maar de dingen die niet samenstemmen met zijn liefde, werpt hij van zich, wanneer hij aan zichzelf alleen overgelaten, nadenkt; en derhalve verwerft hij ze eveneens na het leven van het lichaam, wanneer hij in den geest is, want dat alleen blijft in den geest des mensen wat is binnengegaan in zijn liefde; de overige dingen wordenna den dood als vreemde dingen beschouwd, en deze werpt hij, omdat zij niet van zijn liefde zijn, het huis uit. Gezegd wordt in den geest des mensen, omdat de mens leeft als geest na den dood.

114. Een idee aangaande het goede dat der naastenliefde is en aangaande het ware dat des geloofs is, kan gevormd worden vanuit het licht en de warmte der Zon; wanneer het Licht dat voortgaat uit de Zon, verbonden is met de Warmte, hetgeen geschiedt in lente- en zomertijd, dan ontspruiten en bloeien alle dingen van den aardbol; doch wanneer in het licht niet de Warmte is, zoals in wintertijd, dan verstarren alle dingen van den aardbol en sterven af: ook is het geestelijk Licht het ware des geloofs, en is de geestelijke Warmte de liefde. Vanuit deze dingen kan een idee gevormd worden aangaande den mens der Kerk, hoedanig die is wanneer bij hem het Geloof met de Naastenliefde is verbonden, namelijk dat hij is zoals een tuin en een paradijs; en hoedanig hij is wanneer bij hem geloof en naastenliefde niet verbonden is, namelijk dat hij is zoals een woestijn en een met sneeuw bedekt land.

115. Het vertrouwen of de verzekerdheid, welke des geloofs wordt geheten, en het zaligend geloof zelf wordt genoemd, is niet geestelijk maar natuurlijk vertrouwen of verzekerdheid, wanneer het is van het geloof-alleen; geestelijk Vertrouwen of verzekerdheid heeft zijn wezen en leven vanuit het goede der liefde, niet echter uit het ware van het gescheiden geloof; het Vertrouwen van het gescheiden geloof is dood; weswege het ware Vertrouwen niet bestaanbaar is bij hen die een boos leven leiden: ook is het Vertrouwen dat er zaliging is vanwege de verdienste des Heren bij den Vader, hoe ook des mensen leven mag geweest zijn, evenmin vanuit het ware. Allen die in het geestelijk geloof zijn, hebben vertrouwen dat zij gezaligd worden door den Heer; zij geloven immers dat de Heer in de wereld is gekomen om het eeuwige leven te geven aan hen die geloven en leven volgens de geboden die Hij geleerd heeft, en dat Hij dezen wederverwekt, en geschikt maakt voor den Hemel; en dat Hij zelf Alleen dit doet zonder hulp van den mens, vanuit zuivere Barmhartigheid.

116. Geloven de dingen die het Woord leert, of die de Leer der Kerk leert, en niet dienvolgens leven, schijnt alsof het Geloof is, en sommigen menen ook dat zij door hetzelfde worden gezaligd; maar door dat geloof-alleen wordt niemand gezaligd, want het is een overredend Geloof, en hoedanig dit is, zal nu worden gezegd.

117. Een overredend Geloof is er, wanneer het Woord en de Leer der Kerk wordt geloofd en geliefd, niet terwille van het ware en van het leven dienvolgens, maar vanwege het gewin, de eer, en de faam der geleerdheid [*eruditio*], als einddoelen; weswege zij die in dat Geloof zijn, niet schouwen tot den Heer en tot den Hemel, maar tot zich en tot de wereld. Zij die in de wereld naar grote dingen hijgen en veel dingen begeren, zijn in een sterker overredende dat datgene waar is wat de Leer der Kerk leert, dan zij die niet naar grote dingen hijgen en veel dingen begeren; de oorzaak is omdat de Leer der Kerk voor hen slechts het middel is tot hun doelen, en voorzoveel de doelen worden begeerd, voor evenzoveel worden de middelen geliefd, en eveneens geloofd. Maar de zaak in zichzelf is aldus: voorzoveel zij in het vuur der liefden van zich en van de wereld zijn, en vanuit dat vuur spreken, prediken, en handelen, voor evenzoveel zijn zij in dat overredende; en dan weten zij niet anders dan dat het zo is: wanneer zij echter niet in het vuur dier liefden zijn, dan geloven zij slechts weinig, en verscheidenen geloven dan niet; daaruit blijkt, dat het overredende Geloof een geloof van den mond, en niet van het hart is; aldus dat het in zich geen geloof is.

118. Zij die in het overredende geloof zijn, weten niet vanuit enige inwendige verlichting, of het ware dan wel valse dingen zijn die zij leraren, ja zelfs bekommeren zij er zich niet om, als ze slechts door het gewone volk worden geloofd; zij zijn immers in geen aandoening van het ware terwille van het ware: Weswege zij van het geloof terugtreden als zij worden beroofd van eerbewijzen en gewin, als slechts de faam niet gevaar loopt; want het overredende geloof is niet van binnen bij den mens, maar staat buiten, alleen in het geheugen, van waaruit het wordt genomen wanneer zij leraren: daarom ook verdwijnt dat geloof met zijn ware dingen na den dood, want dan blijft alleen datgene van het geloof wat van binnen in den mens is, dat is, wat geworteld is in het geode. Aldus wat des levens is geworden.

119. Zij die in het overredende Geloof zijn, worden verstaan onder dezen bij Mattheus: *“Velen zullen tot Mij zeggen te dien dage: Heer, Heer, hebben wij niet door Uw Naam geprofeteerd, en door Uw Naam demonische dingen [daemonia] uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan. Maar dan zal Ik hun belijden: Ik ken u niet, gij Werkers der ongerechtigheid”*, VII: 22, 23.

Voorts bij Lukas: *“Dan zult gij aanvangen te zeggen: Wij hebben gegeten vóór U, en gedronken, en Gij hebt in onze straten geleerd. Maar Hij zal zeggen: Ik zeg ulieden, Ik ken u niet vanwaar gij zijt, wijkt van Mij af, alle gij Werkers der ongerechtigheid”*, XIII: 26, 27. Zij worden ook verstaan onder de vijf dwaze Maagden die geen olie hadden in haar lampen, bij Mattheus: *“Ten slotte kwamen die Maagden, zeggende: Heer, Heer, doe ons open. Hij echter antwoordende zal zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, Ik ken u niet”*, XXV: 11, 12. De Olie in de lampen is het Goede der liefde in het Geloof.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

120. Dat zij die niet weten dat alle dingen in het Heelal betrekking hebben op het WARE en het GOEDE, en op de verbinding van het ene en het andere opdat iets wordt voortgebracht, niet weten dat alle dingen der Kerk betrekking hebben op het GELOOF en de LIEFDE, en op de verbinding van beide, opdat de Kerk zij bij den mens, n. 7752 tot 7762, 9186, 9224. Dat alle dingen in het Heelal, die zijn volgens de Goddelijke Orde, betrekking hebben op het Goede en het Ware, en op de verbinding van beide, n. 2452, 3166, 4390, 4409, 5232, 7256, 10122, 10155. Dat de Ware dingen zijn des Geloofs, en de Goede dingen zijn der Liefde, n. 4352, 4997, 7178, 10367. Dit is de oorzaak dat over het Goede en het Ware in deze Leer is gehandeld; en daarom kan uit hetgeen daar is aangevoerd, geconcludeerd worden tot het Geloof en de Liefde, en geweten hoedanig zij zijn wanneer zij verbonden zijn, en hoedanig wanneer zij niet verbonden zijn, door de Liefde te stellen in de plaats van het Goede, en het Geloof in de plaats van het Ware, en door ze toe te passen.

Dat zij die niet weten dat alle en de afzonderlijke dingen bij den mens betrekking hebben op het VERSTAND en den WIL, en op de verbinding van beide opdat de mens een mens zij, niet klaar weten dat alle dingen der Kerk betrekking hebben op het GELOOF en de LIEFDE, en op de verbinding van beide, opdat in den mens de Kerk zij, n. 2231, 7752, 7753, 7754, 9224, 9995, 10122. Dat de mens twee Vermogens heeft, het ene dat het Verstand wordt genoemd, en het andere dat de Wil wordt genoemd, n. 641, 803, 3623, 3539. Dat het Verstand is bestemd om de Ware dingen op te nemen, aldus de dingen die des Geloofs zijn, en de Wil is bestemd om de Goede dingen op te nemen, aldus de dingen die der Liefde zijn, n. 9300, 9980, 10064. Dit is de oorzaak dat over den Wil en het Verstand in deze Leer ook is gehandeld; want vanuit de dingen eveneens die daar zijn aangevoerd, kan geconcludeerd worden tot het Geloof en de Liefde, en geweten hoedanig zij zijn wanneer zij verbonden zijn, en hoedanig wanneer zij niet verbonden zijn, door te denken de Liefde in den Wil, en het Geloof in het Verstand.

Dat zij die niet weten dat de Mens heeft een Inwendige en een Uitwendige, of een INWENDIGE en een UITWENDIGE mens, en dat alle dingen des Hemels op den Inwendigen mens betrekking hebben, en alle dingen der Wereld op den uitwendigen, en dat de verbinding van hen is zoals de verbinding van de geestelijke Wereld en de natuurlijke Wereld, niet weten wat het GEESTELIJK GELOOF en de GEESTELIJKE LIEFDE is, n. 4292, 5132, 8610. Dat er een Inwendige en een Uitwendige Mens is, en dat de Inwendige Mens de

geestelijke mens is, en de Uitwendige de natuurlijke, n. 978, 1015, 4459, 6309, 9701 tot 9709. Dat het Geloof geestelijk is, aldus dat het Geloof geloof is, voor zoveel het in den Inwendigen mens is, eender de Liefde, n. 1594, 3987, 8443. En dat voor zoveel als de ware dingen worden geliefd die des geloofs zijn, zij voor evenzoveel geestelijk worden, n. 1594, 3987. Dit is de oorzaak, dat over den Inwendigen en den Uitwendigen Mens is gehandeld; want vanuit de dingen die daar zijn aangevoerd, kan geconcludeerd worden tot het Geloof en de Liefde, hoedanig zij zijn wanneer zij geestelijk zijn, en hoedanig wanneer zij niet geestelijk zijn, aldus voor zoveel zij der Kerk zijn, en voor zoveel zij niet der Kerk zijn.

121. Dat het Geloof gescheiden van de liefde of de naastenliefde, is zoals het winterlicht, waarin alle dingen van den Aardbol verstarren, en niets van gewas, vrucht, en bloem wordt voortgebracht; doch dat het geloof met de liefde of de naastenliefde is zoals het lente- en zomerlicht, waarin alle dingen bloeien en worden voortgebracht, n. 2231, 3146, 3412, 3413. Dat het winterlicht, zijnde van het geloof afgescheiden van de naastenliefde, wordt verkeerd in dichte duisternis, wanneer het Licht vanuit den Hemel invloeit; en dat zij die in dit geloof zijn, dan in blindheid en stompzinnigheid komen, n. 3412, 3413. Dat zij die het Geloof afscheiden van de Naastenliefde in leer en leven, in duisternis zijn, aldus in onwetendheid omtrent het ware, en in valse dingen, want deze zijn duisternissen, n. 9186. Dat zij zich werpen in valse dingen, en vandaar in boze dingen, n. 3325, 8094. De dwalingen en de valse dingen waarin zij zich werpen, n. 4721, 4730, 4776, 4783, 4925, 7779, 8313, 8765, 9224. Dat het Woord voor hen is gesloten, n. 3773, 4783, 8780. Dat zij niet zien en letten op alle dingen die de Heer zo vaak heeft gesproken over de Liefde en de Naastenliefde, en over haar vruchten of goede dingen met de daad, waarover n. 1017, 3416. Dat zij ook niet weten wat het Goede is, dus ook niet wat de Hemelse Liefde is, en wat de Naastenliefde, n. 2517, 3603, 4136, 9995. Dat het Geloof afgescheiden van de Naastenliefde, geen geloof is, n. 654, 724, 1162, 1176, 2049, 2116, 2343, 2349, 2417, 3419, 3849, 3868, 6348, 7039, 7342, 9783. Dat zodanig geloof in het andere leven vergaat, n. 2228, 5820. Dat wanneer als beginsel wordt gesteld het Geloof-alleen, de ware dingen worden besmet met het valse van het beginsel, n. 2435. Dat zij zich ook niet laten overreden, omdat het tegen het beginsel is, n. 2385. Dat de Leerstellige dingen aangaande het Geloof alleen de Naastenliefde vernietigen, n. 6353, 8094. Dat zij die het geloof scheiden van de naastenliefde, werden uitgebeeld door Kain, door Cham, door Ruben, door de eerstverwekten der Egyptenaren, en door de Filistijnen, n. 3325, 7097, 7317, 8093. Dat zij die het geloof alleen zaligmakend

maken, het leven van het boze verontschuldigen, en dat zij die in het leven van het boze zijn, geen geloof hebben omdat zij geen naastenliefde hebben, n. 3865, 7766, 7778, 7790, 7950, 8094. Dat zij van binnen in de valse dingen van hun boze zijn, hoewel zij dit niet weten, n. 7790, 7950. Dat derhalve daarmee het goede niet kan worden verbonden, n. 8981, 8983. Dat zij ook in het andere leven zijn tegen het goede, en tegen hen die in het goede zijn, n. 7097, 7127, 7317, 7502, 7545, 8096, 8313. Dat de eenvoudigen van hart, en nochtans wijs, weten wat het goede des levens is, aldus wat de naastenliefde, en niet wat het afgescheiden geloof, n. 4741, 4754.

Dat alle dingen der Kerk betrekking hebben op het Goede en het Ware, aldus op de Naastenliefde en het Geloof, n. 7752, 7753, 7754. Dat niet eerder de Kerk is bij den mens dan wanneer de ware dingen zijn ingeplant aan het leven, en zo geworden zijn het goede der Naastenliefde, n. 3310. Dat de Naastenliefde de Kerk maakt, en niet het Geloof afgescheiden van de Naastenliefde, n. 809, 916, 1798, 1799, 1834, 1844. Dat het Inwendige der Kerk is de naastenliefde, n. 1799, 7755. Vandaar dat er niet de Kerk is, waar niet de Naastenliefde is, n. 4766, 5826. Dat het één Kerk zou zijn, als allen werden beschouwd vanuit de naastenliefde, hoewel zij ten aanzien van de leerstellige dingen des geloofs, dingen van den eredienst, verschillen, n. 1285, 1316, 1798, 1799, 1834, 1844, 2385, 2982, 3267, 3451. Hoeveel van het goede in de Kerk, als de Naastenliefde werd beschouwd in de eerste plaats, en het Geloof in de tweede, n. 6269, 6272. Dat elke Kerk aanvangt uit de Naastenliefde, maar dat zij in den loop des tijds afbuigt tot het Geloof, en ten slotte tot het Geloof-Alleen, n. 1834, 1835, 2231, 4683, 8094. Dat er geen geloof is in den laatsten tijd der Kerk, omdat er geen naastenliefde is, n. 1843. Dat de eredienst des Heren bestaat in het leven der naastenliefde, n. 8254, 8256. Dat het hoedanige van den eredienst is volgens het hoedanige der naastenliefde, n. 2190. Dat de mensen der Uitwendige Kerk een Inwendige hebben, als zij in de naastenliefde zijn, n. 1100, 1102, 1151, 1153. Dat de Leer in de Oude Kerken de Leer des levens is geweest, zijnde de Leer der Naastenliefde, en niet de Leer van het afgescheiden Geloof, n. 2385, 2417, 3419, 3420, 4844, 6628, 7259 tot 7262.

Dat de Heer het ware inzaait en inplant aan het goede der naastenliefde, wanneer Hij den mens wederverwekt, n. 2063, 2189, 3310. Dat anders het zaad, zijnde het ware des geloofs, niet wortel kan schieten, n. 880. Dat de goede en de ware dingen daarna groeien volgens het hoedanige en hoevele der opgenomen Naastenliefde, n. 1016. Dat het schijnsel van den wederverwekte niet is vanuit het geloof, maar vanuit de Naastenliefde door het geloof, n. 854. Dat de ware dingen des geloofs, wanneer de mens wordt wederverwekt,

binnentreden met het verkwikkelijke der aandoening, omdat hij het liefheeft die te doen, en dat zij worden gereproduceerd met dezelfde aandoening, omdat zij samenhangen, n. 2484, 2487, 3040, 3066, 3074, 3336, 4018, 5893.

Dat zij die in de Liefde tot den Heer, en in de Naastenliefde jegens den naaste leven, niets verliezen tot in het eeuwige, omdat zij verbonden zijn met den Heer; anders zij die in het afgescheiden geloof zijn, n. 7506, 7507. Dat de mens zodanig blijft hoedanig zijn leven der Naastenliefde was, niet hoedanig zijn afgescheiden geloof was, n. 8256. Zij die in de Naastenliefde hebben geleefd, dat al hun verkwikkelijke staten terugkeren in het andere leven, en onmetelijk vermeerderd worden, n. 823. Dat de hemelse gezegendheid invloeit uit den Heer in de Naastenliefde, omdat zij in het leven zelf des mensen invloeit, en niet in het geloof zonder de naastenliefde, n. 2363. Dat in den Hemel allen worden beschouwd vanuit de naastenliefde, en geen vanuit het afgescheiden geloof, n. 1258, 1394. Dat ook allen in de Hemelen worden vergezelschap volgens de liefden, n. 7085. Dat niemand in den Hemel wordt toegelaten door het goede te denken, maar door het goede te willen, n. 2401, 3459. Dat als niet het goede doen is verbonden met het goede willen en met het goede denken, er geen zaliging is, noch verbinding van den Inwendigen mens met den Uitwendigen, n. 3987. Dat de Heer, en dat het Geloof in Hem, niet door anderen wordt opgenomen in het andere leven, dan door hen dile in de Naastenliefde zijn, n. 2343.

Dat het Goede in een voortdurend verlangen en streven vandaar is van zich te verbinden met de ware dingen, aldus de Naastenliefde met het Geloof, n. 9206, 9207, 9495. Dat het Goede der naastenliefde erkent zijn Ware des geloofs, en het Ware des geloofs zijn Goede der naastenliefde, n. 2429, 3101, 3102, 3161, 3179, 3180, 4358, 5807, 5835, 9637. Dat daarvandaan de verbinding is van het Ware des geloofs en het Goede der naastenliefde, waarover, n. 3834, 4096, 4097, 4301, 4345, 4353, 4364, 4368, 5365, 7623 tot 7627, 7752 tot 7762, 8530, 9258, 10555. Dat de verbinding van die is gelijk als een Huwelijk, n. 1904, 2173, 2508. Dat de Wet van het huwelijk is dat twee één zijn, volgens het Woord des Heren, n. 10130, 10168, 10169. Aldus Geloof en Naastenliefde, n. 1094, 2173, 2503. Dat derhalve het Geloof dat geloof is, ten aanzien van zijn wezen Naastenliefde is, n. 2228, 2839, 3180, 9783. Dat zoals het Goede is het Zijn der zaak, en het Ware is het Bestaan daaruit, evenzo de Naastenliefde is het Zijn der Kerk, en het Geloof het Bestaan daaruit, n. 3049, 3180, 4574, 5002, 9145. Dat het Ware des geloofs leeft vanuit het Goede der naastenliefde, aldus dat het leven volgens de ware dingen des geloofs is de Naastenliefde, n. 1589, 1947, 2571, 4070, 4096, 4097, 4736, 4757, 4884, 5147, 5928, 9154, 9667,

9841, 10729. Dat het geloof niet kan bestaan tenzij in de naastenliefde; als het niet in de naastenliefde is, dat dan in het geloof niet het goede is, n. 2261, 4368. Dat het geloof niet leeft bij den mens wanneer hij slechts weet en denkt de dingen die geloofs zijn, maar wanneer hij ze wil en vanuit willen doet, n. 9224.

Dat er gem zaliging is door het geloof, maar door het leven volgens de ware dingen des geloofs, welk leven de naastenliefde is, n. 379, 389, 2228, 4663, 4721. Dat degenen worden gezaligd die vanuit de Leer der Kerk denken dat het geloof-alleen zaligt, indien zij het gerechte doen om het gerechte, en het goede om het goede, want zo zijn zij nochtans in de naastenliefde, n. 2442, 3242, 3459, 3463, 7506, 7507. Indien alleen het denkgeloof [*fides cogitative*] zou zaligen, dat dan allen gezaligd zouden worden, n. 2361, 10659. Dat de Naastenliefde den Hemel bij den mens maakt, en niet het geloof zonder haar, n. 3513, 3584, 3815, 9832, 10714, 10715, 10721, 10724. Dat allen vanuit de naastenliefde in den Hemel worden beschouwd, en niet vanuit het geloof, n. 1258, 1394, 2361, 4802. Dat de verbinding van den Heer met den mens niet is door het geloof, maar door het leven volgens de ware dingen die des geloofs zijn, n. 9380, 10143, 10153, 10310, 10578, 10645, 10648. Dat de Heer is de Boom des levens; de goede dingen der naastenliefde zijn de vruchten, en het geloof de bladeren, n. 3427, 9337. Dat het Geloof is de kleine schijnselfever [*luminare*], en de Liefde de grote schijnselfever n. 30 tot 38.

Dat de Engelen vanuit het hemels rijk des Heren niet weten wat geloof is, en wel dermate dat zij het zelfs niet eens noemen; doch dat de Engelen vanuit het geestelijk Rijk des Heren spreken over het geloof, omdat zij redeneren over de ware dingen, n. 202, 203, 337, 2715, 3246, 4448, 9166, 10786. Dat de Engelen in het hemels Rijk des Heren slechts zeggen ja-ja, of neen-neen, doch dat de Engelen vanuit het geestelijk Rijk redeneren of het zo is ofwel niet zo, wanneer sprake is van de geestelijke ware dingen, welke des geloofs zijn, n. 2715, 3246, 4448, 9166, 10786, waar worden ontvouwd des Heren woorden: “Laat uw rede zijn Ja-ja, Neen-neen; wat deze dingen te buiten gaat, is vanuit het boze”, Matth. v: 37: dat de hemelse Engelen zodanig zijn, is omdat zij de Ware dingen des geloofs terstond in het leven binnenlaten, en met zoals de geestelijke Engelen eerst in het geheugen; en dat de hemelse Engelen vandaar zijn in de doorvatting van alle dingen die des geloofs zijn, n. 202, 585, 597, 607, 784, 1121, 1387, 1398, 1442, 1919, 5113, 5897, 6367, 7680, 7877, 8521, 8780, 9936, 9995, 10124.

Dat de Verzekerdheid of het Vertrouwen, hetwelk in den eminenten zin wordt genoemd het zaligende geloof, niet bestaat dan alleen bij hen die in het

goede zijn ten aanzien van het leven, aldus bij hen die in de naastenliefde zijn, n. 2982, 4352, 4683, 4689, 7762, 8240, 9239 tot 9245. Dat weinigen weten wat dat Vertrouwen is, n. 3868, 4352.

Wat het verschil is tussen de dingen geloven die uit God zijn, en geloven in God, 9239, 9243. Dat iets anders is weten, iets anders erkennen, en iets anders geloof hebben, n. 896, 4319, 5664 [a]. Dat er zijn de wetenschappelijke dingen des geloofs, de redelijke dingen des geloofs, en de geestelijke dingen des geloofs, n. 2504, 8078. Dat het eerste is de erkenning des Heren, n. 10083. Dat al datgene het goede is wat invloeit uit den Heer bij den mens, n. 1614, 2016, 2751, 2882, 2883, 2891, 2892, 2904, 6193, 7643, 9128.

Dat er het overredende Geloof bestaat, hetwelk nochtans geen geloof is, n. 2343, 2682, 2689, 3427, 3865, 8148.

Dat het vanuit verschillende redekavelingen schijnt alsof het geloof er eerder is dan de naastenliefde, maar dat het een begoocheling is, n. 3324. Dat men vanuit het schijnsel der rede alleen al kan weten, dat het goede op de eerste plaats is, dus de naastenliefde, en het ware op de tweede, dus het geloof, n. 6273. Dat het goede, dus de naastenliefde, daadwerkelijk is op de eerste plaats, of het eerste der Kerk, en het ware, dus het geloof, op de tweede plaats, of het tweede der Kerk, hoewel het anders schijnt, n. 3324, 3325, 3330, 3336, 3494, 3539, 3548, 3556, 3570, 3576, 3603, 3701, 3995, 4337, 4601, 4925, 4926, 4928, 4930, 5351, 6256, 6269, 6272, 6273, 8042, 8080, 10110. Dat bij de Ouden ook is geredetwist over het eerste of eerstverwekte der Kerk, het geloof dan wel de naastenliefde, n. 367, 2435, 3324.

122. Dat de twaalf discipelen des Heren hebben uitgebeeld de Kerk ten aanzien van alle dingen des geloofs en der naastenliefde in de samenvatting, eender als de twaalf Stammen van Israël, n. 2129, 3354, 3488, 3858, 6397. Dat Petrus, Jacobus, en Johannes hebben uitgebeeld het Geloof, de Naastenliefde, en de Goede dingen der Naastenliefde, in hun orde, n. 3750. Petrus het Geloof, n. 4738, 6000, 6073, 6344, 10087, 10580. En Johannes de Goede dingen der naastenliefde, Voorrede tot Hfdst. XVIII en tot Hfdst. XXII van Genesis. Dat in den laatsten tijd der Kerk er geen geloof in den Heer was, omdat de naastenliefde er niet was, is daarmede uitgebeeld dat *Petrus driemaal den Heer heeft verloochend, voordat de haan ten tweeden male kraaide*; Petrus immers in den uitbeeldenden zin daar is het Geloof, n. 6000, 6073. En het hanegekraai evengelijk als de schemering in het Woord betekent den laatsten tijd der Kerk, n. 10134. En dat drie of driemaal betekent het volledige tot het einde, n. 2788, 4495, 5159, 9198, 10127. Iets eenders wordt daarmede aangeduid dat de Heer zeide tot Petrus, toen Petrus Johannes den Heer zag volgen: *Wat gaat het u*

aan, Petrus; *gij, volg Mij, Johannes*; Petrus zeide immers aangaande Johannes: *Wat zal deze*, Joh. XXI: 21, 22, n. 10087. Dat Johannes, omdat hij het goede der naastenliefde heeft uitgebeeld, lag aan de horst des Heren, n. 3934, 10081. Dat het Goede der Naastenliefde de Kerk maakt, wordt ook aangeduid met de woorden des Heren van het kruis of tot Johannes: *“Jezus zag Zijn Moeder, en Hij Zeide tot den Discipel dien Hij liefhad, die daarbij stond, en Hij zeide tot Zijn Moeder: Vrouw, zie uw zoon; en Hij zeide tot dien Discipel: Zie, uw Moeder. En van die ure aan nam haar die Discipel tot zich”*, Joh. XIX: 26, 27; onder Johannes wordt het Goede der naastenliefde vet staan, en onder de Vrouw en onder de Moeder de Kerk; en onder al die dingen dat de Kerk zal zijn daar waar het Goede der naastenliefde is: dat onder de Vrouw in het Woord de Kerk wordt verstaan, n. 252, 253, 749, 770, 3160, 6014, 7337, 8994. Eender onder de Moeder, n. 289, 2691, 2717, 3703, 4257, 5580, 8897, 10490. Dat alle Namen van personen en van plaatsen in het Woord dingen betekenen los van dezelve, n. 768, 1888, 4310, 4442, 10329.

Over de Vroomheid

123. Geloofd wordt door velen, dat het geestelijk leven, of het leven dat tot den Hemel leidt, bestaat in *Vroomheid*, in een *uitwendig Heilige*. en in de *Verzaking van de wereld*; maar een Vroomheid zonder naastenliefde, en een uitwendig Heilige zonder inwendig heilige, en een Verzaking van de wereld zonder het leven in de wereld, maken niet het geestelijk leven; echter de Vroomheid vanuit de naastenliefde, het uitwendig Heilige vanuit het inwendig heilige, en de Verzaking van de wereld met het leven in de wereld, maken het.

124. Vroomheid is vroom denken en spreken, veel in gebeden opgaan, zich dan nederig gedragen, geregeld de Tempels bezoeken, en daar de predikingen devoot toeluisteren, en vaak jaarlijks het Sacrament van het Avondmaal waarnemen, en eender de overige dingen van den Eredienst volgens de inzettingen der Kerk. Het leven echter der Naastenliefde is wel willen en wel doen aan den naaste, in elk werk handelen vanuit het gerechte en het billijke, vanuit het goede en het ware, eender in elke functie; in één woord, het leven der naastenliefde bestaat in nutten betrachten: in dit leven primair bestaat de Goddelijke Eredienst, in het leven der Vroomheid echter secundair: weswege hij die het ene van het andere afscheidt, namelijk hij die een leven van vroomheid bedrijft, en niet tegelijk het leven der naastenliefde, niet God vereert; hij denkt weliswaar over God, echter niet vanuit God maar vanuit zich, want over zichzelf denkt hij bij voortduur, en niets over den naaste, en als hij over den naaste denkt, veracht hij hem als hij niet ook zodanig is; en eveneens denkt hij over den Hemel als loon, vandaar is in zijn gezindheid [*animus*] de verdienste, en eveneens de liefde van zich, alsmede de verachting of de verwaarlozing van de nutten, en zo van den naaste, en tevens is er een geloof aan onberispelijkheid. Daaruit kan vaststaan, dat een leven van Vroomheid afgescheiden van het leven der Naastenliefde, niet is het geestelijk leven, dat zal zijn in den Goddelijken eredienst. Vergelijk Matth. vi: 7, 8.

125. Het uitwendig Heilige is eender aan zulk een Vrome, en bestaat voornamelijk hierin, dat de mens den gehelen eredienst stelt in het heilige wanneer hij in de Tempels is; maar dit bij den mens is niet heilig als niet het Inwendige van hem heilig is, want hoedanig de mens ten aanzien van zijn Inwendige is, zodanig is hij ten aanzien van het Uitwendige, dit immers gaat uit dat voort zoals de handeling uit zijn geest; en daarom is een uitwendig Heilige zonder het inwendig Heilige natuurlijk en niet geestelijk; vandaar is

het, dat het evenzeer bestaat bij de bozen als bij de goeden; en zij die daarin allen erediens stellen, zijn meestal leeg, dat is, zonder erkentissen van het goede en het ware, en evenwel zijn de goede en de ware dingen de heilige dingen zelf, die men moet weten, geloven, en liefhebben, omdat zij uit het Goddelijke zijn, en zo het Goddelijke in dezelve is; het Inwendig Heilige dus is het goede en het ware liefhebben terwille van het goede en het ware, en het gerechte en het oprechte terwille van het gerechte en het oprechte; voorzoveel de mens deze aldus liefheeft, voor evenzoveel is hij geestelijk, en eveneens zijn erediens, want voor evenzoveel wil hij ook dieſe dingen weten en die dingen doen; doch voor zoveel de mens die dingen niet aldus liefheeft, voor evenzoveel is hij natuurlijk, en eveneens zijn erediens, en eveneens wil hij voor evenzoveel die dingen niet weten en die dingen niet doen. De uitwendige Erediens zonder den Inwendigen kan worden vergeleken met het leven der ademhaling zonder het leven van het hart, doch de uitwendige Erediens vanuit den Inwendigen met het leven der ademhaling verbonden met het leven van het hart.

126. Wat echter de Verzaking van de wereld aangaat, door velen wordt geloofd dat de wereld verzaken, en leven in den geest en niet in het vlees, is de wereldlijke dingen verwerpen, zijnde voornamelijk rijkdommen en erbewijzen, en voortdurend gaan in vrome overdenking aangaande God, aangaande het heil, en aangaande het eeuwige leven, en het leven slijten in gebeden, in het lezen van het Woord, en van vrome boeken, en eveneens zich afpijnigen [*affligere*]; maar deze dingen zijn niet de wereld verzaken; doch de wereld verzaken is God liefhebben en den naaste liefhebben; en God wordt geliefd wanneer men leeft volgens Zijn geboden, en de naaste wordt geliefd wanneer de mens nutten betracht; en daarom zal de mens, opdat hij het leven des Hemels ontvange, te enen male in de wereld leven, en in de ambten en zaken daar: een leven afgetrokken van de wereldlijke dingen, is een leven van denking en van geloof gescheiden van het leven der liefde en der naastenliefde, in welk leven vergaat den naaste het goede te willen en het goede te doen; en wanneer dit vergaat, is het geestelijk leven zoals een huis zonder fundament, hetwelk allengs óf verzakt, óf spleten krijgt en scheurt, óf gaat wankelen tot het ineens stort.

127. Dat het goede doen is den Heer vereren, staat vast uit des Heren woorden: *“Een elk die Mijn woorden hoort en dezelve doet, zal Ik vergelijken bij een voorzichtig Man, die een huis heeft gebouwd op een rots: doch wie Mijn woorden hoort, en dezelve niet doet, zal Ik vergelijken bij een dwaas Man, die zijn huis*

heeft gebouwd op zand, of op den grond zonder fundament”, Matth. VII: 24 tot 27; Lukas VI: 47, 48, 49.

128. Uit deze dingen nu blijkt, dat een leven van Vroomheid voor zoveel waarde heeft en den Heer aangenaam is, als daarmede verbonden is het leven der Naastenliefde; dit leven immers is primair, en hoedanig dit is zodanig is dat. Voorts, dat een uitwendig Heilige voor zoveel waarde heeft, en den Heer aangenaam is, als het voortgaat vanuit het inwendig Heilige, want hoedanig dit is, zodanig is dat. Alsmede, dat de Verzaking van de wereld voor zoveel waarde heeft, en den Heer aangenaam is, als zij geschiedt in de wereld; want diegenen verzaken de wereld, die de liefde van zich en van de wereld verwijderen, en gerecht en oprecht handelen in elke functie, in elken handel, en in elk werk, vanuit het innerlijke, aldus vanuit hemelsen oorsprong, welke oorsprong aan dat leven inis, wanneer de mens goed, oprecht en gerecht handelt, omdat het is volgens de Goddelijke wetten.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

129. Dat een leven van Vroomheid zonder het leven der Naastenliefde van geen waarde is, maar dat het met dit samen bevoorderlijk is, n. 8252 e.v. Dat een uitwendig Heilige zonder het inwendig Heilige niet heilig is, n. 2190, 10177. Over hen die in een Uitwendig Heilige hebben geleefd, en niet vanuit het Inwendige Heilige, hoedanig zij zijn in het andere leven, n. 951, 952.

Dat de Kerk een Inwendige en een Uitwendige heeft, n. 1098. Dat er is een inwendige Eredienst, en een uitwendige Eredienst, hoedanig de een en de ander, n. 1083, 1098, 1100, 1151, 1153. Dat het de Inwendige dingen zijn, die den Eredienst maken, n. 1175. Dat de uitwendige Eredienst zonder den inwendigen geen Eredienst is, n. 1094, 7724. Dat het Inwendige is in den Eredienst, als des mensen leven een leven van naastenliefde is, n. 1100, 1151, 1153. Dat de mens in den waren Eredienst is, wanneer hij in de liefde en de naastenliefde is, dat is, in het goede ten aanzien van het leven, n. 1618, 7724, 10242. Dat het hoedanige van den eredienst is volgens het goede, n. 2190. Dat de Eredienst zelf is het leven volgens de geboden der Kerk die vanuit het Woord zijn, n. 7884, 9921, 10143, 10153, 10196, 10645.

Dat de ware eredienst is uit den Heer bij den mens, en niet uit den mens zelf, n. 10203, 10299. Dat de Heer den eredienst wil uit den mens terwille van des mensen heil, en niet terwille van Zijn eigen Heerlijkheid, n. 4593, 8263, 10646. Dat de mens gelooft, dat de Heer den Eredienst uit den mens wil terwille van de Heerlijkheid; maar dat zij die zo geloven, niet weten wat de Goddelijke Heerlijkheid is, en dat de Goddelijke Heerlijkheid is het heil van het Menselijk Geslacht, welke de mens heeft wanneer hij niets aan zich toeschrijft, en wanneer hij door de vernedering zijn eigene verwijderd, omdat dan het Goddelijke kan invloeden, n. 4347, 4593, 5957, 7550, 8263, 10646. Dat de vernedering des harten bij den mens ontstaat vanuit de zelferkenning, zijnde deze, dat hij niet dan het boze is, en dat hij vanuit zich niets kan, en vanuit de erkenning des Heren alsdan, zijnde deze, dat uit Hemzelf niet dan het goede is, en dat de Heer alle dingen kan, n. 2327, 3994, 7478. Dat het Goddelijke niet kan invloeden dan in een nederig hart, aangezien de mens, voor zoveel als hij in de vernedering is, van zijn eigene afwezig is, aldus van de liefde van zich, n. 3994, 4347, 5957. Vandaar, dat de Heer niet de vernedering wil terwille van Zich, maar terwille van den mens, opdat de mens zij in den staat van het Goddelijke op te nemen, n. 4347, 5957. Dat de Eredienst niet eredienst is zonder vernedering, n. 2327, 2423, 8873. Hoedanig is de uitwendige vernedering zonder de inwendige, n. 5420, 9377. De vernedering

des harten, welke inwendig is, hoedanig, n. 7478. Dater geen vernedering des harten bij de bozen bestaat, n.7640.

Dat diegenen den uitwendigen Eredienst hebben zonder den inwendigen Eredienst die geen naastenliefde en geloof hebben, n. 1200 Dat indien innerlijk bij den mens de liefde van zich en van de wereld regeert, zijn Eredienst uitwendig zonder inwendigen is, hoezeer die ook in uitwendigen vorm verschijnt, n. 1182, 10307, 10308, 10309. Dat de uitwendige Eredienst waarin van binnen de liefde van zich regeert, zodanig als bij hen die vanuit Babylonie zijn, profaan is, n. 1304, 1306, 1307, 1308, 1321, 1322, 1326. Hemelse aandoeningen nabootsen in den Eredienst, wanneer de mens in de boze dingen vanuit de liefde van zich is, dat dit hels is, n. 10309.

Over den Uitwendigen Eredienst, hoedanig die is wanneer hij vanuit het Inwendige is, en hoedanig wanneer niet vanuit het Inwendige, kan men zien en concluderen vanuit de dingen die eerder aangaande den INWENDIGEN en UITWENDIGEN MENS zijn gezegd en aangevoerd.

Over hen die de wereld verzaken, en over hen die niet verzaken, hoedanig zij zijn, en hoedanig hun lot in het andere leven, daarover zie men meer in het Werk over den Hemel en de Hel, en in de beide Artikelen daar, in het ene, waar *aangaande de Rijken en de Armen in den Hemel*, n. 357 tot 365, en in het andere, waar *aangaande het Leven dat tot den Hemel leidt*, n. 528 tot 535 gehandeld wordt.

Over het Geweten

130. Het Geweten wordt geformeerd bij den mens vanuit het Godsdienstige waarin hij is, volgens de opneming ervan van binnen in zich.

131. Het Geweten bij den mens der Kerk wordt geformeerd door de Ware dingen des geloofs vanuit het Woord, of vanuit de Leer vanuit het Woord, volgens de opneming ervan in het hart; want wanneer de mens de ware dingen des geloofs weet, en ze vat op zijn wijze, en daarna ze wil, en ze doet, dan wordt hem een Geweten; de opneming in het hart is in den wil, want het is de wil des mens die het hart wordt genoemd. Vandaar is het, dat zij die een Geweten hebben, vanuit het hart de dingen spreken die zij spreken, en vanuit het hart de dingen doen die zij doen: zij hebben ook een niet verdeeld Gemoed, want volgens dat wat zij verstaan en geloven het ware en goede te zijn, doen zij.

132. Een volmaakter geweten kan bestaan bij hen, die in de ware dingen des geloofs meer verlicht zijn dan anderen, en die in een klaarder doorvatting zijn dan anderen, vergeleken bij hen die minder verlicht zijn, en in duistere doorvatting zijn.

133. In het ware Geweten is het Leven zelf van den geestelijken mens, daar immers is zijn geloof verbonden met de naastenliefde, weswege voor hen handelen vanuit het Geweten is handelen vanuit hun geestelijk Leven, en handelen tegen het Geweten is voor hen handelen tegen dit hun leven. Vandaar is het, dat zij in de kalmte des vredes zijn, en in de inwendige gezegendheid, wanneer zij volgens het Geweten handelen, en in onkalmte en smart, wanneer zij tegen hetzelfde handelen: het is deze smart, die de knaging van het Geweten wordt genoemd.

134. De mens heeft een Geweten van het goede en een Geweten van het gerechte; het Geweten van het goede is het Geweten van den Inwendigen mens, en het Geweten van het gerechte is het Geweten van den Uitwendigen mens; het Geweten van het goede is handelen volgens de geboden des geloofs vanuit de inwendige aandoening, doch het Geweten van het gerechte is handelen volgens de burgerlijke en de zedelijke wetten vanuit de uitwendige aandoening. Zij die het Geweten van het goede hebben, hebben eveneens het Geweten van het gerechte; doch zij die slechts het Geweten van het gerechte hebben, zijn in het vermogen van het Geweten van het goede op te nemen; en zij nemen het ook op wanneer zij zijn onderricht.

135. Het Geweten bij hen die in de Naastenliefde jegens den naaste zijn, is het Geweten van het ware, omdat het wordt geformeerd door het geloof van het ware; bij hen echter die in de Liefde tot den Heer zijn, is het Geweten van het goede, omdat het wordt geformeerd door de liefde van het ware; het Geweten van dezen is een hoger geweten, en het wordt genoemd de Doorvatting van het ware vanuit het goede. Zij die het Geweten van het ware hebben, zijn vanuit het geestelijk Rijk des Heren, doch zij die een hoger Geweten hebben, hetwelk de Doorvatting wordt genoemd, zijn vanuit het Hemels Rijk des Heren.

136. Maar laten voorbeelden toelichten, wat het Geweten is: wie goederen van een ander bij zich heeft, zonder dat de ander het weet, en zo zonder vrees voor de wet, voor verlies van eer en faam, daarmee winst kan maken; als hij ze nochtans aan den ander teruggeeft, omdat het zijn eigen dingen niet zijn, zo heeft deze een Geweten, want hij doet het goede terwille van het goede, en het gerechte terwille van het gerechte. Diene ook dit: wie tot een functie kan komen, maar weet dat een ander die ook daarnaar dingt, nuttiger voor het Vaderland is; als deze aan den ander de plaats afstaat terwille van het goede van het Vaderland, zo heeft deze een goed Geweten: aldus in de overige dingen.

137. Uit deze dingen kan men opmaken, hoedanig degenen zijn die geen Geweten hebben; zij worden gekend vanuit het tegenovergestelde; zoals, wie om het ene of andere voordeel, maken dat het ongerechte als gerecht verschijnt, en dat het boze als goed verschijnt, en andersom, die hebben geen Geweten: zij weten ook niet wat Geweten is, en als zij worden onderricht wat het is, geloven zij het niet, en sommigen willen het niet weten. Zodanig zijn zij die terwille van zich en van de wereld alle dingen doen.

138. Zij die het Geweten niet hebben aangenomen in de Wereld, kunnen het Geweten niet aannemen in het andere leven, aldus kunnen zij niet gezaligd worden; de oorzaak is deze, dat zij geen vlak hebben waarin de Hemel invloeit en waardoor de Hemel werkt, dat is, door den Hemel de Heer, en hen tot Zich leidt; want het Geweten is het vlak en het receptakel van den invloed des Hemels.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

139. OVER HET GEWETEN. Dat zij die geen Geweten hebben, niet weten wat het Geweten is, n. 7490, 9121. Dat er sommigen zijn die lachen om het Geweten, wanneer zij horen wat het is, n. 7217. Dat sommigen geloven, dat het Geweten niets is; sommigen dat het een zeker natuurlijk pijnlijk droefgeestige is, òf vanuit oorzaken in het lichaam, òf vanuit oorzaken in de wereld; sommigen dat het iets bij het gewone volk is vanuit een godsdienstige, n. 950. Dat sommigen niet weten dat zij een geweten hebben, terwijl zij het toch hebben, n. 2380.

Dat de Goeden een Geweten hebben, niet echter de Bozen, n. 831, 965, 7490. Dat diegenen een Geweten hebben, die in de Liefde tot den Heer, en in de liefde jegens den naaste zijn, n. 2380. Dat voornamelijk diegenen een Geweten hebben, die uit den Heer zijn wederverwekt, n. 977. Dat zij die in allene ware dingen zijn, en niet in het leven dienvolgens, geen Geweten hebben, n. 1076, 1077, 1919. Dat zij die vanuit het natuurlijk goede het goede doen, en niet vanuit den godsdienst, geen Geweten hebben, n. 6208.

Dat de mens een Geweten heeft krachtens de leer zijner Kerk, of vanuit het godsdienstige, en dienvolgens, n. 9112. Dat het Geweten bij den mens wordt geformeerd vanuit de dingen die van zijn godsdienst zijn, en waarvan hij gelooft dat zij waar zijn, n. 1077, 2053, 9113. Dat het Geweten een inwendige band is, waardoor de mens wordt gehouden het goede te denken, te spreken, en te doen en waardoor hij daarvan wordt afgehouden het boze te denken, te spreken, en te doen, en dit niet terwille van zich en van de wereld, maar terwille van het goede, het ware, het gerechte en het rechte, n. 1919, 1920. Dat het Geweten een inwendige inspraak is, dat zo of niet zo gedaan moet worden, n. 1919, 1935. Dat het Geweten is een geweten van het ware en het rechte in zijn wezen, n. 986, 8081. Dat de nieuwe wil bij den wederverwekten geestelijken mens het Geweten is, n. 927, 1025, 1043, 1044, 4299, 4328, 4493, 9115, 9596. Dat vanuit het Geweten de mens het geestelijk leven heeft, n. 9117. Dat er is het ware Geweten, het onechte Geweten, en het valse Geweten, waarover, n. 1033. Dat het Geweten des te meer waar is, naarmate het vanuit meer echte ware dingen is geformeerd, n. 2053, 2063, 9114. Dat het Geweten in het algemeen tweevoudig is, innerlijk en uiterlijk; dat het innerlijke is van het geestelijk goede, hetwelk in zijn wezen het ware is, en dat het uiterlijke is van het zedelijk en het burgerlijk goede, hetwelk in zijn wezen is het oprechte en het gerechte, in het algemeen het rechte, n. 5140, 6207, 10296.

Dat de smart van het Geweten is een angst des gemoeds, vanwege het ongerechte, onoprechte, en welk boze dan ook, waarvan de mens gelooft dat het is tegen God, en tegen het goede van den naaste, n. 7217. Dat, indien angst wordt gevoeld wanneer de mens boos denkt, zulks vanuit het Geweten is, n. 5470. Dat de smart van het Geweten is een verontrust worden vanwege het boze dat de mens doet, alsmede vanwege de beroving van het goede en het ware, n. 7217. Dat omdat de Verzoeking een strijd is van het ware en het valse in de innerlijke dingen des mensen, en omdat er in de verzoeking een smart en angst is, derhalve geen anderen in geestelijke Verzoeking worden binnengelaten, dan zij die een geweten hebben, n. 847.

Dat zij die een Geweten hebben, vanuit het hart spreken en handelen, n. 7935, 9114. Dat zij die een Geweten hebben, niet in het ijdele zweren, n. 2842. Dat zij die een Geweten hebben, in de innerlijke gezegendheid zijn, wanneer zij het goede en het gerechte volgens het geweten doen, n. 9118. Dat zij die een geweten in de wereld hebben, ook een geweten in het andere leven hebben, en daar onder de gelukzaligen zijn, n. 965. Dat de invloed des Hemels is in het Geweten bij den mens, n. 6207, 6213, 9122. Dat de Heer den geestelijken mens regeert door het geweten, hetwelk voor hem een inwendige band is, n. 1835, 1862. Dat zij die een Geweten hebben, een innerlijke denking hebben; dat echter zij die geen Geweten hebben, slechts een uiterlijke denking hebben, n. 1919, 1935. Dat zij die een Geweten hebben, vanuit het geestelijke denken, dat echter zij die geen Geweten hebben, slechts vanuit het natuurlijke denken, n. 1820. Dat zij die geen Geweten hebben, slechts uitwendige mensen zijn, n. 4459. Dat de Heer hen die geen Geweten hebben, regeert door uitwendige banden, zijnde alle dingen die der liefde van zich en van de wereld zijn, en vandaar der vrees voor het verlies van faam, eer, functie, gewin, schatten, en der vrees voor de wet en het leven, n. 1077, 1080, 1835.

Dat zij die geen Geweten hebben, en zich nochtans laten regeren door die uitwendige banden, nochtans uitmuntende diensten kunnen vervullen in de wereld, en het goede doen evenzeer als zij die wel een geweten hebben; maar genen in den uitwendigen vorm vanuit uitwendige banden, dezen echter in den inwendigen vorm vanuit de inwendige banden, n. 6207.

Dat zij die geen Geweten hebben, het Geweten bij hen die dit wel hebben, willen vernietigen, n. 1820. Dat zij die geen Geweten hebben in de wereld, ook geen geweten in het andere leven hebben, n. 965, 9122. Vandaar, dat er bij hen die in de Hel zijn, niet enige gewetenskwelling is vanwege hun boze dingen in de wereld, n. 965, 9122.

De Gewetensbezwaar-makers [*conscientiosi*] wie en hoedanig zij zijn, en hoe lastig, en waarmede zij overeenstemmen in de geestelijke wereld, n. 5386, 5724. Dat zij die vanuit het geestelijk Rijk des Heren zijn, een Geweten hebben, en dat hetzelfde is geformeerd in hun verstandelijk deel, n. 863, 865, 875, 895, 927, 1043, 1044, 1555, 2256, 4328, 4493, 5113, 6367, 8521, 9596, 9915, 9995, 10124. Dat het anders is gesteld met hen die in het hemels Rijk des Heren zijn, n. 927, 2256, 5113, 6367, 8521, 9915, 9995, 10124.

140. OVER DE DOORVATTING. Dat Doorvatting is zien wat het Ware en het Goede is door invloed uit den Heer, n. 202, 895, 7680, 9128. Dat de Doorvatting alleen bestaat bij hen die in het Goede der Liefde uit den Heer tot den Heer zijn, n. 202, 371, 1442, 5228. Dat de Doorvatting bestaat bij degenen in den Hemel die, toen zij als mensen in de Wereld leefden, de leerstellige dingen der Kerk welke vanuit het Woord zijn, terstond hebben binnengelaten in het leven, en niet eerder overgegeven aan het Geheugen; dat zo de innerlijke dingen van hun gemoed werden geformeerd tot de opneming van den Goddelijken invloed; en dat derhalve hun verstand in den Hemel aanhoudend in de verlichting is; n. 104, 495, 503, 521, 536, 1616, 1791, 5145. Dat zij ontelbare dingen weten, en onmetelijk wijs zijn, n. 2718, 9543. Dat zij die in de doorvatting zijn, niet redeneren over de ware dingen des geloofs, en dat als zij zouden redeneren, voor hen de doorvatting zou vergaan, n. 586, 1398, 5897. Dat zij die geloven vanuit zichzelf te weten en wijs te zijn, geen doorvatting kunnen hebben, n. 1386. Dat de Ontwikkelden [*Eruditi*] niet vatten wat deze Doorvatting is: uit ondervinding, n. 1387.

Dat zij die in het hemels Rijk des Heren zijn, Doorvatting hebben, degenen echter die in het geestelijk Rijk zijn, niet Doorvatting hebben, maar in de plaats ervan Geweten, n. 805, 2144, 2145, 2157, 8081. Dat zij die in het hemels Rijk des Heren zijn, niet denken vanuit het geloof, gelijkerwijs als zij die in het geestelijk Rijk des Heren zijn, aangezien zij die in het Hemels Rijk zijn, in de doorvatting zijn van alle dingen die des geloofs zijn uit den Heer, n. 202, 597, 607, 784, 1121, 1387, 1398, 1442, 1919, 7680, 7877, 8780. Weswege de Hemelse Engelen aangaande de Ware dingen des geloofs slechts zeggen Ja-ja, Neen-neen, omdat zij die dingen doorvatten en die dingen zien, doch de geestelijke Engelen over de ware dingen des geloofs redeneren of het al dan niet zo is, n. 2715, 3246, 4448, 9166, 10786; waar worden ontvouwd des Heren woorden: “*Laat uw rede zijn Ja-ja, Neen-neen, wat deze dingen te buiten gaat, is vanuit het boze*”, Matth. v: 37. Dat de Hemelse Engelen, omdat zij vanuit de doorvatting de ware dingen des geloofs weten, zelfs niet eens het geloof willen noemen, n. 202, 337. Het Onderscheid tussen de Hemelse Engelen en

de geestelijke Engelen, n. 2088, 2669, 2708, 2715, 3235, 3240, 4788, 7068, 8521, 9277, 10295. Over de Doorvatting van hen die van de Oudste Kerk geweest waren, welke een hemelse Kerk was, n. 125, 597, 607, 784, 895, 1121, 5121.

Dat er een innerlijke en een uiterlijke Doorvatting bestaat, n. 2145, 2171, 2831, 5920. Dat er in de wereld bestaat een doorvatting van het gerechte en het billijke, maar zelden een doorvatting van het geestelijk ware en goede, n. 2831, 5937, 7977. Dat het licht der doorvatting een volstrekt ander licht is dan het licht der bevestiging, en dat het niet eender is, hoewel het voor sommigen als eender kan verschijnen, n. 8521, 8780.

Over het Vrije

141. Al het Vrije is der liefde, want wat de mens liefheeft, dit doet hij vrijelijk; vandaar eveneens is al het Vrije des Wils, want wat de Mens liefheeft, dit eveneens wil hij; en omdat de Liefde en de Wil het leven van den mens maken, maakt ook het Vrije dat: uit deze dingen kan vaststaan wat het Vrije is. namelijk dat het dat is wat der Liefde en des Wils, en vandaar des Levens van den mens is: vandaar is het, dat hetgeen de mens vanuit het Vrije doet, hem toeschijnt zoals vanuit zijn Eigene.

142. Vanuit het Vrije het boze doen, schijnt als vrij, maar het is het slaafse, omdat dit Vrije is vanuit de liefde van zich en vanuit de liefde van de wereld, en deze liefden zijn vanuit de Hel; zulk een Vrije wordt ook daadwerkelijk verkeerd in het slaafse na den dood, want de mens die zulk een Vrije had, wordt dan in de Hel een geringe slaaf: doch vanuit het Vrije het goede doen, is het Vrije zelf, omdat het is vanuit de liefde tot den Heer, en vanuit de liefde jegens den naaste, en deze liefden zijn vanuit den Hemel; dit Vrije blijft ook na den dood, en wordt dan waarlijk het Vrije, want de mens die zulk een Vrije had, wordt in den Hemel zoals een zoon des huizes: dit leert de Heer aldus: *“Een elk doende de zonde, is een knecht der zonde; de knecht blijft niet in het huis voor altijd; de zoon blijft voor altijd; indien de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn”*, Joh. VIII: 34, 35, 36. Omdat nu al het goede is uit den Heer, en al het boze uit de Hel, zo volgt dat het vrije is geleid worden door den Heer, en het slaafse geleid worden door de Hel.

143. Dat de mens het vrije heeft van te denken het boze en het valse, en eveneens van het te doen, voor zoveel als de wetten niet daarvan terughouden, is ter oorzaak hiervan, dat hij kan worden hervormd; de goede en de ware dingen immers moeten worden ingeplant aan zijn liefde en wil, opdat zij zijns levens worden, en dit kan niet geschieden tenzij hij het vrije heeft van zowel het boze en valse te denken als het goede en ware; dit vrije wordt aan ieder mens gegeven uit den Heer; en wanneer hij het goede en ware denkt, plant de Heer, voorzoveel hij dan het boze en valse niet liefheeft, voor evenzoveel dat goede en ware in aan zijn liefde en wil, aldus aan zijn leven, en zo hervormt Hij hem. Wat wordt ingezaaid in het vrije, dit eveneens blijft, doch wat wordt ingezaaid in het gedwongene, dit blijft niet, omdat het gedwongene niet is vanuit den wil des mensen, maar vanuit den wil van hem die dwingt. Vandaar ook is het, dat de Eredienst vanuit het Vrije den Heer behaagt, niet echter de Eredienst vanuit het gedwongene; de Eredienst immers vanuit het Vrije

is een Eredienst vanuit de liefde, doch de Eredienst vanuit het gedwongene niet aldus.

144. Het Vrije van het goede te doen, en het Vrije van het boze te doen, verschillen zozeer van elkander en staan zover van elkander af - hoewel zij in de uitwendige gedaante eender verschijnen - als de Hemel en de Hel; het Vrije van het goede te doen is ook vanuit den Hemel, en wordt het hemels Vrije genoemd; doch het Vrije van het boze te doen, is vanuit de Hel, en wordt het helse Vrije genoemd: voorzoveel ook de mens in het ene is, voor evenzoveel is hij niet in het andere, niemand immers kan twee heren dienen, Matth. vi: 24: hetgeen ook daaruit blijkt, dat zij die in het helse Vrije zijn, geloven dat het slavernij en dwang is niet te mogen willen het boze en denken het valse naar believeen, doch dat zij die in het hemels Vrije zijn, daarvan gruwen het boze te willen en het valse te denken, en dat zij, indien zij daartoe werden gedwongen, gemarteld zouden worden.

145. Omdat vanuit het Vrije handelen den mens toeschijnt zoals vanuit zijn Eigene, kan vandaar het hemels Vrije ook het hemels Eigene worden genoemd; en het helse Vrije kan het helse Eigene worden genoemd: het helse Eigene is het, waarin de mens wordt geboren, en dit is het boze; doch het hemels Eigene is het waarin de mens wordt hervormd, en dit is het goede.

146. Vanuit deze dingen kan vaststaan wat is de *Vrije Keuze* [*Liberum Arbitrium*]; namelijk dat het is vanuit beschikking [*arbitrium*] of vanuit den wil het goede doen, en dat diegenen in dit Vrije zijn die door den Heer worden geleid; en diegenen worden door den Heer geleid, die het goede en het ware liefhebben terwille van het goede en het ware.

147. Hoedanig Vrije de mens heeft, kan hij erkennen vanuit het verkwikkelijke wanneer hij denkt, spreekt, handelt, hoort en ziet, want al het verkwikkelijke is der liefde.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

148. Dat al het Vrije is der liefde of der aandoening, aangezien de mens dat wat hij liefheeft, vrijelijk doet, n. 2870, 3158, 8987, 8990, 9585, 9591. Dat het Vrije, omdat het der liefde is, eens ieders leven is, n. 2873. Dat er is het hemels Vrije en het helse Vrije, n. 2870, 2873, 2874, 9589, 9590. Dat het Hemels Vrije is der liefde van het goede en het ware, n. 1947, 2870, 2872. En dat, omdat de liefde van het goede en het ware is uit den Heer, het Vrije zelf is geleid worden door den Heer, n. 892, 905, 2872, 2886, 2890, 2891, 2892, 9096, 9586, 9587 tot 9591. Dat de mens in het hemels Vrije wordt binnengeleid van den Heer door de wederverwekking, n. 2874, 2875, 2882, 2892. Dat de mens het Vrije moet hebben, om wederverwekt te kunnen worden, n. 1937, 1947, 2876, 2881, 3145, 3158, 4031, 8700. Dat anders de liefde van het goede en het ware niet den mens kan worden ingeplant, en hem worden toegeëigend schijnbaar als het zijne, n. 2877, 2879, 2880, 2888. Dat niets met den mens kan worden verbonden dat geschiedt in het gedwongene, n. 2875, 8700. Dat als de mens vanuit het gedwongene kon worden hervormd, allen zouden worden gezaligd, n. 2881. Dat het gedwongene in de hervorming schadelijk is, n. 4031.

Dat de Eredienst vanuit het Vrije een Eredienst is, niet echter die welke vanuit het gedwongene is, n. 1947, 2880, 7349, 10097. Dat de Boetedoening moet geschieden in een vrijen staat, en dat die welke in een gedwongen staat geschiedt, van geen waarde is, n. 8392: gedwongen staten, welke zij zijn, n. 8392.

Dat het den mens is gegeven vanuit het vrije der rede te handelen, opdat voor hem in het goede worde voorzien, en dat derhalve de mens in het vrije is van ook het boze te denken en te willen, en eveneens te doen voorzover de wetten het niet verbieden, n. 10777. Dat de mens door den Heer wordt gehouden tussen den Hemel en de Hel, en zo in evenwicht, opdat hij zij in het vrije terwille van de hervorming, n. 5982, 6477, 8209, 8987. Dat datgene blijft wat in het vrije wordt ingezaaid, niet echter wat in het gedwongene wordt ingezaaid, n. 9588, 10777. Dat derhalve nooit aan iemand het vrije wordt afgenomen, n. 2876, 2881. Dat niemand door den Heer wordt gedwongen, n. 1937, 1947. Hoe de Heer den mens leidt door het vrije tot het goede, namelijk dat Hij door het vrije hem afbuigt van het boze, en tot het goede toebuigt, door zo zachtjes en stillerjes te leiden dat de mens niet anders weet dan dat alles uit hemzelf voortgaat, n. 9587.

Dat zich dwingen is vanuit het vrije, niet echter gedwongen worden, n. 1937, 1947. Dat de mens zich moet dwingen om het boze te wederstaan,

n. 1937, 1947, 7914. En eveneens om het goede te doen zoals uit zich, maar nochtans moet erkennen dat het uit den Heer is, n. 2883, 2891, 2892, 7914. Dat de mens een sterker vrije heeft in de gevechten der verzoeking, waarin hij overwint, aangezien dan de mens zich innerlijk dwingt om de boze dingen te wederstaan, hoewel het anders schijnt, n. 1937, 1947, 2881. Dat in elke Verzoeking het vrije is, maar dat dit vrije is innerlijk bij den mens uit den Heer, en dat hij derhalve strijdt en wil overwinnen en niet overwonnen worden, hetgeen hij zonder het vrije niet zou doen, 1937, 1947, 2881. Dat de Heer door de aandoening van het ware en het goede ingeprent aan den Inwendigen mens, dit doet, zonder dat de mens het weet, n. 5044.

Dat het helse Vrije is geleid worden door de liefden van zich en van de wereld, en haar begerigheden, n. 2870, 2873. Dat zij die in de Hel zijn, niet van een ander vrije weten, n. 2871. Dat het hemels Vrije zó ver afstaat van het helse Vrije, als de Hemel van de Hel, n. 2873, 2874. Dat het helse Vrije in zich beschouwd het slaafse is, n. 2884, 2890. Aangezien het het slaafse is door de hel geleid te worden, n. 9586, 9589, 9590, 9591.

Dat elk Vrije is zoals het eigene, en volgens dat, n. 2880. Dat de mens door de wederverwekking uit den Heer het hemels Eigene aanneemt, n. 1937, 1947, 2882, 2883, 2891. Hoedanig het hemels Eigene is, n. 164, 5660, 8480. Dat dit Eigene den mens toeschijnt zoals zijn eigene, doch dat het niet is van hem, maar van den Heer bij hem, n. 8497. Dat zij die in dit Eigene zijn, in het Vrije zelf zijn, omdat het vrije is geleid te worden door den Heer, en door Zijn Eigene, n. 892, 905, 2872, 2886, 2890, 2891, 2892, 4096, 9586, 9587, 9589, 9590, 9591.

149. Dat het Vrije is vanuit het evenwicht tussen den Hemel en de Hel, en dat de mens als hij niet het vrije heeft, niet hervormd kan worden, is getoond in het Werk over den Hemel en de Hel; over het Evenwicht zelf, n. 589 tot 596, en over het Vrije n. 597 tot het einde: maar ter onderrichting wat het Vrije is, en dat de mens daardoor wordt hervormd, zou ik deze dingen willen aanvoeren:

Het is getoond, dat het Evenwicht tussen den Hemel en de Hel een Evenwicht is tussen het Goede dat vanuit den Hemel is, en het Boze dat vanuit de Hel is, aldus dat het een geestelijk Evenwicht is, hetwelk in zijn wezen het Vrije is. Dat het geestelijk Evenwicht in zijn wezen is het Vrije, is omdat het er een is tussen het goede en het boze, en tussen het ware en het valse, en deze zijn geestelijk: weswege kunnen willen het goede of het boze, of denken het ware of het valse, en verkiezen het ene boven het andere, is het Vrije. Dit Vrije

wordt ieder mens gegeven uit den Heer, en ook nooit afgenomen; het is weliswaar krachtens zijn oorsprong niet des mensen maar des Heren, omdat het uit den Heer is, doch nochtans wordt het met het leven den mens zoals het zijne gegeven, en dit terzake hiervan dat de mens hervormd en gezaligd kan worden, want zonder het Vrije geen hervorming en zaliging. Een ieder kan vanuit enige redelijke beschouwing zien, dat het in des mensen Vrije is te denken boos of goed, oprecht of onoprecht, gerecht of ongerecht; en eveneens dat hij kan spreken en handelen goed, oprecht, en gerecht, maar niet boos, onoprecht en ongerecht terwille van de zedelijke en burgerlijke wetten, waardoor zijn Uitwendige in banden wordt gehouden. Uit deze dingen blijkt, dat de Geest des mensen, die degene is die denkt en wil, in het vrije is, niet aldus het Uitwendige des mensen, dat spreekt en handelt, tenzij dit geschiedt volgens de bovengenoemde Wetten. Dat de mens niet kan hervormd worden tenzij hij in het Vrije is, is omdat hij wordt geboren in boze dingen van elk geslacht, welke evenwel moeten worden verwijderd, opdat hij gezaligd kan worden; ook kunnen zij niet verwijderd worden tenzij hij ze in zich ziet, en ze erkent, en daarna ze niet wil, en tenslotte ze verafschuwt; dan eerst worden zij verwijderd: dit kan niet geschieden tenzij de mens zowel in het goede als in het boze is; vanuit het goede immers kan hij de boze dingen zien, maar niet uit het boze de goede dingen: de geestelijke goede dingen, die de mens kan denken, leert hij van de kindsheid aan vanuit de lezing van het Woord, en vanuit de Prediking; en de zedelijke en de burgerlijke goede dingen vanuit het leven in de wereld; dit eerste is het, waarom de mens in het vrije moet zijn. Het tweede is, dat niets den mens wordt toegeëigend tenzij het geschiedt vanuit de aandoening die der liefde is; de overige dingen kunnen weliswaar binnentreden, maar niet verder dan in de denking, en niet in den wil, en dat wat niet binnentreedt tot in den wil des mensen, wordt niet van hem, want de denking trekt het hare vanuit het geheugen, maar de wil het zijne vanuit het leven zelf; niets ooit is vrij wat niet is vanuit de aandoening die der liefde is; al wat de mens immers wil of liefheeft, dit doet hij vrijelijk; vandaar is het, dat het vrije des mensen en de aandoening die is van zijn liefde of wil, één zijn; derhalve heeft zo de mens het vrije, opdat hij kan worden aangedaan door het ware en het goede, of dezelve liefhebben, en opdat zij zo kunnen worden

zoals zijn eigen dingen: in één woord, al wat niet binnengaat in het Vrije bij den mens, blijft niet, omdat het niet is der liefde of des wils van hem, en de dingen die niet der liefde of des wils van den mens zijn, zijn niet van zijn geest; het Zijn immers van des mensen geest is de Liefde of de wil. Opdat de mens in het Vrije zij, ter oorzaak hiervan dat hij hervormd worde, wordt hij derhalve ten aanzien van zijn geest verbonden met den Hemel en met de Hel; er zijn immers bij ieder mens Geesten vanuit de Hel en Engelen vanuit den Hemel; door de Geesten vanuit de Hel is de mens in zijn boze, door de Engelen echter vanuit den Hemel is de mens in het goede uit den Heer; aldus in een geestelijk Evenwicht, dat is, in het Vrije. Dat aan ieder mens zijn toegevoegd engelen vanuit den hemel en geesten vanuit de hel, zie men in het Artikel over de Verbinding van den Hemel met het Menselijk Geslacht, n. 291 tot 302.

Over de Verdienste

150. Zij die goede dingen doen om verdienste te hebben, doen de goede dingen niet vanuit de liefde van het Goede, maar vanuit de liefde van het Loon, want hij die verdienste wil hebben, wil beloond worden; zii die zo doen, beschouwen en stellen het verkwikkelijke in het loon, en niet in het goede; en daarom zijn zij niet geestelijk, maar natuurlijk.

151. Het goede doen dat het goede is, zal zijn vanuit de liefde van het goede, aldus terwille van het goede; zij die in deze liefde zijn, willen niet horen van Verdienste, want zij hebben het doen lief, en doorwatten daarin het gunstrijke; en omgekeerd worden zij bedroefd, indien men gelooft dat het geschiedt om iets van henzelf: het is met deze dingen bijna zo gesteld als met hen die aan vrienden het goede doen om der vriendschaps wille, aan den broeder om der broederschaps wille, aan de echtgenote en de kinderen terwille van de echtgenote en de kinderen. aan het vaderland om het vaderland, aldus vanuit vriendschap en liefde; zij die wèl denken, zeggen en overtuigen ook dat zii niet weldoen om zich, maar om genen.

152. Zij die het goede doen terwille van het loon, doen het goede niet uit den Heer, maar uit zichzelf, want zij beschouwen vooreerst [*primario*] zichzelf, omdat zij hun eigen goede beogen; en het goede van den naaste, zijnde het goede van den medeburger, van het menselijk gezelschap, van het vaderland, en van de kerk, beschouwen zii niet dan als middel tot het doel; vandaar is het, dat in het Goede der Verdienste het goede der liefde van zich en van de wereld schuilt, en dat goede is uit den mens en niet uit den Heer; en al het goede dat is uit den mens. is het goede niet, ja zelfs is het, voor zoveel als daarin van hemzelf en van de wereld schuilt, boos.

153. De echte Naastenliefde en het echte Geloof is zonder elke Verdienste, want het verkwikkelijke der naastenliefde is het goede zelf, en het verkwikkelijke des geloofs is het ware zelf; weswege zij die in deze naastenliefde en dit geloof zijn, weten wat het niet-verdienstelijk Goede is, niet echter zij die niet in naastenliefde en geloof zijn.

154. Dat men het goede niet terwille van het loon moet doen, leert de Heer Zelf bij Lucas: *“Indien gij hen liefhebt die u liefhebben, wat dank hebt gij? want de zondaars doen hetzelfde: hebt veeleer uw onvrienden [inimicos] lief, en doet wel, en leent zonder iets weder te kopen, dan zal uw loon groot zijn, en gij zult zonen des Allerhoogsten zijn “*, vi: 32, 33, 34, 35. Dat de mens niet het goede vanuit zich kan doen dat het goede is, leert de Heer ook bij Johannes:

“Niet kan de mens wat ook nemen, tenzij het hem gegeven is vanuit den Hemel”, III: 17; en elders: *“Jezus zeide: Ik ben de Wijnstok, gij de ranken; zoals de rank niet vrucht kan dragen uit zichzelf, tenzij zij in den wijnstok gebleven zal zijn, alzo ook gij niet tenzij gij in Mij gebleven zult zin: hij die blijft in Mij, en Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niet wat ook doen”,* xv: 4 tot 8.

155. Omdat al het goede en ware is uit den Heer, en niets uit den mens, en omdat het goede uit den mens niet het goede is, volgt dat geen mens verdienste heeft, maar de Allene Heer: de Verdienste des Heren is, dat Hij vanuit eigen macht het menselijk Geslacht heeft gezaligd, en eveneens dat Hij degenen zaligt die het goede uit Hem doen. Vandaar is het, dat degene in het Woord Gerecht wordt geheten aan wien de Verdienste en de Gerechtigheid des Heren wordt toegekend, en Ongerecht degene aan wien de eigen gerechtigheid en verdienste wordt toegekend.

156. De verkwikkelijkheid zelf die inis aan de liefde van het goede te doen zonder het doel van beloning, is het Loon dat blijft tot in het eeuwige, want in dat goede wordt de hemel en de eeuwige gelukzaligheid ingeboezemd uit den Heer.

157. Denken en geloven dat diegenen in den Hemel komen die het goede doen en eveneens dat het goede moet worden gedaan om in den Hemel te komen, is niet het loon als einddoel beschouwen, aldus ook niet verdienste stellen in de werken, want dit denken en geloven ook zij die het goede doen uit den Heer; maar zij die zo denken, geloven en doen, en niet in de liefde van het goede terwille van het goede zijn, dezulken beschouwen en stellen het loon als einddoel.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

158. Dat de Allene Heer Verdienste en Gerechtigheid heeft, n. 9715, 9979. Dat de Verdienste en de Gerechtigheid des Heren is, dat Hij vanuit eigen macht het menselijk Geslacht heeft gezaligd, n. 1813, 2025, 2026, 2027, 9715, 9809, 10019. Dat het Goede der Gerechtigheid en der Verdienste des Heren is het Goede dat regeert in den Hemel, en dat dit Goede is het Goede Zijner Goddelijke Liefde, waarvanuit Hij het menselijk Geslacht heeft gezaligd, n. 9486, 9979. Dat geen mens vanuit zich gerechtigheid kan worden, noch die voor zich met enig recht opeisen, n. 1813. Hoedanig zij zijn in het andere leven die voor zich de gerechtigheid opeisen, n. 942, 2027. Dat in het Woord Gerecht wordt geheten hij aan wien de Gerechtigheid en de Verdienste des Heren wordt toegekend, en Ongerecht hij aan wien de eigen gerechtigheid en zelfverdienste wordt toegekend, n. 5069, 9263. Wie eenmaal gerecht is uit den Heer, zal aanhoudend gerecht zijn uit Hem, want de gerechtigheid is nooit den mens eigen, maar aanhoudend des Heren, n. 9486. Dat zij die geloven aan de Rechtvaardigmaking in de Kerk, slechts weinig weten aangaande de Wederverwekking, n. 5398.

Dat de mens voor zoveel wijs is als hij alle goede en ware dingen aan den Heer, en niet aan zichzelf toekent, n. 10227. Dat al het goede en ware dat goed en waar is, uit den Heer is, en niets uit den mens, en dat, omdat het goede uit den mens niet goed is, daaruit volgt dat geen mens verdienste heeft, maar de Allene Heer, n. 9975, 9981, 9988. Dat zij die den Hemel binnengaan, alle zelfverdienste afleggen, n. 4007. En dat zij niet denken over beloning vanwege de goede dingen die zij gedaan hebben, n. 6478, 9174: dat zij die denken vanuit verdienste, voor zoveel niet erkennen dat alle dingen der Barmhartigheid zijn, n. 6478, 9174. Dat zij die denken vanuit verdienste, denken over loon en beloning, en daarom is willen verdienen willen beloond worden, n. 5660, 6392, 9975. Dat dezulken den hemel in zich niet kunnen opnemen, n. 1835, 8478, 9977. Dat de hemelse gelukzaligheid bestaat in de aandoening van het goede doen zonder het doel van beloning, 6388, 6478, 9174, 9984. Dat in het andere leven voorzoveel iemand het goede doet zonder het doel van beloning, voor evenzoveel het gezegende met toeneming uit den Heer bij hem invloeit, en dat dit terstond wordt verstrooid wanneer wordt gedacht aan beloning, n. 6478, 9174.

Dat het goede moet worden gedaan zonder doel van beloning, n. 6392, 6478. Toegelicht n. 9981. Dat de echte naastenliefde is zonder enige verdienste, n. 2343, 2371, 2400, 3887, 6388 tot 6393.

Omdat zij is vanuit de liefde, aldus vanuit het verkwikkelijke van het goede te doen, n. 3816, 3887, 6388, 6478, 9174, 9984. Dat onder Loon in het Woord wordt verstaan het verkwikkelijke en gezegende in het weldoen aan anderen zonder doel van Loon, en dat degenen dit verkwikkelijke en gezegende voelen en doorvatten die in de echte naastenliefde zijn, n. 3816, 3956, 6388.

Dat zij die het goede doen om het loon, zichzelf liefhebben, niet den naaste, n. 8002, 9210. Dat in het Woord onder Dagloners [*Mercenarios*] in den geestelijken zin worden verstaan zij die het goede doen om het loon, n. 8002. Dat zij die het goede doen om de beloning, in het andere leven willen gediend worden, en nooit tevreden zijn, n. 6393. Dat zij den naaste verachten, en tegen den Heer Zelf toornen dat zij geen loon ontvangen, zeggende dat zij verdiend hebben, n. 9976. Dat zij die bij zich het geloof hebben gescheiden van de naastenliefde, in het andere leven het geloof, en eveneens de goede werken die zij in den uitwendigen vorm gedaan hebben, aldus terwille van zich, verdienstelijk maken, n. 2371. Hoedanig verder degenen in het andere leven zijn, die verdienste hebben gesteld in de werken, n. 942, 1774, 1877, 2027. Dat zij daar zijn in de lagere aarde, en aan zichzelf toeschijnen hout te zagen, n. 1110, 4943, 8740. Ter oorzaak hiervan, dat Hout in het bijzonder betekent het goede der verdienste, vooral het Hout schittim n. 2784, 2812, 9472, 9486, 9715, 10178.

Dat zij die het goede hebben gedaan om de beloning, in het Rijk des Heren knechtschappen zijn, n. 6389, 6390. Dat zij die verdienste stellen in de werken, bezwijken in de verzoeken, n. 2273, 9978. Dat zij die in de liefden van zich en van de wereld zijn, niet weten wat is het goede doen zonder beloning, n. 6392.

Over de Boetedoening, en de Vergeving der Zonden

159. Wie wil gezaligd worden, zal zijn zonden belijden, en boete doen.

160. *De zonden belijden*, is de boze dingen bekennen, die zien bij zich; ze erkennen, zich schuldig stellen, en zich deswege verdoemen: wanneer dit geschiedt vóór God, zo is het de zonden belijden.

161. *Boete doen*, is, nadat hij aldus de zonden heeft beleden, en vanuit een nederig hart heeft gesmeekt om vergeving, van dezelve af te laten, en een nieuw leven volgens de geboden der naastenliefde en des geloofs te leiden.

162. Wie alleen universeel erkent een zondaar te zijn, en zich schuldig aan alle boze dingen stelt, en zich niet onderzoekt, dat is, zijn eigen zonden ziet deze doet belijdenis, maar niet de belijdenis der boetedoening of van het berouw, [*poenitentia*]; omdat deze niet zijn boze dingen kent. leeft hij daarna zoals tevoren.

163. Wie het leven der naastenliefde en des geloofs leeft, die doet dagelijks boete, hij denkt na over de boze dingen die bij hem zijn, erkent ze, wacht zich daarvoor, smeekt den Heer om hulp: de mens immers glijdt aanhoudend af vanuit zich, maar door den Heer wordt hij aanhoudend opgericht, en tot het goede geleid; zulk een staat hebben zij die in het goede zijn: diegenen echter die in het boze zijn, glijden [*labuntur*] aanhoudend af, en worden eveneens aanhoudend door den Heer opgeheven, maar slechts daarvan afgeleid, opdat zij niet in de ergste boze dingen vallen [*cadant*], waarnaar zij vanuit zich met alle inspanning streven.

164. De mens die zich onderzoekt om boete te doen, zal zijn denkingen en de bedoelingen van zijn wil onderzoeken, en aldaar wat hij zou gedaan hebben, als het hem geoorloofd was geweest, dat is, als hij niet zou gevreesd hebben de wetten en het verlies van faam, eer en gewin; dáár zijn de boze dingen van den mens; de boze dingen die de mens met het lichaam doet. zijn alle daarvandaan: zij die niet de boze dingen van hun denking ei wil uitvorsen, kunnen niet boete doen, want zij denken en willen daarna evenals eerder; en toch is boze dingen willen dezelve doen. Dit is zich onderzoeken.

165. De boetedoening van den mond en niet van het leven, is een boetedoening; door de boetedoening des monds worden de zonden niet vergeven, maar door de boetedoening des levens: den mens worden aanhoudend de zonden vergeven door den Heer, want Hij is de Barmhartigheid zelf, maar de zonden

kleven den mens aan, hoezeer hij ook meent dat zij vergeven zijn, en ook worden zij van hem niet verwijderd dan alleen door een leven volgens de geboden van het ware geloof; voorzoveel hij dienvolgens leeft, voor evenzoveel worden de zonden verwilderd, en voorzoveel zii worden verwilderd, voor evenzoveel zijn zij vergeven.

166. Men gelooft dat de zonden worden afgewist, of als het ware zoals vuiligheden met water plegen te worden weggespoeld, wanneer zij vergeven worden; maar de zonden worden niet afgewist, doch verwijderd, dat is, de mens wordt door den Heer daarvan afgehouden wanneer hij door Hem in het goede wordt gehouden; en wanneer hij in het goede wordt gehouden, schijnt het alsof hij zonder dezelve is, aldus alsof zij waren afgewist, en voorzoveel de mens in het goede kan worden gehouden, voor evenzoveel wordt hij hervormd: hoe de mens wordt hervormd, zal worden gezegd in het volgende Leerstellige over de Wederverwekking. Wie gelooft dat op andere wijze de zonden worden vergeven, dwaalt schromelijk.

167. De tekenen dat de zonden vergeven zijn, dat is, verwijderd, zijn de volgende: zij doorvatten het verkwikkelijke in het vereren van God terwille van God, en in het dienen van den naaste terwille van den naaste, aldus in het doen van het goede om het goede, en in het spreken van het ware om het ware; zij willen niet verdienen door iets van naastenliefde en geloof, zij schuwen en verafschuwen de boze dingen, zoals vijandschappen [*inimicitias*], haten, wraken, echtbreuken, en de denkingen zelf met de bedoeling aangaande zulke dingen. De tekenen echter dat de zonden niet zijn vergeven, dat is, verwijderd, zijn de volgende: zij vereren God niet terwille van God, en dienen den naaste niet terwille van den naaste, aldus doen zij niet het goede en spreken zij niet het ware om het goede en het ware, maar om zichzelf en de wereld; met de daden willen zij verdienen; zij doorvatten geen onverkwikkelijke in boze dingen, zoals in vijandschap, in haat, in wraak, in echtbreuken, en zij denken vanuit die dingen over die dingen in alle losbandigheid.

168. Een boetedoening die geschiedt in een vrijen staat, is van kracht, doch die welke geschiedt in een gedwongen staat, is niet van kracht: staten van dwang zijn staten van ziekte, staten van ontmoedigdheid [*dejecti animi*] vanwege rampspoed, staten van dreigenden dood, voorts elke staat van vrees die het gebruik der rede wegneemt: hij die boos is, en in een gedwongen staat boetedoening belooft, en eveneens het goede doet, deze keert wanneer hij in den vrijen staat komt, terug tot het vorige leven van het boze: anders de goede.

169. Nadat de mens zich heeft onderzocht, en zijn zonden erkend, en boete gedaan, zal hij bestendig in het goede blij ven tot aan het einde des levens; als hij immers daarna terugglijdt in het vorige leven van het boze, en dit omhelst, dan ontwijdt hij, want dan verbindt hij het boze met het goede, waarvandaan zijn latere staat erger wordt dan de vorige; volgens des Heren woorden: *“Wanneer de onreine geest is uitgegaan van den mens, doorwandelt hij dorre plaatsen, zoekende rust, maar vindt niet; dan zegt hij: Ik zal wederkeren in mijn huis vanwaar ik ben uitgegaan; en wanneer hij komt en hetzelve ledig bevindt, en met bezemen geveegd, en versierd voor hemzelf, dan gaat hij heen en voegt aan zich toe zeven andere geesten erger dan hijzelf, en ingegaan zijnde wonen zij aldaar, en de latere dingen van den mens worden erger dan de eerste dingen”*, Matth. xii: 43, 44, 45. Wat de Ontwijding is, zie men in de navolgende dingen.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

170. *Over de Zonde of het Boze.* Dat er omcl bure Geslachten van het boze en het valse bestaan, n. 1188, 1212, 4818, 4822, 7574. Dat er is het boze vanuit het valse, dat er is het valse vanuit het boze, en wederom daaruit het boze en het valse, n. 1679, 2243, 4818. Wat en hoedanig het boze van het valse is, n. 2408, 4818, 7272, 8265, 8279. En wat en hoedanig het valse van het boze, n. 6359, 7272, 9304, 10302. Over de boze dingen met zijn schuld, en over de boze dingen niet met zijn schuld, n. 4171, 4172. Over de boze dingen vanuit het verstand, en over de boze dingen vanuit den wil, n. 9009. De overtreding, de ongerechtigheid, en de zonde, welk verschil, n. 6563, 9156.

Dat alle Boze dingen den mens aankleven, n. 2116. Dat den mens de boze dingen niet kunnen worden afgenomen, maar slechts de mens daarvan kan worden afgehouden, en gehouden in het goede, n. 865, 868, 887, 894, 1581, 4564, 8206, 8393, 8988, 9014, 9333, 9446, 9447, 9448, 9451, 10057, 10059. Dat afgehouden worden van het boze en gehouden worden in het goede geschiedt uit den. Allencn Heer, n. 929, 2406, 8206, 10060. Dat zo de boze dingen en de zonden alleen worden verwijderd, en dat dit geschiedt achtereenvolgens, n. 9334, 9335, 9336. Dat dit geschiedt door de wederverwekking uit den Heer, n. 9445, 9452, 9453, 9454, 9938. Dat de boze dingen den Heer afsluiten, n. 5696. Dat de mens zich van de boze dirigen moet onthouden om het goede uit den Heer op te nemen, n. 10109. Dat het goede en het ware voor zoveel invloeiën als van de boze dingen wordt afgelaten, n. 2388, 2411, 10675. Afgehouden worden van het boze en gehouden worden in het goede, dat dit de vergeving der zonden is, n. 8391, 8393, 9014, 9444 tot 9450. De tekenen of de zonden al dan niet vergeven zijn, n. 9449, 9450. Dat het van de vergeving der zonden is, den blik te richten [*aspicere*] vanuit het goede, en niet vanuit het boze, n. 7697.

Dat het boze en de zonde is de afscheiding en de afkering van den Heer wèg, en dat dit met het boze en de zonde wordt aangeduid in het Woord, n. 4997, 5229, 5474, 5746, 5841, 9346; voorts dat het is en dat wordt aangeduid de afscheiding en de afkering wèg van het goede en het ware, n. 7589. Dat het is en dat wordt aangeduid wat tegen de Goddelijke Orde is, n. 4839, 5076. Dat het boze is de verdoemenis en de hel, n. 3513, 6279, 7155. Dat men niet weet wat de hel is, als men niet weet wat het boze is, n. 7181. Dat de boze dingen als het ware zwaarten zijn, en vanuit zich neerzakken tot de hel, en dat eveneens de valse dingen vanuit het boze zo doen, n. 8279, 8298. Dat men niet weet wat het boze is, als men niet weet wat de liefde van zich en de

liefde van de wereld is, n. 4997, 7178, 8318. Dat vanuit die liefden alle boze dingen zijn, n. 1307, 1308, 1321, 1594, 1691, 3413, 7255, 7376, 7488, 7489, 8318, 9335, 9348, 10038, 10742.

Dat de mensen, hoevelen het er ook zijn, worden geboren in boze dingen van elk geslacht, en wel dermate dat hun eigene niet dan het boze is, n. 210, 215, 731, 874, 875, 976, 987, 1047, 2307, 2308, 3518, 3701, 3812, 8480, 8550, 10283, 10284, 10731. Dat de mens derhalve zal worden wedergeboren of wederverwekt, opdat hij het leven van het goede opneeme, n. 3701.

Dat de mens zichzelf in de hel werpt, wanneer hij het boze doet vanuit instemming [*consensus*], daarna vanuit opzet, en ten slotte vanuit het verkwikkelijke, n. 6203. Dat diegenen in de valse dingen van hun boze zijn, die in het boze des levens zijn, om het even of zij dit weten dan wel niet weten, n. 7577, 8094. Dat den mens het boze niet zou worden toegeëigend als hij geloofde zoals het met de zaak is gesteld, namelijk dat al het boze is uit de hel, en al het goede uit den Heer, n. 4151, 6206, 6324, 6325. Dat in het andere leven de boze dingen worden verwijderd door de Goede dingen, en de goede dingen door de Boze dingen, n. 2256. Dat allen in het andere leven worden teruggebracht in hun innerlijke dingen, aldus de Bozen in hun boze dingen, n. 8870.

Dat het boze zijn straf inheeft, en het goede zijn beloning in het andere leven, n. 696, 967, 1857, 6559, 8214, 8223, 8226, 9048. Dat de mens niet straf ondergaat in het andere leven vanwege de erfboze dingen, omdat hij niet in de schuld ervan is, maar vanwege zijn daadwerkelijke boze dingen, n. 966, 2308. Dat de innerlijke dingen van het boze vuil en schandelijk zijn, hoezeer zij ook anders verschijnen in den uitwendigen vorm, n. 7046.

Dat het boze wordt toegeschreven aan den Heer in het Woord, terwijl toch uit Hem niets dan het goede is, n. 2447, 6071, 6991, 6997, 7533, 7632, 7677, 7926, 8227, 8228, 8632, 9306. Eender de toom, 5798, 6997, 8284, 8483, 9306, 10431. Waarom aldus in het Woord wordt gezegd, n. 6971, 6991, 6997, 7632, 7643, 7679, 7710, 7926, 8282, 9010, 9128. Wat wordt aangeduid met de ongerechtigheid dragen, waar over den Heer wordt gehandeld, n. 9937, 9965. Dat de Heer het boze verkeert keert in het goede bij de goeden, die worden bestookt en verzocht, n. 8631. Dat het aan den mens overlaten vanuit zijn vrije het boze te doen, is toelaten, n. 1778. Dat de boze en de valse dingen door de wetten der toelating worden geregeerd uit den Heer, en dat zij worden toegelaten terwille van de orde, n. 7877, 8700, 10778. Dat de toelating van het boze door den Heer niet is als van iemand die wil, maar als van iemand die

niet wil, doch dat Hij niet hulp kan verlenen, terwijl het einddoel aandringt, n. 7877.

171. *Over het Valse.* Dat er ontelbare Geslachten van het valse zijn, namelijk even zo vele als boze dingen, en dat de boze en de valse dingen zijn volgens de oorsprongen, welke er meerdere zijn, n. 1188, 1212, 4729, 4822, 7574. Dat er is het valse vanuit het boze of het valse van het boze, en dat er is het boze vanuit het valse of het boze van het valse, en wederom daaruit het valse, n. 1679, 2243. Dat vanuit het valse hetwelk in de plaats van een beginsel wordt genomen, valse dingen in een lange reeks voortvloeien, n. 1510, 1511, 4717, 4721. Dat er is het valse vanuit de begeerten der liefde van zich en van de wereld; en dat er is het valse vanuit de begoochelingen der zinnen, n. 1295, 4729. Dat er zijn de valse dingen van godsdienst; en dat er zijn de valse dingen der onwetendheid, n. 4729, 8318, 9258. Dat er een valse is waarin het goede is, en een valse waarin niet het goede is, n. 2863, 9304, 10109, 10302. Dat er het vervalste is, n. 7318, 7319, 10648.

Over het valse van het boze, hoedanig, n. 6359, 7272, 9304, 10302. Over het boze van het valse, hoedanig, n. 2408, 4818, 7272, 8265, 8279. Dat de valse dingen vanuit het boze verschijnen zoals nevels, en zoals onzuivere wateren, boven de hellen, n. 8138, 8146, 8210. Dat ook zodanige wateren de valse dingen betekenen, n. 739, 790, 7307. Dat zij die in de hel zijn, valse dingen vanuit het boze spreken, n. 1695, 7351, 7352, 7357, 7392, 7699. Dat zij die in het boze zijn, niet dan het valse kunnen denken wanneer zij vanuit zich denken, n. 7437.

Dat er bestaan valse dingen van godsdienst die samenstemmen met het goede, en dat er bestaan die niet samenstemmen, n. 9258. Dat valse dingen van godsdienst, als ze niet samenstemmen met het goede, niet het boze voortbrengen dan alleen bij hen die in het boze des levens zijn, n. 8318. Dat de valse dingen van godsdienst niet worden toegerekend aan hen die in het goede zijn, maar aan hen die in het boze zijn, n. 8051, 8149. Dat elk valse bevestigd kan worden, en wanneer het bevestigd is verschijnt als waar, n. 5033, 6865, 8521, 8780. Dat men zich daarvoor moet wachten valse dingen van godsdienst te bevestigen, omdat daaruit voornamelijk de overreding van het valse is, n. 845, 8780. Hoe schadelijk de overreding van het valse is, n. 794, 806, 5096, 7686. Dat de overreding van het valse aanhoudend bevestigende dingen van het valse opwekt, n. 1510, 1511, 2477. Dat zij die in de overreding van het valse zijn, innerlijk gebonden zijn, n. 5096. Dat zij die in een sterk overredende van het valse zijn, in het andere leven wanneer zij tot anderen naderen, het redelijke van hen toesluiten, en als het ware verstikken, n. 3895, 5128.

Dat niet-echte ware dingen, en eveneens valse dingen, vergezelschap kunnen worden met echte ware dingen, maar valse dingen waarin het goede is, niet echter valse dingen waarin het boze is, n. 3470, 3471, 4551, 4552, 7344, 8149, 9298. Dat valse dingen waarin het goede is, worden opgenomen door den Heer als ware dingen, n. 4736, 8149. Dat het goede welks hoedanige is uit het valse, wordt aanvaard door den Heer, als er onwetendheid is, en daarin onschuld, en een goed einddoel, n. 7887.

Dat het boze het ware vervalst, omdat dit het ware heenleidt tot het boze, en toepast op het boze, n. 8094, 8149. Het ware wordt vervalst geheten, wanneer het is toegepast op het boze door bevestigingen, n. 8062. Dat het vervalste ware is tegen het ware en het goede, n. 8062. Verder over de vervalsingen van het ware, n. 7318, 7319, 10648.

172. *Over het Profane en de Ontwijding, waarover boven n. 169, in de Leer.* Dat de Ontwijding is een vermenging van het goede en het boze, voorts van het ware en het valse bij den mens, n. 6348. Dat de goede en ware dingen ontwijden, of de heilige dingen der Kerk en des Woords, niet anderen kunnen dan zij die eerst dezelve erkennen, ze geloven, en meer nog als zij dienvolgens leven, en daarna van het geloof terugtreden, die dingen niet geloven, en voor zich en de wereld leven, n. 593, 1008, 1010, 1059, 3398, 3399, 3898, 4289, 4601, 8394, 10287. Dat hij die in de knapen jaren de ware dingen gelooft, en daarna niet gelooft, lichtelijk ontwijdt; doch dat hij die de ware dingen bij zich daarna bevestigt, en daarna dezelve loochent, zwaar ontwijdt, n. 6959, 6963, 6971. Dat ook ontwijden degenen die de ware dingen geloven en boos leven; voorts die niet de ware dingen geloven, en heilig leven, n. 8882. Dat de mens, als hij na de boetedoening des harten tot de vorige boze dingen terugglijdt, ontwijdt, en dat dan zijn latere staat erger is dan de vorige, n. 8394. Dat zij die in de Christelijke Wereld de heilige dingen des Woords bezoedelen door onreine denkingen en gesprekken, ontwijden, n. 4050, 5390. Dat er verscheidene geslachten van ontwijdingen zijn, n. 10287.

Dat diegenen de heilige dingen niet kunnen ontwijden, die dezelve niet hebben erkend, te minder zij die ze niet weten, n. 1008, 1010, 1059, 9188, 10287. Dat zij die binnen de Kerk zijn, de heilige dingen kunnen ontwijden, niet echter zij die buiten de Kerk zijn, n. 2051. Dat de Natiën die buiten de Kerk zijn, en niet het Woord hebben, niet kunnen ontwijden, n. 1327, 1328, 2051, 9021. Dat ook niet de Joden de innerlijke heilige dingen des Woords en der Kerk kunnen ontwijden, omdat zij die niet erkennen, n. 6963. Dat derhalve aan de Joden ook niet waren ontdekt de innerlijke ware dingen, omdat zij, als ze ontdekt en erkend waren, dezelve zouden hebben ontwijdt, n. 3398,

3479, 6963. De ontwijding wordt verstaan onder des Heren woorden, boven in n. 169 aangevoerd, namelijk: *“Wanneer de onreine geest is uitgegaan van den mens, doorwandelt hij dorre plaatsen, zoekende rust, maar vindt niet; dan zegt hij: Ik zal wederkeren in mijn huis vanwaar ik ben uitgegaan; en wanneer hij komt en hetzelfde ledig bevindt, en met bezemen geveegd, en versiert voor hemzelf, dan gaat hij heen en voegt aan zich toe zeven andere geesten erger dan hijzelf, en ingegaan zijnde wonen zij aldaar, en de latere dingen van den mens worden erger dan de eerste dingen”*, Matth. XII: 43, 44, 45: daaronder dat de onreine geest uitgaat van den mens, wordt verstaan de boetedoening van hem die in het boze is; daaronder dat hij dorre plaatsen doorwandelt, en niet rust vindt, wordt verstaan dat het leven van het goede voor hem zodanig is; onder het huis waarin hij, omdat hij het ledig en voor zich versiert bevindt, wordt verstaan de mens zelf en zijn wil, dat die zonder het goede is; onder de zeven geesten die hij aan zich toevoegt, en met wie hij terugkeert, wordt verstaan het boze verbonden met het goede; onder zijn staat dan erger dan de vorige, wordt de ontwijding verstaan; deze zin is de inwendige zin dezer woorden, want de Heer heeft door overeenstemmingen gesproken. Iets eenders wordt verstaan onder des Heren woorden tot hem dien Hij genezen heeft in het badwater Bethesda: *“Zie, gij zijt gezond geworden; zondig niet meer opdat u niet iets geschiede dat erger is dan eerder”*, Joh. v: 14. Voorts onder deze woorden: *“Hij heeft hun ogen verblind, en hun harten verhard, opdat zij niet zien met de ogen, en verstaan met het hart, en zij zich bekeren en Ik hen geneze”*, Joh. XII: 40; zich bekeren en genezen worden, is ontwijden, hetgeen geschiedt wanneer de ware en de goede dingen worden erkend, en daarna verworpen; aldus zou het geweest zijn indien de Joden zich hadden bekeerd en genezen waren, zoals boven is gezegd.

Dat het lot der ontwijders in het andere leven het allerergste is, aangezien het goede en het ware, die zij erkend hebben, blijven, en eveneens het boze en het valse, en omdat zij samenkleven, geschiedt een verscheuring van het leven, n. 571, 582, 6348. Dat er derhalve door den Heer de grootste voorzorg wordt getroffen dat er geen ontwijding geschiedt, n. 2426, 10287. Dat de mens daarom wordt afgehouden van de erkenning en het geloof, als hij niet tot het einde des levens daarin kan volstandig blijven [*permanere*], n. 3398, 3402. Dat derhalve de mens veeleer wordt gehouden in onwetendheid, en in een uitwendigen eredienst, n. 301, 302, 303, 1327, 1328. Dat ook de Heer de ware en de goede dingen die de mens door erkenning opneemt, in diens innerlijke dingen wegbergt, n. 6595.

Dat de innerlijke ware dingen, opdat zij niet worden ontwijd, niet eerder worden onthuld dan wanneer de Kerk aan haar einde is, n. 3398, 3399. Weswege de Heer toenmaals in de wereld is gekomen, en de innerlijke ware dingen heeft geopend, toen de Kerk volslagen verwoest was, n. 3398; men zie de dingen welke dienaangaande in het Werkje over het Laatste Gericht en Babylonië vernietigd, n. 73, 74, zijn aangevoerd.

Dat met Babel in het Woord wordt aangeduid de Ontwijding van het goede, en met Chaldea de Ontwijding van het ware, n. 1182, 1283, 1295, 1304, 1306, 1307, 1308, 1321, 1322, 1326. Dat met de verboden graden, of de schandelijke echtbreuken, waarover in het Woord, die Ontwijdingen overeenstemmen, n. 6348. Dat de Ontwijding is uitgebeeld door het eten van bloed in de Israëlietische en Joodse Kerk, weswege dit zo streng verboden was, n. 1003.

Over de Wederverwekking

173. Wie niet het geestelijk leven aanneemt, dat is, wie niet van nieuws aan [*e novo*] wordt verwekt uit den Heer, kan niet in den Hemel komen; hetgeen de Heer leert bij Johannes: “ *Voorwaar, voorwaar, zeg ik u, tenzij dat iemand opnieuw [denuo] wordt verwekt [generaturj, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien*”, III: 3.

174. De mens wordt uit de ouders niet geboren in het geestelijk leven, maar in het natuurlijk leven: het geestelijk Leven is God liefhebben boven alle dingen, en den naaste liefhebben zoals zichzelf, en dit volgens de geboden des geloofs die de Heer in het Woord heeft geleerd: het natuurlijk Leven echter is zich en de wereld liefhebben méér dan den naaste, ja zelfs méér dan God Zelf.

175. Ieder mens wordt geboren in de boze dingen der liefde van zich en van de wereld uit zijn ouders: al het boze dat door gewoonte als het ware een natuur heeft aangetrokken, wordt afgeleid in het kroost; aldus opeenvolgend uit de ouders, uit de grootouders, en uit de overgrootouders in een lange reeks achterwaarts; daarvandaan wordt de afleiding van het boze zó groot, dat het al des levens van des mensen eigene niets dan het boze is. Dit aanhoudend afgeleide wordt niet gebroken en veranderd dan door het leven des geloofs en der naasten: liefde uit den Heer.

176. Wat de mens vanuit de overerving trekt, tot dit neigt hij aanhoudend, en in dit verglijdt hij: vandaar bevestigt hijzelf bij zich dat boze, en eveneens voegt hij daarenboven nog tal van dingen vanuit zich toe. Deze boze dingen zijn geheel en al in strijd met het geestelijk leven, zij vernietigen dat; weswege de mens, als hij niet uit den Heer het nieuwe leven aanneemt, zijnde het geestelijk leven, aldus als hij niet van nieuws aan wordt ontvangen, van nieuws aan geboren, en van nieuws aan opgevoed, dat is, van nieuws aan geschapen, verdoemd is, want niets anders wil hij, en vandaar niets anders denkt hij, dan hetgeen van hemzelf en van de wereld is, eender als zij doen in de hel.

177. Niemand kan worden wederverwekt tenzij hij zulke dingen weet die van het nieuwe leven zijn, dat is, die van het geestelijk leven zijn: de dingen die van het nieuwe leven zijn, of die van het geestelijk leven zijn, zijn de ware dingen die geloofd moeten worden en de goede dingen die gedaan moeten worden; gene zijn des geloofs, deze der naastenliefde. Deze dingen kan niemand weten vanuit zich, want de mens vat niet dan alleen die dingen welke zich aan zijn zinnen hebben voorgedaan; vanuit die heeft hij zich een schijnsel verworven, dat het natuurlijk schijnsel wordt genoemd, vanuit hetwelk hij niet iets anders

ziet dan de dingen die van de wereld en die van hemzelf zijn, niet echter de dingen die des Hemels en die Gods zijn; deze dingen zal hij aanleren vanuit de onthulling. Zoals, dat de Heer, Die uit het eeuwige God is, in de wereld is gekomen om het menselijk Geslacht te zaligen; dat Hijzelf alle mogendheid [*potestas*] heeft in den Hemel en op aarde; dat het al des geloofs en het al der naastenliefde, aldus al het ware en goede is uit Hem; dat de Hemel is en dat de Hel is; dat de mens zal leven tot in het eeuwige, indien hij wel heeft gehandeld in den Hemel, indien boos in de hel.

178. Deze en meerdere dingen zijn des geloofs, welke de mens die moet worden wederverwekt, dient te weten, want hij die dezelve weet, kan ze denken, daarna ze willen, en ten slotte ze doen, en zo het nieuwe leven hebben. Zo kan hij die niet weet dat de Heer is de Zaligmaker van het menselijk Geslacht, geen geloof in Hem hebben, Hem niet liefhebben, en aldus niet het goede doen terwille van Hem: wie niet weet dat al het Goede is uit Hem, kan niet denken dat zijn heil is uit Hem, te minder kan hij willen dat het zo is, aldus kan hij niet leven uit Hem: wie niet weet dat de hel is en dat de hemel is, noch dat het eeuwige leven is, die kan zelfs niet denken over het leven des hemels, noch zich aanplooiën om hetzelfde te ontvangen: eveneens in de overige dingen.

179. Iedereen heeft een Inwendigen mens en een Uitwendigen mens; de Inwendige is hij die de geestelijke mens wordt genoemd, en de Uitwendige hij die de natuurlijke wordt genoemd: de een en de ander moet worden wederverwekt opdat de mens wederverwekt zij. Bij den mens die niet is wederverwekt, heerst de Uitwendige of natuurlijke mens, en dient de Inwendige; doch bij den Mens die is wederverwekt, heerst de Inwendige of geestelijke mens, en dient de Uitwendige: daaruit blijkt, dat bij den mens van de geboorte af de orde des levens omgekeerd is, namelijk dat heersen moest wat dient, en dat dienen moest wat heerst: die orde moet worden omgekeerd opdat de mens kan worden gezaligd: en deze omkering kan geenszins geschieden dan door de wederverwekking uit den Heer.

180. Wat het is dat de Inwendige mens heerst en de Uitwendige dient, en omgekeerd, zal worden toegelicht hiermede: als de mens al het goede stelt in genot, in gewin, en in trots, en een verkwikkelijke vindt in haat en wraak, en innerlijk in zich naar redenen zoekt die bevestigen, dan heerst de Uitwendige mens en dient de Inwendige. Wanneer echter de mens het goede en verkwikkelijke doorvat in wèl, oprecht en gerecht te denken en te willen, en uiterlijk in eender te spreken en te doen, dan heerst de Inwendige mens en dient de Uitwendige.

181. De Inwendige mens wordt het eerst wederverwekt uit den Heer, en daarna de Uitwendige, en deze door gene: de Inwendige mens immers wordt wederverwekt door de dingen te denken die des geloofs en der naastenliefde zijn, de Uitwendige echter door het leven dienvolgens. Dit wordt verstaan onder des Heren woorden: “*Tenzij iemand verwekt zal zijn geweest vanuit water en geest, hij kan niet inschrijden in het Koninkrijk Gods*”, Joh. III: 5: Water in den geestelijken zin is het ware des geloofs, en geest is het leven dienvolgens.

182. De mens die is wederverwekt, is ten aanzien van zijn Inwendigen mens in den Hemel, en daar een Engel met de Engelen, onder wie hij ook na den dood komt; deze kan dan het leven des hemels leven, den Heer liefhebben, den naaste liefhebben, het ware verstaan, het goede smaken [of daarin wijs zijn, *sapere*], en het gezegende daaruit doorvatten.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

183. *Wat de Wederverwekking, en waarom zij geschiedt.* Dat heden ten dage slechts weinig wordt geweten over de wederverwekking, de oorzaken, n. 3761, 4136, 5398. Dat de mens wordt geboren in boze dingen van elk geslacht, en dat hij vandaar ten aanzien van zijn Eigene krachtens geboorte niets dan het boze is, n. 210, 215, 731, 874, 875, 876, 987, 1047, 2307, 2308, 3518, 3701, 3812, 8480, 8549, 8550, 8552, 10283, 10284, 10286, 10731. Dat het ERFELIJKE des mensen niets dan het boze is, zie de Verzamelde dingen boven in deze Leer, n. 83. Dat ook het EIGENE des mensen niets dan het boze is, daar n. 82, n. Dat de mens vanuit zich, voor zoveel vanuit het Erfelijke en het Eigene, erger is dan de Brute dieren, n. 637, 3175. Dat hij derhalve aanhoudend vanuit zich tot de Hel schouwt, n. 694, 8480. Weswege de mens, als hij werd geleid vanuit zijn Eigene, geenszins zou kunnen worden gezaligd, n. 10731.

Dat het natuurlijke Leven des mensen in strijd is met het geestelijk Leven, n. 3913, 3928. Dat het goede hetwelk de mens doet vanuit zich of vanuit het eigene, het goede niet is, omdat hij het doet terwille van zich en terwille van de wereld, n. 8480. Dat het Eigene des mensen moet worden verwijderd, opdat de Heer en de Hemel aanwezig kunnen zijn, n. 1023, 1044. Dat het Eigene des mensen daadwerkelijk wordt verwijderd wanneer de mens uit den Heer wordt wederverwekt, n. 9334, 9335, 9336, 9452, 9454, 9938. Dat derhalve de mens van nieuws aan geschapen, dat is, wederverwekt moet worden, n. 8548, 8549, 9452, 9937. Dat met den mens scheppen in het Woord wordt aangeduid hem wederverwekken, n. 16, 88, 10634.

Dat de mens door de wederverwekking wordt verbonden met den Heer, n. 2004, 9338. Dat hij ook wordt vergezelschaft met de Engelen in den Hemel, n. 2474. Dat de mens niet eerder in den Hemel komt, dan wanneer hij in den staat is dat hij geleid wordt uit den Heer door het goede, hetgeen geschiedt wanneer hij is wederverwekt, n. 8516, 8539, 8722, 9139, 9832, 10367. Dat bij den mens die niet is wederverwekt, de Uitwendige of natuurlijke mens heerst, en de Inwendige dient, n. 3167, 8743. Aldus dat de staat des levens van den mens een omgekeerde is van geboorte aan, en dat die derhalve te enen male moet worden omgekeerd, opdat de mens gezaligd kan worden, n. 6507, 8552 8553 9258. Dat het einddoel der wederverwekking is, dat de Inwendige of geestelijke mens heerse, en de Uitwendige of natuurlijke mens diene, n. 911, 913. Dat dit ook zo geschiedt, nadat de mens is wederverwekt, n. 5128, 5651, 8743. Aangezien na de wederverwekking niet langer de Liefde van zich en van de wereld regeert, maar de Liefde tot den Heer en jegens den naaste regeert,

aldus de Heer en niet de mens, n. 8856, 8857. Dat daaruit blijkt, dat de mens, als hij niet wordt wederverwekt, niet gezaligd kan worden, n. 5480, 8548, 8772, 10156.

Dat de Wederverwekking het vlak is ter vervolmaking van diens leven tot in het eeuwige, n. 9334. Dat ook de wederverwekte mens wordt vervolmaakt tot in het eeuwige, n. 6648, 10048. Hoedanig de wederverwekte mens en de niet-wederverwekte mens is, n. 977, 986, 10156.

184. *Wie wordt wederverwekt.* Dat de mens niet eerder kan worden wederverwekt, tenzij hij is onderricht in de ware dingen des geloofs en de goede dingen der naastenliefde, n. 677, 679, 711, 8635, 8638, 8639, 8640, 10729. Dat zij die alleen in de ware dingen zijn, en niet in het goede, niet kunnen worden wederverwekt, n. 6567, 8725. Dat niemand wordt wederverwekt, tenzij hij met naastenliefde is begiftigd, n. 989. Dat niet kunnen worden wederverwekt dan alleen zij die een geweten hebben, n. 2689, 5470. Dat een ieder wordt wederverwekt volgens het vermogen van op te nemen het goede der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste door de ware dingen des geloofs vanuit de leer der Kerk, die vanuit het Woord is, n. 2967, 2975. Wie verder kunnen worden wederverwekt, en wie het niet kunnen, n. 2689. Dat zij die het leven des geloofs en der naastenliefde leven, en in de wereld niet worden wederverwekt, in het andere leven kunnen worden wederverwekt, n. 989, 2490.

185. *Dat de Wederverwekking uit den Allenen Heer is.* Dat de Allene Heer den mens wederverwekt, en in het geheel niet de mens, noch de Engel, n. 10067. Dat de Wederverwekking van den mens is het beeld der Verheerlijking des Heren, dat is, dat zoals de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt, aldus de Heer den mens dien Hij wederverwekt, geestelijk maakt, n. 3043, 3138, 3212, 3296, 3490, 4402, 5688, 10057, 10076. Dat de Heer den gansen mens wil hebben, dien Hij wederverwekt, en niet een gedeelte, n. 6138.

186. *Meer over de Wederverwekking.* Dat de mens wordt wederverwekt door de ware dingen des geloofs, en door het leven dienvolgens, n. 1904, 2046, 9088, 9959, 10028. Dat dit wordt verstaan onder des Heren woorden: “*Tenzij de mens wordt verwekt door water en geest, hij kan niet inschrijven in het Koninkrijk Gods*”, Joh. III: 5; met het water wordt het ware des geloofs aangeduid, en met den geest het leven dienvolgens, n. 10240. Dat met het water in het Woord het ware des geloofs wordt aangeduid, n. 2702, 3058, 5668, 8568, 10238. Dat ook de geestelijke zuivering, zijnde van de boze en de valse dingen, geschiedt door de ware dingen des geloofs, n. 2799, 5954, 7044, 7918, 9088, 10229, 10237. Dat de Ware dingen, wanneer de mens wordt

wederverwekt, aan het goede worden ingezaaid en ingeplant, opdat zij des levens worden, n. 880, 2189, 2574, 2697. Hoedanig de Ware dingen zullen zijn, opdat zij aan het goede kunnen worden ingeplant, n. 8725. Dat het ware wordt ingewijd in en verbonden met het goede, en het goede met het ware wederkerig, in de wederverwekking, n. 5365, 8516. Hoe de inwijding en de wederkerige verbinding geschiedt, n. 3155, 10067. Dat het Ware aan het Goede wordt ingeplant, wanneer het des wils wordt, aangezien het dan der liefde wordt, n. 10367.

Dat het twee staten zijn van den mens die wordt wederverwekt, de eerste wanneer hij wordt geleid door het ware tot het goede, de tweede wanneer hij vanuit het goede handelt, en vanuit het oede het ware ziet n. 7992, 7993, 8505, 8506, 8510, 8512, 8516, 8643, 8648, 8658, 8685, 8690, 8701, 8772, 9227, 9230, 9274, 9736, 10048, 10057, 10060, 10076. Hoedanig de staat van den mens, wanneer het ware op de eerste plaats is, en het goede op de tweede, n. 3610. Daaruit blijkt, dat de mens wanneer hij wordt wederverwekt, vanuit het ware tot het goede schouwt, maar wanneer hij wederverwekt is, vanuit het goede het ware schouwt, n. 6247. Aldus dat als het ware een omkering geschiedt, namelijk hierin dat des mensen staat wordt omgekeerd, n. 6507.

Maar men moet weten, dat het daarmede aldus is gesteld, dat, wanneer de mens wordt wederverwekt, het ware op de eerste plaats en het goede op de tweede is niet daadwerkelijk, maar slechts schijnbaar, doch dat, wanneer de mens is wederverwekt, het goede op de eerste plaats is, en het ware op de tweede daadwerkelijk en doorvatbaar, n. 3324, 3325, 3330, 3336, 3494, 3539, 3548, 3556, 3563, 3570, 3576, 3603, 3701, 4243, 4245, 4247, 4337, 4925, 4926, 4928, 4930, 4977, 5351, 6256, 6269, 6273, 8516, 10110. Aldus dat het goede het eerste en het laatste der wederverwekking is, n. 9337. Omdat het ware op de eerste plaats schijnt te zijn, en het goede op de tweede wanneer de mens wordt wederverwekt, of, wat hetzelfde is, wanneer de mens Kerk wordt, dat vanwege dien schijn door de Ouden is geredetwist, of het ware des geloofs dan wel het goede der naastenliefde het eerstverwekte [*primogenitum*] der Kerk is, n. 367, 2435. Dat het goede der naastenliefde het eerstverwekte der Kerk is daadwerkelijk, doch het ware des geloofs slechts schijnbaar, n. 3325, 3494, 4925, 4926, 4928, 4930, 8042, 8080. Dat ook met het (en den) eerstverwekte in het Woord het eerste der Kerk wordt aangeduid, hebbende de prioriteit en de superioriteit, n. 3325. Dat derhalve de Heer de Eerstverwekte wordt geheten, omdat in Hem en uit Hem al het goede der liefde, der naastenliefde, en des geloofs is, n. 3325.

Dat niet moet worden teruggegaan uit een lateren staat, die er is wanneer uit het goede het ware wordt geschouwd, tot een vorigen staat, die er is wanneer uit het ware het goede wordt geschouwd; de oorzaken, n. 2454, 3650 tot 3655, 5895, 5897, 7857, 7923, 8505, 8506, 8510, 8512, 8516, 9274, 10184: ontvouwd worden daar des Heren woorden: “*Wie dan in het veld is, kere niet weder achterwaarts om zijn bekleedselen weg te nemen*”, Matth. xxiv: 18; voorts: “*Al wie dan in het veld is, kere niet weder in de dingen die achter hem zijn; gedenkt der echtgenote van Loth*”, Lukas xvii: 31, 32, want die dingen worden met deze woorden aangeduid.

Het proces van de wederverwekking des mensen, hoe zij geschiedt, wordt beschreven, n. 1555, 2343, 2490, 2657, 2979, 3057, 3286, 3310, 3316, 3332, 3470, 3701, 4353, 5113, 5126, 5270, 5280, 5342. 6717, 8772, 8773, 9043, 9103, 10021, 10057, 10367. Dat de verborgenheden der wederverwekking ontelbaar zijn, aangezien de wederverwekking aanhoudt door het ganse leven des mensen heen, n. 2679, 3179, 3584, 3665, 3690, 3701, 4377, 4551, 4552, 5122, 5126, 5398, 5912, 6751, 9103, 9258, 9296, 9297, 9334. Dat nauwelijks iets vanuit die verborgenheden de erkenning en de doorvatting van den mens bereikt, n. 3179, 9336: dat dit het is, wat wordt verstaan onder des Heren woorden: “*De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat; aldus is een ieder die geboren is vanuit den geest*”, Joh. iii: 8. Over het Proces der wederverwekking van den mens der geestelijke Kerk, n. 2675, 2678, 2679, 2682. En over het Proces der wederverwekking van den mens der hemelse Kerk, en welk verschil, n. 5113, 10124.

Dat het met den mens die wordt wederverwekt, eender is gesteld als met een klein kind, dat eerst leert spreken, daarna denken, daarop wèl leven, totdat alle dingen spontaan zoals uit zich vloeien, n. 3203, 9296, 9297. Aldus dat hij die wordt wederverwekt, eerst wordt geleid door den Heer zoals een klein kind, daarna zoals een knaap, en daarop zoals een volwassene, n. 3665, 3690, 4377, 4378, 4379, 6751. Dat de mens, wanneer hij wordt wederverwekt door den Heer, eerst in den staat der uitwendige onschuld is, zijnde de staat zijner kindsheid; daarna wordt hij geleidelijk voortgeleid tot den staat der inwendige onschuld, zijnde de staat zijner wijsheid, n. 9334, 9335, 10021, 10210. Wat en hoedanig de onschuld der kindsheid, en wat en hoedanig de onschuld der wijsheid, n. 1616, 2305, 2306, 3494, 4563, 4797, 5608, 9301, 10021. Vergelijking van des mensen wederverwekking met de ontvangenis en de formering van het embryo in de baarmoeder, n. 3570, 4931, 9258. Dat derhalve de verwekkingen en de geboorten in het Woord betekenen de geestelijke verwekkingen en geboorten, dat is, de dingen die der wederverwekking zijn,

n. 613, 1145, 1255, 2020, 2584, 3860, 3868, 4070, 4668, 6239, 10204. Des mensen wederverwekking toegelicht door de uitspruitingen in het Plantenrijk, n. 5115, 5116 Des mensen wederverwekking uitgebeeld in den regenboog, n. 1042, 1043, 1053.

Dat de ene en de andere mens, zowel de Inwendige of geestelijke, als de Uitwendige of natuurlijke, moet worden wederverwekt, en wel de een door den ander, n. 3868, 3870, 3872, 3876, 3877, 3882. Dat de Inwendige mens eerder wordt wederverwekt dan de Uitwendige, aangezien de Inwendige is in het licht des Hemels, en de Uitwendige in het licht der wereld. n. 3321, 3325, 3469, 3493, 4353, 8746, 9325. Dat de Uitwendige of natuurlijke mens wordt wederverwekt door den Inwendigen of geestelijken, n. 3286, 3288, 3321. Dat de mens niet is wederverwekt, voordat de Uitwendige of Natuurlijke mens van hem is wederverwekt, n. 8742 tot 8747, 9043, 9046, 9061, 9325. 9334. Dat als niet de Natuurlijke mens wordt wederverwekt, de Geestelijke wordt gesloten, n. 6299. En dat hij ten aanzien van de ware en de goede dingen des geloofs en der liefde als het ware blind is, n. 3493, 3969, 4353, 4588. Wanneer de Natuurlijke mens is wederverwekt, dat dan de ganse mens is wederverwekt, n. 7442, 7443. Dat dit wordt aangeduid met de wassing van de voeten der discipelen, en met deze woorden des Heren: *“Wie gewassen is, heeft niet van node dan dat hij ten aanzien van de voeten wordt gewassen, en hij is gans en al rein”*, Joh. XIII: 9, 10, n. 10243; dat de Wassing in het Woord de geestelijke wassing betekent, zijnde de zuivering van de boze en valse dingen, n. 3147, 10237, 10241; en dat de Voeten betekenen de dingen die van den Natuurlijken mens zijn, n. 2162, 3761, 3986, 4280, 4938 tot 4952; aldus dat de voeten wassen is den natuurlijken mens zuiveren, n. 3147, 10241.

Hoe de Natuurlijke mens wordt wederverwekt, n. 3502, 3508, 3509, 3518, 3573, 3576, 3579, 3616, 3762, 3786, 5373, 5647, 5650, 5651, 5660. Hoedanig de Natuurlijke mens is wanneer hij is wederverwekt, en hoedanig wanneer hij niet is wederverwekt, n. 8744, 8745. Dat voor zoveel als de Natuurlijke mens niet strijdt met den Geestelijken, de mens is wederverwekt, n. 3286. Wanneer de mens is wederverwekt, dat dan de Natuurlijke mens de geestelijke dingen doorvat door invloed, n. 5651.

Dat het Zinlijke, zijnde het laatste van den Natuurlijken mens, heden ten dage niet wordt wederverwekt, maar dat de mens daaruit wordt verheven, n. 7442. Dat zij die worden wederverwekt, worden verheven uit de zinlijke dingen daadwerkelijk in het licht des Hemels, n. 6183, 6454. Wie en hoedanig de zinlijke mens is, zie men boven in de Verzamelde plaatsen, n. 50.

Dat de mens wordt wederverwekt door den invloed in de erkentnissen van het goede en het ware die hij heeft, n. 4096, 4097, 4364. Dat de mens, wanneer hij wordt wederverwekt, wordt binnengeleid door bemiddelende goede en ware dingen in de echte goede en ware dingen, en dat daarna de bemiddelende goede en ware dingen worden achtergelaten, en de echte in de plaats ervan opvolgen, n. 3665, 3686, 3690, 3974, 4063, 4067, 4145, 6384, 9382. Dat dan een andere orde wordt ingevoerd tussen de ware en de goede dingen, n. 4250, 4251, 9931, 10303. Dat zij worden geschikt volgens de einddoelen, n. 4104: Aldus volgens de nutten van het geestelijk leven, n. 9297. Dat zij die worden wederverwekt, verscheidene staten ondergaan, en steeds innerlijker in den Hemel worden voortgeleid, aldus dichter tot den Heer, n. 6645. Dat de wederverwekte is in de orde des Hemels, n. 8512: dat zijn Inwendige is geopend tot den Hemel, n. 8512, 8513. Dat de mens door de wederverwekking in het engelijk inzicht komt, doch dat dit in zijn innerlijke dingen weggeborgen schuilt, zolang hij in de wereld leeft, maar dat het wordt geopend in het andere leven, en dat hij dan een eendere wijsheid heeft hoedanig de Engelen hebben, n. 2494, 8747. De staat van hen die worden wederverwekt, ten aanzien van de verlichting, n. 2697, 2701, 2704. Dat de mens door de wederverwekking een nieuw verstand aanneemt, n. 2657. Hoe het is gesteld met de vruchtmaking van het goede en de vermenigvuldiging van het ware bij hen die worden wederverwekt, n. 984. Dat de ware dingen vanuit het goede bij den wederverwekte als het ware een ster maken door opeenvolgende afleidingen, en zich rondomheen aanhoudend vermenigvuldigen, n. 5912. Dat de ware dingen vanuit het goede bij den wederverwekte geschikt zijn in die orde, dat de echte ware dingen van het goede, vanuit welke als ouders de overige dingen voortgaan, in het midden zijn, en daarna in orde volgen zoals bloedverwanten en aanverwanten, tot aan de laatste toe, alwaar het duistere is, n. 4129, 4551, 4552, 5134, 5270. Dat de ware dingen vanuit het goede bij den wederverwekte geschikt zijn in den vorm des Hemels, n. 3316, 3470, 3584, 4302, 5704, 5709, 6028, 6690, 9931, 10303; en in het Werk over den Hemel en de Hel, in het Artikel *over den Vorm des Hemels, volgens welken de vergezelschappingen en de vergemeenschappingen aldaar*, n. 200 tot 212: en *over de Wijsheid der Engelen des Hemels*, n. 265 tot 275.

Dat bij den Wederverwekte een overeenstemming is tussen de geestelijke en de natuurlijke dingen, n. 2850. Dat de orde des levens volslagen omgekeerd is bij den Wederverwekte, n. 3332, 5159, 8995. Dat de wederverwekte mens gans en al nieuw is ten aanzien van den geest, n. 3212. Dat de Wederverwekte ten aanzien van de uitwendige dingen eender aan den niet-Wederverwekte

verschijnt, niet echter ten aanzien van de inwendige dingen, n. 5159. Dat het geestelijk goede, zijnde vanuit de aandoening der liefde van het goede, het goede willen en doen, niet is van den mens dan alleen door de wederverwekking, n. 4538. Dat de ware dingen, met welke aandoening zij binnengaan, ook worden gereproduceerd, n. 5893. Dat de ware dingen voor zoveel als zij worden gevrijwaard van des mensen eigene, worden verbonden met het goede, en het geestelijk leven aannemen, n. 3607, 3610. Dat de ware dingen voor zoveel leven hebben als de boze dingen vanuit de liefde van zich en van de wereld verwijderd worden, n. 3610.

Dat de eerste aandoening van het ware bij den mens die wordt wederverwekt, niet zuiver is, maar dat zij allengs wordt gezuiverd, n. 3089, 8413. Dat de boze en de valse dingen bij den mens die wordt wederverwekt, langzaam worden verwijderd, en niet snel, n. 9334, 9335. Dat de boze en de valse dingen die den mens eigen zijn, nochtans aanblijven, en dat zij slechts door de wederverwekking worden verwijderd, n. 865, 868, 887, 929, 1581, 2406, 4564, 8206, 8393, 8988, 9014, 9333 tot 3936, 9445, 9447, 9448, 9451 tot 9454, 9938, 10057, 10060. Dat de mens nooit zò kan worden wederverwekt, dat hij volmaakt kan worden geheten, n. 894, 5122, 6648. Dat de boze geesten den wederverwekte niet durven aanvallen, n. 1695. Dat zij die de rechtvaardigmaking geloven in de Kerk, slechts weinig weten aangaande de Wederverwekking, n. 5398.

Dat de mens het vrije moet hebben om wederverwekt te kunnen worden, n. 1937, 1947, 2876, 2881, 3145, 3146, 3158, 4031, 8700. Dat de mens in het hemels Vrije wordt binnengeleid door de wederverwekking, n. 2874, 2875, 2882, 2892. Dat er geen verbinding van het goede en het ware bestaat door de gedwongene, aldus geen wederverwekking, n. 2875, 2881, 4031, 8700. De overige dingen aangaande het Vrije omtrent de Wederverwekking, zie men boven in de Leer, waar over het Vrije wordt gehandeld.

Dat hij die wordt wederverwekt, noodzakelijk Verzoeking heeft te ondergaan, n. 3696, 8403. Aangezien de Verzoeking geschiedt terwille van de verbinding van het goede en het ware, voorts terwille van de verbinding van den Inwendigen en den Uitwendigen mens, n. 4248, 4272, 5773.

Over de Verzoeking

187. Alleen zij die worden wederverwekt, ondergaan geestelijke Verzoeking; want geestelijke Verzoeking is smarten des gemoeds bij hen die in goede en ware dingen zijn, over hen gebracht door de boze geesten; als dezen de boze dingen die bij genen zijn, opwekken, ontstaat Angst, welke der Verzoeking is: de mens weet niet vanwaar die komt, omdat hij dezen oorsprong niet weet.

188. Er zijn immers bij ieder mens boze geesten en goede geesten; de boze geesten zijn in diens boze dingen, en de goede geesten in diens goede dingen: wanneer de boze geesten nabij komen, leiden zij diens boze dingen uit, en de goede geesten anderzijds diens goede dingen; vandaar botsing en strijd, waarvandaan den mens een innerlijke angst gewordt, welke de Verzoeking is. Daaruit blijkt, dat de Verzoeking worden binnengeleid uit de hel, en niet vanuit den hemel; hetgeen ook uit het geloof der Kerk is, zijnde dat de Heer niemand verzoekt.

189. Er zijn eveneens innerlijke angsten bij hen die niet in de goede en ware dingen zijn, maar het zijn natuurlijke angsten, niet echter geestelijke: zij worden daaraan onderkend, dat de natuurlijke angsten tot voorwerp hebben de wereldlijke dingen, maar de geestelijke angsten de hemelse dingen.

190. In de Verzoeking gaat het om de heerschappij van het goede over het boze, of van het boze over het goede; het boze dat heersen wil, is in den natuurlijken of uitwendigen mens, en het goede in den geestelijken of inwendigen; als het boze overwint, dan heerst de natuurlijke mens; als het goede overwint, dan heerst de geestelijke mens.

191. Die gevechten geschieden door de ware dingen des geloofs die vanuit het Woord zijn; vanuit die zal de mens strijden tegen de boze en de valse dingen; als hij vanuit andere dan vanuit die strijdt, overwint hij niet, omdat in de andere niet de Heer is. Omdat de strijd geschiedt door de ware dingen des geloofs, wordt daarom de mens niet eerder in dien strijd toegelaten, dan wanneer hij in de erkenningen van het ware en het goede is, en vandaar enig geestelijk leven heeft aangenomen; weswege die gevechten niet eerder bij den mens ontstaan dan wanneer hij op volwassen leeftijd isgekomen.

192. Als de mens bezwijkt, wordt zijn staat na de verzoeking erger dan zijn staat tevoren, aangezien het boze dan voor zich de macht heeft verkregen over het goede, en het valse over het ware.

193. Aangezien heden ten dage het geloof zeldzaam is omdat er geen naastenliefde is, de Kerk immers is aan haar einde, daarom worden weinigen

heden in enige geestelijke verzoeken toegelaten: vandaar is het, dat nauwelijks wordt geweten, wat zij zijn en tot wat zij bevorderlijk zijn.

194. De Verzoeken leiden daartoe heerschappij voor het goede te verkrijgen over het boze, en voor het ware over het valse; voorts om de ware dingen te bevestigen, en om die te verbinden met de goede dingen, en tevens om de boze dingen en vandaar de valse dingen uiteen te slaan; zij leiden ook daartoe den inwendigen geestelijken mens te openen, en aan hem den natuurlijken te onderwerpen; voorts eveneens om de liefden van zich en van de wereld te breken, en om de begerigheden die daaruit zijn te beteugelen. Zijn die dingen geschied, dan wordt den mens verlichting en doorvatting wat het ware en het goede is, en wat het valse en het boze; vandaar wordt den mens inzicht en wijsheid, welke daarna dagelijks groeien.

195. De Allene Heer strijdt voor den mens in de verzoeken; indien de mens niet gelooft dat de Heer alleen strijdt voor hem en overwint voor hem, dan ondergaat hij slechts uitwendige verzoeking, welke voor hem niet bevorderlijk is.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

196. Voordat in samenvatting wordt aangegeven, wat in de Hemelse Verborgenheden over de Verzoeken is geschreven, moet iets dienaangaande vooraf gezegd worden, opdat men klaarder wete waarvandaan zij zijn. De Verzoeking wordt geestelijk geheten, wanneer van binnen in den mens worden aangevallen de Ware dingen des geloofs, welke de mens van harte gelooft, en volgens welke te leven zijn liefde is, vooral wanneer het goede der liefde wordt aangevallen, in dewelke hij het geestelijke leven stelt. Die aanvechtingen geschieden op verschillende wijzen, door invloed van ergernissen in de denkingen en eveneens in den wil, tegen de ware en de goede dingen; voorts door een aanhoudend opduiken van en herinneren aan de boze dingen die de mens gedaan heeft, en de valse dingen die hij gedacht heeft, aldus door een overstroming van zulke dingen; en tegelijk dan door een schijnbare onderschepping van de innerlijke dingen des gemoeds, en zo van de vergemeenschapping met de Hemel, waardoor het van hem wordt weggenomen te denken vanuit zijn geloof, en te willen vanuit zijn liefde: deze dingen geschieden door de boze geesten die bij den mens zijn; en wanneer zij geschieden, verschijnen zij onder gedaante van innerlijke angsten, en gewetenssmarten, aangezien zulke dingen het geestelijk leven des menschen aandoen en kwellen, terwijl de mens gelooft dat dit niet is uit boze geesten, maar vanuit hemzelf in de innerlijke dingen; dat de mens niet weet dat die dingen zijn vanuit boze geesten, is oorzaak hiervan, dat hij niet weet dat er geesten zijn bij hem, boze in zijn boze dingen, en goede in zijn goede dingen, en dat zij zijn in zijn denkingen en aandoeningen. Die Verzoeken zijn de zwaarste, wanneer zij verbonden zijn met aan het lichaam toegebrachte pijnen, en te meer wanneer zij lang aanhouden en verzwaren, en de Goddelijke Barmhartigheid wordt afgesmeekt, en er nochtans geen bevrijding is; daarvandaan de wanhoop, die het einde is. Hier moeten eerst enige dingen worden aangevoerd vanuit DE HEMELSE VERBORGENHEDEN over de Geesten bij den mens, omdat uit hen de Verzoeken zijn: Dat bij ieder mens geesten en engelen zijn, no. 697, 5846 tot 5866. Dat zij zijn in diens denkingen en aandoeningen, no. 2888, 5846, 5848. Dat als de geesten en de engelen werden weggenomen, de menschen niet zouden kunnen leven, n. 2887, 5849, 5854, 5993, 6321: Omdat de mens door geesten en engelen vergemeenschapping en verbinding met de geestelijke Wereld heeft, zonder welke de mens geen leven zou hebben, n. 697, 2796, 2886, 2887, 4047, 4048, 5846 tot 5866, 5976 tot 5993. Dat de geesten bij den mens worden verwisseld volgens diens aandoeningen,

welke der liefde zijn, n. 5851. Dat geesten uit de hel zijn in de eigen liefden van den mens, n. 5852, 5979 tot 5993. Dat de geesten binnengaan in alle dingen van des mensen geheugen, n. 5853, 5857, 5859, 5860, 6192, 6193, 6198, 6199. Dat de Engelen in de einddoelen zijn, vanuit welke en terwille van welke de mens aldus en niet anders denkt, wil, handelt, n. 1317, 1645, 5845. Dat de mens niet aan de geesten verschijnt, zoals ook niet de geesten aan den mens, n. 5862. Vandaar dat de geesten niets kunnen zien van wat in onze zonnewereld is door den mens, n. 1880. Dat de mens, hoewel geesten en engelen bij hem zijn in zijn denkingen en aandoeningen, nochtans in het vrije is van denken, willen, en handelen, n. 5982, 6477, 8209, 8307, 10777. En bovendien in het Werk over den Hemel en de Hel, waar gehandeld wordt over de Verbinding van den Hemel met het Menselijk geslacht, n. 291 tot 302.

197. *De Verzoeking, waarvandaan en hoedanig.* Dat de Verzoeking ontstaat uit de boze geesten die bij den mens zijn, en ergernissen binnenwerpen tegen de goede en de ware dingen die de mens liefheeft en gelooft, en eveneens de boze dingen opwekken die hij heeft gedaan, en de valse dingen die hij heeft gedacht, n. 741, 751, 761, 3927, 4307, 4572, 5036, 6657, 8960. Dat de boze geesten dan alle list en boosaardigheid gebruiken, n. 6666. Dat de mens die in verzoeking is, naast de hel is, n. 8131. Dat in de Verzoeking twee krachten werken, een kracht uit den Heer uit het innerlijke, en een kracht uit de hel uit het uiterlijke, en dat de mens in het midden is, n. 8168.

Dat in de verzoeking de regerende liefde van den mens wordt bestreden, n. 847, 4274. Dat de boze geesten alleen die dingen aanvallen die van des mensen geloof en liefde zijn, aldus die welke zijn van zijn geestelijk leven, en daarom gaat het dan om zijn eeuwig leven, n. 1820; de staat der verzoeking vergeleken met den staat des mensen onder rovers, n. 5246. Dat in de verzoeking Engelen uit den Heer den mens houden in de ware en goede dingen die bij hem zijn, de boze geesten echter in de valse en boze dingen die bij hem zijn; vandaar botsing en strijd, n. 4249.

Dat de Verzoeking een strijd is tusschen den Inwendigen of geestelijken mens en tusschen den Uitwendigen of natuurlijken, n. 2183, 4256. Aldus tusschen de verkwikkelijke dingen van den Inwendigen en den Uitwendigen mens, welke aan elkander zijn tegenovergesteld, n. 3928, 8351. Dat zij ontstaat vanwege de onenigheid tusschen die verkwikkelijken, n. 3928. Aldus dat het gaat om de heerschappij van den een over den ander, n. 3928, 8961.

Dat niemand verzocht kan worden, tenzij hij is in de erkenning van het ware en het goede, en in de aandoening ervan, aangezien er anders geen strijd is; er is immers niet een geestelijke agerende tegen het natuurlijke, aldus geen

strijd over de heerschappij, n. 3928, 4299. Dat diegene verzocht wordt die enig geestelijk leven heeft verworven, n. 8963. Dat Verzoeken bestaan bij hen die een geweten hebben, aldus die in de geestelijke liefde zijn; zwaardere echter bij hen die doorvatting hebben, aldus die in de hemelse liefde zijn, n. 1668, 8963. Dat dode mensen, dat is, zij die niet in het geloof en in de liefde tot God en in de liefde jegens den naaste zijn, niet worden toegelaten in Verzoeken, daar zij zouden bezwijken, n. 270, 4274, 4299, 8964, 8968. Dat derhalve weinigen heden ten dage in geestelijke Verzoeken worden toegelaten, n. 8965. Maar dat genen angsten hebben om verschillende oorzaken in de wereld, die er waren, die er zijn, en die er zullen zijn, welke oorzaken plegen gepaard te gaan met wankelmoedigheid van den animus en machteloosheid van het lichaam, hetgeen niet de angsten der verzoeken zijn, n. 762, 8164. Dat geestelijke Verzoeken verbonden plegen te zijn met pijnen des lichaams, en niet verbonden, n. 8164. Dat de staat der verzoeken onrein en vuil is, omdat boze en valse dingen worden binnengeworpen, en eveneens twijfels over de goede en ware dingen, n. 5246. Voorts omdat er in de verzoeken zijn verontwaardigingen, smarten van den animus, en meerdere niet-goede aandoeningen, n. 1917, 6829. Dat er ook is duisternis en twijfel over het einde, n. 1820, 6829. En eveneens over de Goddelijke Voorzienigheid en de verhooring, aangezien in de verzoeken de gebeden niet zo worden verhoord, als buiten die, n. 8179. En omdat het den mens, wanneer hij in de verzoeking is, toeschijnt in de verdoemenis te zijn, n. 6097. De oorzaak dat het zo is, is deze dat de mens helder de dingen voelt die in den Uitwendigen mens geschieden, aldus de dingen die de boze geesten binnenwerpen en oproepen, volgens welke dingen ook de mens aangaande zijn staat denkt, niet echter de dingen voelt die in den Inwendigen mens geschieden, aldus de dingen die door de Engelen uit den Heer invloeien, vanuit welke dingen hij derhalve ook niet over zijn staat kan oordelen, n. 10236, 10240.

Dat de Verzoeken meestal worden voortgeleid tot de wanhoop toe, zijnde het laatste ervan, n. 1787, 2694, 5279, 5180, 6144, 7147, 7155, 7166, 8165, 8567. De oorzaken, n. 2694. Dat in de verzoeking zelf ook wanhopingen zijn, maar dat zij uitloopen in de gemene, n. 8567. Dat de mens in de wanhoop bittere dingen spreekt, maar dat door den Heer daarop niet wordt gelet, n. 8165. Dat er na afloop van de verzoeking eerst een schommeling is tussen het ware en het valse, n. 848, 857. Maar dat daarna het ware opblinkt, en het sereen en blij wordt, n. 3696, 4572, 6829, 8367, 8370.

Dat zij die worden wederverwekt, niet eenmaal maar meermalen verzoeken ondergaan, aangezien meerdere boze en valse dingen verwijderd moeten

worden, n. 8403. Dat zij die enig geestelijk leven hebben aangenomen, als zij in de wereld niet verzoeken ondergingen, in het andere leven verzoeken ondergaan, n. 7122. Hoe de verzoeken geschieden in het andere leven, en waar, n. 537, 538, 539, 699, 1106 tot 1113, 1122, 2694, 4728, 4940 tot 4951, 6119, 6928, 090, 7122, 7127, 7186, 7317, 7474, 7502, 7541, 7542, 7545, 7768, 990, 9331, 9763. Over den staat van verlichting dergenen die vanuit de verzoeking komen, en tot den Hemel worden verheven, en over de opneming van hen daar, n. 2699, 2701, 2704.

De Verzoeking door gebrek aan het ware, en het verlangen van het ware dan, hoedanig, n. 2682, 8352. De Verzoeking van kleine kinderen in het andere leven, waardoor zij leren de boze dingen te weerstaan, hoedanig, n. 2294. Het onderscheid tussen verzoeken, bestoken, en verwoesting, hoedanig, n. 7474.

198. *Verzoeken, hoe en wanneer.* Dat de geestelijke gevechten vooral geschieden door ware dingen des geloofs, n. 8962. Dat het ware het eerste van den strijd is, n. 1685. Dat de mensen der geestelijke Kerk worden verzocht ten aanzien van de ware dingen des geloofs, en daarom is er voor hen strijd door de ware dingen; doch dat de mensen der hemelse Kerk worden verzocht ten aanzien van de goede dingen der liefde, en daarom is er voor hen strijd door de goede dingen, n. 1668, 8963. Dat zij die van de geestelijke Kerk zijn, meestal niet strijden vanuit echte ware dingen, maar vanuit die waarvan zij geloven dat zij waar zijn vanuit het leerstellige hunner Kerk; welk leerstellige nochtans zodanig moet zijn, dat het verbonden kan worden met het goede, n. 6765.

Dat hij die wordt wederverwekt, verzoeken heeft te ondergaan, en dat hij zonder die niet kan worden wederverwekt, n. 5036, 8403. En dat Verzoeken derhalve noodzakelijk zijn, n. 7090. Dat de mens die wordt wederverwekt, dan in verzoeken komt, wanneer het boze tracht te heersen over het goede, en de natuurlijke mens over den geestelijken, n. 6657, 8961. En dat hij in dezelve komt, wanneer het goede de eerste rol moet spelen, n. 4248, 4249, 4256, 8962, 8963. Dat zij die worden wederverwekt, eerst in een staat van kalmte worden gebracht, daarna in verzoeken, en dat zij daarop in den staat der kalmte des vredes terugkeren, hetgeen het einde is, n. 3696.

199. *Verzoeken, wat goeds zij uitwerken.* Wat de Verzoeken uitwerken, kort samengevat, n. 1692, 1717, 1740, 6144, 8958 tot 8969. Dat door verzoeken de heerschappij wordt verkregen voor den geestelijken of inwendigen mens over den natuurlijken of uitwendigen, bijgevolg voor het goede over het boze, en voor het ware over het valse, aangezien in den geestelijken mens

het goede is, want zonder hem is het er niet, en in den natuurlijken mens het boze, n. 8961. Aangezien de verzoeking een strijd daartussen is, gaat het vandaar om de heerschappij, namelijk of de geestelijke mens haar heeft over den natuurlijken, bijgevolg het goede over het boze, of andersom, bijgevolg of de Heer haar heeft over den mens, dan wel de hel, n. 1923, 3928. Dat de Uitwendige of natuurlijke mens door de verzoeken ware dingen opneemt, overeenstemmende met de aandoening ervan in den Inwendigen of geestelijken mens, n. 3321, 3928. Dat de Inwendige geestelijke mens door de verzoeken wordt geopend, en verbonden met den Uitwendigen, zodat de mens ten aanzien van den een en den ander verheven kan worden, en tot den Heer schouwen, n. 10685. De oorzaak dat de Inwendige geestelijke mens door de verzoeken zowel geopend als verbonden wordt met den Uitwendigen, is omdat de Heer van het innerlijke uit handelt, en invloeit van daar in den Uitwendigen, en de boze dingen daar verwijderd en onderjukt, en met dezelve hem onderjukt en aan den Inwendigen onderordent, n. 10685.

Dat de verzoeken zijn terwille van de verbinding van het goede en het ware, en terwille van de verstrooiing van de valse dingen klevende aan de ware en de goede dingen, n. 4572. Aldus dat door de verzoeken het goede met de ware dingen wordt verbonden, n. 2272. Dat de opnemende vaten van het ware door de verzoeken worden verzacht, en aantrekken den staat van het goede op te nemen, n. 3318. Dat de ware en de goede dingen door de verzoeken worden bevestigd en ingeplant, aldus de dingen die des geloofs en der naastenliefde zijn, n. 8351, 8924, 8966, 8967. En dat de boze en de valse dingen worden verwijderd, en zo plaats wordt gegeven aan de goede en ware dingen, n. 7122. Dat door de verzoeken worden verbroken de liefden van zich en van de wereld, vanuit welke alle boze en valse dingen zijn, n. 5356. En dat zo de mens wordt vernederd, n. 8966, 8967. Dat de boze en de valse dingen door de verzoeken worden bedwongen, afgescheiden, en verwijderd, maar niet opgeheven, n. 868. Dat door de verzoeken de lichamelijke dingen, en de begerigheden ervan, worden bedwongen, n. 857, 868. Dat de mens door die verzoeken leert wat het goede en het ware is, ook krachtens de betrekking tot de tegengestelde dingen, zijnde de boze en de valse dingen, n. 5356. Dat hij ook leert, dat bij hem niets dan het boze is, en dat al het goede hetwelk bij hem is, uit den Heer is, en vanuit Zijn Barmhartigheid, n. 2334.

Dat wanneer de mens in de verzoeken overwint, de boze geesten worden beroofd van de macht om verder tegen hem te ageren, n. 1695, 1717. Dat de Hellen tegen hen die verzoeken hebben geleden en hebben overwonnen, niet durven opstaan, n. 2183, 8273.

Dat er na de verzoeken in waarin de mens overwint, vreugde is opkomende vanuit de verbinding van het goede en het ware, hoewel de mens niet weet, dat de vreugde dan daarvandaan is, n. 4572, 6829. Dat er dan verlichting is van het ware dat des geloofs is, en doorvatting van het goede dat der liefde is, n. 8367, 8370. Dat hij vandaar inzicht en wijsheid heeft, n. 8966, 8967. Dat de ware dingen na de verzoeken onmetelijk groeien, n. 6663. En dat het goede de eerste rol speelt, of op de eerste plaats is, en het ware op de tweede, n. 5773. En dat de mens ten aanzien van den Inwendigen geestelijken mens in engellijke gezelschappen wordt binnengelaten, aldus in den Hemel, n. 6611. Dat de ware met de goede dingen, voordat de mens verzoeken ondergaat, bij hem in orde worden geschikt door den Heer, opdat hij weerstand kan bieden aan de boze en de valse dingen die bij hem uit de hel zijn, en worden opgewekt, n. 8131. Dat de Heer in de verzoeken voorziet in het goede in plaats van dat de helse geesten het boze bedoelen, n. 6574. Dat de Heer de ware dingen met de goede dingen na de verzoeken in een nieuwe orde opstelt, en in een hemelsen vorm schikt, n. 10685. Dat de innerlijke dingen van den geestelijken mens zijn geschikt in een hemelsen vorm, die men in het Werk over den Hemel en de Hel, en daar in het Artikel over den Vorm des Hemels, volgens welken de vergezelschappingen en de vergemeenschappingen daar zijn, n. 200 en 212.

Dat zij die in de Verzoeken bezwijken, in de verdoemenis komen, omdat de boze en valse dingen overwinnen, en de natuurlijke mens over den geestelijken, en daarna heerst, en dat dan de latere staat erger wordt dan de vorige, n. 8165, 8169, 8961.

200. *Dat de Heer strijdt voor den mens in de verzoeken.* Dat de Heer alleen bij den mens in de verzoeken strijdt, en de mens in het geheel niet vanuit zich, n. 1692, 8172, 8175, 8176, 8273. Dat de mens geenszins vanuit zich kan strijden tegen de boze en de valse dingen, omdat zulks zou zijn tegen alle hellen, die niemand kan bedwingen en overwinnen dan de Allene Heer, n. 1692. Dat de Hellen strijden tegen den mens, en de Heer voor den mens, n. 8159. Dat de mens strijdt vanuit de ware en goede dingen, aldus vanuit de erkentissen en de aandoeningen ervan, die bij hem zijn, maar dat niet de mens, maar de Heer strijdt door dezelve, n. 1661. Dat de mens in de verzoeken meent dat de Heer afwezig is, omdat de gebeden alsdan niet zó worden verhoord als buiten de verzoeken, maar dat de Heer nochtans dan meer aanwezig is, n. 840. Dat de mens in de verzoeken als het ware vanuit zich moet strijden, en niet de handen laten zakken, en niet onmiddellijke hulp verwachten, maar dat hij nochtans zal geloven dat het uit den Heer is, n. 1712, 8179, 8969. Dat

de mens anders niet het hemels eigene kan ontvangen, n. 1937, 1947, 2882, 2883, 2891. Hoedanig dit eigene is, dat het niet is des mensen, maar des Heren bij hem, n. 1937, 1947, 2882, 2883, 2891, 8497.

Dat de Verzoeking niet bevorderlijk is, noch iets van het goede inbrengt, als de mens niet gelooft, tot na de verzoeken toe, dat de Heer heeft gestreden en overwonnen voor hem, n. 8969. Dat zij die verdienste stellen in de werken, niet kunnen strijden tegen de boze dingen, omdat zij strijden vanuit het eigene, en den Heer niet toelaten te strijden voor hen, n. 9978. Dat bezwaarlijk gezaligd kunnen worden degenen die geloven dat zij door de verzoeken den Hemel hebben verdiend, n. 2273.

Dat de Heer niet verzoekt, maar bevrijdt, en het goede binnenleidt, n. 2768. Dat de Verzoeken verschijnen alsof uit het Goddelijke, terwijl zij het toch niet zijn, n. 4299. Hoe het wordt verstaan in het Gebed des Heren “Leid ons niet in verzoeken”, uit ondervinding, n. 1875. Dat de Heer in de verzoeken niet samentreft door toe te laten, volgens de idee die de mens heeft aangaande de toelating, n. 2768. Dat in elke Verzoeking het vrije is, hoewel het niet zo schijnt, maar dat dit vrije is innerlijk bij den mens uit den Heer, en dat hij derhalve strijdt en wil overwinnen, en niet overwonnen worden, hetgeen hij zonder het vrije niet zou doen, n. 1937, 1947, 2881. Dat de Heer door de aandoening van het ware en het goede, aan den Inwendigen mens ingeprent, dit doet, zonder dat de mens het weet, n. 5044. Want elk vrije is der aandoening of der liefde, en volgens het hoedanige ervan, n. 2870, 3158, 8987, 8990, 9585, 9591.

201. *Over de Verzoeken des Heren.* Dat de Heer meer dan allen de zwaarste en de afgrijselijkste Verzoeken heeft uitgehouden, welke slechts weinig zijn beschreven in den zin der letter des Woords, maar grotelijks in den inwendigen zin, n. 1663, 1668, 1787, 2776, 2786, 2795, 2814, 9528. Dat de Heer vanuit de Goddelijke Liefde jegens het ganse menselijke Geslacht heeft gestreden, n. 1690, 1691, 1812, 1813, 1820. Dat des Heren Liefde geweest is het heil van het menselijk Geslacht, n. 1820. Dat de Heer vanuit eigen macht heeft gestreden, n. 1692, 1813, 9937. Dat de Heer door de verzoeken en de overwinningen vanuit eigen macht de Gerechtigheid en de Verdienste is geworden Alleen, n. 1813, 2025, 2026, 2027, 9715, 9809, 10019. Dat de Heer door de Verzoeken heeft verenigd het Goddelijke Zelf, hetwelk Hij had in Zich vanuit ontvangenis, met Zijn Menselijke, en dit heeft Goddelijk gemaakt; zoals Hij den mens door de verzoeken geestelijk maakt, n. 1725, 1729, 1733, 1737, 3318, 3381, 3382, 4286. Dat des Heren verzoeken ook ten slotte de wanhoop hebben gehad, n. 1787. Dat de Heer door de in

Zich toegelaten Verzoeking en de Hellen heeft onderjukt, en daar en in de Hemelen alle dingen in de orde heeft hersteld, en tegelijk Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, n. 1737, 4287, 9315, 9528, 9937. Dat de Heer alleen tegen alle Hellen heeft gestreden, n. 8273. Dat Hij vandaar in Zich de verzoeking heeft toegelaten, n. 2816, 4295.

Dat de Heer niet heeft kunnen verzocht worden ten aanzien van het Goddelijke, aangezien de hellen het Goddelijke niet kunnen aanvallen; dat Hij derhalve het Menselijke vanuit de moeder heeft aangenomen, een zodanige dat verzocht kon worden, n. 1414, 1444, 1573, 5041, 5157, 7193, 9315. Dat Hij door de Verzoeking en de Overwinning al het erfelijke vanuit de moeder heeft uitgedreven, en het Menselijke vanuit haar heeft afgelegd, totdat Hij tenslotte niet langer haar zoon was, n. 2159, 2574, 2649, 3036, 10830. Dat Jehovah, Die in Hem vanuit ontvangenis was, in de verzoeking als afwezig scheen, n. 1815. Dat dit de staat Zijner vernedering is geweest, n. 1785, 1999, 2159, 6866. Dat de laatste Verzoeking en Overwinning van Hem is geweest in Gethsemane en aan het Kruis, waardoor Hij ten volle de Hellen heeft onderjukt en Zijn Menselijke Goddelijk gemaakt, n. 2776, 2803, 2813, 2814, 10655, 10659, 10828.

Dat brood niet eten en water niet drinken 40 dagen lang, betekent den volledigen staat der verzoeking, n. 10686. Dat Veertig Jaren, Maanden of Dagen den staat der Verzoeking ten volle van aanvang tot einde beteken; en dat die staat wordt aangeduid met den duur van den Vloed 40 dagen; met het verblijf van Mozes op den Berg Sinai 40 dagen; met het verblijf van de zonen Israëls in de woestijn 40 jaren; en met de Verzoeking des Heren in de woestijn 40 dagen, n. 730, 862, 2272, 2273, 8098.

Over den Doop

202. De Doop is ingesteld tot een teken dat de mens is van de Kerk, en ter gedachtenis dat hij moet worden wederverwekt: de Wassing immers van den Doop is niet iets anders dan een geestelijke Wassing, zijnde de Wederverwekking.

203. Alle Wederverwekking geschiedt uit den Heer door de ware dingen des geloofs, en door het leven dienvolgens; derhalve betuigt de Doop dat de mens is van de Kerk, en dat hij kan worden wederverwekt; want in de Kerk wordt de Heer erkend Die wederverwekt, en daar is het Woord, waar de ware dingen des geloofs zijn waardoor de Wederverwekking is.

204. Dit leert de Heer bij Johannes: *“Tenzij iemand zal zijn verwekt vanuit water en geest, hij kan niet inschrijden in het Koninkrijk Gods”*, III: 5; het water in den geestelijken zin is het ware des geloofs vanuit het Woord, de geest is het leven dienvolgens, en verwekt worden is vanuit dezelve wederverwekt worden.

205. Omdat een elk die wordt wederverwekt ook verzoekingën ondergaat, zijnde geestelijke gevechten tegen de boze en valse dingen, worden derhalve met de wateren van den Doop ook die aangeduid.

206. Omdat de Doop is tot een teken en tot een gedachtenis van die dingen, kan derhalve de mens worden gedoopt als klein kind, en indien niet dan, zo kan hij het als volwassene.

207. Laten dus zij die gedoopt zijn, weten, dat de Doop zelf niet geeft geloof, noch heil, maar dat hij betuigt dat zij het geloof mogen aannemen, en dat zij gezaligd zullen worden, indien zij worden wederverwekt.

208. Daaruit kan vaststaan, wat wordt verstaan onder des Heren woorden bij Markus: *“Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn geweest, zal gezaligd worden; wie echter niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden”*, XVI: 16; wie geloofd zal hebben, is wie den Heer erkent, en opneemt de Goddelijke Ware dingen uit Hem door het Woord; wie gedoopt zal zijn geweest, is wie door die dingen uit den Heer wordt wederverwekt.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

209. Dat de Doop betekent de Wederverwekking uit den Heer door de ware dingen des geloofs vanuit het Woord, n. 4255, 5120, 9088, 10239, 10386, 10387, 10388, 10392. Dat de Doop is tot een teken dat de mens is van de Kerk, waar de Heer wordt erkend uit Wien de wederverwekking is, en waar het Woord is vanuit hetwelk de ware dingen des geloofs zijn waardoor de wederverwekking is, n. 10386, 10387, 10388. Dat de Doop niet geeft geloof, noch heil, maar dat hij betuigt dat degenen het zullen opnemen die worden wederverwekt, n. 10391.

Dat de Wassingen in de Oude Kerken, en in de Israëlietische Kerk hebben uitgebeeld en vandaar aangeduid de reinigingen van de boze en de valse dingen, n. 3147, 9088, 10237, 10239. Dat de Wassingen der klederen hebben aangeduid de zuivering des verstands van de valse dingen, n. 5954. Dat de Wassing der voeten heeft aangeduid de zuivering van den natuurlijke mens, n. 3147, 10241. Ontvouwd wordt wat wordt aangeduid met de wassing van de voeten der Discipelen door den Heer, n. 10243.

Dat de wateren de ware dingen des geloofs betekenen, n. 28, 2702, 3058, 5668, 8568, 10238. Dat de bron en de put der levende wateren betekenen de ware dingen des geloofs uit den Heer, aldus het Woord, n. 3424. Dat Brood en water betekenen alle goede dingen der liefde en alle ware dingen des geloofs, n. 4976, 9323. Dat de geest betekent het leven van het ware, of het leven des geloofs, n. 5222, 9281, 9818. Wat geest en vlees; dat de geest betekent het leven uit den Heer, en het vlees het leven uit den mens, n. 10283; Daaruit blijkt, wat wordt aangeduid met deze woorden des Heren: *“Tenzij iemand zal zijn verwekt geweest vanuit water en geest, hij kan niet inschrijven in het Koninkrijk Gods”*, namelijk dat als iemand niet zal zijn wederverwekt door de ware dingen des geloofs en door het leven dienvolgens, hij niet kan worden gezaligd, n. 10240. Dat alle wederverwekking geschiedt door de ware dingen des geloofs, en door het leven dienvolgens, n. 1904, 2046, 9088, 9959, 10028. Dat de totale Wassing, welke geschiedde door de onderdompeling in de wateren van den Jordaan, heeft betekend de Wederverwekking zelf, eender als de Doop, n. 9088, 10239. Wat hebben betekend de wateren van den Jordaan, en wat de Jordaan, n. 1585, 4255.

Dat de vloed en de overstroming der wateren betekenen de verzoeken, n. 660, 705, 739, 756, 790, 5725, 6853. Eender de Doop, n. 5120, 10389. Hoe de Doop vanuit den Hemel is uitgebeeld, n. 2299.

Over het Heilig Avondmaal

210. Het Heilig Avondmaal is door den Heer ingesteld opdat er door hetzelfde verbinding zij van de Kerk met den Hemel, aldus met den Heer; derhalve is dit het heiligste van den Eredienst.

211. Maar hoe door hetzelfde de verbinding geschiedt, vatten degenen niet die niet iets weten aangaande den inwendigen of geestelijken zin des Woords, want die denken niet buiten den uitwendigen zin, zijnde de zin der letter. Vanuit den inwendigen of geestelijken zin des Woords wordt het geweten wat betekent het Lichaam en het Bloed, en wat het Brood en de Wijn, voorts wat de Nuttiging [*Manducatio*, letterlijk: het kauwen].

212. In dien zin is het Lichaam of het Vlees des Heren het Goede der liefde, eender het Brood; en het Bloed des Heren is het Goede des geloofs, eender de Wijn; en de Nuttiging is de toeëigening en de verbinding. De Engelen die bij den mens zijn wanneer hij het Sacrament des Avondmaals waarneemt, verstaan die dingen niet anders; zij doorvatten immers alle dingen geestelijk; vandaar is het, dat het heilige der liefde en het heilige des geloofs dan invloeit uit de Engelen bij den mens, aldus door den Hemel uit den Heer; vandaar de verbinding.

213. Uit deze dingen blijkt, dat de mens wanneer hij het Brood neemt, dat het Lichaam is, verbonden wordt met den Heer door het goede der liefde tot Hem uit Hem; en dat hij, wanneer hij den Wijn neemt, die het Bloed is, verbonden wordt met den Heer door het goede des geloofs in Hem uit Hem. Maar men moet weten, dat de verbinding met den Heer door het Sacrament des Avondmaals geschiedt alleen bij hen die in het goede der liefde tot en des geloofs in den Heer uit den Heer zijn: bij dezen is er door het Heilig Avondmaal verbinding; bij de overigen is er tegenwoordigheid en niet verbinding.

214. Bovendien sluit het Heilig Avondmaal in en vat het samen den gehelen Goddelijken Eredienst ingesteld in de Israëlietische Kerk; de brandoffers immers en de slachtoffers, waarin de Eredienst dier Kerk voornamelijk bestond, werden met één woord geheten Brood: vandaar ook is het Heilig Avondmaal het complement ervan.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

Omdat men niet kan weten wat het Heilig Avondmaal behelst, tenzij men weet wat de afzonderlijke dingen daar betekenen, want die stemmen overeen met de Geestelijke dingen, moet derhalve worden aangevoerd wat betkent het Lichaam en het Vlees, wat het Brood, wat de Wijn, wat Eten en Drinken; voorts aangaande de Slachtoffers, waarin de Eredienst der Israëlietische Kerk voornamelijk bestond, dat die Brood worden geheten.

215. OVER HET AVONDMAAL. Dat de Middagmalen en de Avondmalen de vergezelschapping door de liefde hebben betekend, n. 3596, 3832, 4745, 5161, 7996. Dat het Paas-Avondmaal de Vergezelschapping in den Hemel heeft betekend, n. 7836, 7997, 8001. Dat het Feest der ongezuurde dingen of het Paasfeest de Bevrijding uit de verdoemenis door den Heer heeft betekend, n. 7093, 7867, 9286 tot 9292, 10655: In den binnensten zin de gedachtenis aan de verheerlijking van het Menselijke des Heren, aangezien daarvandaan de Bevrijding is, n. 10655.

216. OVER HET LICHAAM EN HET VLEES. Dat het Vlees betekent het Goddelijk Goede Zijner Goddelijke Liefde, zijnde van Zijn Goddelijk Menselijke, n. 3813, 7850, 9127, 10283. Eender het Lichaam, n. 2343, 3735, 6135. Dat het Vlees in het algemeen betekent het Willijke, aldus het Eigene des merasen, hetwelk in zich beschouwd het boze is, maar dat het, levend gemaakt uit den Heer, het goede betekent, n. 148, 149, 780, 999, 3813, 8409, 10283. Dat vandaan Vlees in het Woord is de ganse mens en de gehele mens, n. 574, 1050, 10283.

Gezegd wordt hier en in de volgende dingen dat zij betekenen, ter oorzaak hiervan, dat zij overeenstemmen; al wat immers overeenstemt, dit betekent dat, n. 2179, 2896, 2987, 2989, 3002, 3225. Dat het Woord door louter Overeenstemmingen is samengescreven, en dat daarvandaan zen inwendige of geestelijke zin is, die zonder de wetenschap der overeenstemmingen niet kan worden geweten wat hij is, en nauwelijks dat hij is, n. 3131, 3472 tot 3485, 8615, 10687. Dat er lerhal ve door het Woord verbinding is van den Hemel met den mens der Kerk, n. 10687. Meer hierover zie men in het Werk over DEN HEMEL EN DE HEL, n. 303 tot 310, waar gehandeld wordt over de Verbinding van den Hemel met den mens der Kerk door het Woord.

217. OVER HET BLOED. Dat het Bloed des Heren betekent het Goddelijk Ware voortgaande uit het Goddelijk Goede Zijner Goddelijke Liefde, n. 4735, 6978, 7317, 7326, 7846, 7850, 7877, 9127, 9393, 10026, 10033, 10152, 10210. Dat het Bloed gesprenkeld op het Altaar rondom en aan het fundament heeft

aangeduid de vereniging [*unitio*] van het Goddelijk Ware en het Goddelijk Goede in den Heer, n. 10047. Dat het bloed der druiven betekent het Ware des geloofs vanuit het goede der naastenliefde, n. 6378. Dat de Druif en de Tros betekent het geestelijk goede, zijnde het goede der naastenliefde, n. 5117. Dat bloed vergieten is het Goddelijk Ware geweld aandoen, n. 374, 1005, 4735, 5476, 9127. Wat daarmee wordt aangeduid dat vanuit de zijde des Heren uitging bloed en water, n. 9127. Wat daarmee dat de Heer den mens heeft verlost door Zijn bloed, n. 10152.

218. OVER HET BROOD. Dat het Brood, waar het den Heer betreft, betekent het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde des Heren, en het wederkerige van den mens die eet, n. 2165, 2177, 3478, 3735, 3813, 4211, 4217, 4735, 4976, 9323, 9545. Dat het Brood behelst en betekent alle Spijs in het algemeen, n. 2165, 6118. Dat de Spijs betekent al wat des mensen geestelijk leven voedt, n. 4976, 5147, 5915, 6277, 8418. Aldus het Brood alle hemelse en geestelijke spijs, n. 276, 680, 2165, 2177, 3478, 6118, 8410. Zo al wat uitgaat vanuit den mond Gods, volgens des Heren woorden, Matth. iv: 4, n. 681. Dat Brood in het algemeen betekent het goede der liefde, n. 2165, 2177, 10686: eender de Tarwe, waaruit het Brood is, n. 3941, 7605. Dat waar in het Woord gezegd wordt Brood en Water, wordt aangeduid het goede der liefde en het ware des geloofs, n. 9323. Dat Brood Breken een uitbeeldende is geweest voor de onderlinge liefde in de Oude Kerken, n. 5405. Dat de geestelijke Spijs is Wetenschap, Inzicht en Wijsheid, aldus het Goede en het Ware, omdat vanuit deze gene zijn, n. 3114, 4459, 4792, 5147, 5293, 5340, 5342, 5410, 5426, 5576, 5582, 5588, 5655, 8562, 9003: En omdat zij het gemoed voeden, n. 4459, 5293, 5576, 6277, 8418. Dat, het onderhoud door Spijs, is de geestelijke Voeding, en de invloed van het goede en het ware uit den Heer, n. 4976, 5915, 6277.

Dat de Broden op de Tafel in den Tabernakel hebben aangeduid het Goddelijk Goede der Goddelijke Liefde des Heren, n. 3478, 9545. Dat de Spijsoffers [*Minchae*] in de Slachtoffers, welke Koeken en Vladen waren, den Eredienst vanuit het goede der liefde hebben aangeduid, n. 4581, 10079, 10137. Wat de verschillende Spijsoffers in het bijzonder hebben aangeduid, n. 7978, 9992, 9993, 9994, 10079.

Dat de Ouden, wanneer zij Brood zeiden, alle Spijs in het algemeen verstonden, zie men in Gen. XLIII: 16, 31; Exod. XVIII: 12; Richt. XIII: 15, 16; 1 Sam. XIV: 28, 29; Hfdst. XX: 24, 27; 2 Sam. IX: 7, 10; 1 Kon. IV: 22, 23; 2 Kon. XXV: 29.

219. OVER DEN WIJN. Dat de Wijn, waar het den Heer betreft, betekent het Goddelijk Ware voortgaande vanuit Zijn Goddelijk Goede, iets eenders

als het Bloed, n. 1071, 1798, 6377. Dat de Wijn in het algemeen betekent het goede der naastenliefde, n. 6377. Dat de Most betekent het Ware vanuit het goede in den Natuurlijken mens, n. 3580. Dat de Wijn is geheten bloed der druiven, n. 6378. Dat de Wijngaard betekent de Kerk ten aanzien van het ware, n. 9139, 3220. Dat het Plengoffer in de Slachtoffers, hetwelk wijn was, heeft betekend het geestelijk goede, zijnde het heilig ware, n. 1072. Dat de Heer Alleen Heilig is, vandaar dat al het Heilige is uit Hem, n. 9229, 9680, 10359, 10360. Dat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer, datgene is wat in het Woord wordt genoemd het Heilige, n. 6788, 8302, 9229, 9820, 10361.

OVER ETEN EN DRINKEN. Dat Eten betekent toegeëigend en verbonden worden door de liefde en de naastenliefde, n. 2187, 2343, 3168, 3513, 5643. Dat het vandaar betekent vergezelschap worden, n. 8001. Dat Eten [*Edere*] wordt gezegd van de toeëigening en verbinding van het goede, en Drinken van de toeëigening en verbinding van het ware, n. 3168, 3513, 3832, 9412. Wat betekent sameneten [*comedere*] en drinken in het Koninkrijk des Heren, n. 3832. Vandaar is het, dat honger hebben en dorsten, in het Woord betekent vanuit aandoening het goede en het ware verlangen, n. 4958, 10227.

Dat de Engelen de dingen die nu gezegd zijn, niet anders verstaan dan volgens den inwendigen of geestelijken zin, omdat zij in de geestelijke Wereld zijn, n. 10521. Dat vandaar het Heilige vanuit den Hemel invloeit bij de mensen der Kerk, wanneer zij heilig het Sacrament van het Avondmaal waarnemen, n. 6789. En dat er vandaar verbinding des Heren is, n. 3464, 3735, 5915, 10519, 10521, 10522.

221. OVER DE SLACHTOFFERS. Dat de Brandoffers en de Slachtoffers hebben betekend alle dingen van den Eredienst vanuit het goede der liefde en de ware dingen des geloofs, n. 923, 6905, 8680, 8936, 10042. Dat de Brandoffers en de Slachtoffers hebben betekend de Goddelijke Hemelse dingen, zijnde de inwendige dingen der Kerk vanuit welke de Eredienst is, n. 2180, 2805, 2807, 2830, 3519. Met een verscheidenheid en een verschil volgens de verschillende dingen van den Eredienst, n. 2805, 6905, 8936. Dat er derhalve meerdere geslachten van Slachtoffers zijn geweest, en verschillende Processen ervan, en eveneens verschillende beesten, waarover n. 2830, 9391, 9990. Dat het verschillende dingen zijn, die zij in het algemeen hebben aangeduid, kan vaststaan uit de afzonderlijke dingen door den inwendigen zin ontwikkeld, n. 10042. Wat de Beesten die geofferd werden, in het bijzonder hebben betekend, n. 10042. Dat in de Rituële dingen en de dingen der Processen der Slachtoffers Verborgenheden des Hemels zijn bevat, n. 10057. Dat zij in

het algemeen bevatten de Verborgenheden van de Verheerlijking van het Menselijke des Heren; en in den betrekkelijken zin de verborgenheden van de Wederverwekking en de zuivering des mensen van de boze en de valse dingen, weswege zij waren voor verschillende zonden, schulden, en zuiveringen, n. 9990, 10022, 10042, 10053, 10057. Wat daarmede werd aangeduid dat zij de hand legden op de beesten die werden geofferd, n. 10023. Wat daarmede dat bij de Brandoffers de lagere dingen der geslachte beesten werden gelegd op de hogere dingen ervan, n. 10051. Wat met de Spijsoffers, die dan ook werden verbrand, n. 10079. Wat met het Plengoffer, n. 4581, 10137. Wat met het Zout, dat ook werd gebezigd, n. 10300. Wat met het Altaar, en alle dingen ervan n. 921, 2777, 2784, 2811, 2812, 4489, 4541, 8935, 8940, 9388, 9389, 9714, 9726, 9963, 9964, 10028, 10123, 10151, 10242, 10245, 10344. Wat met het Vuur des altaars, n. 934, 6314, 6832. Wat met de sameneting [*commessatio*] vanuit de geheiligde dingen, 2187, 8682. Dat de Slachtoffers niet bevolen waren, maar de Naastenliefde en het Geloof, aldus dat zij slechts waren toegelaten, getoond vanuit het Woord, n. 922, 2180. Waarom toegelaten, n. 2180, 2818. Dat de Brandoffers en Slachtoffers, welke geschieden met Lammeren, Geiten, Schapen, Bokjes, Rammen, Kalveren, Ossen, met één woord werden geheten BROOD, kan vaststaan uit deze plaatsen: *“Die zal aansteken de Priester op het Altaar, Brood des Vuuroffers voor Jehovah”*, Levit. III: 11, 16. *“De zonen van Aharon zullen Heilig zijn hunnen God, en zij zullen niet ontwijden den Naam huns Gods, omdat het zijn Vuuroffers voor Jehovah, Brood huns Gods zij offerenden. Gij zult hem heiligen, omdat brood Gods hij offerende. Een man van het zaad van Aharon, in wien een gebrek zal zijn geweest, zal niet toetreden om te offeren het Brood zijns Gods”*, Levit. XXI: 6, 8, 17, 21. *“Gebied den zonen Israëls, en zeg tot hen: Mijn offerande, Mijn Brood, tot vuuroffers van den reuk der rust, zult gij waarnemen, om Mij te offeren op zijn gezetten tijd”*, Num. XXVIII: 2. *“Wie zal hebben aangeroeerd het onreine, niet zal hij sameneten van de Geheiligde dingen, maar hij zal wassen zijn Vles in water, en daarna zal hij eten van de Geheiligde dingen, omdat zijn Brood dit”*, Levit. XXII: 6, 7. *“Die offeren op Mijn Altaar bezoedeld Brood”*, Malach. I: 7. Vandaar nu is het dat boven in n. 214 is gezegd, namelijk *“Het Heilig Avondmaal sluit in en vat samen den gehelen Goddelijken Eredienst ingesteld in de Israëlietische Kerk; de brandoffers immers en de slachtoffers, waarin de Eredienst dier Kerk voornamelijk bestond, werden in één woord geheten Brood; vandaar ook is het Heilig Avondmaal het complement ervan”*.

Uit al deze dingen nu kan men zien, wat onder het Brood wordt verstaan bij Johannes: *“Jesus zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, niet Mozes*

heeft hun gegeven het Brood vanuit den Hemel, maar Mijn Vader geeft u het ware Brood vanuit den Hemel; want het Brood Gods is Hij die nederdaalt vanuit den Hemel, en aan de Wereld het leven geeft. Zij zeiden tot Hem: Heer, geef ons altijd dit Brood; Jezus zeide tot hen: Ik ben het Brood des levens: wie tot Mij komt, zal niet hongeren, en wie in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten. Die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven; Ik ben het brood des levens: dit is het Brood dat vanuit den Hemel nederdaalt, opdat een ieder die daarvan eet, niet sterve: Ik ben het levende Brood, dat vanuit den Hemel nederdaalt; indien iemand gegeten zal hebben van dit Brood, hij zal leven tot in het eeuwige”, vi: 31 tot 35, 47 tot 51. Uit deze en gene dingen blijkt, dat Brood is al het Goede hetwelk uit den Heer voortgaat, want de Heer Zelf is in Zijn Goede: aldus dat het Brood en de Wijn in het Heilig Avondmaal zijn de gehele Eredienst des Heren vanuit het Goede der Liefde en des Geloofs.

222. Hieraan zullen enige dingen worden toegevoegd vanuit DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, n. 9127.

“Hij die aangaande den inwendigen of geestelijken Zin des Woords niets kent [*novit*], weet [*scit*] niet anders dan dat onder Vlees en Bloed in het Woord wordt verstaan Vlees en Bloed; maar in den inwendigen of geestelijken Zin wordt niet gehandeld over het leven des lichaams, maar over het leven van des mensen ziel, dat is, over zijn geestelijk leven, hetwelk hij zal leven tot in het eeuwige; dit leven wordt beschreven in het Woord in den zin der letter door zulke dingen die van het leven des lichaams zijn, namelijk door Vlees en Bloed; en omdat het Geestelijk leven des mensen blijft bestaan door het goede der liefde en het ware desgeloofs, wordt derhalve het goede der liefde verstaan onder het Vlees, en het ware des geloofs onder het Bloed in den inwendigen zin des Woords: deze dingen worden onder Vlees en Bloed verstaan in den Hemel; eender onder Brood en Wijn, aangezien onder Brood daar iets volslagen eenders wordt verstaan als onder Vlees, en onder Wijn iets volslagen eenders als onder Bloed: maar zij die geen geestelijke mensen zijn, vatten dit niet; laten zij dus blijven in hun geloof, als zij slechts geloven dat in het Heilig Avondmaal en in het Woord het ,heilige is, omdat het uit den Heer is; laat het zijn, dat zij niet weten waar dit heilige is, maar nochtans mogen zij die over enige innerlijke doorvatting beschikken, overwegen of Vlees onder vlees, en Bloed onder bloed in deze plaatsen wordt verstaan”; in de Apocalyps: “Ik zag een Engel staande in de Zon, die riep met een grote stem, zeggende

*tot al de vogelen vliegend in het midden des hemels: Vergadert u tot het Avondmaal des Groten Gods, opdat gij eet de Vlezen der Koningen, en de Vlezen der Oversten over duizend, en de Vlezen der Sterken, en de Vlezen der Paarden en der Zittenden op dezelve, en de Vlezen van alle vrijen en dienstknechten, kleinen en groten”, xix: 17, 18; wie zal ooit deze dingen verstaan, tenzij hij weet wat Vlees in den inwendigen zin betekent, en tenzij hij weet wat betekenen Koningen, Oversten over duizend, sterken, paarden, de zittenden daarop, de vrijen en de dienstknechten. En bij Ezechiël: “Zo zeide de Heer Jehovih: Zeg tot allen vogel des hemels, tot alle beest des velds: Vergadert u en komt; vergaden u van den omtrek over Mijn slachtoffer, dat Ik slachtoffer voor u, een groot Slachtoffer op de bergen Israëls, opdat gij eet Vlees en drinkt Bloed, het Vlees der sterken zult gij eten, en het Bloed der Vorsten der aarde zult gij drinken, en eten zult gij vet tot verzadiging, en drinken Bloed tot dronkenschap toe, van Mijn slachtoffer dat Ik voor u slachtoffer; gij zult verzadigd worden op Mijn tafel, met Paard, en Wagen, den Sterke, en allen Man des krijgs: zo zal Ik Mijn heerlijkheid geven tussen de Natiën”, xxxix: 17, 18, 19, 20, 21; daar wordt gehandeld over de Samenroeping van allen tot het Koninkrijk des Heren, en in het bijzonder over de Instauratie der Kerk bij de Natiën; en met eten het Vlees en drinken het Bloed, wordt aangeduid zich toeëigenen het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, aldus het Heilige dat voortgaat uit het Goddelijk Menselijke des Heren: wie kan niet zien, dat niet Vlees onder Vlees en Bloed onder Bloed daar wordt verstaan, zoals dat zij het vlees der sterken zullen eten, het bloed der vorsten der aarde zullen drinken, en dat zij bloed zullen drinken tot aan dronkenschap toe; voorts dat zij verzadigd zullen worden met paard, wagen, den sterke en allen man des krijgs: wat met de vogelen des hemels en de beesten des velds in den geestelijken zin wordt aangeduid, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 110, en in de Voetnoten daar (1). Men overwege nu deze dingen die de Heer over Zijn Vlees en over Zijn Bloed heeft gezegd bij Johannes: *Het Brood dat Ik zal geven, is Mijn Vlees: voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij gij gegeten zult hebben het Vlees van den Zoon des mensen, en gedronken zult hebben Zijn Bloed, zo zult gij geen leven hebben in ulieden: die Mijn Vlees eet, en Mijn Bloed drinkt, heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem wederopwekken ten uitersten dage; want Mijn Vlees is waarlijk Spijs, en Mijn Bloed is waarlijk Drank: Wie Mijn**

Vlees eet, en Mijn Bloed drinkt, blijft in Mij, en Ik in hem: dit is het Brood dat vanuit den Hemel nederdaalt, vi: 50 tot 58. Dat het Vlees des Heren is het Goddelijk Goede, en het Bloed het Goddelijk Ware, het ene en het andere uit Hem, kan hieruit vaststaan dat die het zijn welke het geestelijk leven des mensen voeden; vandaar wordt gezegd: Mijn Vlees is waarlijk Spijs, en Mijn Bloed is waarlijk Drank; en omdat de mens door het Goddelijk Goede en Ware wordt verbonden met den Heer, wordt derhalve ook gezegd: Die Mijn Vlees eet en Mijn Bloed drinkt, zal het eeuwige leven hebben; en die in Mij blijft en Ik in hem; en boven in dat Hoofdstuk: *Werkt niet de Spijs die vergaat, maar de Spijs die blijft tot in het eeuwige leven*, Vers 27: dat blijven in den Heer is zijn in de liefde tot Hem, leert de Heer Zelf bij Johannes”, Hfdst. xv: 2 tot 12.

Over de Wederopstanding

223. De mens is zo geschapen dat hij ten aanzien van zijn Inwendige niet kan sterven; want hij kan geloven in God, en eveneens God liefhebben, en zo verbonden worden met God in geloof en liefde; en verbonden worden met God is leven tot in het eeuwige.

224. Dit Inwendige is bij elk mens die wordt geboren; het is zijn Uitwendige door middel waarvan hij de dingen uitwerkt die des geloofs en der liefde zijn. Het is het Inwendige dat de Geest wordt genoemd, en het Uitwendige dat het Lichaam wordt genoemd. Het Uitwendige, dat het Lichaam wordt genoemd, is aangepast aan de nutten in de natuurlijke Wereld; dit wordt afgeworpen wanneer de mens sterft: doch het Inwendige, dat de Geest wordt genoemd, is aangepast aan de nutten in de geestelijke Wereld; dit sterft niet: dit Inwendige dan is een goede Geest en een Engel, indien de mens in de Wereld goed was geweest; doch een boze Geest, indien de mens in de Wereld boos was geweest.

225. De Geest des mensen na den dood van het lichaam verschijnt in de geestelijke Wereld in den menselijke vorm, geheel en al zoals in de Wereld; hij verheugt zich ook in het bezit van het vermogen van zien, horen, spreken, en voelen zoals in de Wereld; en hij beschikt over alle vermogens van denken, willen, en doen zoals in de Wereld; in één woord, hij is mens ten aanzien van alle en de afzonderlijke dingen, uitgezonderd dat hij niet met dat grove lichaam is omgeven waarmede hij in de Wereld was omgeven; dit laat hij achter wanneer hij sterft, en neemt het ook nooit wederom aan.

226. Het is deze voortzetting van het leven, die wordt verstaan onder de Wederopstanding. Dat de mensen geloven dat zij niet eerder zullen wederopstaan dan bij het Laatste Gericht, wanneer ook de gehele aanschouwbare Wereld zal vergaan, is omdat zij het Woord niet hebben verstaan; en omdat de zinlijke mensen het leven stellen in het lichaam, en geloven dat als dit niet zou herleven, het met den mens gedaan zou zijn.

227. Het leven des mensen na den dood is het leven van zijn liefde en het leven van zijn geloof; vandaar, hoedanige liefde hij heeft gehad, en hoedanig geloof, toen hij in de wereld leefde, zodanig leven blijft hem tot in het eeuwige: het leven der hel hebben zij die zich en de wereld boven alle dingen hebben liefgehad; en het leven des Hemels hebben zij die God boven alle dingen hebben liefgehad, en den naaste als zichzelf; dezen zijn het die geloof hebben, genen echter die geen geloof hebben. Het is het Leven des

Hemels hetwelk het eeuwige Leven wordt genoemd; en het is het Leven der hel hetwelk de geestelijke Dood wordt genoemd.

228. Dat de mens na den dood leeft, leert het Woord; zoals dat God niet is een God der doden, maar der levenden, Matth. xxii: 31. Dat Lazarus na den dood tot den Hemel is opgeheven, de Rijke echter verworpen tot de Hel, Lukas xvi: 22, 23, e.v.: Dat Abraham, Izak en Jakob daar zijn, Matth. viii :. ii; Hfdst. xxii: 31, 32; Lukas xx: 37, 38. Dat Jezus zeide tot den rover: Heden zult gij met Mij zijn in het Paradijs, Lukas xxiii: 43.

229. Het worde nagelaten hier iets aan te voeren vanuit de HEMELSE VERBORGENHEDEN, aangezien de dingen die de Wederopstanding en het leven des mensen na den dood betreffen, in HET WERK OVER DEN HEMEL EN DE HEL ten volle zijn getoond; men zie dus in dat Werk de volgende Artikelen: i. *Dat ieder mens een Geest is ten aanzien van zijn innerlijke dingen*, n. 432 tot 444. ii. *Over des Mensen wederopwekking uit de doden, en den ingang tot het eeuwige leven*, n. 445 tot 452. iii. *Dat de mens na den dood in een volmaakten menselijken vorm is*, n. 453 tot 460. iv. *Dat de mens na den dood is in geheel den zin, het geheugen, de denking, de aandoening, waarin hij in de Wereld was, en dat hij niets achterlaat behalve zijn aards lichaam*, n. 461 tot 469. v. *Dat de mens na den dood zodanig is als zijn leven in de wereld is geweest*, n. 470 tot 484. vi. *Dat de verkwikkelijke dingen van eens ieders leven worden verkeerdt in overeenstemmingen*, n. 485 tot 490. vii. *Over den Eersten staat des mensen na den dood*, n. 491 tot 498. viii. *Over den Tweeden staat des mensen na den dood*, n. 499 tot 511. ix. *Over den Derden staat des mensen na den dood, zijnde de staat van het onderricht van hen die in den Hemel komen*, n. 512 tot 520. x. *Dat de Hemel en de Hel zijn vanuit het Menselijk Geslacht*, n. 311 tot 317.

Over het Laatste Gericht, waarover ook gesproken is boven in n. 226, dat het niet zal gebeuren met den Ondergang der Wereld, zie men in het Werkje OVER HET LAATSTE GERICHT EN BABYLONIE VERNIETIGD, van aanvang tot einde.

Over den Hemel en de Hel

230. Het zijn twee dingen die het leven van des mensen Geest maken, de Liefde en het Geloof; de Liefde het leven van zijn Wil, en het Geloof het leven van zijn verstand. De Liefde van het goede en daaruit het Geloof van het ware maken het leven des Hemels; en de Liefde van het boze en daaruit het Geloof van het valse maken het leven der hel.

231. De Liefde tot den Heer en de Liefde jegens den naaste maken den Hemel, en eveneens het Geloof, maar dit voor zoveel als het vanuit die liefden het leven heeft; en omdat die ene en die andere Liefde en het geloof daaruit zijn uit den Heer, blijkt daaruit dat de Heer den Hemel maakt.

232. De Hemel is bij een ieder volgens de opneming van de liefde en het geloof uit den Heer, en zij die den Hemel uit den Heer opnemen, terwijl zij in de wereld leven, komen in den Hemel na den dood.

233. Zij die den Hemel uit den Heer opnemen, zijn degenen die den Hemel in zich hebben, want de Hemel is in den mens; hetgeen ook de Heer leert “*Zij zullen niet zeggen: Het Koninkrijk Gods, zie hier is het, of zie daar, want zie, het Koninkrijk Gods is in ulieden*”, Lukas xvii: 21.

234. De Hemel bij den mens is in diens Inwendige, aldus in willen en denken vanuit liefde en geloof, en daaruit in het Uitwendige, zijnde vanuit liefde en geloof doen en spreken; niet echter is de Hemel in het Uitwendige zonder het Inwendige; want goed doen en goed spreken kunnen alle huichelaars, doch niet goed willen en goed denken.

235. Wanneer de mens in het andere leven komt, hetgeen geschiedt terstond na den dood, blijkt het of in hem de Hemel is, niet echter wanneer hij in de wereld leeft; in de wereld immers verschijnt het Uitwendige, en niet het Inwendige, doch in het andere leven blijkt het Inwendige, aangezien de mens dan ten aanzien van den geest leeft.

236. De eeuwige gelukzaligheid, welke ook de hemelse vreugde wordt genoemd, hebben zij die in de liefde tot en in het geloof in den Heer uit den Heer zijn; die liefde en dat geloof hebben in zich deze vreugde; daarin komt de mens na den dood, die de Hemel in zich heeft; ondertussen schuilt zij verborgen in zijn Inwendige. In de Hemelen is gemeenschap van alle goede dingen; de vrede, het inzicht, de wijsheid, en de gelukzaligheid van allen wordt vergemeenschap aan een ieder daar, evenwel aan de afzonderlijken volgens de opneming van de liefde en het geloof uit den Heer: daaruit blijkt,

hoe groot de vrede, het inzicht, de wijsheid, en de gelukzaligheid in den Hemel is.

237. Gelijkerwijs de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste het leven des Hemels bij den mens maken, aldus maken de liefde van zich en de liefde van de wereld, wanneer zij regeren, het leven der hel bij hem, want deze liefden zijn aan gene tegenovergesteld; weswege zij bij wie de liefden van zich en van de wereld regeren, niets kunnen opnemen vanuit den Hemel, maar de dingen die zij opnemen, zijn vanuit de hel: al wat immers de mens liefheeft en al wat hij gelooft, is bf vanuit den Hemel bf vanuit de hel.

238. Zij bij wie de liefde van zich en de liefde van de wereld regeren, weten niet wat de Hemel en wat de gelukzaligheid des Hemels is, en het schijnt hun ongelofelijk toe dat er gelukzaligheid in andere liefden bestaat dan in die; terwijl toch voor zoveel de gelukzaligheid des Hemels binnentreedt, voor evenzoveel die liefden als einddoelen worden verwijderd; de gelukzaligheid die opvolgt wanneer gene liefden zijn verwijderd, is zó groot, dat het alle bevattning des mensen te boven gaat.

239. Het leven des mensen kan niet worden veranderd na den dood; het blijft dan zodanig als het geweest was; want des mensen geest is gans en al zodanig als zijn liefde is, en de helse liefde kan niet worden overgeschreven in een hemelse liefde, aangezien zij tegengestelden zijn; dit wordt verstaan onder Abrahams woorden tot den rijkraad in de hel: *“Een grote kloof is er tussen u en ons, zodat zij die willen overgaan tot u, niet kunnen, noch ook die daar willen overgaan tot ons”*, Lukas XVI: 26; daaruit blijkt, dat zij die in de Hel komen, daar blijven tot in het eeuwige; en zij die in den Hemel komen, daar blijven tot in het eeuwige.

240. Aangezien over den Hemel en de Hel in het afzonderlijke Werk is gehandeld, en daar eveneens zijn aangevoerd de dingen die in de HEMELSE VERBORGENHEDEN daarover zijn bevat, is het derhalve niet nodig hier meer dingen daaraan toe te voegen.

Over de Kerk

241. Hetgeen bij den mens den Hemel maakt, dit maakt ook de Kerk; want zoals de Liefde en het Geloof den Hemel maken, aldus maken ook de Liefde en het Geloof de Kerk: vandaar blijkt vanuit hetgeen over den Hemel tevoren is gezegd, wat de Kerk is.

242. Kerk wordt geheten waar de Heer wordt erkend en waar het Woord is; want de wezenlijke dingen der Kerk zijn de liefde tot en het geloof in den Heer uit den Heer, en het Woord leert hoe de mens zal leven opdat hij de liefde en het geloof opneme uit den Heer.

243. Op dat er Kerk zij, zal er Leer vanuit het Woord zijn, aangezien zonder Leer het Woord niet wordt verstaan: doch de allene Leer maakt niet de Kerk bij den mens, maar het Leven volgens haar: daaruit volgt, dat niet het Geloof alleen de Kerk maakt, maar het Leven des geloofs, zijnde de Naastenliefde. De echte Leer is de Leer der Naastenliefde en tevens des Geloofs, en niet de Leer des geloofs zonder haar; want de Leer der Naastenliefde en tevens des Geloofs, is de Leer des Levens, niet echter de Leer des geloofs zonder de Leer der naastenliefde.

244. Zij die buiten de Kerk zijn, en één God erkennen, en volgens hun Godsdienstige in een zekere naastenliefde jegens den naaste leven, zijn in gemeenschap met hen die van de Kerk zijn; aangezien niemand die gelooft in God en goed leeft, verdoemd wordt: daaruit blijkt dat de Kerk des Heren overal in het algehele wereldrond is, hoewel in het bijzonder daar waar de Heer wordt erkend, en waar het Woord is.

245. Elkeen bij wien de Kerk is, wordt gezaligd; doch elkeen bij wien de Kerk niet is, wordt verdoemd.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

246. Dat de Kerk in het bijzonder daar is waar het Woord is, en door hetzelfde de Heer bekend, aldus waar de Goddelijke Ware dingen zijn onthuld, n. 3857, 10761. Doch dat nochtans niet deswege diegenen van de Kerk zijn die geboren zijn waar het Woord is en de Heer bekend, maar zij die door de Ware dingen vanuit het Woord uit den Heer worden wederverwekt, zijnde zij die het leven der Naastenliefde leven, n. 6637, 10143, 10153, 10578, 10645, 10829. Zij die van de Kerk zijn, of in wie de Kerk is, zijn in de aandoening van het ware terwille van het ware, dat is, zij hebben het ware lief omdat het waar is; zij ook onderzoeken vanuit het Woord of de leerstellige dingen der Kerk waarin zij geboren zijn, waar zijn, n. 5432, 6047. Anderszins zou een ieder het ware hebben vanuit een ander, of vanuit het geboortelijke [*natap*] alleen, n. 6047. Dat de Kerk des Heren is bij allen die in het Algehele Wereldrond in het goede leven volgens hun Godsdienstige, n. 3263, 6637, 10765. Dat allen die in het goede leven, waar zij ook zijn, en één God erkennen, worden aangenomen door den Heer, en in den Hemel komen, aangezien allen die in het goede zijn, den Heer erkennen, ter oorzaak hiervan dat het goede is uit den Heer, en de Heer is in het goede, n. 2589 tot 2604, 2861, 2863, 3263, 4190, 4197, 6700, 9256. Dat de universele Kerk in de landen [*in terris*] vóór den Heer is zoals één Mens, n. 7396, 9276. Eender als de Hemel, omdat de Kerk is de Hemel of het Rijk des Heren in de landen, n. 2853, 2996, 2998, 3624 tot 3629, 3636 tot 3643, 3741 tot 3745, 4625. Maar dat de Kerk waar de Heer is bekend en waar het Woord is, is zoals het Hart en zoals de Long in den mens, met betrekking tot de overige dingen des lichaams, die vanuit gene als vanuit de bronnen huns levens leven, n. 637, 931, 2054, 2853. Vandaar is het, dat, als er niet een Kerk was waar het Woord is en door hetzelfde de Heer bekend, het Menselijk Geslacht niet gezaligd zou worden, n. 468, 637, 931, 4545, 10452. Dat de Kerk is het fundament des Hemels, n. 4060.

Dat de Kerk is Inwendig en Uitwendig, n. 1242, 6587, 9375, 9680, 10762. Dat de Inwendige Kerk is de Liefde tot den Heer en de Naastenliefde jegens den naaste; vandaar dat zij die in de aandoening van het goede en het ware zijn krachtens de liefde tot den Heer en krachtens de naastenliefde jegens den naaste, de inwendige Kerk samenstellen, en dat zij die in den uitwendigen eredienst vanuit de gehoorzaamheid en het geloof zijn, de uitwendige Kerk samenstellen, n. 1083, 1098, 4288, 6380, 6587, 7840, 8762. Dat weten het ware en het goede en daaruit handelen, het Uitwendige der Kerk is, doch willen en liefhebben het ware en het goede en daaruit handelen, het Inwendige der

Kerk is, n. 4899, 6775. Dat het Inwendige der Kerk is in den eredienst van hen die van de Uitwendige Kerk zijn, hoewel in het duister, n. 6775. Dat de Inwendige en de Uitwendige Kerk één Kerk maken, n. 409, 10762. Dat de mens heeft een Inwendige en een Uitwendige, het Inwendige tot een beeld des Hemels, en het Uitwendige tot een beeld der Wereld, en dat derhalve, opdat de mens een Kerk zij, zijn Uitwendige één zal handelen met het Inwendige, n. 3628, 4523, 4524, 6057, 6314, 9706, 10472. Dat de Kerk is in het Inwendige van den mens, en tevens in het Uitwendige, niet echter in het Uitwendige zonder het Inwendige, n. 1795, 6580, 10691. Dat het Inwendige der Kerk zich gedraagt volgens de ware dingen en het hoedanige ervan, en volgens de inplanting ervan in het goede door het leven, n. 1238.

Dat de Kerk evenals de Hemel is in den mens, en zo dat de Kerk in het gemeen is uit de mensen in wie de Kerk is, n. 3884. Opdat de Kerk zij, zal er Leer des levens zijn, welke is de Leer der Naastenliefde, n. 3445, 10763, 10764. Dat de Naastenliefde de Kerk maakt, en niet het Geloof gescheiden van de naastenliefde, n. 916. Bijgevolg niet de Leer des geloofs gescheiden van de naastenliefde, maar daarmede verbonden, volgens welke alsdan het leven is, n. 809, 1798, 1799, 1834, 1844, 4468, 4672, 4689, 4766, 5826, 6637. Dat niet de Kerk bij den mens is, tenzij de ware dingen der Leer zijn ingeplant aan het goede der naastenliefde bij hem, dus aan het leven, n. 3310, 3963, 5826. Dat geen Kerk bij den mens is, als deze slechts in de ware dingen is, welke des geloofs worden genoemd, n. 5826. Hoeveel van het goede in de Kerk zou zijn, als de Naastenliefde in de eerste plaats was, en het geloof in de tweede, n. 6269. En hoeveel van het boze, als het Geloof in de eerste plaats is, n. 6272. Dat in de Oude Kerken de Naastenliefde het voornaamste en wezenlijke der Kerk is geweest, n. 4680. Dat de Kerk zoals de Hemel zou zijn, als allen Naastenliefde hadden, n. 2385, 2853. Dat als het goede het karakter der Kerk was, en niet het ware zonder het goede, aldus als de naastenliefde het was, en niet het afgescheiden geloof, de Kerk één zou zijn, en het niets zou uitmaken dat zij ten aanzien van de leerstellige dingen des geloofs en van de uitwendige erediensten verschilden, n. 1285, 1316, 2982, 3267, 3445, 3451.

Dat elke Kerk inzet uit de Naastenliefde, maar dat zij na verloop van tijd daarvan afbuigt, n. 494, 501, 1327, 3773, 4689. En zo tot valse dingen vanuit het boze, en ten slotte tot boze dingen, n. 1834, 1835, 2910, 4683, 4689. Vergelijking van de inzettende en afnemende Kerk met des mensen kindsheid en ouderdom, n. 10134. En eveneens met het opkomen en ondergaan der Zon, n. 1837. Over de opeenvolgende staten der Christelijke Kerk tot aan haar uiterste; waar de dingen worden ontvouwd die de Heer heeft voorzien

over de Voleinding der Eeuw en over Zijn Komst, bij Matth. Hfdst. xxiv, van aanvang tot einde, n. 3353 tot 3356, 3486 tot 3489, 3650 tot 3655, 3751 tot 3757, 3897 tot 3901, 4057 tot 4060, 4229 tot 4231, 4332 tot 4335, 4422 tot 4424, 4635 tot 4638, 4807 tot 4810, 4954 tot 4959, 5063 tot 5071. Dat de Christelijke Kerk heden ten dage op haar uiterste ligt, aangezien daar niet het geloof is omdat er geen naastenliefde is, n. 3489, 4689. Dat het Laatste Gericht de laatste tijd der Kerk is, n. 2118, 3353, 4057, 4333, 4535. Over de verwoesting der Kerk, n. 407 tot 411. Dat de Voleinding der eeuw en de Komst des Heren is de laatste tijd der oude Kerk en de eerste der nieuwe, n. 2243, 4535, 10622. Dat de innerlijke ware dingen worden onthuld wanneer de oude Kerk wordt verwoest, van dienst zullende zijn voor de nieuwe welke dan wordt geïnstauréerd, n. 3398, 3786. Over de instauratie der Kerk bij de natiën, n. 1366, 2986, 4747, 9256.

247. *Over de Oude Kerken.* Dat het de Eerste en Oudste Kerk op dezen Aardbol is geweest, die wordt beschreven in de Eerste Hoofdstukken van Genesis, en dat zij een Hemelse Kerk is geweest, de voornaamste van alle, n. 607, 895, 920, 1121, 1122, 1123, 1124, 2896, 4493, 8891, 9942, 10545. Hoedanig die zijn in den Hemel, n. 1114 tot 1125. Dat zij in het hoogste licht zijn, n. 1116, 1117. Dat er verschillende Kerken zijn geweest na den vloed, welke met één woord de Oude Kerk worden genoemd, waarover n. 1125, 1126, 1127, 1327, 10355. De Oude Kerk was over zovele Rijken van Azië uitgebreid, n. 1238, 2385. Hoedanig de mensen der Oude Kerk zijn geweest, n. 609, 895. Dat de Oude Kerk een uitbeeldende Kerk is geweest, en dat haar Uitbeeldende dingen tot één verzameld waren geweest door zekere mensen van de Oudste Kerk, n. 519, 521, 2896. Dat bij de Oude Kerk een Woord is geweest, maar dat dit teloor is gegaan, n. 2897. Hoedanig de oude Kerk was toen zij aanving af te buigen, n. 1128. Het onderscheid tussen de Oudste Kerk en de Oude, n. 597, 607, 640, 641, 765 784 895 4493. Dat de Oudste en de Oude Kerk geweest zijn in het land Kanaän, en dat daarvandaan de Uitbeeldende dingen der plaatsen zijn, n. 3686, 4447, 4454. Over de Kerk ingezet door Eber, welke de Hebreeuwse Kerk werd geheten, n. 1238, 1241, 1343, 4516, 4517. Het onderscheid tussen de Oude en de Hebreeuwse Kerk, n. 1343, 4874. Dat Eber instelde de Slachtoffers, in de Oude Kerken volslagen onbekend, n. 1343. Dat de Oude Kerken samenstemmen met de Christelijke Kerk ten aanzien van de Inwendige dingen, niet echter ten aanzien van de Uitwendige dingen, n. 3478, 4489, 4772, 4904, 10149. Dat in de Oudste Kerk onmiddellijke Onthulling is geweest, in de Oude Kerk door overeenstemmingen, in de Joodse Kerk met levende stem, en in de Christelijke Kerk door het Woord, n. 10355. Dat de Heer is geweest de God der Oudste Kerk, en genoemd Jehovah, n. 1343,

6846. Dat de Heer is de Hemel en dat Hij is de Kerk, n. 4766, 10125, 10151, 10157. Dat het Goddelijke des Heren den Hemel maakt, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 7 tot 12, en 78 tot 86: aldus eveneens de Kerk, aangezien dat wat bij den mens den Hemel maakt, eveneens de Kerk maakt, boven in de Leer.

248. *Over de Joodse Kerk, en over de Joden.* Dat de Inzettingen, Gerichten en Wetten, die bevolen werden in de Joodse Kerk, voor een deel eender waren aan die welke in de Oude Kerk waren geweest, n. 4449, 4835. De Riten der uitbeeldende Joodse Kerk verschilden kwalitatief van de riten der uitbeeldende Oude Kerk, n. 4288, 10149. Dat een uitbeeldende Kerk bij die Natie was ingesteld, maar dat in die Natie geen Kerk is geweest, n. 4899, 4912, 6304. Dat het derhalve ten aanzien van die Natie het uitbeeldende van een Kerk is geweest, en niet een Kerk, n. 4281, 4288, 4311, 4500, 6304, 7048, 9320, 10396, 10526, 10535, 10698. Dat de Israëlietische en Joodse Natie niet uitverkoren is geweest, maar aanvaard om de Kerk uit te beelden, vanwege de hardnekkigheid waarmede hun Vaders en Mozes daarop stonden, n. 4290, 4293, 7051, 7439, 10430, 10535, 10632. Dat hun Eredienst louter uitwendig is geweest, zonder elken inwendigen eredienst, n. 1200, 3147, 3479, 8871. Dat zij in het geheel geen inwendige dingen van eredienst hebben geweten, en ook niet wilden weten, n. 301, 302, 303, 3479, 4429, 4433, 4680, 4844, 4847, 10396, 10401, 10407, 10694, 10701, 10707. Hoe zij beschouwen de inwendige dingen van den Eredienst, van de Kerk en het Woord, n. 4865. Dat hun innerlijke dingen schandelijk waren, vol van de liefden van zich en de wereld, en van gierigheid, n. 3480, 9962, 10454 tot 10457, 10462 tot 10466, 10575. Dat derhalve aan hen niet waren ontdekt de inwendige dingen der Kerk, aangezien zij die zouden hebben ontwaard, n. 2520, 3398, 3480, 4289. Dat het Woord voor hen geheel en al is toegesloten, n. 3769. Dat zij het Woord zien van buitenaf en niet van binnenuit, n. 10549, 10550, 10551. Dat derhalve hun inwendige, wanneer zij in den eredienst waren, toegesloten is geweest, n. 8788, 8896, 9320, 9380, 9377, 9962, 10396, 10401, 10407, 10492, 10498, 10500, 10575, 10629, 10694. Dat ook die Natie meer dan de andere, zodanig is geweest, dat zij heeft kunnen zijn in een uitwendig heilige, het inwendige toegesloten zijnde, n. 4293, 4311, 4903, 9373, 9377, 9380. Hun staat toen, n. 4311. Dat zij eveneens derhalve tot op dezen dag bewaard zijn gebleven, n. 3479. Dat het uitwendig Heilige van hen door den Heer op wonderbaarlijke wijze verheven is tot den Hemel, en zo de innerlijke dingen van den Eredienst, van de Kerk, en van het Woord daar werden doorvat, n. 3480, 4307, 4311, 6304, 8588, 10492, 10500, 10602. Dat zij, opdat dit zou geschieden, door uitwendige middelen

werden gedwongen de Riten in den uitwendigen vorm strikt in acht te nemen, n. 3147, 4281, 10149. Omdat zij in een uitwendig Heilige zonder inwendige hebben kunnen zijn, dat zij de heilige dingen der Kerk en des Hemels hebben kunnen uitbeelden, n. 3479, 3881, 4208, 6306, 8588, 9377, 10430, 10500, 10570. Dat nochtans de heilige dingen hen niet aandeden, n. 3479. Omdat het er niets toe doet, hoedanig de persoon is die uitbeeldt, aangezien de Uitbeelding de zaak betreft, niet echter den persoon, n. 665, 1097, 1361, 3147, 3881, 4208, 4281, 4288, 4292, 4307, 4444, 4500, 6304, 7048, 7539, 8588, 8788, 8806. Dat die Natie erger geweest is dan alle natiën; beschreven wordt hoedanig, ook vanuit het Woord van het ene en het andere Testament, n. 4314, 4316, 4317, 4444, 4503, 4750, 4751, 4815, 4820, 4832, 5057, 5998, 7248, 8819, 9320, 10454 tot 10457, 10462 tot 10466. Dat de Stam van Jehudah tot erger uitliep dan de overige Stammen, n. 4815. Dat zij de Natiën wreedaardig hebben behandeld, vanuit een verkwikkelijke, n. 5057, 7248, 9320. Dat die Natie van harte afgodisch is geweest, en meer dan de andere vreemde goden heeft vereerd, n. 3732, 4208, 4444, 4825, 5998, 6877, 7401, 8301, 8871, 8882. Dat ook hun eredienst in de natie zelf beschouwd, afgodisch is geweest, omdat die uitwendig zonder inwendige was, n. 4281, 4825, 8871, 8882. Dat zij Jehovah slechts naar den Naam heeft vereerd, n. 6877, 10559, 10560, 10561, 10566. En alleen om de wonderen, n. 4299. Dat degenen foutief [*erronee*] denken die geloven dat de Joden aan het einde der Kerk bekeerd moeten worden, en teruggebracht in het land Kanaän, n. 4847, 7051, 8301. Meer plaatsen vanuit het Woord aangaande die zaak aangevoerd, welke evenwel moeten worden verstaan volgens den inwendigen zin, aldus anders dan volgens de letter, n. 7051. Dat het Woord ten aanzien van den uitwendigen zin terwille van die natie was veranderd, evenwel niet ten aanzien van den inwendigen zin, n. 10453, 10461, 10603, 10604. Dat Jehovah op den Berg Sinai aan hen verscheen volgens hun hoedanige, in een verterend vuur, in een dichte wolk, en in rook als van een oven, n. 1861, 6832, 8814, 8819, 9434. Dat de Heer verschijnt aan een ieder volgens diens hoedanige, als een levendmakend en herscheppend [*recreans*] vuur aan hen die in het goede zijn, en als een verterend vuur aan hen die in het boze zijn, n. 934, 1861, 6832, 8814, 8819, 9434, 10551. Dat de ene oorsprong van die Natie is vanuit een Kanaänietische, en dat de beide overige zijn vanuit de hoerij met de schoondochter, n. 1167, 4818, 4820, 4874, 4899, 4913. Dat door die oorsprongen is aangeduid hoedanig de verbinding van hen met de Kerk was, namelijk zoals met een Kanaänietische, en met de hoerij met een schoondochter, n. 4868, 4874, 4899, 4911, 4913. Over hun staat in het andere leven, n. 939, 940, 5057.

Aangezien die Natie, hoewel zodanig, de Kerk uitbeeldde, en omdat het Woord bij haar en over haar is samengeschreven, werden derhalve de Goddelijke Hemelse dingen door hun Namen aangeduid, zoals door Ruben, Schimeon, Levi, Jehudah, Efraim, Jozef, en de overigen. Dat met Jehudah in den inwendigen zin wordt aangeduid de Heer ten aanzien van de hemelse liefde, en het hemels Rijk van Hem, n. 3654, 3881, 5583, 5603, 5782, 6363. Ontvouwd wordt de Profetische uitspraak van Israel over Jehudah, waarin wordt gehandeld over den Heer, Genesis XLIX: 8 tot 12, n. 6362 tot 6381. Dat de Stam van Jehudah en Judaea de hemelse Kerk betekent, n. 3654, 6364. Dat de twaalf Stammen hebben uitgebeeld en vandaar aangeduid alle dingen der liefde en des geloofs in een samenvatting, n. 3858, 3926, 4060, 6335; aldus eveneens den Hemel en de Kerk, n. 6337, 6637, 7836, 7891. Dat zij die betekenen volgens de orde waarin zij genoemd worden, n. 3862, 3926, 3939, 4603 e.v., 6337, 6640. Dat de twaalf Stammen verdeeld waren in twee Rijken, zodat de Joden uitbeeldden het hemels Rijk, en de Israëlieten het geestelijk Rijk, n. 8770, 9320. Dat met het zaad van Abraham, Izak en Jakob worden aangeduid de goede en de ware dingen der Kerk, n. 3373, 10445.

Over de Gewijde Schrift of het Woord

249. De mens kan zonder Onthulling vanuit het Goddelijke, niets weten aangaande het eeuwige Leven, zelfs niet iets aangaande God, en nog minder aangaande de Liefde en het Geloof in Hem; want de mens wordt geboren in louter onwetendheid, en daarna zal hij vanuit de wereldlijke dingen alle dingen leren, vanuit welke hij zijn verstand zal vormen; ook wordt hij vanwege de overerving geboren in elk boze, hetgeen is vanuit de liefde van zich en van de wereld; de verkwikkelijke dingen daaruit regeren bij voortduur, en suggereren zulke dingen die lijnrecht indruisen tegen het Goddelijke: vandaar nu is het, dat de mens niets aangaande het eeuwige Leven weet: derhalve zal er noodwendig een Onthulling zijn, vanuit dewelke hij het mag weten.

250. Dat de boze dingen der liefde van zich en van de wereld zulk een onwetendheid teweegbrengen aangaande de dingen die van het eeuwige Leven zijn, blijkt duidelijk uit degenen binnen de Kerk, die, hoewel zij weten vanuit de Onthulling dat God is, dat de Hemel en de Hel zijn, dat het eeuwige Leven is, en dat dit Leven moet worden verworven door het goede der liefde en des geloofs, nochtans vervallen tot de ontkenning dienaangaande, zowel de ontwikkelden als de onontwikkelden. Vandaar blijkt wederom, hoe groot de onwetendheid zou zijn, als er geen Onthulling was.

251. Daar dus de mens na den dood leeft, en dan tot in het eeuwige, en hem een leven bijblijft volgens zijn liefde en geloof, zo volgt dat het Goddelijke vanuit de Liefde jegens het menselijk Geslacht zulke dingen heeft onthuld die mogen leiden tot dat leven, en tot zijn heil bevorderlijk mogen zijn. Wat het Goddelijke heeft onthuld, is bij ons het Woord.

252. Het Woord, omdat het de Onthulling uit het Goddelijke is, is Goddelijk in alle en de afzonderlijke dingen, want hetgeen uit het Goddelijke is, kan niet anders zijn. Wat uit het Goddelijke is, dit daalt neder door de Hemelen tot aan den mens toe, weswege het in de Hemelen is aangepast aan de wijsheid der Engelen die daar zijn, en op Aarde [*in Terris*] aangepast aan de bevatting der mensen die daar zijn: en daarom is er in het Woord een Inwendige Zin, die geestelijk is, voor de Engelen, en een Uitwendige Zin, die natuurlijk is, voor de mensen: vandaar is het, dat er verbinding van den Hemel met den mens is door het Woord.

253. De Echte zin des Woords verstaan geen anderen dan zij die verlicht zijn; en verlicht worden diegenen alleen die zijn in de liefde tot en het geloof in

den Heer; hun innerlijke dingen immers worden verheven door den Heer in het licht des Hemels.

254. Het Woord in de letter kan niet worden gevat dan door Leer vanuit het Woord door een Verlichte gemaakt; de Zin van deszelfs letter is aangepast aan de bevatting van ook de eenvoudiger mensen, en daarom zal de Leer vanuit het Woord hun tot Lamp zijn.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

255. *Over de Noodzakelijkheid en de Voortreffelijkheid des Woords.* Dat men vanuit het schijnsel der natuur niets weet over den Heer, over den Hemel en de Hel, over het Leven van den mens na den dood, en over de Goddelijke Ware dingen waardoor de mens het geestelijk en het eeuwige leven heeft, n. 8944, 10318, 40319, 10320. Dat dit hieruit kan vaststaan, dat verscheidenen, en onder hen de Ontwikkelden [*Eruditi*], die dingen niet geloven, hoewel zij geboren zijn waar het Woord is, en zij door hetzelfde zijn onderricht dienaangaande, n. 10319. Dat het derhalve noodzakelijk is geweest, dat er enige Onthulling zou zijn vanuit den Hemel, omdat de mens tot den Hemel geboren is, n. 1775. Dat er derhalve te allen tijde een Onthulling is geweest, n. 2895. Over de verschillende soorten van Onthulling op dezen Aardbol achtereenvolgens, n. 10355, 10632. Dat de Oudsten, die vòòr den vloed waren, wier tijd de gouden Eeuw werd genoemd, een onmiddellijke Onthulling hebben gehad, en vandaar het Goddelijk Ware ingegrift aan hun harten, n. 2896. Dat in de Oude Kerken, die er waren na den Vloed, een Woord is geweest, zowel een Historisch als een Profetisch Woord, n. 2686, 2897; *over welke Kerken men zie boven* n. 247. Dat de Historische dingen ervan waren geheten de Oorlogen van Jehovah, en de Profetische de Uitspraken, n. 2897. Dat dit Woord eender is geweest aan ons Woord ten aanzien van de inspiratie, n. 2897. Dat dit is vermeld door Mozes, n. 2686, 2897. Maar dat dit Woord teloor is gegaan, n. 2897. Dat er ook Profetische Onthullingen bij anderen zijn geweest, zoals blijkt uit de Profetische uitspraken van Bileam, n. 2898.

Dat het Woord Goddelijk is in alle en de afzonderlijke dingen, n. 639, 680, 10321, 10637. Dat het Woord ten aanzien van elke jotha en elk haaltje Goddelijk en Heilig is, uit ondervinding, n. 9349. Hoe het wordt ontvouwd heden ten dage, dat het Woord ten aanzien van elke jotha is geïnspireerd, n. 1886.

Dat de Kerk in het bijzonder is waar het Woord is, en door hetzelfde de Heer bekend, en de Goddelijke Ware dingen onthuld, n. 3857, 10761. Doch dat deswege niet diegenen van de Kerk zijn die geboren waren waar het Woord is, en door hetzelfde de Heer bekend, maar dat diegenen het zijn die door de ware dingen vanuit het Woord uit den Heer worden wederverwekt, zijnde zij die leven volgens de Ware dingen daar, dus die leven een leven van liefde en geloof, n. 6637, 10143, 10153, 10578, 10645, 10829.

256. *Dat het Woord niet wordt verstaan dan alleen door verlichten.* Dat het menselijk Redelijke de Goddelijke dingen niet kan vatten, zelfs niet de

Geestelijke dingen, tenzij het uit den Heer wordt verlicht, n. 2196, 2203, 2209, 2654. Aldus dat slechts de verlichten het Woord vatten, n. 10323. Dat de Heer hun die worden verlicht, geeft het Woord te verstaan, en de dingen te onderkennen die in het Woord schijnen met elkander in tegenspraak te zijn, n. 9382, 10659. Dat het Woord in den zin der letter niet aan zichzelf eender is, en somtijds in tegenspraak schijnt te zijn, n. 9025. En dat het derhalve door niet-verlichten kan worden ontvouwd en overgehaald om onverschillig welke mening en ketterij te bevestigen, en om onverschillig welke wereldlijke en lichamelijke liefde te verdedigen, n. 4783, 10399, 10400. Dat diegenen vanuit het Woord worden verlicht, die hetzelfde lezen vanuit de liefde van het ware en het goede, niet echter zij die het lezen vanuit de liefde van faam, gewin, eer, dus vanuit de liefde van zich, n. 9382, 10548, 10549, 10551. Dat diegenen worden verlicht die in het goede des levens zijn, en vandaar in de aandoening van het ware, n. 8694. Dat degenen worden verlicht die een geopend Inwendige hebben, aldus die ten aanzien van hun Inwendigen mens kunnen worden verheven tot het licht des Hemels, n. 10400, 10402, 10691, 10694. Dat de verlichting een daadwerkelijke opening is, en eveneens een verheffing in het licht des Hemels, n. 10330. Dat het Heilige uit het Inwendige, dat is, door het Inwendige uit den Heer invloeit bij hen die het Woord heilig hebben, zonder dat zij het zelf weten, n. 6789. Dat diegenen worden verlicht, en in het Woord de ware dingen zien, die door den Heer worden geleid, niet echter zij die door zichzelf worden geleid, n. 10638. Dat diegenen door den Heer worden geleid die het ware liefhebben omdat het het ware is, zijnde zij die het liefhebben te leven volgens de Goddelijke ware dingen, n. 10578, 10645, 10829. Dat het Woord wordt levend gemaakt bij den mens volgens het leven van diens liefde en geloof, n. 1776. Dat de dingen die van het eigen inzicht zijn, niet het leven in zich hebben, omdat uit het eigene van den mens niets goeds is, n. 8941, 8944. Dat diegenen niet verlicht kunnen worden, die zich veel hebben bevestigd in de Leer van het valse, n. 10640.

Dat het het Verstand is dat wordt verlicht, n. 6608, 9300. Aangezien het Verstand de ontvanger van het ware is, n. 6222, 6608, 10659. Dat aangaande al het Leerstellige der Kerk ideeën zijn, volgens welke het Verstand van de zaak is, n. 3310, 3825. Dat de ideeën van den mens, zolang hij in de wereld leeft, natuurlijk zijn, omdat hij dan denkt in het natuurlijke, maar dat nochtans geestelijke ideeën daarin verborgen zijn bij hen die in de aandoening van het ware terwille van het ware zijn, n. 10237, 10240, 10551. Dat er zonder ideeën aangaande enige zaak, welke dan ook, geen doorvatting is, n. 3825. Dat de ideeën aangaande de dingen des geloofs worden geopend in het andere leven,

en daar door de Engelen worden gezien zodanig als zij zijn, n. 1869, 3310, 5510, 6200, 8885. Dat derhalve het Woord niet wordt verstaan dan door een Redelijk mens; want geloven zonder enig idee van de zaak en zonder de beziening der rede, is slechts naar het geheugen [*memoriter*] een woord vasthouden, verstoken van elk leven der doervatting en der aandoening, hetgeen niet is geloven, n. 2553. Dat het de letterlijke Zin des Woords is die verlicht wordt, n. 3436, 9824, 9905, 10548.

257. *Dat het Woord ook niet wordt verstaan tenzij door Leer vanuit het Woord.* Dat de Leer der Kerk zal zijn vanuit het Woord, n. 3464, 5402, 6832, 10763, 10765. Dat het Woord zonder Leer niet wordt verstaan, n. 9025, 9409, 9424, 9430, 10324, 10431, 10582. Dat de Ware Leer een lamp is voor hen die het Woord lezen, n. 10400. Dat de echte Leer zal zijn uit hen die in verlichting zijn uit den Heer, n. 2510, 2516, 2519, 9424, 10105. Dat het Woord door middel van Leer, door een verlichte gemaakt, wordt verstaan, n. 10324. Dat zij die in verlichting zijn, vanuit het Woord voor zich leer maken, n. 9382, 10659. Het verschil tussen hen die leeraren en aanleren vanuit de Leer der Kerk, en tussen hen die het doen vanuit den allenen zin der letter, hoedanig, n. 9025. Dat zij die in den zin der letter zonder leer zijn, in geen verstaan komen aangaande de Ware Goddelijke dingen [*veris Divinis*], n. 9409, 9410, 10582. Dat zij in verscheidene dwalingen vallen, n. 10431. Dat zij die in de aandoening van het ware terwille van het ware zijn, wanneer zij volwassen worden, en vanuit hun eigen verstand kunnen zien, niet eenvoudig blijven in de leerstellige dingen hunner Kerk, maar dat zij doervorsen of het ware dingen zijn vanuit het Woord, n. 5402, 5432, 6047. Dat anders een ieder het ware zou hebben vanuit een ander, en vanuit den geboortegrond, hetzij als Jood, hetzij als Griek geboren, n. 6047. Dat nochtans de dingen die des geloofs zijn geworden vanuit den letterlijken zin des Woords niet moeten worden uitgeblust, tenzij na volledige beziening, n. 9039.

Dat de ware Leer der Kerk is de Leer der naastenliefde en des geloofs, n. 2417, 4766, 10763, 10764. Dat de Leer des geloofs niet de Kerk maakt, maar het leven des geloofs, zijnde der naastenliefde, n. 809, 1798, 1799, 1834, 4468, 4677, 4766, 5826, 6637. Dat de Leerstellige dingen niets zijn, tenzij dienvolgens wordt geleefd, n. 1515, 2049, 2116. Dat heden ten dage in de Kerken de Leer des geloofs is, en niet der naastenliefde, en dat de Leer der naastenliefde is verworpen tot een wetenschap, welke de zedelijke Theologie wordt genoemd, n. 2417. Dat de Kerk één zou zijn, indien krachtens het leven, aldus krachtens de naastenliefde, de mensen werden erkend als mensen der Kerk, n. 1285, 1316, 2982, 3267, 3445, 3451, 3452. Hoezeer de Leer der naastenliefde van waarde

is boven de Leer des geloofs gescheiden van de naastenliefde, n. 4844. Dat diegenen in de onwetendheid omtrent de Hemelse dingen zijn, die niet iets weten aangaande de Naastenliefde, n. 2435. Zij die slechts de Leer des geloofs en niet tevens die der Naastenliefde hebben, vallen in zoveel dwalingen, n. 2388, 2417, 3146, 3325, 3412, 3413, 3416, 3773, 4672, 4730, 4783, 4925, 5351, 7623 tot 7627, 7752 tot 7762, 7790, 8094, 8313, 8530, 8765, 9186, 9224, 10555. Dat zij die alleen in de Leer des geloofs zijn, en niet in het leven des geloofs, zijnde de Naastenliefde, oudtijds werden geheten “met de voorhuid behepten” [*Praeputiati*] of Filistijnen, n. 3412, 3413, 8093. Dat bij de Ouden geweest is de Leer der liefde tot den Heer en der Naastenliefde jegens den naaste, en dat de Leer des geloofs haar van dienst is geweest, n. 2417, 3419, 4844, 4955.

Dat de Leer door een verlichte gemaakt, daarna door redelijke dingen bevestigd kan worden, en dat zij zo vollediger wordt verstaan, en dat zij wordt versterkt, n. 2553, 2719, 2720, 3052, 3310, 6047. *Meer hieromtrent zie men boven*, n. 51. Dat zij die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn, willen dat de leerstellige dingen der Kerk eenvoudigweg geloofd worden zonder enige redelijke beschouwing, n. 3394.

Dat een dogma bevestigen niet der wijsheid is, maar zien of het waar is vòdrdat het bevestigd wordt, en dat dit geschiedt bij hen die in verlichting zijn, n. 1017, 4741, 7012, 7680, 7950. Dat het licht derbevestiging een natuurlijk, niet een geestelijk licht is, bestaanbaar ook bij de bozen, n. 8780. Dat alle dingen, ook de valse, kunnen bevestigd worden, dermate dat zij als ware dingen verschijnen, n. 2480, 2490, 5033, 6865, 8521.

258. *Dat in het Woord een geestelijke Zin is, die de Inwendige Zin wordt genoemd.* Dat niemand kan weten wat de Inwendige Zin des Woords is, tenzij hij weet wat Overeenstemming is, n. 2895, 4322. Dat alle en de afzonderlijke dingen, tot aan de afzonderlijkste toe, die in de natuurlijke Wereld zijn, overeenstemmen met de geestelijke dingen, en vandaar dezelve betekenen, n. 1886 tot 1889, 2987 tot 3003, 3213 tot 3227. Dat de geestelijke dingen waarmede de natuurlijke dingen overeenstemmen, onder een ander aangezicht in het natuurlijke verschijnen, zodat zij niet worden onderkend, n. 1887, 2395, 8920. Dat nauwelijks iemand heden ten dage weet, waar het Goddelijke in het Woord is, terwijl het toch is in deszelfs inwendigen of geestelijken Zin, en wat deze is wordt heden ten dage niet geweten, n. 2899, 4989. Dat het mystische des Woords niet iets anders is dan dat wat deszelfs inwendige of geestelijke Zin bevat, waarin wordt gehandeld over den Heer, over Zijn Rijk, en over de Kerk, en niet over de natuurlijke dingen die in de wereld zijn, n. 4923. Dat de Profetische dingen in de meeste plaatsen niet worden verstaan, en zo van geen

nut zijn, zonder den inwendigen zin, uit voorbeelden, n. 2608, 8020, 8398. Zoals wat wordt aangeduid met het Witte Paard in de Apocalyps, n. 2760 e.v.; Wat met de Sleutels van het Koninkrijk der Hemelen, aan Petrus gegeven, Voorrede tot Hfdst. xxii van Genesis, n. 9410. Wat met het Vlees, het Bloed, het Brood en den Wijn in het Heilig Avondmaal, en zo waarom het door den Heer is ingesteld, n. 8682.

Wat met de Profetische uitspraken van Jakob over zijn zonen, Hfdst. XLIX van Genesis, n. 6306, 6333 tot 6465. Wat met verscheidene Profetische uitspraken over Jehudah en Israël, welke niet met die natie stroken, noch samenvallen volgens den zin der letter, n. 6333, 6361, 6415, 6438, 6444. Behalve talloze andere dingen meer, n. 2608.

Over den inwendigen of geestelijken Zin des Woords in het kort, n. 1767 tot 1777, 1869 tot 1879. Dat in alle en de afzonderlijke dingen des Woords een inwendige Zin is, n. 1143, 1984, 2135, 2333, 2395, 2495, 2619. Dat die dingen niet verschijnen in den Zin der letter, maar dat zij nochtans van binnen in denzelfde zijn, n. 4442.

259. *Dat de inwendige Zin vooreerst is voor de Engelen, en dat hij eveneens is voor de mensen.* Opdat men wete, wat de Inwendige Zin is, hoedanig dezelve, en waarvandaan, moet het hier in het kort worden gezegd. Dat zij anders spreken en denken in den Hemel dan in de Wereld, in den Hemel geestelijk, in de Wereld natuurlijk; dat deswege wanneer de mens het Woord leest, de Engelen die bij den mens zijn, hetzelfde geestelijk doorvatten, terwijl de mensen het natuurlijk doorvatten; dat vandaar de Engelen in den inwendigen zin zijn, wanneer de mensen in den uitwendigen zijn; maar dat zij nochtans één maken door overeenstemming.

Dat het Woord anders wordt verstaan door de Engelen in de Hemelen, dan door de mensen op aarde, en dat voor genen is de inwendige of geestelijke Zin, voor dezen echter de uitwendige of de natuurlijke, n. 1887, 2395. Dat de Engelen het Woord doorvatten in den inwendigen Zin, en niet in den uitwendigen zin, uit ondervinding van hen die met mij vanuit den Hemel spraken toen ik het Woord las, n. 1769, 1770, 1771, 1772. Dat de Engelijke ideeën en eveneens de spraken geestelijk zijn, de menselijke ideeën en spraken echter natuurlijk; dat derhalve de inwendige zin, die geestelijk is, voor de Engelen is; toegelicht uit ondervinding, n. 2333. Dat evenwel de Zin der letter des Woords van dienst is aan de geestelijke ideeën der Engelen als middelen, vergelijkenderwijs zoals de woorden der spraak het doen voor den zin van het onderwerp bij den mens, n. 2143. Dat de dingen die van den inwendigen Zin des Woords zijn, vallen in zulke dingen die zijn van het licht des Hemels,

aldus in de Engellijke doorvatting, n. 2618, 2619, 2629, 3086. Dat de dingen die de Engelen vanuit het Woord doorvatten, voor hen derhalve kostbaar zijn, n. 2540, 2541, 2545, 2551. Dat de Engelen zelfs niet één woord van den Zin der letter des Woords verstaan, n. 64, 65, 1434, 1929. Dat zij ook niet weten de namen van personen en plaatsen die in het Woord zijn, n. 1434, 1888, 4442, 4480. Dat Namen niet kunnen binnengaan in den Hemel, noch daar kunnen worden uitgesproken, n. 1876, 1888. Dat alle Namen in het Woord dingen betekenen, en dat zij in ideeën van het onderwerp worden verkeerd in den Hemel, n. 768, 1888, 4310, 4442, 5225, 5287, 10329. Dat de Engelen ook denken los van personen, n. 6613, 8343, 8985, 9007. Hoe sierlijk de inwendige Zin des Woords is, hoewel louter Namen, uit voorbeelden vanuit het Woord, n. 1224, 1888, 2395. Dat ook meerdere Namen in een reeks in den inwendigen zin één ding uitdrukken, n. 5095. Dat ook alle Getallen in het Woord dingen betekenen, n. 482, 487, 647, 648, 755, 813, 1963, 1988, 2075, 2252, 3252, 4264, 6175, 9488, 9659, 10217, 10253. Dat de Geesten ook het Woord in den inwendigen zin doorvatten naarmate hun innerlijke dingen tot den Hemel geopend zijn, n. 1771. Dat de Zin der letter des Woords, die natuurlijk is, ogenblikkelijk wordt omgezet in den geestelijken zin bij de Engelen, omdat er overeenstemming is, n. 5648. En dit zonder aanhoring en erkentenis van wat in den zin der letter of in den uitwendigen zin is, n. 10215. Zo dat de Zin der letter of de uitwendige Zin slechts bij den mens is, en ook niet verder reikt, n. 2015.

Wat is de inwendige Zin des Woords, en eveneens de binnenste of hoogste Zin, waarover n. 9407, 10604, 10614, 10627. Dat de Geestelijke Engelen, dat is, zij die vanuit het geestelijk Rijk des Heren zijn, het Woord doorvatten in den inwendigen zin, en dat de Hemelse Engelen, dat is, zij die vanuit het hemels Rijk des Heren zijn, het Woord doorvatten in den binnensten zin, n. 2157, 2275.

Dat het Woord is voor de mensen, en eveneens voor de Engelen, wederzijds aangepast, n. 7381, 8862, 10322. Dat het Woord is hetverenigende van den Hemel en de aarde, n. 2310, 2495, 9212, 9216, 9357. Dat de verbinding van den Hemel met den mens is door het Woord, n. 9396, 9400, 9401, 10452. Dat derhalve het Woord wordt geheten het verbond, n. 9396. Aangezien het verbond betekent de verbinding, n. 665, 666, 1023, 1038 1864, 1996, 2003, 2021, 6804, 8767, 8778, 9396, 10632. Dat een inwendige Zin in het Woord is, omdat het Woord uit den Heer door de drie Hemelen is nedergedaald tot aan den mens toe, n. 2310, 6597. En dat het zo is aangepast gemaakt aan de Engelen van de drie Hemelen, en eveneens aan de mensen, n. 7381, 8862. Dat

het daarvandaan is dat het Woord Goddelijk is, n. 2989, 4989. En dat het Heilig is, n. 10276. En dat het geestelijk is, n. 4480. En dat het Woord is uit het Goddelijke geïnspireerd, n. 9094. Dat dit is inspiratie, n. 9094.

Dat ook de mens die is wederverwekt, daadwerkelijk is in den inwendigen zin des Woords, hoewel hij dat niet weet, aangezien voor hem de Inwendige mens geopend is, die geestelijke doorvatting heeft, n. 10400. Maar dat bij hem het geestelijke des Woords invloeit in natuurlijke ideeën, en zich zo natuurlijk vertoont, aangezien hij zolang hij in de wereld leeft, in het natuurlijke denkt, n. 5614. Dat vandaar het licht van het ware bij hen die verlicht worden, is uit hun inwendige, dat is, door het inwendige uit den Heer, n. 10691. 10694. Dat ook langs dien weg het heilige invloeit bij hen die het Woord heilig hebben, n. 6789. Dat de wederverwekte mens, aangezien hij daadwerkelijk in den inwendigen zin des Woords is, en hetzelfde in het heilige ervan, hoewel hij dat niet weet, derhalve na den dood in dien zin vanuit zich komt, en dat hij niet langer in den zin der letter is, n. 3226, 3342, 3343.

260. *Dat in den inwendigen of geestelijken Zin ontelbare verborgenheden zijn.* Dat het Woord in den inwendigen zin ontelbare dingen bevat, die de menselijke bevassing te boven gaan, n. 3085, 3086. Dat het ook onontvouwbaar dingen zijn, n. 1965. Welke alleen worden uitgebeeld voor de Engelen en door hen verstaan, n. 167. Dat de inwendige Zin des Woords de Verborgenheden des Hemels bevat, welke betreffen den Heer, en Zijn Rijk in de Hemelen en op Aarde, n. 1, 2, 3, 4, 937. Dat die Verborgenheden niet verschijnen in den zin der letter, n. 937, 1502, 2161. Dat verscheidene dingen die er bij de Profeten zijn, verschijnen als uiteenliggend, en dat zij in den inwendigen zin in een schone reeks aan één stuk door [*continenter*] samenhangen, n. 7153, 9022. Dat niet één enkel woord, zelfs niet één enkele jotha afwezig kan zijn in den zin der letter des Woords zonder onderbreking in den inwendigen zin, en dat derhalve vanuit de Goddelijke Voorzienigheid des Heren het Woord zo ongerept bewaard is ten aanzien van elk woord en van elk haaltje, n. 7933. Dat er ontelbare dingen in zijn aan de afzonderlijke dingen des Woords, n. 6617, 6620, 8920.

En aan ieder woord, n. 1869. Dat ontelbare dingen gelegen zijn in het Gebed des Heren, en in de afzonderlijke dingen ervan, n. 6619. En in de Geboden van den Dekaloog; en dat evenwel in den uitwendigen zin ervan enige zodanige dingen zijn die bekend waren aan iedere natie zonder Onthulling, n. 8867, 8900.

Dat er in het Woord, vooral in het Profetische, twee uitdrukkingen als van één en dezelfde zaak zijn, maar dat de ene betrekking heeft op het goede, de

andere op het ware, aldus op het Geestelijke en op het Hemelse, n. 683, 707, 2516, 8339. Dat in het Woord de ware en de goede dingen wonderbaarlijk zijn verbonden, en dat die verbinding alleen verschijnt aan hem die den inwendigen zin weet, n. 10554. En dat zo in het Woord en in de afzonderlijke dingen ervan het Goddelijke Huwelijk en het hemels Huwelijk is, n. 683, 793, 801, 2173, 2516, 2712, 5138, 7022. Dat het Goddelijk Huwelijk is het Huwelijk van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, aldus de Heer, in Wien Alleen dat Huwelijk is, n. 3004, 3005, 3009, 5138, 5194, 5502, 6343, 7945, 8339, 9263, 9314. Dat met Jezus wordt aangeduid het Goddelijk Goede, en met Christus het Goddelijk Ware, en met het een en het ander het Goddelijk Huwelijk in den Hemel, zijnde het Huwelijk van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, n. 3004, 3005, 3009. Dat dit Huwelijk is in de afzonderlijke dingen des Woords in den inwendigen zin ervan, aldus de Heer ten aanzien van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, n. 5502. Dat het Huwelijk van het Goede en het Ware uit den Heer in den Hemel en de Kerk datgene is wat het hemels Huwelijk wordt genoemd, n. 2508, 2618, 2803, 3004, 3211, 3952, 6179. Aldus dat in dit opzicht het Woord als het ware de Hemel is, n. 2173, 10126. Dat de Hemel wordt vereenzelvigd [*assimilatur*] met een Huwelijk in het Woord krachtens het huwelijk van het goede en het ware daar, n. 2758, 3132, 4434, 4835.

Dat de Inwendige Zin is de Leer zelf der Kerk, n. 9025, 9430, 10400. Dat zij die het Woord verstaan volgens den inwendigen zin, de ware Leer zelf der Kerk weten, omdat de inwendige zin haar bevat, n. 9025, 9430, 10400. Dat het Inwendige des Woords ook is het Inwendige der Kerk, alsmede het Inwendige van den Eredienst, n. 10460. Dat het Woord is de Leer der liefde tot den Heer en der naastenliefde jegens den naaste, n. 3419, 3420.

Dat het Woord in de letter is zoals een wolk, en dat in den inwendigen zin de heerlijkheid is, Voorrede tot Genesis Hfdst. XVIII, n. 5922, 6343, waar wordt ontvouwd *dat de Heer komen zal in de wolken des hemels met heerlijkheid*. Dat ook de Wolk in het Woord betekent het Woord in den zin der letter, en de Heerlijkheid het Woord in den inwendigen zin, Voorrede tot Hfdst. XVIII van Genesis, n. 4060, 4391, 5922, 6343, 6752, 8106, 8781, 9430, 10551, 10574. Dat de dingen die in den zin der letter zijn, zich verhouden tot de dingen die in den inwendigen zin zijn, zoals grofweg door elkander geworpen dingen rondom een gepolijsten optischen cylinder, vanuit welke dingen zich evenwel in den Cylinder een schoon mensenbeeld vertoont, n. 1871. Uitgebeeld in het andere leven zij die alleen den zin der letter des Woords willen en erkennen, door een wanstaltig oud wijf; zij echter die tevens den inwendigen zin willen en

erkennen, door een Maagd sierlijk gekleed, n. 1774. Dat het Woord in de ganse samenvatting het beeld des Hemels is, omdat het Woord is het Goddelijk Ware, en het Goddelijk Ware maakt den Hemel, en omdat de Hemel één mens weergeeft, dat het Woord in dit opzicht is zoals het beeld van den mens, n. 1871. Dat de Hemel in één samenvatting één mens weergeeft, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 59 tot 67. En dat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer, den Hemel maakt, n. 126 tot 140, n. 200 tot 212. Dat het Woord zich schoon en liefelijk [*amaene*] vertoont vóór de Engelen, n. 1767, 1768. Dat de zin der letter als het ware het lichaam is, en dat de inwendige zin als het ware de ziel van dat lichaam is, n. 8943. Dat vandaar het Woord het leven heeft krachtens den inwendigen zin, n. 1405, 4857. Dat het Woord zuiver is in den inwendigen zin, en dat het zo niet schijnt in den zin der letter, n. 2362, 2395. Dat de dingen die in den zin der letter des Woords zijn, heilig zijn uit de inwendige dingen, n. 10126, 10728.

Dat in de Historische dingen des Woords ook een inwendige zin is, maar van binnen in dezelve, n. 4989. Aldus dat de Historische dingen des Woords evengelijk als de Profetische dingen verborgenheden bevatten, n. 755, 1659, 1709, 2310, 2333. Dat de Engelen die dingen niet historisch doorvatten, maar geestelijk, n. 6884. Dat de innerlijke verborgenheden die in de Historische dingen zijn, minder openliggen voor den mens dan in de Profetische dingen; de oorzaak, n. 2176, 6597.

Verder hoedanig de inwendige zin des Woords is, getoond, n. 1756, 1984, 2004, 2663, 3035, 7089, 10604, 10614. Toegelicht door vergelijkingen, n. 1873. **261.** *Dat het Woord is samengeschreven door overeenstemmingen, en zo door uitbeeldende dingen.* Dat het Woord ten aanzien van den zin der letter is samengeschreven door louter Overeenstemmingen, aldus door zulke dingen die uitbeelden en betekenen de geestelijke dingen, welke des Hemels en der Kerk zijn, n. 1404, 1408, 1409, 1540, 1619, 1659, 1709, 1783, 2179, 2763, 2899. Dat dit is geschied terwille van den inwendigen zin in de afzonderlijke dingen, n. 2899. Aldus terwille van den Hemel, aangezien zij die in den Hemel zijn, het Woord niet verstaan volgens den zin der letter ervan, die natuurlijk is, maar volgens den inwendigen zin, die geestelijk is, n. 2899. Dat de Heer gesproken heeft door Overeenstemmingen, Uitbeeldende en Aanduidende dingen, omdat Hij uit het Goddelijke sprak, n. 9048, 9063, 9086, 10126, 10728. Dat de Heer zo heeft gesproken vóór de Wereld en vóór den Hemel, n. 2533, 4807, 9048, 9063, 9086. Dat de dingen die de Heer gesproken heeft, den algehelen Hemel vervulden, n. 4637. Dat de Historische dingen des Woords uitbeeldend zijn, de woorden aanduidend, n. 1540, 1659, 1709, 1783, 2686.

Dat het Woord in geen anderen stijl samengeschreven had kunnen worden, opdat er daardoor vergemeenschapping en verbinding met de Hemelen zou zijn, n. 2899, 6943, 9481. Dat degenen schromelijk dwalen, die het Woord verachten om den eenvoudigen en ruwen stijl naar den schijn, en die denken dat zij het Woord zouden hebben aangenomen als het in een anderen stijl was geschreven geweest, n. 8783. Dat ook de wijze van schrijven en de stijl der Oudsten door Uitbeeldende en Aanduidende dingen is geweest, n. 605, 1756, 9942. Dat de Oude Wijzen verlustiging hebben gevonden in het Woord, omdat daar uitbeeldende en aanduidende dingen zijn; uit ondervinding, n. 2592, 2593. Indien de mens der Oudste Kerk het Woord had gelezen, dat hij helder de dingen zou hebben gezien die in den inwendigen zin des Woords zijn, en duister de dingen die in den uitwendigen zin zijn, n. 4493. Dat de zonen van Jakob naar het land Kanaän zijn heengeleid, omdat in dat land alle plaatsen van de Oudste tijden af uitbeeldend zijn geweest, n. 1585, 3686, 4447, 5136, 6516. En aldus dat het Woord daar zou worden samengeschreven, waarin de plaatsen genoemd moesten worden terwille van den inwendigen zin, n. 3686, 4447, 5136, 6516. Maar dat nochtans het Woord ten aanzien van den uitwendigen zin veranderd is vanwege die natie, niet echter ten aanzien van den inwendigen zin, n. 10453, 10461, 10603, 10604. Opdat men wete wat en hoedanig de Overeenstemmingen zijn, en hoedanig de Uitbeeldende dingen in het Woord zijn, zal derhalve daarover eveneens iets worden gezegd. Dat alle dingen die overeenstemmen ook uitbeelden, en vandaar aanduiden, zó dat de Overeenstemmingen en de Uitbeeldingen één zijn, n. 2896, 2897, 2973, 2987, 2989, 2990, 3002, 3225. Wat Overeenstemmingen en Uitbeeldingen zijn, uit ondervinding en uit voorbeelden, n. 2763, 2987 tot 3002, 3213 tot 3226, 3337 tot 3552, 3472 tot 3485, 4218 tot 4228, 9280. Dat de wetenschap der Overeenstemmingen en der Uitbeeldingen de voornaamste Wetenschap bij de Ouden is geweest, n. 3021, 3419, 4280, 4748, 4844, 4964, 4966, 6004, 7729, 10252. Vooral bij de Oosterlingen, n. 5702, 6692, 7097, 7779, 9391, 10252, 10407. En in Egypte meer dan bij de anderen, n. 5702, 6692, 7097, 7779, 9391, 10407. Ook bij de Heidenen, zoals in Griekenland en elders, n. 2762, 7729. Maar dat zij heden ten dage onder de teloor gegane Wetenschappen behoort, vooral in Europa, n. 2894, 2895, 2994, 3630, 3632, 3747, 3748, 3749, 4581, 4966, 10252. Dat nochtans die Wetenschap alle wetenschappen overtreft, aangezien zonder haar het Woord niet wordt verstaan, noch wat betekenen de Riten van de Joodse Kerk, waarover in het Woord, noch geweten wordt hoedanig de Hemel is, noch wat het Geestelijke, noch hoe het is gesteld met den geestelijken Invloed in het natuurlijke, en andere dingen meer, n. 4280,

en in de boven geciteerde plaatsen. Dat alle dingen die bij de Engelen en Geesten verschijnen, Uitbeeldend zijn volgens de Overeenstemmingen voor zulke dingen die der liefde en des geloofs zijn, n. 1971, 3213 tot 3226, 3349, 3475, 3485, 9481, 9574, 9576, 9577. Dat de Hemelen vol zijn van Uitbeeldende dingen, n. 1521, 1532, 1619. Dat de Uitbeeldende dingen des te schoner en volmaakter zijn naarmate ze innerlijker in de Hemelen zijn, n. 3475. Dat de Uitbeeldende dingen daar werkelijke schijnbaarheden zijn, omdat zij uit het licht des Hemels zijn, hetwelk het Goddelijk Ware is, en dit is het wezenlijke zelf van het bestaan van alle dingen, n. 3485.

De oorzaak dat alle en de afzonderlijke dingen die in de geestelijke wereld zijn, in de natuurlijke worden uitgebeeld, is deze dat het Inwendige zich bekleedt met overeenkomende dingen in het Uitwendige, door welke zij zich zichtbaar vertoont en verschijnt, n. 6275, 6284, 6299. Aldus bekleedt zich het einddoel met overeenkomende dingen, opdat het zich vertone als oorzaak in de lagere sfeer, en daarna opdat het zich vertone als uitwerking in de nog lagere sfeer; en wanneer het einddoel door de oorzaak uitwerking wordt, dan wordt het zichtbaar of verschijnt vóór ogen, n. 5711. Deze dingen toegelicht door den invloed van de ziel in het lichaam, namelijk dat de ziel wordt bekleed met zulke dingen in het lichaam waardoor alle dingen die zij denkt en wil, kunnen verschijnen en zich zichtbaar vertonen; en daarom wordt de denking, wanneer zij neervloeit in het lichaam, uitgebeeld door zulke gebaren en aandoeningen, die overeenstemmen, n. 2988. Op duidelijke wijze worden de aandoeningen, welke des gemoeds zijn, uitgebeeld in het aangezicht [*facies*] door de verschillende gelaatstrekken [*vultus*] ervan, en wel dermate dat zij daar gezien worden, n. 4791 tot 4805, 5695. Daaruit blijkt, dat in alle en de afzonderlijke dingen der natuur innerlijk schuilt de oorzaak en het einddoel vanuit de geestelijke wereld, n. 3562, 5711. Aangezien de dingen die in de natuur zijn, laatste uitwerkingen zijn, waaraan eerdere dingen in zijn, n. 4240, 4939, 5051, 6275, 6284, 6299, 9216. Dat het de Inwendige dingen zijn die worden uitgebeeld, en de Uitwendige dingen die uitbeelden, n. 4292.

Dat, aangezien alle dingen in de Natuur uitbeeldend zijn voor de geestelijke en de hemelse dingen, er derhalve in de Oude tijden Kerken zijn geweest, waarin alle Uitwendige dingen, die Rituële dingen waren, uitbeeldend waren; derhalve werden die Kerken geheten Uitbeeldende Kerken, n. 519, 521, 2896. Dat de Kerk bij de zonen Israëls ingesteld, een Uitbeeldende Kerk is geweest, n. 1003, 2179, 10149. Dat alle Rituële dingen daar Uitwendige dingen zijn geweest, die Inwendige dingen hebben uitgebeeld, welke des Hemels en der Kerk zijn, n. 4288, 4874. Dat de Uitbeeldende dingen van de Kerk en van

den Eredienst ophielden toen de Heer in de wereld kwam, omdat de Heer de Inwendige dingen der Kerk opende, en omdat alle Uitwendige dingen der Kerk in den hoogsten zin Hem hebben betroffen, n. 4832.

262. *Over den Zin der letter of den Uitwendigen Zin des Woords.* Dat de Zin der letter des Woords is volgens de schijnen in de wereld, n. 589, 926, 1408, 2719, 1410, 2720, 1832, 1874, 2242, 2520, 2533. En tot de bevassing der eenvoudigen, n. 2533, 9048, 9063, 9086. Dat het Woord in den zin der letter natuurlijk is, n. 8783. Ter oorzake hiervan, dat het natuurlijke het laatste is, waarin de geestelijke en de hemelse dingen stilhouden, en waarop zij zoals een huis op zijn fundament blijven bestaan, en dat anders de inwendige zin zonder uitwendige zou zijn zoals een huis zonder fundament, n. 9360, 9430, 9433, 9824, 10044, 10436. Dat het Woord omdat het zodanig is, de samenhouder is van den geestelijken en den hemelsen zin, n. 9407. En omdat het zodanig is, dat het heilig Goddelijke is in den zin der letter ten aanzien van alle en de afzonderlijke dingen daar, tot op elke jotha toe, welke dan ook, n. 639, 680, 1869, 1870, 9198, 10321, 10637. Dat de Wetten gegeven voor de zonen Israëls, alhoewel afgeschaft, nochtans het heilige Woord zijn, vanwege den inwendigen zin in dezelve, n. 9211, 9259, 9349. Dat de Wetten, Gerichten en Inzettingen voor de Israëlietische en Joodse Kerk, welke een Uitbeeldende Kerk was, dingen zijn die nog in den enen en den anderen zin, den Uitwendigen en den Inwendigen, van kracht zijn; dat er zijn die volgens den Uitwendigen zin te enen male moeten gehouden worden, dat er zijn die van nut kunnen zijn naar believe, en dat er zijn die volkomen zijn afgeschaft, waarover n. 9349. Dat het Woord Goddelijk is ook ten aanzien van de dingen die zijn afgeschaft, n. 10637.

Hoedanig het Woord in den zin der letter is, indien het niet tevens wordt verstaan ten aanzien van den inwendigen zin, of, wat hetzelfde is, volgens de ware Leer vanuit het Woord, n. 10402. Dat vanuit den zin der letter zonder den inwendigen zin, of zonder de Echte Leer vanuit het Woord, ketterijen in een ontzaglijk aantal opwellen, n. 10400. Dat zij die in het Uitwendige zonder het Inwendige zijn, de innerlijke dingen des Woords niet uithouden, n. 10694. Dat de Joden zodanig zijn geweest, en eveneens heden ten dage zijn, n. 301, 302, 303, 3479, 4429, 4433, 4680, 4844, 4847, 10396, 10401, 10407, 10694, 10701, 10707.

263. *Dat de Heer het Woord is.* Dat in den binnensten zin des Woords enig en alleen over den Heer wordt gehandeld, en beschreven worden alle staten der verheerlijking van Zijn Menselijke, dat is, van het één-zijn met het Goddelijke Zelf, en eveneens alle staten der onderjukking van de hellen, en

van de ordening van alle dingen daar en in de Hemelen, n. 2249, 7014. Aldus dat in dien zin beschreven wordt het gehele leven des Heren in de Wereld, en dat daardoor een aanhoudende aanwezigheid des Heren bij de Engelen is, n. 2523. Bijgevolg dat de Allene Heer is in het binnenste des Woords; en dat daarvandaan het Goddelijke en het Heilige des Woords, is, n. 1873, 9357. Dat de Heer zeide dat de Schrift aangaande Hem is vervuld, betekent dat alle dingen het zijn die in den binnensten zin zijn, n. 7933.

Dat het Woord betekent het Goddelijk Ware, n. 4692, 5075, 9987. Dat de Heer het Woord is, omdat Hij het Goddelijk Ware is, n. 2533. Dat de Heer het Woord is, ook omdat het Woord is uit Hem, en aangaande Hem, n. 2859. En aangaande den Allenen Heer in den binnensten Zin, aldus de Heer Zelf daar, n. 1873, 9357. En omdat in alle en de afzonderlijke dingen des Woords is het Huwelijk van het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware, n. 3004, 5502. Dat Jezus is het Goddelijk Goede, en Christus het Goddelijk Ware, n. 3004, 3005, 3009. Dat het Goddelijk Ware het enig werkelijke is, en dat hetgeen waarin het is, zijnde vanuit het Goddelijke, het enig substantiële is, n. 5272, 6880, 7004, 8200. En omdat het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer het Licht in den Hemel is, en het Goddelijk Goede de Warmte in den Hemel is, en omdat vanuit dezelve alle dingen daar bestaan [*existunt*; ook ontstaan], en omdat door den Hemel of door de geestelijke Wereld de natuurlijke Wereld bestaat, blijkt het dat alle dingen die geschapen zijn, vanuit het Goddelijk Ware, aldus vanuit het Woord, geschapen zijn, volgens deze woorden bij Johannes: “*In den aanvang was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord, en door Hetzelve zijn alle dingen gemaakt die gemaakt zijn: en HET WOORD is VLEES GEWORDEN*”, n. 2803, 2894, 5272, 6880. Verder over de Schepping van alle dingen uit het Goddelijk Ware, aldus uit den Heer, zie men in het Werk over den Hemel en de Hel, n. 137: en vollediger vanuit de beide Artikelen daar, n. 116 tot 125, en n. 126 tot 140.

Dat de verbinding van den Heer met den mens geschiedt door het Woord, middels den inwendigen zin, n. 10375. Dat er door alle en de afzonderlijke dingen des Woords verbinding is, en dat vandaar het Woord wonderbaarlijk is boven elk geschrift, n. 10632, 10633, 10634.

Dat de Heer, nadat het Woord is samengeschreven, door hetzelve met de mensen spreekt, n. 10290.

264. *Over hen die tegen het Woord zijn.* Over hen die het Woord verachten, bespotten, lasteren, en ontwijden, n. 1878. Hoedanig die zijn in het andere leven, n. 1761, 9222. Dat zij betrekking hebben op taaislijmig bloed, 5719. Welk groot gevaar door de ontwijding van het Woord, n. 571 tot 582. Hoezeer

het schaadt, als beginselen van het valse, vooral die de liefde van zich en van de wereld begunstigen, worden bevestigd door het Woord, n. 589. Dat zij in geen aandoening van het ware terwille van het ware zijn, ten volle den Inwendigen zin des Woords verwerpen, en ervan walgen, uit ondervinding, n. 5702. Over sommigen in het andere leven, die de innerlijke dingen des Woords verwerpen, dat zij van de redelijkheid beroofd zijn, n. 1879.

265. *Meer over het Woord.* Dat WOORD in de Hebreeuwse Taal verschillende dingen betekent; namelijk Gesprek, Denking des gemoeds, Elk ding dat werkelijk bestaat, voorts Iets, n. 9987. Dat het Woord betekent het Goddelijk Ware en den Heer, n. 4692, 5075, 9987. Dat Woorden betekenen ware dingen, n. 4692, 5075; dat zij betekenen Leerstellige dingen, n. 1288. Dat de tien woorden betekenen alle Ware Goddelijke dingen, n. 10688. Dat zij dingen betekenen die werkelijk bestaan, n. 1785, 5075, 5272.

Dat er twee uitdrukkingen van één en dezelfde zaak in het Woord zijn, vooral in het Profetische, en dat het ene betrekking heeft op het goede, het andere op het ware, en dat deze zo verbonden worden, n. 683, 707, 2516, 8339. Welke uitdrukking op het goede slaat, en welke op het ware, dat men dit niet kan weten tenzij vanuit den inwendigen zin des Woords, aangezien het geëigende [*propriae*] woorden zijn waarmede de dingen worden uitgedrukt die van het goede zijn, en geëigende waarmede diegene worden aangeduid die van het ware zijn, n. 793, 801. En dit dermate, dat men alleen al vanuit de toekenningswoorden [*praedicatio vocum*] kan opmaken of over het goede dan wel over het ware wordt gehandeld, n. 2722. Dat ook somtijds de ene uitdrukking het gemene behelst, en de andere een bepaald iets uit het gemene, n. 2212. Dat er een soort van wederkerigheid in het Woord is, waarover n. 2240 einde. Dat de meeste dingen in het Woord ook een tegengestelden zin hebben, n. 4816. Dat de inwendige Zin zijn toekenbaar subject volgt, n. 4502. Dat zij die verlustigd zijn geweest met het Woord, in het andere leven de warmte des Hemels aannemen, waaraan de hemelse liefde inis, volgens het hoedanige en het hoevele der verlustiging vanuit de liefde, n. 1773.

266. *De Boeken des Woords, welke het zijn.* Dat de Boeken des Woords al die Boeken zijn die een Inwendigen Zin hebben; dat die echter welke hem niet hebben, het Woord niet zijn. Dat de Boeken des Woords in het Oude Testament zijn: De Vijf Boeken van Mozes, het Boek van Josua, het Boek der Richteren, de beide Boeken van Samuël, de beide Boeken der Koningen, de Psalmen van David, de Profeten, Jesaja, Jeremia, de Klaagliederen, Ezechiël, Daniël, Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Michah, Nahum, Habakuk, Zefanja, Haggai, Zacharia, Malachia: en in het Nieuwe Testament, de Vier

Evangelisten, Mattheus, Markus, Lukas, Johannes; en de Apocalyps. De Overige hebben geen Inwendigen Zin, n. 10325.

Over de Voorzienigheid

267. De Regering des Heren in de Hemelen en op Aarde wordt de Voorzienigheid genoemd; en omdat al het goede dat der liefde is, en al het ware dat des geloofs is, vanuit dewelke het heil, uit Hem is, en volstrekt niets uit den mens, blijkt vandaar, dat de Goddelijke Voorzienigheid des Heren is in alle en de afzonderlijke dingen die tot het heil van het Menselijk Geslacht bevorderlijk zijn: dit leert de Heer aldus bij Johannes: *“Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven”*, xiv: 6: En elders: *“Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf zo zij niet in den Wijnstok gebleven zal zijn, aldus ook gij niet zo gij niet in Mij gebleven zult zijn; tenzi uit Mij¹⁾ kunt gij niet wat ook doen”*, xv: 4, 5.

268. De Goddelijke Voorzienigheid is ten aanzien van de meest afzonderlijke dingen van des mensen leven; want er is niet dan één enige bron des levens, zijnde de Heer, uit Wien wij zijn, leven, en handelen.

269. Zij die vanuit wereldlijke dingen denken over de Goddelijke Voorzienigheid, besluiten daaruit, dat zij slechts universeel is, en dat de afzonderlijke dingen zijn bij den mens; maar zij weten de verborgenheden des Hemels niet, zij concluderen immers alleen vanuit de liefden van zich en van de wereld, en de wellusten ervan; en daarom, wanneer zij de bozen zien verheven tot ereposten en schatten gewinnen meer dan de goeden, en dat de bozen succes hebben volgens hun kunstgrepen, zo zeggen zij in hun hart dat dit niet zou geschieden, als de Goddelijke Voorzienigheid was in alle en de afzonderlijke dingen; maar zij nemen niet in aanmerking dat de Goddelijke Voorzienigheid niet datgene beschouwt wat in het kort voorbijgaat, en een einde neemt met des mensen leven in de wereld, maar dat zij datgene beschouwt wat tot in het eeuwige blijft, aldus wat geen einde neemt; dat wat geen einde neemt, dit Is; wat echter een einde neemt, dit naar verhouding Is niet; denke wie denken kan, of honderdduizend jaren iets zijn vergeleken bij de eeuwigheid, en hij zal doorvatten dat zij het niet zijn; wat dan de paar jaren des levens in de wereld.

270. Wie het naar behoren overweegt, kan weten dat Voorrang en Welgesteldheid in de wereld, niet werkelijke Goddelijke Zegeningen zijn, hoewel de mens vanuit zijn verlustiging daaraan ze zo noemt; zij gaan immers voorbij, en eveneens verleiden zij velen, en keren hen van den Hemel af; maar

1 Hier *“nisi a Me”*, tenzij uit Mij; overal elders *“nam sine Me”*, want zonder Mij.

hij kan weten dat het eeuwige leven en deszelfs gelukzaligheid werkelijke Zegeningen zijn, welke uit het Goddelijke zijn: dit leert ook de Heer bij Lukas: *“Maakt u een schat die niet afneemt in de Hemelen, waar de dief niet bijkomt, noch de mot verderft; waar immers uw schat is, daar zal ook uw hart zijn”*, XII: 33, 34.

271. Dat de bozen succes hebben volgens hun kunstgrepen, is ter oorzaak hiervan dat het vanuit de Goddelijke orde is, dat een ieder vanuit de rede doe wat hij doet, en eveneens vanuit het vrije, weswege de mens, als het aan hem niet was overgelaten om te handelen volgens zijn rede vanuit het vrije, en zo eveneens de kunstgrepen die daarvandaan zijn, succes hadden, geenszins in staat gesteld zou kunnen worden om het eeuwige leven op te nemen; dit leven immers wordt ingeboezemd wanneer de mens in het vrije is en zijn rede wordt verlicht; want niemand kan gedwongen worden tot het goede, omdat elk gedwongene niet aankleeft; het is immers niet van hemzelf; van den mens zelf geschiedt dat wat vanuit het vrije geschiedt volgens zijn rede, en vanuit het vrije geschiedt dat wat vanuit den wil of de liefde is, en de wil of de liefde is de mens zelf; als de mens werd gedwongen tot dat wat hij niet wil, zo zou zijn gezindheid steeds neigen tot dat wat hij wil; en bovendien helt een ieder over tot het verbodene, en dit vanuit de verborgen oorzaak omdat hij naar het vrije overhelt; daaruit blijkt, dat als de mens niet in het vrije werd gehouden, voor hem niet in het goede zou kunnen worden voorzien.

272. Het aan den mens overlaten vanuit zijn vrije ook het boze te denken, te willen, en voor zover de wetten het niet verhinderen, te doen, wordt Toelaten genoemd.

273. Geleid worden tot gelukkige dingen in de wereld door kunstgrepen, schijnt den mens toe alsof het vanuit de eigen voorzichtigheid was, maar nochtans begeleidt bij voortduur de Goddelijke Voorzienigheid door toe te laten en aanhoudend van het boze af te leiden: doch geleid worden tot de gelukzaligheden in den Hemel, daarvan wordt geweten en doorvat dat het niet is vanuit de eigen voorzienigheid, omdat het vanuit den Heer is, en geschiedt vanuit Zijn Goddelijke Voorzienigheid door te beschikken en aanhoudend te leiden tot het goede.

274. Dat het zo is, kan de mens niet vatten, vanuit het schijnsel der natuur, want vanuit dit weet hij de wetten der Goddelijke Orde niet.

275. Men moet weten dat er is Voorzienigheid en Vooruitzien; het Goede is dat waarin uit den Heer wordt voorzien, het Boze echter is dat wat uit den Heer wordt voortuitgezien; het ene zal er met het andere zijn, want hetgeen

uit den mens komt is niets dan het boze, doch hetgeen uit den Heer komt, is niets dan het goede.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

Aangezien al het goede, waarin voor den mens wordt voorzien uit den Heer, invloeit, moeten derhalve eveneens in hetgeen volgt de dingen worden aangevoerd vanuit DE HEMELSE VERBORGENHEDEN, die daar gezegd zijn over den INVLOED: en omdat de Heer in alle dingen voorziet volgens de Goddelijke Orde, moeten derhalve ook de dingen worden aangevoerd die daar gezegd zijn over de ORDE.

276. *Over de Voorzienigheid.* Dat de Voorzienigheid is de Regering des Heren in de Hemelen en op Aarde, n. 10773. Dat de Heer vanuit de Voorzienigheid alle dingen regeert volgens de Orde, en dat zo de Regering volgens de Orde de Voorzienigheid is, n. 1755, 2447. En dat Hij alle dingen regeert òf vanuit den Wil, òf vanuit Vergunning, òf vanuit Toelating, aldus in verschillend opzicht volgens het hoedanige bij den mens, n. 1755, 2447, 3704, 9940. Dat de Voorzienigheid onzichtbaar handelt, n. 5508. Dat de meeste dingen die vanuit de Voorzienigheid geschieden, aan den mens verschijnen als Gebeurlijkheden, n. 5508. Dat de Voorzienigheid onzichtbaar optreedt, is ter oorzaak hiervan dat de mens niet gedwongen worde vanuit zichtbare dingen te geloven, en zo opdat zijn vrije niet gekwetst worde, want als de mens niet het vrije heeft, kan hij niet hervormd worden, aldus niet gezaligd, n. 1937, 1947, 2876, 2881, 3854, 5508, 5982, 6477, 8209, 8987, 9588, 10409, 10777. Dat de Goddelijke Voorzienigheid niet de tijdelijke dingen beoogt die spoedig voorbijgaan, maar de eeuwige dingen, n. 5626, 8717, 10776: toegelicht, 6491. Dat zij die dit niet vatten, geloven dat Welgesteldheid en Voorrang in de wereld de enige dingen zijn waarin wordt voorzien, en derhalve noemen zij deze de Zegeningen uit het Goddelijke, terwijl die toch niet door den Heer als Zegeningen worden beschouwd, maar alleen als middelen tot des menschen leven in de wereld, maar dat de dingen door den Heer worden beoogd die tot de eeuwige gelukzaligheid des menschen bevorderlijk zijn, n. 10409, 10776. Dat zij die in des Heren Goddelijke Voorzienigheid zijn, in alle en de afzonderlijke dingen worden gevoerd tot de gelukzalige dingen tot in het eeuwige, n. 8478, 8480. Dat diegenen dit niet denken, noch vatten, die alle dingen toeschrijven aan de natuur en aan de eigen voorzichtigheid, en niet iets aan het Goddelijke, n. 6484, 10409, 10775.

Dat de Goddelijke Voorzienigheid des Heren niet is zoals men in de wereld gelooft, namelijk alleen universeel, en dat de bijzondere of de afzonderlijke dingen zijn van de voorzichtigheid bij den mens, n. 8717, 10775. Dat niet het universele bestaat tenzij vanuit de afzonderlijke dingen, en met dezelve,

aangezien de afzonderlijke dingen tezamen genomen het Universele worden geheten, zoals de bijzondere dingen tezamen genomen het Gemene worden geheten, n. 1919, 6159, 6338, 6482, 6483, 6484. Dat het Universele zodanig is hoedanig de afzonderlijke dingen zijn vanuit welke het is, en tezamen met welke het is, n. 917, 1040, 6483, 8857. Dat des Heren Voorzienigheid universeel is omdat zij in de meest afzonderlijke dingen is, n. 1919, 2694, 4329, 5122, 5904, 6058, 6481 tot 6486, 6490, 7004, 7007, 8717, 10774; bevestigd vanuit den Hemel, n. 6486. Dat als niet de Goddelijke Voorzienigheid universeel was vanuit de meest afzonderlijke dingen en in de meest afzonderlijke dingen, niets zou kunnen blijven bestaan, n. 6338. Dat daardoor alle dingen in orde zijn geschikt, en in orde worden gehouden, in het gemeen en in het deel, n. 6338. Hoe het vergelijkenderwijze gesteld is met een Koning op aarde, n. 6482, 10800. Dat de eigen Voorzichtigheid des mensen is zoals een geringe aardkluit in het heelal, doch de Goddelijke Voorzienigheid zoals het heelal zelf naar verhouding, n. 6485. Dat het zo is, vatten de mensen in de wereld bezwaarlijk, n. 8717, 10775, 10780. Aangezien verscheidene begoochelingen dit bestrijden, en blindheid teweeg brengen, n. 6481. Over iemand in het andere leven, die had geloofd vanuit bevestiging in de wereld, dat alle dingen zijn van de eigen voorzichtigheid, en niets van de Goddelijke Voorzienigheid, dat de dingen die bij hem verschenen, hels waren, n. 6484.

De Voorzienigheid des Heren omtrent de boze dingen, hoedanig, n. 6481, 6495, 6574, 10777, 10779. Dat de boze dingen door de wetten der toelating worden geregeerd uit den Heer, en dat zij worden toegelaten terwille van de orde, n. 8700, 10778. Dat de Toelating van het boze uit den Heer, niet is als van een die wil, maar als Een van Die niet wil, doch Die geen hulp kan verlenen terwijl aandringt het einddoel, zijnde de zaliging, n. 7877. Het aan den mens overlaten vanuit zijn vrije het boze te denken en te willen, en, voor zoveel als de wetten het niet verbieden, te doen, dat dit is toelaten, n. 10778. Dat zonder het Vrije, dus zonder die toelating, de mens niet hervormd, aldus niet gezaligd kan worden, zie men boven in de Leer over het VRIJE, n. 141 tot 149.

Dat de Heer is de Voorzienigheid en het Vooruitzien, en dat het ene er niet is zonder het andere, n. 5195, 6489. Dat uit den Heer in het goede wordt voorzien, en het boze wordt vooruitgezien, n. 5155, 5195, 6489, 10781. Dat er niet Voorbeschikking of Lotgeval [*Fatum*] is, n. 6487. Dat allen zijn voorbeschikt tot den Hemel, en geen tot de Hel, n. 6488. Dat er niet is enige absolute noodzakelijkheid bij den mens vanuit de Voorzienigheid, maar dat er volle vrijheid is, toegelicht door een vergelijking, n. 6487. Dat onder de

Uitverkorenen in het Woord worden verstaan zij die in het leven van het goede en daaruit van het ware zijn, n. 3755, 3900, 5057, 5058. Hoe het moet worden verstaan dat *God heeft doen ontmoeten tot de hand*, Exod. XXI: 13, n. 9010.

Dat de Fortuin, die in vele dingen in de wereld wonderbaarlijk verschijnt, een werking is van de Goddelijke Voorzienigheid in het laatste der orde, volgens het hoedanige van des mensen staat, en dat zij kan zijn ter bevestiging dat de Goddelijke Voorzienigheid is in de aller-afzonderlijkste dingen, n. 5049, 5179, 6493, 6494. Dat zij is vanuit de geestelijke Wereld, en dat daarvandaan de variaties ervan zijn, ook uit ondervinding, n. 5179, 6493, 6494.

277. Over den Invloed. Over den Invloed des Hemels in de Wereld, en over den Invloed der Ziel in alle dingen des lichaams, uit ondervinding, n. 6053 tot 6058, 6189 tot 6215, 6307 tot 6327, 6466 tot 6495, 6598 tot 6626. Dat niets ontstaat uit zich, maar uit een daaraan eerdere, aldus alle dingen uit een Eerste, n. 4523, 4524, 6040, 6056. Dat alle dingen zoals zij zijn ontstaan ook blijven bestaan, omdat het blijven bestaan een voortdurend ontstaan is, n. 2886, 2888, 3627, 3628, 3648, 4523, 4524, 6040, 6056. Dat volgens die Orde de invloed geschiedt, n. 7270. Daaruit blijkt het ook dat uit het Eerste Zijn alle dingen voortdurend blijven bestaan, omdat zij uit Hetzelve zijn ontstaan, n. 4523, 4524, 6040, 6056. Dat het al des levens uit het Eerste invloeit, omdat het daaruit is, aldus uit den Heer, n. 3001, 3318, 3337, 3338, 3344, 3484, 3628, 3629, 3741, 3742, 3743, 4318, 4319, 4320, 4417, 4524, 4882, 5847, 5986, 6325, 6468, 6469, 6470, 6479, 9276, 10196. Dat alle Bestaan is uit Zijn, en dat niets kan Bestaan, tenzij daarin is zijn Zijn, n. 4523, 4524, 6040, 6056.

Dat alle dingen invloeien die de mens denkt en die hij wil, uit ondervinding, n. 904, 2886, 2887, 2888, 4151, 4319, 4320, 5846, 5848, 6189, 6191, 6194, 6197, 6198, 6199, 6213, 7147, 10219. Dat de mens dingen kan bezien, denken en analytisch concluderen, is vanuit invloed, n. 2888, 4319, 4320. Dat de mens niet één enkel moment kan leven, als hem de invloed vanuit de geestelijke wereld wordt afgenomen; en dat nochtans de mens in het vrije is, uit ondervinding, n. 2887, 5849, 5854, 6321. Dat het leven, hetwelk invloeit uit den Heer, wordt gevarieerd volgens den staat des mensen, en volgens de opneming, n. 2069, 5986, 6472, 7343. Dat bij de bozen het goede dat invloeit uit den Heer, wordt verkeerd in het boze, en het ware in het valse, uit ondervinding, n. 3643, 4632. Dat het goede en het ware, hetwelk aanhoudend invloeit uit den Heer, voor zoveel wordt opgenomen als het boze en valse niet in den weg staat, n. 2411, 3142, 3147, 5828.

Dat al het goede invloeit uit den Heer, en al het boze uit de Hel, n. 904, 4151. Dat de mens heden ten dage gelooft dat alle dingen in hem zijn en vanuit hem zijn, terwijl zij toch invloeden, en hij dit weet vanuit het leerstellige der Kerk dat al het goede is vanuit den Hemel, en al het boze vanuit de Hel, n. 4249, 6193, 6206. Doch dat hij, als hij geloofde zoals het met de zaak gesteld is, zich het boze niet zou toeigenen; hij zou dat immers uit zich tot de hel verwerpen: noch het goede tot het zijne maken, en zo niet daaruit enige verdienste halen, n. 6206, 6324, 6325. Wat een gelukkigen staat de mens dan zou hebben, uit het innerlijke immers zou hij zien en het goede en het boze, uit den Heer, n. 6325. Dat zij die den Hemel loochenen, of niets daarover weten, niet weten dat iets van invloed daaruit is, n. 4322, 5649, 6193, 6479. Wat Invloed is, toegelicht met Vergelijkingen, n. 6128, 6190, 9407.

Dat er geestelijke Invloed is, en niet Fysische, aldus dat de Invloed is vanuit de Geestelijke Wereld in de Natuurlijke, en niet van uit de Natuurlijke in de Geestelijke, n. 3219, 5119, 5259, 5427, 5428, 5477, 6322, 9109, 9110. Dat de Invloed is door den Inwendigen mens in den Uitwendigen, en niet omgekeerd, n. 1702, 1707, 1940, 1954, 5119, 5259, 5779, 6322, 9380. Omdat de Inwendige mens is in de geestelijke Wereld, en de Uitwendige in de natuurlijke, n. 978, 1015, 3628, 4459, 4523, 4524, 6057, 6309, 9701 tot 9709, 10156, 10472. Dat het schijnt alsof de Invloed is uit de uitwendige dingen in de inwendige; dat het een begoocheling is, n. 3721. Dat er bij den mens een Invloed is in diens Redelijke dingen, en door deze in de Wetenschappelijke, en niet omgekeerd, n. 1495, 1707, 1940. De Orde van den Invloed, hoedanig, n. 775, 880, 1096, 1495, 7270.

Dat de Invloed is onmiddellijk uit den Heer, en eveneens middellijk door de geestelijke Wereld of den Hemel, n. 6063, 6307, 6472, 9682, 9683. Dat de Invloed des Heren onmiddellijk is in de allerafzonderlijkste dingen, n. 6058, 6474 tot 6478, 8717, 8728. Over den middellijken Invloed des Heren door den Hemel, n. 4067, 6982, 6985, 6996. Dat hij geschiedt door de Geesten en door de Engelen die aan den mens worden toegevoegd, n. 697, 5846 tot 5866. Dat de Heer door de Engelen invloeit in de einddoelen vanuit welke en terwille waarvan de mens zo denkt, wil en handelt, n. 1317, 1645, 5846, 5854. En dat daarin de dingen zijn die van het Geweten bij den mens zijn, n. 6207, 6213. Door de Geesten echter in de denkingen en daaruit in de dingen van het geweten, n. 4186, 5854, 5858, 6192, 6193, 6198, 6199, 6319. Dat dit door den mens moeilijk kan worden geloofd, n. 6214. Dat de Heer invloeit in eersten en tegelijk in laatsten, of in binnensten en tegelijk in uitersten, op welke wijze, n. 5147, 5150, 6473, 7004, 7007, 7270. Dat de Invloed des Heren is in het

goede bij den mens, en door het goede in het ware, niet echter omgekeerd, n. 5482, 5649, 6027, 8685, 8701, 10153. Dat het goede het vermogen geeft van den invloed uit den Heer op te nemen, niet echter het ware zonder het goede, n. 8321. Dat niets schaadt wat binnentreedt in de denking, maar dat wat in den wil, aangezien dit den mens wordt toegeëigend, n. 6308. Dat het Goddelijke in de hoogste dingen is stil en vredig, maar dat het naar gelang het nederdaalt naar de lagere dingen bij den mens, onvredig en rumoerig wordt, vanwege de ongeördende dingen daar, n. 8823. De Invloed des Heren bij de Profeten, hoedanig, n. 6212.

Dat er gemene Invloed is, waarover, n. 5850. Dat dit het aanhoudend streven is van te handelen volgens de Orde, n. 6211. Dat die Invloed is in de levens der dieren, n. 5850. En eveneens in de subjecten van het Plantenrijk, n. 3648. Dat ook volgens den gemenen Invloed de denking valt in de spraak, en de wil in de gebaren bij den mens, n. 5862, 5990, 6192, 6211.

278. *Over den Invloed des levens bij den mens in het bijzonder.* Dat er één enig Leven is, vanuit hetwelk allen zowel in den Hemel als in de Wereld leven, n. 1954, 2021, 2536, 2658, 2886 tot 2889, 3001, 3484, 3742, 5847, 6467. Dat dit Leven is uit den Menen Heer, toegelicht met verschillende dingen, n. 2886 tot 2889, 3344, 3484, 4319, 4320, 4524, 4882, 5986, 6325, 6468, 6469, 6470, 9276, 10196. Dat de Heer het Leven zelf is, zie men in Joh. 1: 1, 4; Hfdst. v: 26; Hfdst. xiv: 6. Dat het Leven uit den Heer invloeit bij de Engelen, de Geesten en de Mensen op wonderbaarlijke wijze, n. 2886 tot 2889, 3337, 3338, 3484, 3742. Dat de Heer invloeit vanuit Zijn Goddelijke Liefde, die zodanig is, dat Hij van hetgeen het Zijne is, zou willen dat het van den ander is, n. 3742, 4320. Dat alle liefde zodanig is, aldus oneindig méér de Goddelijke Liefde, n. 1820, 1865, 2253, 6872. Dat het leven daarvandaan verschijnt alsof het in den mens is, en niet als invloeiende, n. 3742, 4320. Dat het leven verschijnt als in den mens, is eveneens omdat de principale oorzaak, zijnde het leven uit den Heer, en de instrumentale oorzaak, zijnde de opnemende vorm, één oorzaak handelen, welke wordt gevoeld in de instrumentale oorzaak, n. 6325. Dat het voornaamste van de wijsheid en het inzicht der Engelen is doorvatten en weten, dat het al des levens uit den Heer is, n. 4318. Over de vreugde der Engelen doorvat en bevestigt door het spreken tot mij, deswege dat zij niet leven vanuit zich maar vanuit den Heer, n. 6469. Dat de bozen niet overtuigd willen worden, dat het leven invloeit, n. 3743. Dat de twijfels aangaande den Invloed des levens uit den Heer niet kunnen worden verwijderd, zolang de begoochelingen, de onwetendheid, en het ontkennende regeren, n. 6479. Dat allen van de Kerk weten, dat al het

goede en ware is vanuit den Hemel, dat is, door den Hemel uit God, en dat al het boze en valse is uit de Hel, en evenwel het al des levens betrekking heeft op het goede en ware, en op het boze en valse, en wel dermate dat er zonder gene niets van leven is, n. 2893, 4151. Dat dit eveneens dicteert het leerstellige der Kerk hetwelk vanuit het Woord is, n. 4249. Dat de mens niettemin niet gelooft, dat het leven invloeit, n. 4249. Dat als de vergemeenschapping en het verband met de geesten en Engelen werd weggenomen, de mens terstond zou sterven, n. 2887. Dat vandaar eveneens blijkt, dat het al des levens uit het Eerste Zijn des levens invloeit, omdat niets vanuit zich, maar vanuit daaraan eerdere dingen ontstaat, aldus alle en de afzonderlijke dingen uit een Eerste, en omdat zoals het ontstaat, ook te enen male blijft bestaan, aangezien het blijven bestaan een voortdurend ontstaan is, n. 4523, 4524. Dat de Engelen, de Geesten en de Mensen geschapen zijn om het leven op te nemen, aldus dat zij slechts opnemende vormen des levens zijn, n. 2021, 3001, 3318, 3344, 3484, 3742, 4151, 5114, 5986. Dat zij zodanige vormen zijn, hoedanig zij opnemen, n. 2888, 3001, 3484, 5847, 5986, 6467, 6472. Dat derhalve de mensen, de geesten, en de engelen zodanig zijn, hoedanig zij de opnemende vormen des levens uit den Heer zijn, n. 2888, 5847, 5986, 6467, 6472. Dat de mens zo is geschapen, dat hij in zijn binnenste dingen, en daaruit in de ordelijk opeenvolgende dingen, het Goddelijke kan opnemen, en verheven worden tot het Goddelijke, en verbonden worden met het Goddelijke door het goede der liefde en de ware dingen des geloofs, en dat hij derhalve leeft tot in het eeuwige, anders dan de beesten, n. 5114.

Dat het leven uit den Heer ook invloeit bij de bozen, aldus eveneens bij hen die in de Hel zijn, n. 2706, 3743, 4417, 10196. Maar dat zij het goede verkeren in het boze, en het ware in het valse, aldus het leven in den geestelijken dood, want hoedanig de mens, zodanig de opneming van het leven, n. 4319, 4320, 4417. Dat de goede en ware dingen uit den Heer ook bij voortduur bij hen invloeiën, maar dat zij die òf verwerpen, òf verstikken, òf verdraaien, n. 3743. Dat zij die in de boze dingen en daaruit in de valse dingen zijn, niet het werkelijke leven hebben, zodanig als dit is, n. 726, 4623, 4747, 10284, 10286.

279. *Over de Orde.* Dat het het Goddelijk Ware voortgaande uit den Heer is, uit hetwelk de Orde is, en dat het Goddelijk Goede het wezenlijke der Orde is, n. 1728, 2258, 8700, 8988. Dat de Heer de Orde is, aangezien het Goddelijk Goede en het Goddelijk Ware zijn uit den Heer, ja zelfs zijn de Heer in de hemelen en op aarde, n. 1919, 2011, 5110, 5703, 10336, 10619. Dat de Goddelijke Ware dingen de Wetten der orde zijn, n. 2447, 7995. Dat waar de Orde is, daar de Heer aanwezig is; dat echter waar niet de Orde is,

daar de Heer niet aanwezig is, n. 5703. Aangezien het Goddelijk Ware de Orde is, en het Goddelijk Goede het wezenlijke der Orde, dat derhalve alle en de afzonderlijke dingen in het heelal betrekking hebben op het Goede en het Ware, opdat zij iets zijn, omdat zij betrekking hebben op de Orde, n. 2452, 3166, 4390, 4409, 5232, 7256, 10122, 10155. Dat het Goede, omdat het het wezenlijke der Orde is, de ware dingen in de Orde schikt, en niet omgekeerd, n. 3316, 3470, 4302, 5704, 5709, 6028, 6690. Dat de Algehele Hemel, ten aanzien van alle engellijke Gezelschappen, door den Heer zijn gerangschikt volgens Zijn Goddelijke Orde, aangezien het Goddelijke des Heren bij de Engelen den Hemel maakt, n. 3038, 7211, 9128, 9338, 10125, 10151, 10157. Dat vandaar de Vorm des Hemels is de Vorm volgens de Goddelijke Orde, n. 4040 tot 4043, 6607, 9877.

Dat de mens, voorzoveel hij volgens de Orde leeft, aldus voorzoveel in het goede volgens de Goddelijke Ware dingen, welke de wetten der Orde zijn, voor evenzoveel mens is, n. 4839. Ja zelfs dat hij, voorzoveel hij aldus leeft, voor evenzoveel in het andere leven verschijnt als mens volmaakt en schoon; dat hij echter voorzoveel hij niet aldus leeft, voor evenzoveel verschijnt als monster, n. 4839, 6605, 6626. Daaruit blijkt, dat het de mens is, in wien alle dingen der Goddelijke Orde zijn samengedragen, en dat hij van scheppingswege de Goddelijke Orde in vorm is, n. 4219, 4220, 4223, 4523, 4524, 5114, 5368, 6013, 6057, 6605, 6626, 9706, 10156, 10472. Dat iedere Engel, omdat hij een ontvanger is van de Goddelijke Orde uit den Heer, in den Menselijken vorm is, volmaakt en schoon volgens de opneming, n. 322, 1880, 1881, 3633, 3804, 4622, 4735, 4797, 4985, 5199, 5530, 6054, 9879, 10177, 10594. Dat ook de Engellijke Hemel in de ganse samenvatting is in den vorm zoals een Mens, en dit omdat de algehele Hemel ten aanzien van alle engellijke Gezelschappen daar uit den Heer is gerangschikt volgens de Goddelijke Orde, n. 2996, 2998, 3624 tot 3629, 3636 tot 3643, 3741 tot 3745, 4625. Daaruit blijkt, dat het het Goddelijk Menselijke is uit Hetwelk al die dingen zijn, n. 2996, 2998, 3624 tot 3649, 3741 tot 3745. Daaruit volgt eveneens, dat de Heer de Allene Mens is, en dat diegenen mensen zijn, die het Goddelijke uit Hem opnemen, n. 1894. Dat zij, voorzoveel zij opnemen, voor evenzoveel beelden des Heren zijn, n. 8547. Dat de mens niet wordt geboren in het goede en het ware, maar in het boze en het valse, aldus niet in de Goddelijke Orde, maar in het tegendeel van de Orde, en dat het vandaar is dat hij wordt geboren in louter onwetendheid, en dat hij derhalve noodzakelijk opnieuw moet worden geboren, dat is, wederverwekt, hetgeen geschiedt door de Goddelijke Ware dingen uit den Heer, en door het leven dienvolgens, opdat hij in de Orde wordt ingewijd,

en zo mens wordt, n. 1047, 2307, 2308, 3518, 3812, 8480, 8550, 10283, 10284, 10286, 10731. Dat de Heer, wanneer Hij den mens wederverwekt, alle dingen bij hem rangschikt volgens de orde, dat is, volgens den vorm des Hemels, n. 5700, 6690, 9931, 10303. Dat de mens die geleid wordt door den Heer, wordt geleid volgens de Goddelijke Orde, n. 8512. Dat de innerlijke dingen, welke des gemoeds zijn, geopend zijn tot den Hemel tot aan den Heer toe voor dien mens die in de Goddelijke orde is, en gesloten voor hem die niet in de Goddelijke orde is, n. 8513. Dat de mens voorzoveel hij volgens de Orde leeft, voor evenzoveel inzicht en wijsheid heeft, n. 2592.

Dat de Heer regeert de eerste dingen der Orde en de laatste, en eersten vanuit laatsten, en laatsten vanuit eersten, en dat Hij zo alle dingen in verband en in orde samenhoudt, n. 3702, 3739, 6040, 6056, 9828. Over de opeenvolgende orde; en over het Laatste der Orde, waarin de opeenvolgende dingen tezamen zijn ook in hun orde, n. 634, 3691, 4145, 5114, 5897, 6239, 6326, 6465, 8603, 9215, 9216, 9828, 9836, 10044, 10099, 10329, 10335.

Dat de boze en de valse dingen tegen de orde zijn, en dat zij nochtans door den Heer worden geregeerd, niet volgens de orde, maar vanuit de orde, n. 4839, 7877, 10778. Dat de boze en de valse dingen door de wetten der toelating worden geregeerd, en dat dit is terwille van de orde, n. 7877, 8700, 10778. Dat onmogelijk is wat tegen de Goddelijke Orde is, als dat de mens die in het boze leeft, gezaligd kan worden vanuitvanuit allene Barmhartigheid, voorts dat in het andere leven de bozen vergezelschap kunnen worden met de goeden, en andere dingen meer, n. 8700.

Over den Heer

280. God is de Ene, Die de Schepper van het Heelal en de Instandhouder van het Heelal is, aldus Die is de God des Hemels en de God der aarde.

281. Het zijn twee dingen die het leven des hemels bij den mens maken, het Goede der liefde, en het Ware des geloofs; dit leven heeft de mens vanuit God, en volstrekt niets ervan vanuit den mens; weswege het primaire der Kerk is God erkennen, geloven in God, en Hem liefhebben.

282. Zij die binnen de Kerk geboren zijn, moeten erkennen den Heer, Zijn Goddelijke en Zijn Menselijke, en geloven in Hem en Hem liefhebben, want uit den Heer is alle heil: dit leert de Heer bij Johannes: *“Die gelooft in den Zoon, heeft het eeuwige Leven; die echter den Zoon niet gelooft, zal het Leven niet zien, maar de Toorn Gods blijft bij hem”*, III: 36. Bij denzelfde: *“Dit is de wil van Hem Die Mij gezonden heeft, dat een elk die den Zoon ziet, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe, en Ik zal hem wederopwekken ten uitersten dage”*, VI: 40. Bij denzelfde: *“Jezus zeide: Ik ben de Wederopstanding en het Leven; die gelooft in Mij, ook al sterft hij, zal leven; een elk echter die leeft en gelooft in Mij, zal niet sterven tot in het eeuwige”*, XI: 25, 26.

283. Weswege zij die binnen de Kerk niet den Heer en Zijn Goddelijke erkennen, niet met God verbonden kunnen worden, en zo niet enig lot delen met de Engelen in den Hemel: niemand immers kan met God worden verbonden tenzij uit den Heer en in den Heer. Dat niemand kan verbonden worden met God tenzij uit den Heer, leert de Heer bij Johannes: *“God heeft niemand ooit gezien; de Enigverwekte Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Die heeft uiteengezet”*, I: 18. Bij denzelfde: *“Niet hebt gij de stem des Vaders ooit gehoord, noch Zijn gedaante gezien”*, V: 37. Bij Mattheus: *“Niemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon zal hebben willen onthullen”*, XI: 27. En bij Johannes: *“Ik ben de Weg, de Waarheid, en het Leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij”*, XIV: 6. Dat niemand kan verbonden worden met God dan in den Heer, is omdat de Vader is in Hem, en Zij één zijn, zoals Hij ook leert bij Johannes: *“Indien gij Mij gekend had, zo had gij ook Mijn Vader gekend: hij die Mij ziet, ziet den Vader; Filippus, gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is; gelooft Mij dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is”*, XIV: 7 tot II. En bij denzelfde: *“De Vader en Ik één zijn Wij; bekent en gelooft dat Ik in den Vader ben en de Vader in Mij is”*, X: 30, 38.

284. Omdat de Vader in den Heer is, en de Vader en de Heer één zijn, en omdat geloofd moet worden in Hem, en hij die gelooft in Hem, het eeuwige

leven heeft, zo blijkt dat de Heer God is: dat de Heer God is, leert het Woord, zoals bij Johannes: *“In den aanvang was het Woord, en het Woord was bij God, EN GOD WAS HET WOORD: alle dingen zijn door Hetzelve ²⁾ gemaakt, en zonder Hetzelve is niets gemaakt dat gemaakt is: en HET WOORD IS VLEES GEWORDEN, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Deszelfs heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als des Enigverwekten uit den Vader”*, I: 1, 3, 14. Bij Jesaja: *“Een knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven. op Wiens schouder het Oppergezag, en genoemd zal worden Zijn Naam: GOD, Held, VADER DER EEUWIGHEID, Vorst des Vredes”*, IX: 5. Bij denzelfde: *“Een maagd zal ontvangen en baren, en genoemd zal worden Zijn Naam: GOD MET ONS”*, VII: 14. Matth. I: 23. En bij Jeremia: *“Zie, de dagen zullen komen, wanneer Ik David een gerechte spruit zal opwekken, Die zal regeren als Koning, en voorspoedig zal zin; en dit Zijn Naam waarmede zij Hem noemen zullen: JEHOVAH ONZE GERECHTIGHEID”*, XXIII: 5, 6; Hfdst. XXXIII: 15, 16.

285. Allen die van de Kerk zijn, en in het licht vanuit den Hemel, zien het Goddelijke in den Heer; doch zij die niet in het licht vanuit den Hemel zijn, zien niet dan alleen het Menselijke in den Heer; terwijl toch het Goddelijke en het Menselijke in Hem zó verenigd zijn, dat Zij één zijn; zoals de Heer ook elders leert bij Johannes: *“Vader, al Mijn dingen zijn Uwe, en al Uw dingen Mijne”*, XVII: 10.

286. Dat de Heer ontvangen is uit Jehovah Vader, en zo uit ontvangenis God, is bekend in de Kerk; en eveneens dat Hij is wederopgestaan met het ganse Lichaam, want Hij liet niets achter in het Graf; waaromtrent Hij ook daarna de discipelen heeft bevestigd, door te zeggen: *“Ziet Mijn handen en Mijn voeten, dat Ik het Zelf ben; betast Mij en ziet; want een Geest heeft niet vlees en beenderen, zoals gij Mij ziet hebben”*, Lukas XXIV: 39: en hoewel Hij mens was naar vlees en beenderen, trad Hij nochtans binnen door gesloten deuren, en nadat Hij Zich had geopenbaard, werd Hij onzichtbaar, Joh. XX: 19, 26; Lukas XXIV: 31. Anders geschiedt met elk mens; de mens immers staat wederop slechts naar den geest, en niet naar het lichaam; en daarom zeide Hij, toen Hij zeide *dat Hij niet zoals een geest is*, dat Hij niet is zoals een ander mens. Daaruit blijkt, dat ook het Menselijke in den Heer Goddelijk is.

287. Elk mens heeft vanuit den Vader zijn Zijn des levens, hetgeen diens Ziel wordt genoemd; het Bestaan des levens daaruit is dat wat het Lichaam wordt

2 Hier heeft het Latijn *per Ipsum*; in n. 263 echter *per Illud*, zoals ook in V.Chr.R. n. 224; door welk verschil *Ipsum* meer God lijkt te betreffen dan het Woord (*Illud*), dus eerder Hemzelf dan Hetzelve.

genoemd; vandaar is het Lichaam de Gestaltenis [*Effigies*] zijner Ziel, want de Ziel volvoert door hetzelfde haar leven naar willekeur: vandaar is het, dat de mensen worden geboren in de gelijkenis hunner ouders, en dat de familiën daaraan worden onderkend: daarvandaan blijkt, hoedanig Lichaam of hoedanig Menselijke de Heer had, namelijk dat het was zoals het Goddelijke Zelf, hetwelk was het Zijn des levens van Hem of de Ziel vanuit den Vader; en daarom zegt Hij: “*Die Mij ziet, ziet den Vader*”, Joh. xiv: 9.

288. Dat het Goddelijke en het Menselijke is één Persoon, is vanuit het geloof aanvaard in de ganse Christelijke Wereld, hetwelk aldus luidt: “*Hoewel Christus is God en Mens, zo is Hij nochtans niet twee, maar één Christus; ja zelfs is Hij geheel en al één en één enige Persoon; omdat zoals Lichaam en Ziel zijn één mens, aldus eveneens God en Mens is één Christus*”. Dit vanuit de Geloofsbelijdenis van Athanasius.

289. Zij die aangaande de Goddelijkheid de idee van drie Personen hebben, kunnen niet de idee van één God hebben; als zij met den mond zeggen één, denken zij nochtans drie: doch zij die aangaande de Goddelijkheid de idee van Drie in één Persoon hebben, zij kunnen de idee van één God hebben, en zeggen één God, en eveneens denken één God.

290. Men heeft de idee van Drie in één Persoon, wanneer men denkt dat de Vader in den Heer is, en de Heilige Geest voortgaat uit Hem; dan is het Drieuldige in den Heer, het Goddelijke Zelf, dat de Vader wordt genoemd, het Goddelijk Menselijke, dat Zoon wordt genoemd, en het Goddelijke Voortgaande, dat de Heilige Geest wordt genoemd.

291. Omdat in den Heer alles Goddelijk is, heeft Hij derhalve alle Mogendheid [*Potestas*] in de Hemelen, en op aarde; hetgeen Hij ook Zelf zegt, bij Johannes: “*De Vader heeft alle dingen gegeven in de hand des Zoons*”, III: 35. Bij denzelfde: “*De Vader heeft den Zoon de mogendheid over alle vlees gegeven*”, xvii: 2. Bij Mattheus: “*Alle dingen zijn Mij overgegeven van den Vader*”, xi: 27. Bij denzelfde: “*Mij is gegeven alle mogendheid in hemel en op aarde*”, xxviii: 16. Zodanige mogendheid is Goddelijk.

292. Zij die het Menselijke des Heren eender maken aan het menselijke van een ander mens, denken niet over de Ontvangenis van Hem vanuit het Goddelijke Zelf: ook nemen zij niet in overweging, dat het Lichaam van een ieder de gestaltenis van zijn Ziel is. Noch denken zij over de Wederopstanding van Hem met het ganse Lichaam: evenmin over Hem gezien zijnde toen Hij van gedaante was veranderd, namelijk dat Zijn aangezicht blonk zoals de Zon. Ook denken zij niet aan de dingen die de Heer heeft gezegd over het geloof in Hem, over het één-zijn met den Vader, over de Verheerlijking,

en over de Mogendheid over Hemel en Aarde, namelijk dat deze dingen Goddelijk zijn en gezegd over Zijn Menselijke. Evenmin gedenken zij dat de Heer alomtegenwoordig is ook ten aanzien van het Menselijke, Matth. xxviii: 20; vandaar echter is het geloof van Zijn Alomtegenwoordigheid in het Gewijde [*sacra*] Avondmaal; de Alomtegenwoordigheid is Goddelijk. Ja zelfs bedenken zij misschien niet, dat het Goddelijke, hetwelk de Heilige Geest wordt genoemd, voortgaat vanuit Zijn Menselijke; terwijl het toch voortgaat vanuit Zijn verheerlijkt Menselijke, want gezegd wordt: *“De Heilige Geest was nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was”*, Joh. vii: 39.

293. De Heer kwam in de wereld om het menselijk Geslacht te zaligen, dat anders met den eeuwigten dood zou zijn te gronde gegaan; en Hij zaligde het daardoor, dat Hij de Hellen onderjunkte, die elk mens komende in de wereld, en uitgaande van de wereld, bestookten; en tegelijk daarmede dat Hij Zijn Menselijke verheerlijkte: zo immers kon Hij de Hellen tot in het eeuwige onderjukt houden. De Onderjukking van de Hellen, en tegelijk de Verheerlijking van Zijn Menselijke, is geschied door de verzoeken in het Menselijke, dat Hij had vanuit de moeder, toegelaten, en door aanhoudende Overwinningen toen: Zijn Lijden aan het kruis was de laatste Verzoeking en de volle Overwinning.

294. Dat de Heer de Hellen heeft onderjukt, leert Hijzelf bij Johannes; toen het Kruislijden aanstaande was, zeide Jezus: *“Nu is het Oordeel dezer Wereld, Nu zal de Overste dezer Wereld buiten uitgeworpen worden”*, xii: 27, 28, 31. Bij denzelfde: *“Hebt goeden moed, Ik heb de Wereld overwonnen”*, xvi: 33. En bij Jesaja: *“Wie is Deze Die komt vanuit Edom, voortschrijdende in de veelheid Zijner sterkte, Groot om te verlossen; heil heeft Mij Mijn arm bewezen; derhalve is Hij tot Heiland geworden”*, lxiii: 1 tot 19; lix: 16 tot 21. Dat Hij Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, en dat het Kruislijden de laatste Verzoeking en de volle Overwinning is geweest, waardoor Hij verheerlijkt is, leert Hij ook bij Johannes: *“Nadat Judas was uitgegaan, zeide Jezus: Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt, en God zal Hem verheerlijken in Zich Zelf, en terstond zal Hij Hem verheerlijken”*, xiii: 31, 32. Bij denzelfde: *“Vader, de ure is gekomen; verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijk”*, xvii: 1, 5. Bij denzelfde: *“Nu is Mijn ziel ontroerd; Vader, verheerlijk Uw Naam; en een stem ging uit van den Hemel: En Ik heb verheerlijkt en zal wederom verheerlijken”*, xii: 27, 28. En bij Lukas: *“Moest de Christus dit niet lijden, en inschrijven in de heerlijkheid”*, xxiv: 26. Deze dingen zijn gezegd over Zijn lijden: Verheerlijken is Goddelijk maken. Daaruit nu staat vast, dat als niet de Heer in de wereld was gekomen, en Mens was geworden, en op deze wijze

had bevrijd van de Hel allen die geloven in Hem, en Hem liefhebben, geen sterveling gezaligd had kunnen worden: zo wordt het verstaan dat er zonder den Heer geen heil is.

295. Toen de Heer ten volle Zijn Menselijke had verheerlijkt, legde Hij het menselijke vanuit de moeder af, en trok Hij het Menselijke vanuit den Vader aan, zijnde het Goddelijk Menselijke: en daarom was Hij toen niet langer de zoon van Maria.

296. Het Eerste en Primaire der Kerk is, zijn God kennen en erkennen; want zonder die erkenning en erkenning is er geen verbinding; aldus geen in de Kerk zonder de erkenning des Heren; dit leert de Heer bij Johannes: *“Wie gelooft in den Zoon, heeft het eeuwige leven; wie echter niet gelooft aan den Zoon, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft bij hem”*, III: 16. En elders: *“Tenzij gij geloofd zult hebben dat Ik ben, zo zult gij sterven in uw zonden”*, VIII: 24.

297. Dat het Drievuldige in den Heer is, namelijk het Goddelijke Zelf, het Goddelijk Menselijke, en het Goddelijke Voortgaande, is een verborgenheid vanuit den Hemel, en voor hen die in Sancta Hierosolyma zullen zijn.

Vanuit de Hemelse Verborgenheden.

298. *Dat de Heer het Goddelijke heeft gehad vanuit de ontvangenis zelf.* Dat de Heer het Goddelijke vanuit den Vader had, n. 4641, 4963, 5041, 5157, 6716, 10125. Dat de Heer Alleen een Goddelijk zaad had, n. 1438. Dat Zijn Ziel Jehovah was, n. 1999, 2004, 2005, 2018, 2025. Dat zo het binnenste des Heren het Goddelijke Zelf was, met een bekleding uit de moeder, n. 5041. Dat het Goddelijke Zelf was het Zijn van des Heren leven, van Hetwelk het Menselijke daarna uitging, en geworden is Bestaan vanuit dat Zijn, n. 3194, 3210, 10270, 10372.

299. *Dat het Goddelijke des Heren moet worden erkend.* Dat binnen de Kerk, waar het Woord is, en door hetzelfde de Heer bekend is, niet moet worden geloofend het Goddelijke des Heren, noch het Heilige voortgaande uit Hem, n. 2359. Dat zij die niet den Heer erkennen binnen de Kerk, geen verbinding hebben met het Goddelijke; anders zij die buiten de Kerk zijn, n. 10205. Dat het Wezenlijke der Kerk is het Goddelijke des Heren erkennen, en de vereniging [*unitio*] van Hem met den Vader, n. 10083, 10112, 10370, 10738, 10730, 10816, 10817, 10818, 10820.

300. *Dat de Heer Zijn Menselijke heeft verheerlijkt in de wereld.* Dat in het Woord met veel dingen wordt gehandeld over de Verheerlijking des Heren, n. 10828. En overal in den inwendigen zin des Woords, n. 2249, 2523, 3245. Dat de Heer Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, niet het Goddelijke, omdat Dit in zich verheerlijkt was, n. 10057. Dat de Heer in de wereld is gekomen om Zijn Menselijke te verheerlijken, n. 3637, 4287, 9315. Dat de Heer Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, door het Goddelijke, dat in Hem vanuit ontvangenis was, n. 4727. Dat men een idee over de Verheerlijking van des Heren Menselijke kan hebben vanuit de idee van des mensen Wederverwekking, aangezien de Heer den mens zò wederverwekt als Hij Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, n. 3043, 3138, 3212, 3296, 3490, 4402, 5688. Enige dingen aangaande de Verborgenheden omtrent de verheerlijking van des Heren Menselijke, n. 10057. Dat de Heer het menselijk Geslacht daardoor heeft gezaligd dat Hij Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, n. 1676, 4180. Over den staat der Verheerlijking en der Vernedering des Heren, n. 1785, 1999, 2159, 6866. Dat de Verheerlijking, waar over den Heer wordt gehandeld, is de vereniging van Zijn Menselijke met het Goddelijke, en dat Verheerlijken is Goddelijk maken, n. 1603, 10053, 10828.

301. *Dat de Heer vanuit het Menselijke de Hellen heeft onderjukt toen Hij in de wereld was.* Dat de Heer alle Hellen heeft onderjukt toen Hij in de wereld was,

en dat Hij toen alle dingen in de Hemelen en in de Hellen in de orde heeft hersteld, n. 4075, 4287, 9937. Dat de Heer toen de geestelijke Wereld heeft bevrijd van de Antediluvianen, n. 1266. Hoedanig die geweest waren, n. 310, 311, 560, 562, 563, 570, 581, 607, 660, 805, 808, 1034, 1120, 1265 tot 1272. Dat de Heer door de onderjukking van de Hellen, en tegelijk door de Verheerlijking van Zijn Menselijke, de mensen heeft gezaligd, n. 4180, 10019, 10152, 10655, 10659, 10828.

302. *Dat de Verheerlijking van het Menselijke des Heren, en de onderjukking van de Hellen is geschied door Verzoeking.* Dat de Heer meer dan allen de zwaarste Verzoeking heeft ondergaan, n. 1663, 1668, 1787, 2776, 2786, 2795, 2816, 4295, 9528. Dat de Heer vanuit de Goddelijke Liefde jegens het menselijk Geslacht heeft gestreden, n. 1690, 1691, 1812, 1813, 1820. Dat des Heren Liefde was het Heil van het menselijk Geslacht, n. 1820. Dat de Hellen tegen de Liefde des Heren hebben gestreden, n. 1820. Dat de Heer Alleen en vanuit eigen macht tegen de Hellen heeft gestreden, en die overwonnen, n. 1692, 1813, 2816, 4295, 8273, 9937. Dat vandaar de Heer Gerechtigheid en Verdienste is geworden Alleen, n. 1813, 2025, 2026, 2027, 9715, 9809, 10019. Dat de laatste Verzoeking des Heren is geweest in Gethsemane en op het Kruis, en toen eveneens de volledige Overwinning, waardoor Hij de Hellen heeft onderjukt, en tegelijk Zijn Menselijke verheerlijkt, n. 2776, 2803, 2813, 2814, 10655, 10659, 10828. Dat de Heer niet ten aanzien van het Goddelijke Zelf heeft kunnen verzocht worden, n. 2795, 2803, 2813, 2814. Dat Hij daarom het zwakke menselijke vanuit de moeder heeft aangenomen, waarin Hij de verzoeking toeliet, n. 1414, 1444, 1573, 5041, 5157, 7193, 9315. Dat Hij door de Verzoeking en de Overwinning het gehele erfelijke vanuit de moeder heeft uitgedreven, en het menselijke vanuit haar heeft afgelegd, zodat Hij ten slotte niet langer haar zoon was, n. 2159, 2574, 2649, 3036, 10830. Dat Jehovah, Die in Hem was, in de Verzoeking als afwezig scheen, en dit voor zoveel als Hij was in het Menselijke vanuit de moeder, n. 1815. Dat deze staat is geweest de staat van des Heren vernedering, n. 1785, 1999, 2159, 6866. Dat de Heer door de Verzoeking en de Overwinning ook alle dingen in de Hemelen in de orde heeft gesteld, n. 4287, 4295, 9528, 9937. Dat Hij ook door dezelfde Verzoeking en Overwinning Zijn Menselijke heeft verenigd met het Goddelijke, dat is, Zijn Menselijke heeft verheerlijkt, n. 1725, 1729, 1733, 1737, 3318, 3381, 3382, 4286, 4287, 4295, 9528, 9937.

303. *Dat het Menselijke des Heren het Goddelijk Ware is geweest toen Hij in de Wereld was.* Dat de Heer Zijn Menselijke het Goddelijk Ware heeft gemaakt, vanuit het Goddelijk Goede dat in Hem was, toen Hij in de wereld was,

n. 2803, 3194, 3195, 3210, 6716, 6864, 7014, 7499, 8127, 8724, 9199. Dat de Heer toen bij Zich alle dingen in den hemelsen vorm heeft geschikt, welke is volgens het Goddelijk Ware, n. 1928, 3633. Bijgevolg dat de Hemel toen was in den Heer, en de Heer als Hemel, n. 911, 1900, 1928, 3624 tot 3631, 3634, 3884, 4041, 4279, 4523, 4524, 4525, 6013, 6057, 6690, 9279, 9632, 9931, 10303. Dat de Heer sprak vanuit het Goddelijk Ware zelf, n. 8127. Dat derhalve de Heer in het Woord heeft gesproken door overeenstemmingen, n. 3131, 3472 tot 3485, 8615, 10687. Dat vandaar de Heer is het Woord, en het Woord wordt geheten, zijnde het Goddelijk Ware, n. 2533, 2813, 2859, 2894, 3393, 3712. Dat in het Woord de Zoon des mensen betekent het Goddelijk Ware, en de Vader het Goddelijk Goede, n. 2803, 3704, 7499, 8724, 9194. Dat de Heer, omdat Hij het Goddelijk Ware was, de Goddelijke Wijsheid was, n. 2500, 2572. De Doorvatting en de Denking had de Heer Alleen vanuit Zich Zelf, en boven elke Engellijke doorvatting en denking, n. 1904, 1914, 1919. Dat het Ware Goddelijke heeft kunnen verzocht worden, niet echter het Goddelijk Goede, n. 2814.

304. *Dat de Heer heeft verenigd het Goddelijk Ware met het Goddelijk Goede, aldus Zijn Menselijke met het Goddelijke Zelf.* Dat de Heer zoals een ander mens is onderricht, n. 1457, 1461, 2523, 3030. Dat de Heer geleidelijk is voortgeschreden tot het één-zijn [*unio*] met den Vader, n. 1864, 2033, 2632, 3141, 4585, 7014, 10076. Dat de Heer voor zóveel met den Vader werd verenigd, voor zoveel als Hij als met Zich Zelf sprak, en dat Hij anders sprak zoals met een ander, n. 1745, 1999, 7058. Dat de Heer vanuit eigen macht het Menselijke met het Goddelijke heeft verenigd, n. 1616, 1749, 1752, 1813, 1921, 2025, 2026, 2523, 3141, 5005, 5045, 6716. Dat de Heer heeft verenigd het Goddelijk Ware, dat Hijzelf was, met het Goddelijk Goede, dat in Hem was, n. 10047, 10052, 10076. Dat de vereniging [*unitio*] wederkerig was, n. 2004, 10067. Dat de Heer toen Hij vanuit de wereld heenging, Zijn Menselijke het Goddelijk Goede heeft gemaakt, n. 3194, 3210, 6864, 7499, 8724, 9199, 10076. Aldus dat Hij is uitgegaan vanuit den Vader, en dat Hij is teruggekeerd tot den Vader, n. 3194, 3210. Dat Hij zo één is geworden met den Vader, n. 2751, 3704, 4766. Dat de Heer in de vereniging met het Goddelijke Zelf, hetwelk in Hem was, de verbinding van Zich met het menselijk Geslacht heeft beoogd, n. 2034. Dat na de vereniging het Goddelijk Ware voortgaat uit den Heer, n. 3704, 3712, 3969, 4577, 5704, 7499, 8127, 8214, 9199, 9398. Hoe het Goddelijk Ware voortgaat, toegelicht, n. 7270, 9407.

Dat als niet het Goddelijke geweest was in het Menselijke des Heren vanuit ontvangenis, het Menselijke niet had kunnen verenigd worden met

het Goddelijke Zelf, vanwege den gloed der Oneindige Liefde waarin het Goddelijke Zelf is, n. 6849. Dat derhalve nooit enig Engel kan worden verenigd met het Goddelijke Zelf, tenzij op een afstand en door oversluiting; dat hij anders verteerd zou worden, n. 6849. Dat de Goddelijke Liefde zodanig is, n. 8644. Daaruit kan vaststaan, dat het Menselijke des Heren niet is geweest zoals het menselijke van een ander mens, n. 10125, 10826. Dat het één-zijn van Hem met den Vader, vanuit Wien Zijn Ziel was, niet geweest is zoals tussen twee, maar zoals tussen Ziel en Lichaam, n. 3737, 10824. Dat Eén-zijn wordt gezegd van het Menselijke des Heren met het Goddelijke, doch verbinding van den mens met het Goddelijke, n. 2021.

305. *Dat zo de Heer Zijn Menselijke Goddelijk heeft gemaakt.* Dat het Menselijke des Heren Goddelijk is, omdat Het is vanuit het Zijn des Vaders hetwelk de Ziel Zelf was, toegelicht door de gelijkenis van een vader in de kinderen, n. 10269, 10372, 10823; en is vanuit de Goddelijke Liefde, die in Hem is, n. 6872. Dat ieder mens zodanig is als zijn liefde, en dat hij zijn liefde is, n. 6872, 10177, 10284. Dat de Heer de Goddelijke Liefde was, n. 2077, 2253. Dat de Heer het gehele Menselijke, zowel het Inwendige als het Uitwendige, Goddelijk heeft gemaakt, n. 1603, 1815, 1902, 1926, 2093, 2803. Dat Hij derhalve ten aanzien van het ganse Lichaam is wederopgestaan, anders dan enig mens, n. 1729, 2083, 5078, 10825. Dat het Menselijke des Heren Goddelijk is, wordt erkend vanuit de Alomtegenwoordigheid van Zijn Menselijke in het Gewijde Avondmaal [*Sacra Coena*], n. 2343, 2359. En dat het blijkt vanuit Zijn gedaanteverandering vóór de drie discipelen, n. 3212. En eveneens vanuit het Woord, n. 10154. En dat Hij daar wordt geheten Jehovah, n. 1603, 1736, 1815, 1902, 2921, 3035, 5110, 6303, 6281, 8864, 9194, 9315. Dat in den zin der letter onderscheid wordt gemaakt tussen Vader en Zoon, of Jehovah en den Heer, maar niet in den inwendigen zin des Woords, waarin de Engelen des Hemels zijn, n. 3035. Dat de Christelijke Wereld het Menselijke des Heren niet als Goddelijk erkent, hetgeen is gedaan in een Concilie terwille van den Paus, opdat hij als Plaatsvervanger van Hem zou worden erkend; vanuit een gesprek met hen in het andere leven, n. 4738.

Dat het Goddelijk Menselijke van eeuwigheid aan het Goddelijk Ware in den Hemel is geweest, dus Goddelijk Bestaan, hetgeen daarna in den Heer geworden is Goddelijk Zijn, uit Hetwelk is het Goddelijk Bestaan in den Hemel, n. 3061, 6280, 6880, 10579. De staat des Hemels eerder, hoedanig, n. 6371, 6372, 6373. Dat het Goddelijke niet doorvatbaar, dus ook niet opneembaar is geweest, dan alleen wanneer het door den Hemel heenging, n. 6982, 6996, 7004. Dat de Heer uit het eeuwige het Goddelijk Ware in den

Hemel is geweest, n. 2803, 3195, 3704. Dat dit is de Zoon Gods geboren uit het eeuwige, n. 2628, 2798.

Dat in den Hemel niet een ander Goddelijke wordt doorvat dan het Goddelijk Menselijke, n. 6475, 9303, 9356, 9571, 11067. Dat de Oudsten niet hebben kunnen aanbidden Oneindig Zijn, maar Oneindig Bestaan, zijnde het Goddelijk Menselijke, n. 4687, 5321. Dat de Ouden het Goddelijke hebben erkend, omdat het verscheen in Menselijken vorm, en dat dit is geweest het Goddelijk Menselijke, n. 5110, 5663, 6846, 10737. Dat de Bewoners van alle Aardbollen het Goddelijke aanbidden onder den Menselijken vorm; en dat zij zich verheugen wanneer zij horen, dat God daadwerkelijk Mens is geworden, n. 6700, 8541 tot 8547, 9361, 10736, 10737, 10738; *men zie in het Werkje over de Aardbollen in onze Zonnewereld, en in den Sterrenhemel*. Dat aangaande God, tenzij in Menselijken vorm, niet gedacht kan worden, en dat wat onbegrijpelijk is, in geen idee valt, n. 9359, 9972. Dat de mens iemand kan vereren over wien hij enige idee heeft, en niet hem over wien hij geen idee heeft, n. 4733, 5110, 5663, 7211, 9356, 10067. Dat derhalve in het algehele Wereldrond door de meesten het Goddelijke wordt vereerd onder den Menselijken vorm, en dat dit is door den invloed vanuit den Hemel, n. 10159. Dat allen die in het goede zijn ten aanzien van het leven, wanneer zij over den Heer denken, over het Goddelijk Menselijke denken, en niet over een Menselijke gescheiden van het Goddelijke, n. 2326, 4724, 4731, 4766, 8878, 9193, 9198. Dat diegenen denken over het Menselijke des Heren zonder het Goddelijke heden ten dage in de Kerk, die in het boze ten aanzien van het leven zijn, voorts die in het geloof gescheiden van de naastenliefde zijn, en eveneens dat zij niet vatten wat het Goddelijk Menselijke is, de oorzaken, n. 3212, 3241, 4689, 4692, 4724, 4731, 5321, 6371, 8878, 9193, 9198.

306. *Dat het Drievuldige is in den Heer.* Dat de Christenen in het andere leven daarnaar zijn onderzocht, hoedanige idee zij aangaande den énen God hadden, en het werd bevonden dat zij de idee van drie goden hadden, n. 2329, 5256, 10736, 10737, 10738, 10821. Dat het Drievuldige Goddelijke [*Trinum Divinum*] in één Persoon kan worden opgevat, en zo één God, niet echter in drie Personen, n. 10738, 10821, 10822. Dat het Drievuldige in één Persoon, dus in den Heer, is het Goddelijke Zelf, dat de Vader wordt genoemd; het Goddelijk Menselijke, dat de Zoon wordt genoemd; en het Goddelijke Voortgaande, dat de Heilige Geest wordt genoemd; en dat zo het Drievuldige Eén is, n. 2149, 2156, 2288, 2321, 2329, 2447, 3704, 6993, 7182, 10738, 10822, 10823. Dat het Goddelijk Drievuldige [*Divinum Trinum*] in den Heer wordt erkend in den Hemel, n. 14, 15, 1729, 2005, 5256, 9303. Dat de Heer één is

met den Vader, aldus het Goddelijke Zelf en het Goddelijk Menselijke, n. 1729, 2004, 2005, 2018, 2025, 2751, 3704, 3736, 4766. Dat Zijn Goddelijke voortgaande ook is Zijn Goddelijke in den Hemel, hetwelk de Heilige Geest wordt genoemd, n. 3969, 4673, 6788, 6993, 7499, 8127, 8302, 9199, 9228, 9229, 9278, 9407, 9818, 9820, 10330. Aldus dat de Heer is de Allene en enige God, n. 1607, 2149, 2156, 2329, 2447, 2751, 3194, 3704, 3712, 3938, 4577, 4687, 5321, 6280, 6371, 6849, 6993, 7014, 7091, 7182, 7209, 8241, 8724, 8760, 8864, 8865, 9194, 9303.

307. *Over den Heer in den Hemel.* Dat de Heer verschijnt in den Hemel als Zon en als Maan, als Zon voor hen die in het Hemels Rijk zijn, en als Maan voor hen die in het Geestelijk Rijk zijn, n. 1053, 1521, 1529, 1530, 1531, 3636, 3641, 4321, 5097, 7078, 7083, 7173, 7270, 8812, 10809. Dat het Licht, hetwelk voortgaat vanuit den Heer als Zon, is het Goddelijk Ware, vanuit hetwelk de Engelen alle wijsheid en inzicht hebben, n. 1053, 1521 tot 1533, 2776, 3138, 3195, 3222, 3223, 3225, 3339, 3341, 3636, 3643, 3993, 4180, 4302, 4415, 5400, 9399, 9407, 9548, 9571, 9684. En dat de Warmte, die voortgaat vanuit den Heer als Zon, is het Goddelijk Goede vanuit hetwelk de Engelen de Liefde hebben, n. 3338, 3636, 3643, 5215. Dat het Goddelijke Zelf des Heren ver boven Zijn Goddelijke in den Hemel is, n. 7270, 8760. Dat het Goddelijk Ware niet is in den Heer, maar dat het voortgaat vanuit den Heer, zoals het Licht niet is in de Zon, maar vanuit de Zon, n. 3969. Dat in den Heer is Zijn, en uit den Heer Bestaan, n. 3938. Dat de Heer het gemene Middelpunt is, tot hetwelk alle Engelen in den Hemel zien keren, n. 3633, 9828, 10130, 10189. Dat evenwel de Engelen zich niet keren tot den Heer, maar dat de Heer hen keert tot Zich, n. 10189: omdat het niet is een tegenwoordigheid van de Engelen bij den Heer, maar de tegenwoordigheid des Heren bij de Engelen, n. 9415. Dat de tegenwoordigheid des Heren bij de Engelen zich gedraagt volgens de opneming van het goede der liefde en der naastenliefde uit Hem, n. 904, 4198, 4206, 4211, 4320, 6280, 6832, 7042, 8819, 9680, 9682, 9683, 10106, 10810. Dat de Heer tegenwoordig is bij allen in den Hemel, en eveneens in de Hel, n. 2776, 3642, 3644. Dat de Heer vanuit de Goddelijke Liefde alle mensen wil toeleiden tot Zich [*adducere ad Se*] in den Hemel, n. 6645. Dat de Heer is in het aanhoudend streven van de verbinding met den mens, maar dat de invloed en de verbinding wordt verhinderd door de eigen liefden van den mens, n. 2041, 2053, 2411, 5696.

Dat het Goddelijk Menselijke des Heren invloeit in den Hemel en den Hemel maakt, en dat er geen verbinding met het Goddelijke Zelf is in den Hemel, maar met het Goddelijk Menselijke, n. 3038, 4211, 4724, 5663. En dat dit

Goddelijke invloeit vanuit den Hemel en door den Hemel bij de mensen, n. 1925. Dat de Heer is het al des Hemels, en dat Hij is het leven des Hemels, n. 7211, 9128. Dat de Heer in het Zijne woont bij de Engelen, n. 9338, 10125, 10151, 10157. Vandaar, dat zij die in den Hemel zijn, in den Heer zijn, n. 3637, 3638. Dat de Hemel overeenstemt met het Goddelijk Menselijke des Heren, en dat de Mens ten aanzien van alle en de afzonderlijke dingen overeenstemt met den Hemel, en dat vandaar de Hemel in het gemeen is zoals één Mens, die derhalve de Grootste Mens wordt genoemd, n. 2988, 2996, 3624 tot 3649, 3636 tot 3643, 3741 tot 3745, 4625. Dat de Heer de Allene Mens is, en dat diegenen slechts mensen zijn, die het Goddelijke uit Hem opnemen, n. 1894. Dat zij, voor zoveel als zij opnemen, beelden des Heren zijn, n. 8547. Dat de Engelen de vormen der liefde en der naastenliefde zijn in menselijken vorm, en dat dit uit den Heer is, n. 3804, 4735, 4797, 4985, 5199, 5530, 9879, 10177.

308. *Dat uit den Heer al het Goede en Ware is.* Dat de Heer is het Goede Zelf en het Ware Zelf, n. 2011, 5110, 10336, 10619. Dat uit den Heer al het Goede en Ware is, bijgevolg alle Vrede, Onschuld, Liefde, Naastenliefde, Geloof, n. 1614, 2016, 2751, 2882, 2883, 2891, 2892, 2904. En alle Wijsheid en Inzicht, n. 109, 112, 121, 124. Dat uit den Heer niets dan het goede komt, doch dat de bozen het goede dat uit den Heer is, in het boze verkeren, n. 7643, 7679, 7710, 8632. Dat de Engelen weten, dat al het goede en ware uit den Heer is, maar dat de bozen dit niet weten willen, n. 6193, 9128. Dat de Engelen vanwege de tegenwoordigheid des Heren meer in het goede zijn, doch de helsen vanwege de tegenwoordigheid des Heren meer in het boze zijn, n. 7989. Dat de bozen zich in de Hel werpen vanwege de allene tegenwoordigheid des Heren, n. 8137, 8265. Dat de Heer allen oordeelt vanuit het goede, n. 2335. Dat de Heer allen aanziet vanuit de Barmhartigheid, n. 223. Dat de Heer nooit tegen iemand toorn, noch iemand het boze doet, en nooit iemand in de Hel zendt, n. 245, 1683, 2335, 8632. Hoe het moet worden verstaan, dat in het Woord wordt gezegd, dat Jehovah of de Heer toorn, doodt, in de hel werpt, en eendere dingen meer, n. 592, 696, 1093, 1874, 1875, 2395, 2447, 3605, 3607, 3614, 6071, 6997.

309. *Dat de Heer alle Mogendheid heeft in de Hemelen en op aarde.* Dat de algehele Hemel is des Heren, n. 2751, 7086. En dat Hij de mogendheid [*potestas*] in de hemelen en op aarde heeft, n. 1607, 10089, 10827. Omdat de Heer den algehelen Hemel regeert, dat Hij ook alle dingen regeert die daarvan afhangen, aldus alle dingen in de Wereld, n. 2026, 2027, 4523, 4524. Dat Hij ook de Hellen regeert, n. 3642. Dat de Heer alle dingen vanuit het Goddelijke door het Goddelijk Menselijke regeert, n. 8864, 8865. Dat de Heer alle dingen

regeert volgens de Goddelijke Orde, en dat de Goddelijke Orde betrekking heeft op de dingen die van Zijn Wil zijn, op de dingen die geschieden vanuit Vergunning, en op die welke geschieden vanuit Toelating, n. 1755, 2447, 6574, 9940; over de Orde zie men boven n. 279. Dat de Heer regeert laatsten vanuit eersten, en eersten vanuit laatsten, en dat het daarvandaan is dat Hij wordt geheten de Eerste en de Laatste, n. 3702, 6040, 6056. Dat de Heer Alleen de macht [*potentia*] heeft van de Hellen te verwijderen, af te houden van de boze dingen, en te houden in het goede, aldus van te zaligen, n. 10019. Dat de Heer het Gericht heeft, n. 2319, 2320, 2321, 10810, 10811. Wat is het Priesterlijke des Heren, en wat Zijn Koninklijke, n. 1728, 2015.

310. *Zekere dingen aangaande den Heer in het Woord, hoe die te verstaan.* Wat het Zaad der vrouw, in het Profetische aangaande den Heer, n. 256. Wat betekent de Zoon des mensen en de Zoon Gods in het Woord, n. 2159, 2813. Wat betekenen de beide Namen Jezus Christus, n. 3004 tot 3011. Wat betekent dat van den Heer wordt gezegd de Gezondene uit den Vader, n. 2397, 6831, 10561. Hoe het moet worden verstaan, dat de Heer de ongerechtigheden van allen heeft gedragen, n. 9937. Hoe het moet worden verstaan, dat de Heer den mens heeft verlost door Zijn bloed, n. 10152. Hoe het moet worden verstaan, dat de Heer alle dingen der Wet heeft vervuld, n. 10239. Hoe het moet worden verstaan dat de Heer tussenbeide komt voor den mens, n. 2250, 8573, 8705. Hoe het moet worden verstaan dat er zonder den Heer geen heil is, n. 10828. Dat er geen zaliging is door de beschouwing van den Vader of door bidden tot Hem dat Hij Zich erbarme terwille van den Zoon; de Heer immers zegt: *“Ik ben de weg, de waarheid en het leven, niemand komt tot den Vader dan door Mij”*, Joh. xiv: 6, n. 2854. De tegenspraken die bevat zijn in het aanvaarde geloof dat de Heer door het Kruislijden het Menselijk Geslacht heeft verzoend met den Vader, n. 10659. Dat de Komst des Heren is Zijn tegenwoordigheid in het Woord, n. 3900, 4060. Dat de Heer geen heerlijkheid wil uit den mens terwille van Zich, maar terwille van des mensen heil, n. 5957, 10646. Dat de Heer in het Woord, waar Hij Heer wordt genoemd, het Goddelijk Goede betekent, n. 4973, 9167, 9194. Dat waar Hij Christus wordt genoemd, Hij het Goddelijk Ware betekent, n. 3004, 3005, 3008, 3009. Dat de ware erkenning en de ware eredienst des Heren is Zijn geboden doen, getoond vanuit het Woord, n. 10143, 10153, 10578, 10645, 10829.

Over de Kerkelijke en de Burgerlijke Regering

311. Het zijn twee dingen die bij den mens in orde zullen zijn, namelijk die welke des Hemels zijn, en die welke der Wereld zijn: die welke des Hemels zijn, worden de Kerkelijke dingen genoemd, die welke der Wereld zijn, worden de Burgerlijke dingen genoemd.

312. De orde kan niet worden gehandhaafd in de Wereld zonder Overheidspersonen, die zullen hebben in acht te nemen alle dingen die volgens de orde, en die welke tegen de orde geschieden; en die zullen hebben te belonen hen die volgens de orde leven, en te straffen hen die tegen de orde leven; indien dit niet geschiedt, zo zal het menselijk Geslacht vergaan; want het is vanwege de overerving, met iedereen medegeboren, te willen heersen over de anderen, en de goederen van anderen te bezitten, waarvandaan vijandschappen, afgunsten, haten, wraken, listen, wreedheden, en andere boze dingen meer; werden zij dan ook niet in banden gehouden door wetten, en door beloningen overeenkomende met hun liefden, zijnde ereposten en winsten, voor hen die goede dingen doen, en door bestraffingen die tegen deze liefden ingaan, zijnde het verlies van ereposten, bezittingen, en leven, voor hen die boze dingen doen, zo zou het menselijk Geslacht te gronde gaan.

313. Er zullen dus Overheidspersonen zijn, die de mensenmenigte in orde zullen houden, zijnde wetgeleerden, wijzen, en God vrezenden. Onder de Overheden zal ook orde zijn, opdat niet de een of ander uit willekeur of onwetendheid boze dingen tegen de orde toelaat, en zo haar vernietigt, hetgeen wordt verhoed wanneer er hogere en lagere Overheden zijn, waartussen onderordering heerst.

314. De overheidspersonen over de dingen bij de mensen welke des Hemels zijn, of over de Kerkelijke dingen, worden Priesters genoemd, en hun ambt het Priesterschap. De overheidspersonen echter over de dingen bij de mensen welke der Wereld zijn, of over de Burgerlijke dingen, worden Magistraten genoemd, en hun Hoofd, waar zulke Rijken zijn, Koning.

315. Wat de Priesters betreft, zij zullen de mensen den weg tot den Hemel leren, en eveneens hen leiden; zij zullen hen leren volgens de leer hunner Kerk vanuit het Woord, en hen leiden om dienvolgens te leven. De Priesters die de ware dingen leren, en door dezelve leiden tot het goede des levens, en zo tot den Heer, zijn de goede Herders der schapen; zij echter die leren, en niet leiden tot het goede des levens, en zo tot den Heer, zijn boze Herders.

316. De Priesters zullen voor zichzelf niet enige mogendheid over de zielen der mensen opeisen, omdat zij niet weten in welken staat de innerlijke dingen van den mens zijn; te minder zullen zij voor zich opeisen de mogendheid van den Hemel te openen en te sluiten, aangezien die mogendheid is van den Allenen Heer.

317. De Priesters zullen waardigheid en eer hebben vanwege de Heilige dingen die zij betrachten; maar zij die wijs zijn, geven de eer aan den Heer, uit Wien de Heilige dingen zijn, en niet aan zichzelf; zij echter die niet wijs zijn, schrijven de eer aan zichzelf toe; dezen nemen dezelve van den Heer af. Zij die aan zichzelf de eer toeschrijven vanwege de Heilige dingen welke zij betrachten, verkiesen de eer en het gewin boven het heil der zielen, waarvoor zij zorg zullen dragen; degenen echter die de eer geven aan den Heer en niet aan zichzelf, verkiesen het heil der zielen boven eer en gewin. Geen eer van enige functie is in den persoon, maar wordt hem toegevoegd volgens de waardigheid der zaak die hij beheert; en wat wordt toegevoegd, dit is niet van den persoon zelf, en het wordt eveneens afgescheiden met de functie: de eer in den persoon is de eer der wijsheid en de vreze des Heren.

318. De Priesters zullen het volk leren, en leiden door de ware dingen tot het goede des levens, maar nochtans zullen zij niemand dwingen, aangezien niemand gedwongen kan worden om te geloven tegen dat waarvan hij heeft gedacht vanuit het hart dat het waar is; wie anders gelooft dan de Priester, en geen verstoring maakt, zal in vrede worden gelaten, doch hij die verstoring maakt, zal afgescheiden worden; want dit ook is der orde, terwille waarvan het Priesterschap is.

319. Zoals de Priesters zijn aangesteld om de dingen te beheren die van de Goddelijke Wet en den Eredienst zijn, evenzo zijn de Koningen en de Magistraten aangesteld om de dingen te beheren die van de Burgerlijke Wet en Rechtspleging zijn.

320. Omdat de Koning niet alleen alle dingen kan beheren, zijn derhalve Overheidspersonen onder hem, en aan ieder van hen is een gebied ter behering toegewezen dat de Koning niet kan en bij machte is te beheren; deze Overheidspersonen tezamen genomen maken het Koningschap uit, maar de Koning zelf is het Hoofd.

321. Het Koningschap zelf is niet in den persoon, maar het is toegevoegd aan den persoon: een Koning die gelooft dat het Koningschap in zijn persoon is, en een Overheidspersoon die gelooft dat de waardigheid der bestuursfunctie in zijn persoon is, is niet wijs.

322. Het Koningschap bestaat in het beheren volgens de wetten des Koninkrijks, en in het rechtspreken volgens die wetten vanuit het gerechte: een Koning die de Wetten beschouwt boven zich, is wijs; hij echter die zich beschouwt boven de wetten, is niet wijs. Een Koning die de Wetten boven zich beschouwt, stelt het Koningschap in de Wet, en de Wet heerst over hem; hij weet immers dat de Wet de Gerechtigheid is, en alle Gerechtigheid die gerechtigheid is, is Goddelijk: wie echter zich beschouwt boven de Wet, die stelt het Koningschap in zich, en gelooft òf dat hij de Wet is, òf dat de Wet die de Gerechtigheid is, uit hem is; vandaar matigt hij zich dat aan wat Goddelijk is, terwijl hij toch onder hetzelfde zal zijn.

323. De Wet welke de Gerechtigheid is, moet door wijze en Godvrezende wetsgeleerden in het Koninkrijk gebracht worden, volgens welke daarna zowel de Koning als de onderdanen zullen leven: een Koning die volgens de gegeven Wet leeft, en daarin den onderdanen met een goed voorbeeld vóórgaat, is waarlijk Koning.

324. Een Koning die absolute mogendheid heeft, die gelooft dat zijn onderdanen zulke slaven zijn, dat hij recht heeft op hun bezittingen en levens, is, als hij dat recht uitoefent, niet een Koning, maar een Tiran.

325. Den Koning zal gehoorzaamheid geworden volgens de wetten des Rijks; noch door daden, noch door gezegden mag hij op enige wijze beledigd worden; daarvan immers hangt de openbare Veiligheid af.

EINDE

